

Àmbit Administració de justícia

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

 Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ

(Ajuts a la investigació, 2010)

**Els delictes contra la seguretat viària:
Aspectes substantius, processals i
criminològics**

Autors

Dr. Juan Carlos Hortal Ibarra

Dr. David Vallespín Pérez

Novembre de 2010

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en la recerca són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Avis legal

Els continguts d'aquesta investigació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya de Creative Commons, el text complet de la qual es troba disponible a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/>

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>. Així, doncs, se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sempre que se citi l'autor del text i la font (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada), tal com consta en la citació recomanada inclosa a cada article. No se'n poden fer usos comercials ni obres derivades.

Resum en català:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/deed.ca>

ÍNDEX

CAPÍTOL I. ASPECTES POLÍTIC-CRIMINALS I SUBSTANTIUS DELS DELICTES CONTRA LA SEGURETAT VIAL

I-1 OBJECTE DE LA INVESTIGACIÓ

I.2- CONTEXT SOCI-CULTURAL DE LA SINISTRALITAT VIAL: ALGUNES CLAUS

I.3- NOVES ORIENTACIONS POLITIC-CRIMINALS EN LA LLUITA CONTRA LA CRIMINALITAT VIAL: FACTORS EXPLICATIUS

I.4- EL "NOU DRET PENAL VIAL": EL DELICTE DE CONDUCCIÓ A VELOCITAT EXCESIVA COMO A EXEMPLE PARADIGMÀTIC (Art. 379.1 CP)

CAPÍTOL II. ASPECTES PROCESSALS I CRIMINOLÒGICS DELS DELICTES CONTRA LA SEGURETAT VIÀRIA

II.1- PLANTEJAMENT GENERAL

II.2- ELS JUDICIS RÀPIDS I LES SEVES ESPECIALITATS EN MATÈRIA DE SEGURETAT VIÀRIA

II.2.1.- Introducció

II.2.2- Àmbit d'aplicació

II.2.3.- Procediment. Especialitats quant als delictes contra la seguretat viària

II.2.4.- El dret de defensa i el dret a l'assistència lletrada als judicis ràpids per delictes contra la seguretat viària

II.3- EL TEST D'ALCOHOLEMIA

II.4.- LES PRESSUMPCIONS DELS ARTICLES 379.2 I 380.2 DEL CODI PENAL

II.5.- LA CONFORMITAT

II.6.- L'EXECUCIÓ PENAL

CAPÍTOL 1

ASPECTES POLÍTIC-CRIMINALS I SUBSTANTIUS DELS DELICTES CONTRA LA SEGURETAT VIAL

1-1 OBJECTE DE LA INVESTIGACIÓ

1. Les infraccions penals en matèria de seguretat vial (arts. 379-385 CP) constitueixen un dels grups delictius que més interès teòric i pràctic desperten en la doctrina i en la jurisprudència. Aquest interès s'ha acrescut en els últims temps, a arrel, especialment, de les reformes operades en aquest àmbit per mitjà de la LO 15/2003, de 25 de novembre, de la LO 15/2007, de 30 de novembre i “culminada” amb la recent aprovació de la LO 5/2010. Aquest autèntic “carrusel legislatiu” constitueix la conseqüència “lògica” del desmesurat interès mediàtic-polític que suscita la denominada “delinqüència vial” i que l'han convertit en un dels temes “estrella” de l'opinió pública i, per tant, de l'agenda política.

2. En efecte, malgrat que la sinistralitat vial registrada en les nostres carreteres és significativament inferior a la patida en èpoques no gaire llunyanes, la veritat és que hem passat, en un curt espai de temps, d'una certa habituació social a l'accidentalitat en el tràfic viari a una actitud de decidit combat i de tolerància zero enfront dels infractors vials. Com a mostra d'aquest canvi de paradigma ja expliquem fins i tot amb una expressió, la de “violència vial” amb la qual s'ha pretès establir un clar i, en la nostra opinió, malintencionat, paral·lelisme amb l'anomenada “violència de gènere, masculista i/o domèstica”.

3. La rellevància adquirida per aquesta “renovada” problemàtica és tal que ja comença a considerar-se en l'entorn acadèmic-científic com una manifestació més de l'anomenada “expansió del Dret penal” en projectar-se sobre els delictes contra la seguretat vial algun dels seus trets definitoris:

a) l'exasperació de la resposta punitiva com a instrument primari en la solució de problemes socials i/o estructurals, prevalent la faceta simbòlica sobre la preventiva;

b) la administrativització del Dret penal mitjançant la incorporació de il·lícits, fins ara, sancionats en via administrativa, com la conducció sense el preceptiu permís (art. 384 CP) o la inclusió de presumpcions “*iure et de iure*” més pròpies d'aquesta altra branca de l'ordenament;

c) la consegüent eradicació de les fronteres que separen els il·lícits penals dels administratius, amb el risc addicional de “banalització” del Dret penal en tant instrument més contundent amb el qual explica l'Estat per preservar els béns jurídics més preuats pel conjunt de la ciutadania;

d) i una preocupant i perillosa desconfiança cap a la labor interpretativa exercida pels Jutges i Tribunals canalitzada per mitjà de la objectivació dels elements essencials de les seves dues infraccions més característiques (els delictes de conducció sota la influència de begudes alcohòliques i/o drogues tòxiques i de conducció temerària, arts. 379.2 i 380 respectivament) o la inclusió de dos il·lícits merament formals com l'inèdit delicte de conducció a velocitat excessiva (art. 379.1 CP) o el “recuperat” delicte de conducció sense el preceptiu permís (art. 384 CP).

4. Partint d'aquest nou context soci-jurídic, en el present projecte d'investigació s'aborda l'anàlisi d'alguns dels delictes que conformen aquest “nou Dret penal vial” des d'una triple perspectiva polític-criminal, substantiva i processal. A tal fi s'examinen, des d'un punt de vista crític però alhora constructiu: **a)** el model polític-criminal instaurat en la reforma operada en 2007; **b)** els problemes interpretatius detectats i denunciats per la doctrina científica; i **c)** la seva aplicació judicial per part de la trucada, sovint una miqueta despectivament, “jurisprudència menor”, això és, l'emanada dels Jutjats penals i de les Audiències Provincials. A tal fi, en el plànol substantiu, s'ha centrat l'atenció en un del tres nous delictes incorporats en la LO 15/2007: l'inèdit delicte de conducció a velocitat excessiva.

5. Amb l'objectiu de reivindicar la necessitat d'autèntics estudis interdisciplinaris, s'han examinat en un plànol de “igualtat material”, els nombrosos i significatius problemes d'ordre processal que s'han suscitat en la pràctica forense dels nous i vells delictes contra la seguretat del tràfic. Certament, intentat superar les velles pràctiques, s'ha escomès

l'estudi des d'una òptica dual, fusionant les qüestions substantives amb les processals i rebutjant els tractaments no unitaris i, consegüentment, allunyats de la realitat dels nostres Tribunals. Això respon a la idea, corroborada per la praxi, que els problemes no són només penals o únicament processals, sinó més aviat processals-penals.

6. Serveix com a exemple de l'aquí apuntat, la pràctica de la prova alcoholomètrica realitzada diàriament pels agents policials, que està a la base de la comprovació d'un element típic "essencial" en el delicte d'alcoholèmia com és la concurrència de la "negativa influència". Requisit que com s'ha avançat, ha estat "contrarestat" en l'última reforma mitjançant l'estandardització de les taxes alcoholomètriques (art. 379.2 CP). A més de nombroses qüestions d'ordre substantiu, la seva concurrència ha suscitat rellevants discussions processals, entre les quals destaquen, les probatòries, discutint-se: **a)** la desproporcionada eficàcia atorgada a la simptomatologia reflectida en l'atestat policial pels agents actuants; **b)** i la seva necessària però automatitzada ratificació en el plenari a l'efecte d'atorgar-los la naturalesa de prova de càrrec suficient per destruir la presumpció d'innocència.

7. No obstant això, les qüestions processals ja detectades per la doctrina i la jurisprudència, s'han acrescut després de la modificació operada per la LO 15/2007. En aquest punt, mereixen destacar-se les noves presumpcions incorporades en els arts. 379.2 i 380.2 del Codi Penal, on, respectivament, s'entén que concorre "negativa influència" quan se supera una concreta taxa alcoholomètrica o que estem davant una conducció manifestament temerària quan, havent superat aquests índexs alcohòlics, se circula per sobre d'una determinada velocitat fixada en atenció al tipus de via. Ha de valorar-se en quina mesura aquestes presumpcions no resulten contràries al principi de presumpció d'innocència i el dret a la tutela judicial efectiva. Problemàtica sobre la qual, segurament, acabarà pronunciant-se el Tribunal Constitucional de formular-se alguna qüestió de constitucionalitat per algun dels Jutges i Tribunals que, diàriament, els apliquen.

8. No menys importants, resulten les reflexions entorn de la introducció dels anomenats judicis rapidíssims i la intensiva utilització de les conformitats, manifestació de l'anomenat principi d'oportunitat en l'ordre jurisdiccional penal que ha despertat els recels d'un sector doctrinal i jurisprudencial a causa del risc de fallida que aquesta forma de justícia negocial pot comportar per a les garanties penals. En aquest punt, no hem d'obviar

que la delinqüència vial constitueix un àmbit amb un considerable índex de reincidència la qual cosa, al costat de la “sobreutilització” de la conformitat, pot portar amb si el compliment efectiu de les penes de presó imposades en bloquejar-se la possibilitat de la seva suspensió condicional.

9. Precisament, l'aplicació jurisprudencial d'aquest instrument alternatiu a les penes privatives de llibertat, constitueix un dels aspectes criminològics a destacar en l'aplicació d'aquests il·lícits penals. A tal fi resulta essencial l'apilament i anàlisi de les dades sobre la freqüència i els grups de casos en què s'acorda la suspensió i substitució de la presó en el marc d'una delinqüència en la qual, potencialment, pot veure's immers un gran nombre de ciutadans. Especialment interessant s'ha presentat també, l'examen de la utilització judicial de la pena de treballs en benefici de la comunitat, destacant no només els aspectes quantitativs, sinó, fonamentalment, els problemes detectats en la seva efectiva execució. Amb això es pretén determinar en quina mesura aquesta pena està complint les finalitats que van motivar la seva introducció en el Codi Penal del 95 i la seva aplicació expansiva en l'àmbit de la criminalitat en el tràfic viari.

1.2- CONTEXT SOCI-CULTURAL DE LA SINISTRALITAT VIAL: ALGUNES CLAUS

1. Quan es va inventar l'automòbil, segurament, ningú va arribar a albirar els beneficis i perjudicis que a la llarga comportaria. Resulta impensable en les societats modernes prescindir dels vehicles a motor com a mitjà de locomoció i actiu econòmic, i això malgrat les nombroses morts i lesions greus que es registren entre els qui participen en el tràfic viari (automobilistes, vianants i ciclistes). El que va començar constituint un avanç social s'ha acabat convertint també en un problema per al conjunt de la ciutadania. Estem davant una altra manifestació de l'eterna discussió sobre les ambivalents conseqüències derivades del desenvolupament tecnològic, en aquest cas, projectades en el marc de l'activitat circulatòria, on la millora de la mobilitat i, per tant, del lliure

desenvolupament de les persones s'ha traduït igualment en un increment cert del risc de sofrir un “accident”¹ i perdre la vida o resultar greument lesionat.

2. El Dret, en tant instrument al servei de la solució de conflictes socials, ha experimentat notables canvis al fil d'una activitat com la circulatòria que precisa d'una adequada regulació atesa la importància dels béns jurídics en joc. Així, per exemple, pot destacar-se, entre moltes altres, la ingent normativa administratiu-sancionadora existent i la introducció del denominat “carnet per punts” o la creixent rellevància que han adquirit els delictes contra la seguretat vial davant les limitacions pròpies de les clàssiques imprudències. No en va, com exposaré, el tràfic viari constitueix un dels àmbits en què es projecten, nítidament, els trets definitoris de l'anomenada “expansió del Dret penal”².

3. Cal portar a col·lació algunes dades per entendre en tota la seva extensió la preocupació dels poders públics davant la sinistralitat vial. Sense ànim d'exhaustivitat, poden citar-se, entre uns altres, els següents. Segons l'informe elaborat en data 7/08/2009 per l'OMS sota el “esperançador” títol “Millorament de la seguretat vial al món” (A/64/150) anualment moren gairebé 1,3 milions de persones com a conseqüència d'accidents vials, xifrant entre 20 i 50 milions el nombre de persones que resulten lesionats. Aquests accidents constitueixen una de les tres principals causes de mortalitat entre les persones de 5 a 44 anys d'edat, concentrant-se als països d'ingressos baixos i mitjans el 90% d'aquestes morts malgrat comptar amb menys de la meitat del parc mundial de vehicles. S'estima que aquestes lesions suposen un cost d'uns 518.000 milions de dòlars, significat entre el 1% i el 3% del PIB³.

¹ L'expressió “accident de trànsit” només resulta encertada en el plànol jurídic quan les morts i/o derivades del mateix s'han produït fortuïtament però no, com succeeix habitualment, quan són imputables a l'incompliment, normalment imprudent, de la normativa reguladora del tràfic viari. Així ho ha posat en relleu, entre uns altres, CORCOY BIDASOLO, “Homicidio y lesiones en el ámbito del tráfico viario”, en *Seguridad Vial y Derecho penal*, (Mir Puig/Corcoy Bidasolo dirs./Cardenal Montraveta coord.), ed. Tirant, València, 2008, pàg. 73.

² Així ho ha apuntat MIR PUIG, en la “Presentación” del llibre col·lectiu *Seguridad Vial y Derecho penal*, (Mir Puig/Corcoy Bidasolo dirs./Cardenal Montraveta coord.), ed. Tirant, València, 2008, pàg. 13. En la mateixa línia, s'ha pronunciat MIRÓ LLINARES, “El moderno Derecho penal vial y la penalización de la conducción sin permiso”, *Indret*, 3/2009, pàg. 5, per qui aquest sector reflecteix clarament algun dels trets del “moderno Derecho penal”.

³ Com pot deduir-se, els índexs de sinistralitat vial i els elevats costos econòmics que comporten, s'erigeixen en un altre dels paràmetres que expliquen la bretxa entre les països pertanyents a el “primer món” i els eufemísticament anomenats “Estats en vies de desenvolupament”. La manca de recursos es tradueix, inevitablement, en la inexistència d'institucions destinades a combatre aquesta problemàtica, una xarxa de carreteres quasi virtual i un envellit parc automobilístic. Factors tots ells que, al costat dels presents també en les economies accidentals (excés de velocitat, consum d'alcohol i drogues, absència de dispositius de seguretat...), contribueixen a augmentar aquestes taxes de mortalitat.

4. Segons el Consell Europeu de Seguretat en el Transport, en el 2009 es van produir en el conjunt de la UE més d'1.000.000 d'accidents de trànsit donant lloc a uns 35.000 morts i 1.700.000 de ferits, dels quals 300.000 ho van anar greument⁴, xifrant-se en uns 180.000 milions d'euros els costos directes i indirectes derivats dels mateixos (un 2% del PIB de la UE⁵). A Espanya es van produir en 2008 un total de 93.161 accidents de circulació amb víctimes, resultant mortes 3100 (dins dels 30 primers dies) i 130.947 ferides, de les quals 16.488 de gravetat (+24 hores d'hospitalització)⁶. Finalment, a Catalunya es van produir en 2009 un total de 24.663 accidents de trànsit amb víctimes, ascendint a 411 la xifra de morts.

5. Com de tots és sabut, són diverses les causes que estan en l'origen d'aquesta encara elevada taxa d'accidentalitat vial. Als recurrents de l'excés de velocitat, ingesta d'alcohol o altres drogues i les distraccions (especialment, l'ús del mòbil, la utilització de sistemes de navegació o el consum de tabac)⁷, cal sumar la insuficient utilització dels dispositius de seguretat (cinturons i sistema de retenció infantil)⁸ i els derivats de l'estat de la via, entre els quals destaquen per la seva importància quantitativa i qualitativa els,

⁴ Informació continguda en el nº 203 de la Revista Tráfico y Seguridad Vial, 2010, pàg. 49, que conté les dades aportades per l'organització no governamental European Transport Safety Council (ETSC). En el Llibre Blanc sobre el transport elaborat en 2001, la UE es va proposar l'ambiciós objectiu de reduir l'any 2010 a la meitat la xifra de morts per accident de trànsit, objectiu que no s'ha complert i que ha motivat l'elaboració per la Comissió del nou Programa d'Acció Europeu de Seguretat Vial 2011-2020.

⁵ Cfr. DE VICENTE MARTÍNEZ, *Derecho Penal de la circulación*, 2ª ed, ed. Tirant, Valencia, 2008, pàg. 24-25.

⁶ Cfr. Les principals xifres de la sinistralitat vial Espanya 2008, dades que poden consultar-se en la web de la DGT: www.dgt.es/portal/es/seguridad_vial/estadistica/accidentes_30dias.

⁷ De fet les distraccions constitueixen la primera causa de l'accidentalitat vial i estan en l'origen del 38% dels accidents amb víctimes. Entre les més freqüents, a més de l'ús del mòbil o el GPS, destaquen la manipulació de la ràdio o l'acció de fumar, menjar o beure al volant. Sobre aquesta qüestió, pot consultar-se l'article titulat "Al volante ¡atención!" contingut en la Revista Tráfico y Seguridad Vial, nº 193, 2008, pàg. 22 ss.

⁸ Així es posa en relleu en la recent campanya desenvolupada per la DGT tendent a controlar l'ús de tals dispositius de seguretat, on s'assenyala que la seva utilització en adults redueix les morts en un 50% i mitiga les lesions sofertes a resultes d'un accident i en el cas de menors és major en evitar-se en 9 de cada 10 casos aquestes greus conseqüències. Malgrat les nombroses campanyes de sensibilització, un significatiu percentatge de la població es resisteix a la seva efectiva utilització, tal com ho demostren les 2879 denúncies formulades pels Agents de la Guàrdia Civil entre els 376.481 vehicles controlats durant el període comprès entre el 13 i el 19 de setembre de 2010. Per a més informació, pot consultar-se la pàgina web de la DGT (www.dgt.es).

expressivament, denominats “punts negres”. Evidentment, no poden obviar-se la resta d'incompliments de la normativa de tràfic comesos pels diferents participants del tràfic (entre uns altres, la inobservança de les prioritats de pas i les imprudències més comunes imputables a vianants i ciclistes) i, en menor mesura, l'estat tècnic del nostre parc automobilístic.

6. Encara que ens pesi s'observa encara en una part de la ciutadania una certa resistència al compliment de les normes de tràfic i el que resulta encara més preocupant, a menysvalorar el cost humà i econòmic que això comporta. Un té la impressió de que la gent ha assumit la periòdica xifra de morts o ferits oferta pels mitjans cada dilluns. Una generalitat percep encara la sinistralitat vial com un cost inevitable de la conducció de vehicles, sobre la qual poc o molt poc pot fer-se, veient-se, en ocasions, com un mal “menor” enfront dels elevats beneficis que reporta l'activitat⁹. Curiosament, molts dels conductors que vulneren habitualment els límits de velocitat o condueixen havent ingerit begudes alcohòliques no s'autocalifiquen com a delinqüents, sinó que tendeixen a imputar aquests comportaments a una minoria de incívics i insolidaris. És més, el fet que gairebé tots siguem potencials autors dels delictes vials porta amb si una certa “comprensió” enfront de qui efectivament les comet i una tendència a demandar mesures alternatives a les penals amb l'objecte d'escometre aquesta problemàtica¹⁰.

7. Amb respecte, a la velocitat i l'alcohol com a factors de la sinistralitat vial, simplement volgués portar a col·lació tres dades per entendre el per què de l'última reforma operada en el 2007. Segons la DGT, en 2008 la velocitat inadequada va estar present en el 14% dels accidents amb víctimes ocorreguts, constituint un dels factors

⁹ En aquesta línia s'ha pronunciat, entre uns altres, DE VICENTE MARTÍNEZ, *Derecho Penal...*, pàg. 18, qui assenyala com la societat hi hauria internalitzat aquesta realitat prioritant així els beneficis sobre els perjudicis causats.

¹⁰ Cfr. DE VICENTE MARTÍNEZ, *Derecho penal...*, pàg. 16; Mir Puig, “Presentación”, pàg. 17, qui assenyala que el conductor no només es veu com a potencial víctima dels delictes, sinó també com a autor dels mateixos, la qual cosa explica la seva preocupació davant l'agreujament de les sancions penals en aquest àmbit, així com la tendència a reclamar altres mesures no sancionadores tals com la millora de la xarxa viària, a qüestionar l'eficàcia de la via sancionadora ratllant-la de merament recaptatòria o a destacar la picardia encaminada a eludir el seu compliment. En aquesta mateixa línia es pronuncien, entre uns altres, GONZÁLEZ CUSSAC, “La reforma penal de los delitos contra la seguridad vial (Proyecto CP 2006), en *Derecho penal y seguridad vial*, (De Vicente Martínez dir.), EDJ, nº 114, Madrid, 2007, pàg. 286 ss, qui posa en relleu la resistència de la ciutadania a veure's si mateixos com a “delinqüents” d'aquestes infraccions penals.

concurrents en el 28% dels accidents mortals¹¹. En la memòria de l'Institut Nacional de Toxicologia del 2008 s'assenyala que el 40% dels conductors morts en accidents de trànsit en carretera van donar positiu a alcohol, drogues i/o psicofàrmacs. El 78% presentaven un índex d'alcohol superior o igual a 0,3 gr/l, el 27 havia consumit algun tipus de droga (cocaïna i cànnabis principalment) i el 13% fàrmacs. La ingesta de aquestes substàncies està en l'origen (com a factor coadjuvant o bé desencadenant) de, almenys, un terç dels accidents mortals¹².

8. La importància donada per les autoritats al trinomi velocitat-alcohol-accidentalitat vial està en l'origen de la incorporació al Codi Penal de dos nous tipus en què se sanciona la mera superació d'un determinat índex de velocitat i d'alcohol per part del conductor. Amb el primer, el legislador ha pretès vèncer els inconvenients plantejats pel clàssic delictes de conducció temerària, i concretament, la necessitat d'acreditar la posada en perill en concret de la vida o salut individual d'algun participant en el tràfic viari. Amb el segon, presumir la concurrència de l'element "negativa influència" en els supòsits en què, havent-se practicat la prova alcoholomètrica i acreditat una elevada ingesta, no s'havia complementat amb la corresponent acta simptomatològica i/o una conducció anòmala o antireglamentària. Així, per exemple, succeïa en els casos en què la jurisprudència menor, atenent a l'actitud col·laboradora de l'acusat durant la pràctica de la prova alcoholomètrica i/o la seva conducció ajustada a les normes de tràfic, es decantava per la seva absolució malgrat la significativa taxa alcohòlica constatada¹³.

9. Ara bé, sent encara elevada l'accidentalitat viària registrada, cal assenyalar igualment la reducció operada en els últims anys. Cal portar a col·lació l'evolució esdevinguda en el període 2003-2008, on s'observa un notable descens tant en el nombre de morts (2299 menys en 2008 que en 2003) com en la xifra total de ferits greus i lleus (9817 i 9871 respectivament). En aquesta notable reducció, segurament, han jugat un destacat paper les campanyes de sensibilització realitzades per la DGT, la millora de la xarxa viària, la introducció del carnet per punts, la intensificació de les mesures de

¹¹ Cfr. Les principals xifres de la sinistralitat vial Espanya 2008, pàg. 41.

¹² Cfr. Nota de premsa DGT informant sobre els resultats de l'esmentat informe.

¹³ Sobre aquesta qüestió, *vid., infra* apartat I.-4.

vigilància i sanció de les normes de tràfic (radars de velocitat, controls d'alcoholèmia...) i, per què no dir-ho, les reformes implementades en el Codi Penal per mitjà de la LO 15/2003 i, especialment, la LO 15/2007.

10. Aprofundint en la incidència de les mesures d'ordre penal, entenc d'interès les dades contingudes en la Memòria 2009 del Fiscal de Sala de Seguretat Vial on, després de destacar la contribució de l'última reforma i el treball de la fiscalia en la reducció dels índexs d'accidentalitat vial, s'assenyala que s'ha duplicat pel que fa al 2007 el nombre de procediments incoats a resultes de la comissió d'un delictes contra la seguretat vial (superant el 40% del total de Judicis Ràpids tramitats) i aconseguint entorn del 85% de Sentències condemnatoris. La qual cosa, en la seva opinió, adona de la “*enorme eficàcia de l'actuació del Ministeri Fiscal en la delinqüència de tràfic*”¹⁴. La majoria de procediments oberts i sentències condemnatòries (més de 65.000) es concentren en relació a les alcoholèmies i el delictes de conducció sense permís. Pel que fa a les escasses sentències absolutories registrades, les mateixes, segons resa en l'esmentada memòria, se centren, fonamentalment, en els marges d'error dels cinemòmetres i etilòmetres en els supòsits en què, respectivament, la velocitat i la taxa alcohòlica se situa just per sobre de sengles límits¹⁵.

11. Aquesta dràstica reducció d'absolucions constitueix una resposta a la pròpia lògica de la reforma operada, puix que un dels objectius “declarats” era, precisament, acabar amb la sensació d'impunitat suscitada arran d'algunes resolucions judicials en què, respectivament, no es van aplicar els derogats arts. 381 i 379 CP en supòsits de conducció a altes velocitats en vies ràpides o amb elevades taxes alcohòliques¹⁶. La “revolada”

¹⁴ Cfr. Memòria09 del Fiscal de Sala de Seguretat Vial, (www.fiscalia.org) pàg. 85 ss.

¹⁵ Cfr. Memòria09..., pàg. 87.

¹⁶ M'estic referint concretament a la SAP Burgos 48/2007, 12-03 (JUR. 2007\81, Pte. Redondo Argüelles, FJ 4) en què es va revocar la sentència d'instància en denegar l'aplicació del delictes de conducció temerària al no provar-se la posada en perill concret de la vida o integritat de les persones a qui va ser interceptat circulant a una velocitat de 260 Km/h. I a la STC 319/2006, 15-11 (RTC. 2006\319, Pte. Gay Montalvo) en què es va admetre el recurs d'empara interposada per un conductor que va ser condemnat com a autor d'un delictes de conducció sota la influència de begudes alcohòliques en considerar que, malgrat detectar-se un índex d'alcohol en sang de 2,32 i 2,34, no es va provar la negativa influència que aquesta ingesta va tenir en la conducció desenvolupada i, consegüentment, l'afectació de les seves facultats psíquic-físiques lesives envers el ben jurídic-penal seguretat en el tràfic. Sentències ambdues a les quals fa exprés esment DE VICENTE MARTÍNEZ, *Derecho Penal...*, pàg. 52, per exemplificar la sensació d'impunitat que està en l'origen de la modificació operada en 2007. Tambien mencionan la primera de las resoluciones citadas, entre otros, GARCÍA ALBERO, REPC, nº 9, 2007, pàg. 13; SOLA RECHE, RGDP, nº 10, 2008, pàg. 13.

mediàtica posterior va contribuir a generar una certa alarma social en la ciutadania que es va erigir, en part, en el motor de la pròpia LO 15/2007 i explica la seva accelerada aprovació al marge del Projecte de Reforma del CP del 2007 en què, originàriament, es contenia gràcies al consens que la “lluita contra la delinqüència vial” ha despertat en les diferents forces polítiques amb independència de la seva adscripció ideològica.

12. En efecte, mitjançant la objectivació del risc típic es va prescindir, respectivament, dels seus dos elements consubstancials (“posada en perill concret de la vida o integritat física de les persones” i “la negativa influència”). Això va portar amb si una intensificació, al meu judici preocupant, del recurs a la conformitat en els nombrosíssims judicis ràpids incoats davant la quasi impossibilitat material d'eludir la condemna, excepte en els excepcionals suposats que s'aconsegueix acreditar la no homologació i/o deficitari calibratge dels mecanismes tècnics de detecció (cinemòmetre i etil·lòmetre) o resulten d'aplicació els marges d'error reconeguts per la pròpia Administració. D'aquesta forma es va tancar, aparentment, el cercle: maximització de les condemnes en el menor temps possible. I dic en aparença perquè, com succeeix en altres ocasions, ha tornat a fallar l'execució de la pena donada la incapacitat demostrada pel sistema a fi de garantir el compliment efectiu del deversall de treballs en benefici de la comunitat imposats¹⁷.

13. No obstant això, amb independència de l'impacte aconseguit per cada mesura adoptada, la veritat és que els poders públics tendeixen a “sobredimensionar” les bondats de les reformes penals operades en aquest àmbit (de les quals es fan ressò alguns mitjans de comunicació)¹⁸, al mateix temps que infravaloren unes altres molt visibles per a la ciutadania com la situació econòmica que vivim. En efecte, al nostre judici, pot establir-se una íntima relació entre l'actual crisi i la reducció de la sinistralitat vial¹⁹. Això respondria al següent raonament. Davant la situació d'incertesa econòmica, un sector de la població

¹⁷ Tal com es denuncia en l'esmentada Memòria09, pàg. 88, on es conclou “El porcentaje de condenas pendiente de cumplimiento ronda el 80 por cien y en definitiva puede superar las 50.000 condenas que esperan ser ejecutadas... Esta situación ha de ponerse de manifiesto con energía ya que las dificultades reseñadas darán lugar a que prescriban un gran número de penas, con la frustración del fin resocializador de las mismas que goza de una relevancia principal junto y origina además sentimientos de impunidad”.

¹⁸ En aquesta línia, se situa la informació continguda en el “Periódico de Catalunya” en data 1/01/2009 on, en referència a l'efecte de la reforma de la LO 15/2007, es titulava “*La Ley que salvó 560 vidas*”.

¹⁹ Binomi al que també es fa referència en la memòria09, pàg. 19, destacant el seu caràcter ambivalent, això és, la crisi com a factor de reducció i simultàniament de potencial augment de la sinistralitat.

hauria respost amb una retallada en les seves despeses i, entre ells, els derivats de l'ús de l'automòbil²⁰. S'hauria optat llavors per l'ús alternatiu del transport públic i les fórmules del desplaçament en vehicle compartit. A això caldria sumar les milers de persones que han perdut la seva ocupació i que, consegüentment, ja no es traslladen als seus antics centres de treball. Lògicament, el menor nombre de vehicles a la xarxa viària es traduiria en un descens dels possibles sinistres. A més, la crisi hauria intensificat l'efecte preventiu-intimidatori de les multes de trànsit donada la major preocupació dels conductors davant les conseqüències econòmiques derivades de la seva imposició²¹. La qual cosa, en última instància, hauria contribuït a millorar els índexs de sinistralitat, puix que, aquesta preocupació per la sanció s'hauria traduït en un augment dels nivells de diligència en la conducció i, consegüentment, en una reducció dels riscos inherents a aquesta activitat.

14. Evidentment, enfront d'aquesta tesi, podria esgrimir-se que aquest descens s'hi hauria vist compensat per l'increment dels regis derivats del menor manteniment dispensat als vehicles i del major nombre de distraccions al volant vinculats a estats depressius o ansiosos provocats per la crisi²². En aquest punt, podria adduir-se que, davant la precària situació econòmica, part de la ciutadania s'hauria decidit per, entre altres fórmules, l'omissió i/o prolongació de la submissió a la preceptiva ITV²³, l'autoreparació o adquisició de peces en desballestaments o la ralentització del canvi dels pneumàtics²⁴. Evidentment, aquests nous hàbits contribuirien a augmentar els riscos d'accident vinculats a les

²⁰ Així s'ha posat de manifest en un estudi elaborat per la Fundació Espanyola para la Seguridad Vial (FESVIAL) i la Confederación Nacional de Autoescuelass (CNAE), sobre la base d'una mostra de 1006 conductors de tota Espanya, on el 28% dels enquestats reconeix fer un menor ús del seu automòbil a causa de la crisi. Dada extreta de l'article titulat "*Crisis ¿nos afecta al volante?*", publicat en el nº 195 del 2009 de la Revista Tráfico y Seguridad Vial editada per la DGT.

²¹ Així ho han manifestat el 50% dels conductors enquestats que van expressar el seu major temor a la imposició d'una multa, segons l'estudi promogut per FESVIAL i la CNAE i que recull el diari "El País" (edició digital) en data 27/04/2009 sota l'expressiu titular "*Los conductores españoles se estrellan contra la crisis*".

²² Ambdues circumstàncies també es destaquen en aquest estudi, en el qual se sosté que el 21% dels entrevistats va reconèixer que destinen menys diners al manteniment del seu vehicle i s'assenyala que la crisi ha disparat el consum d'antidepressius i ansiolítics usats per combatre els quadres d'ansietat, irritabilitat i estrès provocats per la mateixa.

²³ Sobre la contribució de la ITV en la seguretat vial, pot consultar-se l'article titulat "*La ITV salva vidas*" publicat en el nombre de gener-febrer del 2008 de la Revista Tráfico y Seguridad Vial, en què s'assenyala com la seva pràctica va evitar en 2006 la producció de 8000 accidents i la mort de 400 persones.

²⁴ Això explicaria la caiguda en la facturació dels tallers mecànics, tal com es posa en relleu en l'article publicat en el nº 199 de la Revista Tráfico y Seguridad Vial sota el gràfic títol "*La crisis vacia los talleres*", en el que s'analitza els elevats riscos que comporta el mal estat dels frens, els amortidors o els pneumàtics i el seu impacte en les xifres d'accidents i, consegüentment, de morts i lesionats en el tràfic viari.

denominades “fallades mecàniques” (rebertades, sortides de via per lliscament....). De la mateixa forma que també ho fan les distraccions vinculades als estats de major irritabilitat i agressivitat propis de qui pateix un quadre d'estrès o ansietat per motius econòmics i/o laborals. No obstant això, encara admetent aquests nous hàbits socials, en termes globals, entenem que la crisi hauria contribuït a restar més accidents dels quals potencialment hauria generat.

1.3- NOVES ORIENTACIONS POLITIC-CRIMINALS EN LA LLUITA CONTRA LA CRIMINALITAT VIAL: FACTORS EXPLICATIUS

1. Més enllà de la incidència efectiva del Dret penal en la reducció de l'accidentalitat viària, la qual cosa constitueix una autèntica realitat és el pes específic que, recentment, ha adquirit aquesta branca de l'ordenament jurídic en la lluita contra aquesta autèntica xacra social. Hem de llavors preguntar-nos per la raó o raons que han motivat el seu relançament en detriment del que, fins a no fa massa temps, s'havia erigit el seu “hàbitat natural”: el Dret Administratiu Sancionador²⁵. No en va el Dret penal ha passat de ser un instrument complementari a convertir-se en el centre del sistema preventiu-sancionador en matèria de seguretat vial, allunyant-se així del caràcter fragmentari i d'última resposta que, tradicionalment, ho han caracteritzat²⁶. La seva importància quantitativa i qualitativa és tal²⁷ que en la disciplina ja s'ha encunyat les expressions “Dret penal vial” i “violència

²⁵ Així ho ha posat en relleu, entre uns altres, MIRÓ LLINARES, InDret, 3/2009, per qui el legislador en la reforma del 2007 hauria aprofundit en la “*tendencia de solapamiento entre dos ramas que, a priori, tenían diferente naturaleza*”.

²⁶ Cfr. QUERALT JIMÉNEZ, “El nuevo derecho penal vial: generalidades críticas”, en *Seguridad Vial y Derecho penal*, (Mir Puig/Corcoy Bidasolo dirs./Cardenal Montraveta coord.), ed. Tirant, València, 2008, pàg. 64 ss, qui, molt críticament, sosté “*estamos ante un parche más que recurre a la simple y efectista maniobra de cara la galería consistente... en convertir el **Derecho penal en lacayo de un impotente Derecho administrativo sancionador** – y conclou- nos hallamos... ante un **uso indebido del Derecho penal**, tanto por vulnerar la exclusiva protección de bienes jurídicos... y por vulneración de su carácter fragmentario y de ultima ratio*”. En la mateixa línia, s'han pronunciat, entre uns altres, MIRÓ LLINARES, InDret, 3/2009, pàg. 13 ss, qui també denuncia el “olvido” dels clàssics principis d'exclusiva protecció de béns jurídics, proporcionalitat i intervenció mínima en la creació del que denomina “nuevo Derecho penal vial”.

²⁷ Bona prova d'aquesta rellevància apuntada és la quantitat de llibres col·lectius, monografies i articles publicats en la doctrina penalista des de l'aprovació de la LO 15/2007. Així als ja citats treballs dirigits pels Professors Mir Puig i Corcoy Bidasolo i el tractat elaborat per la Professora DE VICENTE MARTÍNEZ, caldria sumar, entre molts altres, els següents: VV.AA, *Protección penal de la seguridad vial*, (Gutiérrez Rodríguez coord.), ed. Tirant, València, 2009; VV.AA, *Seguridad vial (especial referencia a la reforma operada en el Código penal mediante la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre)*, (Vidales Rodríguez/Mera Redondo coords.), ed. Tirant, València, 2008; VV.AA, *Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales*, (Morillas Cueva coord.), ed. Dykinson, Madrid, 2007.

vial²⁸ en referència, respectivament, a aquest renovat sector de la Part Especial del Dret Penal i a aquesta incipient categoria criminològica, dit sigui de pas, en un clar i intencionat paral·lelisme amb la ja assentada de la “violència de gènere”.

2. Ningú qüestiona el pes que les encara elevades xifres de morts i lesionats derivats del tràfic ha tingut en l'última reforma penal operada en aquest àmbit. El que sí resulta discutible i s'ha discutit és la desmesurada i, no sempre, ingènua confiança dipositada pel nostre legislador en les virtuts del Dret penal en la consecució d'aquest prioritari i lloable objectiu. I el que resulta encara més important, la veritable incidència que aquesta reforma han tingut, tenen i tindran en la reducció d'aquest inacceptable drama humà i econòmic²⁹. Segurament, com succeeix en altres ocasions, el recurs al Dret penal resulta més efectista que efectiu a l'una que rendible en termes electorals³⁰. Ara bé, aquesta sobreutilització del Dret penal perjudica, perillosament, les finalitats preventives que li són pròpies³¹.

Evidentment m'estic referint a la prevenció de la no realització de conductes lesives per a béns jurídic-penals mitjançant l'amenaça de la imposició d'una pena i no a la utilització del Dret penal per reforçar els mecanismes de control i sanció disposats pels poders en pro de la reducció de la sinistralitat vial amb independència de la major o menor perillositat del comportament en qüestió. Advoco per un Dret

²⁸ Com destaca GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 2 nota 1, (al que segueix MIRÓ LLINARES, pàg. 9), aquesta expressió continguda en el preàmbul de la LO 15/2007 ha estat importada de la legislació penal francesa, concretament, de la Loi nº 2003-495, de 12 juny, que va modificar substancialment el Codi Penal en aquesta matèria. Efectivament, en una sort de progressió perversa, es passaria de la utilització del “neutre i objectiu” esment a la “accidentalitat vial”, a la moralitzadora i estigmatitzant “violència vial” (intermèdia) i, finalment, a la superlativa “terrorisme vial”. En la mateixa línia se situen, entre uns altres, GONZÁLEZ CUSSAC, “La reforma penal...”, pàg. 287; MIRÓ LLINARES, InDret, 3/2009, pàg. 9 i SOLA RECHE, RGDP, nº 10, 2008, pàg. 32. Per contra, sembla mostrar-se a favor de l'expressió “violència vial”, entre uns altres, DE VICENTE MARTÍNEZ, *Derecho Penal...*, pàg. 32.

²⁹ En aquest sentit, han expressa el seu excepticisme, entre uns altres, SOLA RECHE, pàg. 32.

³⁰ Cfr. MIR PUIG, “Presentación”..., qui, molt encertadament, apunta com les mesures penals poden sumar vots però també restar-los en un àmbit en què, com ja s'ha assenyalat, tots som potencials autors i, per tant, candidats a veure'ns immersos en processos penals amb els seus ineludibles efectes estigmatitzants. Lluny, afortunadament, han quedat els temps en què, socialment, no es retreia la conducta de conduir havent begut donada la interiorització cultural--antropològica de l'alcohol en la nostra societat. Com dic, els hàbits socials han canviat lentament encara que, de continuar amb aquesta espiral criminalitzadora, podríem incórrer en l'error contrari: “dimonitzar” el binomi consum alcohòlic-conducció i la consegüent penalització de tota ingesta, per ínfima que sigui i encara que, ni tan sols estadísticament, es tradueixi en una lesió efectiva de la seguretat vial..

³¹ Sobre aquesta qüestió *vid.*, les contundents reflexions realitzades per MIRÓ LLINARES, InDret, 3/2003, pàg. 11 ss. Vid., també, entre uns altres, GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 8; DE VICENTE MARTÍNEZ, *Derecho penal...*, pàg. 53 ss, qui conclou “*Con el recurso indiscriminado al Derecho penal lo único que se está propiciando es banalizar la respuesta punitiva y que el Derecho penal pierda su poder intimidatorio*”.

penal protector d'autèntics béns jurídics i no, com sembla haver-se decantat el nostre legislador en aquesta i altres matèries, per la defensa d'un Dret penal ocupat en la “gestió de riscos generals”, això és, en la seva conversió en el “garant últim” de les diferents polítiques públiques de seguretat.

3. Així succeeix quan es comprova, una vegada més, que aquesta intervenció no s'ha traduït en un dràstic descens de la sinistralitat però sí potser, contràriament, en una pèrdua de confiança de la ciutadania en les seves potencialitats per protegir els béns jurídics socialment més preuats, i, entre ells, per descomptat, la seguretat vial³². Davant tal situació, un pot pensar que el més assenyat és desfer camí realitzat i repensar la intervenció penal en aquest àmbit. No obstant això, l'experiència ens diu que el legislador, encoratjat pels mitjans de comunicació i l'excessiva visualització de les víctimes, podria decantar-se per un nou enduriment de la regulació penal atenent al fet constatat de la insuficient reducció de la taxa de sinistralitat vial. Evidentment, l'insistent i, sovint, irreflexiu recurs al Dret penal podria traduir-se en unes majors quotes de “sensació de seguretat” però a costa d'una segura limitació de les garanties dels ciutadans, els qui veurien reduït el seu lliure desenvolupament de la personalitat en un àmbit tan preuat per necessari com el tràfic viari.

4. La qual cosa podria tornar-se insuportable d'acabar criminalitzant-se nous comportaments diguem “funcionals” pel que fa als ja existents. Tal és el cas de l'ús d'inhibidors per eludir els controls de velocitat per mitjà de radars mòbils o fixos; la “alteració” de les plaques de matrícula amb la finalitat d'evitar la identificació del possible conductor o la negativa a identificar al veritable conductor per part del titular registral del vehicle “fotografiat”. Conductes totes elles que complementarien la incriminació de l'excés de velocitat, de la mateixa forma que la negativa a la submissió de les proves d'alcoholèmia va coadjuvar en el seu moment a la persecució de la conducció sota la influència de l'alcohol. Per la seva banda, d'emfatitzar-se la incidència d'algunes pràctiques en els índexs de sinistralitat vial, no és d'estranyar que, en un futur no gaire llunyà, el

³² En aquest sentit, s'han pronunciat, entre uns altres, MIRÓ LLINARES, InDret, 3/2009, per qui això constitueix la “conseqüència mediata” de la desnaturalització de la distinció entre el Dret penal i el Dret administratiu sancionador i l'expansió del primer en detriment del segon en la regulació de la seguretat vial; SOLA RECHE, pàg. 35.

legislador elevi a la categoria de delictes la mera utilització del mòbil o els sistemes de navegació durant la conducció o el fumar mentre es desenvolupa aquesta activitat³³.

5. Ara bé, arribats a aquest punt cal preguntar-se llavors per les raons que explicarien el creixent i, al meu judici, aclaparant protagonisme adquirit pel Dret penal vial. Com molt encertadament ha posat en relleu GARCÍA ALBERO aquesta nova orientació polític-criminal respondria a la confluència dels següents factors. En primer lloc, una certa exageració de les xifres relatives a la sinistralitat vial, que, paradoxalment van descendir significativament abans de la implementació de l'última reforma penal esdevinguda. En segon lloc, una progressiva intolerància social cap als "costos humans i materials que el tràfic massiu de les societats provoca". En tercer lloc, una interessada tendència a ocultar mitjançant el recurs penal la pròpia inoperància dels poders públics en la solució dels problemes socials. I finalment a una excessiva visualització de les víctimes d'accidents de trànsit, les quals haurien exercit pressions sobre els grups polítics en pro d'un enduriment de la regulació penal existent i un compromís en la seva persecució³⁴. A continuació m'ocuparé, succintament, dels dos últims.

6. La nova política criminal en matèria vial respon a una certa propensió governamental a enfosquir la seva inoperància en la lluita contra els riscos derivats de la conducció mitjançant una recurrent i fàcil fugida cap al Dret penal. Resulta paradoxal que després de construir un model econòmic sustentat en el trident infraestructures-indústria automobilística i carburants sòlids- i una planificació del territori que ha fomentat la dependència a la mobilitat per carretera, els mateixos poders públics mostren la seva enorme preocupació per la sinistralitat vial activant preferentment la via penal³⁵. Això és, en lloc de centrar els seus esforços en el canvi de models i en l'eficient gestió dels riscos la competència dels quals ostenten, han situat al Dret penal en el centre del sistema. Amb això, a més d'esmoreir l'al·ludida demanda de seguretat vial, s'ha ocultat, en part, una

³³ Conductes algunes d'elles que també han estat apuntades, entre uns altres, per GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 15; MIRÓ LLINARES, InDret, 3/2009, pàg. 16.

³⁴ La doctrina penalista ha destacat el acentuado papel de la víctima en la nueva política criminal implementada en materia vial, entre otros entre uns altres, DE VICENTE MARTÍNEZ, *Derecho penal...*, pàg. 53; FERRANDIS CIPRIÁN, "Algunas reflexiones sobre la reforma del Código Penal en materia de seguridad vial", RGDP, nº 8, 2007

³⁵ Cfr. GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 5 ss.

deficitària implementació de les mesures extra-penals imprescindibles en l'abordatge d'aquesta problemàtica.

7. Així, a títol d'exemple, l'enfortiment de les polítiques en matèria de transport públic a fi de convertir-los en una autèntica alternativa a l'ús del vehicle particular. La incorporació de l'educació vial com a assignatura obligatòria en primària i secundària. L'eliminació dels denominats "punts negres" que, per definició, constitueixen una font real i constatada de riscos envers la vida i integritat dels intervinents en el tràfic. La millora dels estàndards exigits en l'obtenció dels permisos de conducció, prevalent els continguts teòric-pràctics sobre les consideracions estadístic-econòmiques. Aprofundint en aquesta idea, resulta peremptòria l'elevació dels controls destinats a la certificació de les condicions físic-psiquiàtriques dels futurs conductors (els anomenats reconeixements mèdics), així com la seva revisió periòdica a l'efecte de verificar la seva persistència. La qual cosa passa, al seu torn, per una major i millor supervisió de les entitats que els efectuen a fi d'eradicar algunes perniciosos pràctiques per tots conegudes. I finalment, resulta aconsellable una profunda reconfiguració del catàleg d'il·lícits administratius de tràfic i de les corresponents sancions, la dinamització del procediment que canalitza la seva imposició i posterior execució (sense que això suposi un minvament de les garanties de l'administrat), així com la intensificació dels controls administratiu-policials encaminats a la seva prevenció i persecució, prioritzant la seguretat vial sobre les finalitats purament recaptatòries³⁶.

8. Esment a part mereix la qüestió relativa al paper jugat per les víctimes i les associacions que les representen en l'expansió del Dret penal vial i el seu progressiu enduriment. Vagi per davant la meua comprensió cap a els qui sofreixen, directa o indirectament, les greus conseqüències d'un "accident" de tràfic, així com el meu requeriment a les administracions competents amb vista a l'eficient implementació d'instruments que garanteixin la seva completa protecció sanitària, assistencial i econòmic-jurídica. Dit això, la discussió radica a determinar el rol que haurien d'ocupar

³⁶ Aquestes i altres mesures han estat reclamades per la doctrina apel·lant, precisament, al caràcter d'última ràtio del Dret Penal i el seu caràcter fragmentari, la qual cosa passa, respectivament, per l'enfortiment dels mecanismes extra-penals i, de resultar insuficients, per la incriminació dels comportaments més greus atesa la rellevància social del ben jurídic-penal protegit. Així, entre uns altres, DE VICENTE MARTÍNEZ, *Derecho penal...*, pàg. 56 ss; GARCÍA ALBERO, *RECPC*, nº 9, 2007, pàg. 6; GONZÁLEZ CUSSAC, "La reforma penal...", pàg. 279 ss; SOLA RECHE, *RGDP*, nº 10, 2008, pàg. 34, qui centra la seva atenció en el que denomina la "cuasi-certeza" de la imposició de la sanció administrativa com a instrument previ al Dret penal..

aquestes víctimes i els qui els representen en el íter de tota modificació penal i la seva posterior aplicació. Primer, en la conformació de l'opinió pública que, en ocasions, acaba marcant, excessivament, les noves tendències polític-criminals. A continuació, durant la seva intervenció en la fase d'elaboració legislativa en sentit estricte. I finalment, el lloc que han d'ocupar en els processos incoats a resultes de la presumpta comissió d'un "delicte de tràfic", això és, en la seva persecució, instrucció, enjudiciament i posterior execució de la pena imposada.

9. L'encara elevadíssim nombre de víctimes i afectats per la sinistralitat vial i l'incipient moviment associatiu en pro de la defensa dels seus legítims interessos³⁷, ho han convertit en un col·lectiu molt atractiu per a alguns mitjans de comunicació més preocupats en el sensacionalisme que en la informació. I el que resulta encara més greu, en un col·lectiu molt interessant per a alguns polítics àvids a atendre les seves reivindicacions (incloses les de tall punitiu) a la recerca d'un "bon grapat de vots"³⁸. En aquest punt, ningú no pot negar l'excessiu protagonisme concedit a les associacions de víctimes en la comissió parlamentària que es va ocupar dels treballs preparatoris de l'última reforma penal operada en 2007. No defenso una volta als temps en què la víctima estava oblidada en el sistema de justícia penal, però tampoc comparteixo el, sovint, exagerat rol que se'ls atorga en la conformació de l'agenda polític-criminal i la conseqüent elaboració de les lleis penals³⁹. Una desafortada preocupació per la satisfacció de la víctima es tradueix, normalment, en una desatenció de les garanties substantiu-processals de les futurs imputats, acusats, condemnats i "executats"⁴⁰.

³⁷ Així, entre unes altres, poden citar-se les següents: Aesleme (Asociación para el estudio de la lesión medular espinal, www.aesleme.org), Pat-Apat (Asociación de Prevención de Accidentes de tráfico (www.pat-apat.org), Stop Accidentes www.stopaccidentes.org) o la plataforma "Olvidados por la Justicia".

³⁸ Cf. GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, qui molt expressivament conclou "*...los damnificados directa o indirectamente constituyen ya un grupo lo suficientemente relevante como para que las políticas públicas se orienten no sólo en función de las necesidades concretas del colectivo, sino también en función del rédito electoral. Cuando esto sucede, echar mano de un instrumento de efectos simbólicos tan bien conocidos como el derecho penal resulta una tentación simplemente irresistible*".

³⁹ S'ha passat així de la protecció mediata de la víctima a través de la "absorció" del seu interès particular en la reacció penal públicament articulada. A la seva tutela immediata per mitjà d'una associació privada que exerceix una adequada pressió sobre els mitjans de comunicació co-generant corrents d'opinió favorables a les seves demandes punitives i sobre una classe política massa predisposada a satisfer-les en pro de la consecució d'un benefici electoral.

⁴⁰ Per a un estudi més detallat del destacat paper assignat a les víctimes en la promulgació de la legislació penal pot consultar-se el recent i suggeridor treball de CEREZO DOMÍNGUEZ, ANA ISABEL, *El protagonismo de las víctimas en la elaboración de las leyes penales*, ed. Tirant, València, 2010, en què analitza, entre altres qüestions, els factors que expliquen l'actual visualització de les víctimes; els riscos que

10. Es tracta d'un fenomen extrapolable a altres països del nostre entorn en els quals també s'observa aquest canvi de paradigma quant al paper atribuït a la víctima de delicte. Al meu entendre, d'un temps a ara, l'interès de la víctima no només es protegeix mitjançant la seva "dilució" en la reacció penal públicament articulada, sinó que, actualment, es tutela directament per mitjà de la intervenció en el "procés legislatiu" de les entitats que les representen. Aquest activisme associatiu ha exercit primer una intensa pressió sobre uns mitjans de comunicació, en ocasions, massa "receptius" en el vessant dramàtic de tot "accident" de tràfic, contribuint així a generar un corrent d'opinió favorable a les seves demandes punitives. Per seguidament i aprofitant el ressò mediàtic de les seves reivindicacions, "pressionar" a una classe política amb una predisposició "genètica" a satisfer-les en la seva inherent recerca del benefici electoral.

11. Tornant al tema que ens ocupa, entenc que aquesta "letal" combinació d'activisme associatiu-complicitat mediàtica i interès polític- ha portat amb si, entre unes altres, dues greus conseqüències en la (legítima) lluita contra la sinistralitat vial: **a)** la implementació d'una nova política criminal vial que ha remogut –sinó soscavat- els fonaments de el "vell Dret penal"; **b)** i un preocupant halo de desconfiança cap a la labor interpretativa desenvolupada per un significatiu sector jurisprudencial en l'aplicació de el "Dret penal vial" en general i el delicte de conducció sota la influència de begudes alcohòliques en particular.

12. En el seu afany, entre altres factors, per complaure a les víctimes, el legislador ha substituït, progressivament, el model reactiu fonamentat en el càstig de comportaments lesius envers els béns jurídic-penalment protegits i en la prèvia i precisa delimitació de les conducta típicament rellevants. A un Dret penal purament preventiu basat en l'avançament excessiu de les barreres de protecció i l'elevació a la categoria de delicte de meres infraccions formals de tràfic freturosos, consegüentment, del mínim contingut d'antijuricitat material necessari per justificar la intervenció penal⁴¹. És cert, històricament, el Dret penal

això comporta, així com alguns exemples del seu accés a l'agenda pública i el lloc que, al seu judici, hauria d'ocupar en l'actual política criminal. Igualment interessants resulten les observacions realitzades pel seu mestre el Professor DÍEZ RIPOLLÉS en el seu cèlebre treball *La racionalidad de las leyes penales*, ed. Trotta, Madrid, 2003.

⁴¹ En aquesta mateixa línia s'han pronunciat, entre uns altres, GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 8, per qui, tant la LO 15/2007 com el Projecte de la qual porta causa, són la "expresión de un derecho de la

vial va constituir un dels terrenys en què van florir els delictes de perill i va brollar la ja clàssica discussió sobre la seva legitimació polític-criminal. No obstant això, en l'actualitat el seu grau d'extensió i, especialment, l'erradicació dels seus contorns és tal que s'han posat en perill concret alguns principis bàsics del Dret penal i esborrat les fronteres amb el Dret Administratiu Sancionador, “germà menor” del “*ius puniendi*” de l'Estat.

13. Ara bé, sent això preocupant, podria qualificar-se de “alarmant” la desconfiança judicial mostrada pel legislador en la reforma esdevinguda en el 2007. No pot negar-se la participació de la pròpia jurisprudència en la pèrdua d'aquesta desitjable confiança que s'hauria fracturat, entre altres raons, per les següents: **a)** la convivència de dispars i contradictòries interpretacions entorn de l'aplicació d'un mateix delictes⁴²; **b)** la recurrent i incorrecta tendència judicial a la degradació qualitativa de la imprudència en el tràfic viari⁴³;

seguridad, en detrimento de un derecho represor de la lesión de concretos bienes jurídicos; lesión o puesta en peligro que será, a partir de ahora, mera ratio legis de algunos preceptos ayunos de referencias a la demostrada lesividad en concreto de la conducta a enjuiciar”; MIRÓ LLINARES, InDret, 3/2009, pàg. 12 ss, qui, molt críticament, conclou com hem passat d'un “Derecho penal vial mínimo” a un màxim, de la subsidiarietat penal a la preferència penal i d'un “Derecho penal de protección de bienes jurídicos a un Derecho penal de protección de normas”.

⁴² Tal és el cas de la concreció jurisprudencial de la conducta típica en el delictes de no submissió a les proves alcoholomètriques, especialment, en els supòsits de producció d'un previ accident o els “controls preventius d'alcoholèmia”. Polèmica que es va “calmar” gràcies a la intervenció del TS en pronunciar-se sobre la seva imputació a un aforat en la STS 3/1999, 5-12, Pte. Puerta Luis). En aquesta resolució l'Alt Tribunal va acollir una interpretació restrictiva vinculant l'aplicació del derogat art. 380 a la comprovació pels agents actuants de símptomes etílics indicatius d'una prèvia ingesta amb afectació de les capacitats psico-físiques del conductor i, conseqüentment, lesiva envers la seguretat en el tràfic (antic art. 379). Aquesta tesi va ser corroborada en l'Acord de Ple no Jurisdicció de 22 de juny de 2002 i evidentment assumida per la denominada “jurisprudència menor”. No obstant això, aquesta interpretació no va agradar al nostre legislador, qui en 2007 va procedir a la substitució de l'esment “por la comprobación de los hechos descritos en el artículo anterior” per la vigent “para la comprobación de las tasas de alcoholemia y la presencia de las drogas”. I tot això amb la finalitat de garantir la criminalització de tots i cadascun dels supòsits continguts en l'art. 21 del RGC i impedir, conseqüentment, la seva qualificació com a mera infracció administrativa. Així ho ha reconegut tant la doctrina, entre uns altres, MARTÍN LORENZO, “Negativa a someterse a las pruebas de medición de alcohol y detección de drogas”, en VV.AA, *Protección penal de la seguridad vial*, (Gutiérrez Rodríguez coord.), ed. Tirant, València, 2009, pàg. 373 ss; com la jurisprudència, entre unes altres, en la SAP Girona (3ª) 597/2009, 24-09 (JUR. 2009\491769, Pte. Jaén Vallejo, FJ 1).

⁴³ De fet, aquesta pràctica judicial va generar una notable sensació d'impunitat i alarma social fins al punt d'erigir-se en un dels principals motors de la LO 15/2007 en què, dit sigui de pas, curiosament no “va quallar” la proposta més ambiciosa quantitativa i qualitativament: la conversió en delictes de les morts i lesions per imprudència lleu. La doctrina s'ha mostrat especialment crítica amb aquesta devaluació jurisprudencial de la imprudència quan es tracta de morts i lesions en el tràfic rodat, emfatitzant la seva incidència en el progressiu enduriment experimentat per aquest sector del Dret penal. Ara bé, mentre alguns autors es mostren contraris a la seva incorporació, argumentant que es tracta d'un problema d'aplicació i no de configuració legal (entre uns altres, CORCOY BIDASOLO, “Homicidio...”, pàg. 74 ss; GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàgs. 8 i 25 ss), uns altres defensen la urgent modificació del CP en la línia continguda en el Projecte, atenent, entre altres raons, a la preeminència dels béns jurídic-penals en joc, DE VICENTE MARTÍNEZ, *Derecho penal...*, pàg. 211.

c) i la resistència mostrada per alguns Jutges i Tribunals a seguir el camí legislativament traçat, assumint interpretacions diametralment oposades a la finalitat polític-criminal declarada i reconeguda⁴⁴.

14. Admès això, entenc, no obstant, que al 2007 el nostre legislador ha superat el llindar de “desconfiança permesa” perquè en el seu afany per limitar la interpretació judicial, directament, l'ha acabat eliminant. El “*modus operandi*” és simple i efectiu al mateix temps que, en termes dogmàtics i polític-criminals, manifestament inacceptable. La creació de nous tipus penals l'acreditació dels quals no requereix operació hermenèutica alguna sinó la mera constatació fàctica del seu element central: la superació d'un determinat índex de velocitat o una taxa d'impregnació alcohòlica o bé l'obtenció o vigència del corresponent permís preceptiu. Tal com succeeix respectivament, en els delictes de conducció a velocitat excessiva (art. 379.1)⁴⁵, de conducció etílica (art. 379.2) o de conducció sense permís (art. 384) que seran analitzats en el següent apartat.

1.4- EL “NOU DRET PENAL VIAL”: EL DELICTE DE CONDUCCIÓ A VELOCITAT EXCESIVA COMO A EXEMPLE PARADIGMÀTIC (Art. 379.1 CP)

1. Abans d'endinsar-nos en l'examen dels diferents problemes substantiu-pràctics que s'han suscitan en relació a l'incriminació dels excessos de velocitat, voldria ocupar-me, breument, de diverses qüestions aplicables a tots els delictes contra la seguretat vial: **a)** la delimitació del bé jurídic-penal protegit; i **b)** la concreció dels conceptes de “conducció”, “vehicle a motor” i “via pública”.

2. Doctrinalment es poden distingir fins a tres posicions diferents entorn l'interès jurídic-penalment tutelat en aquest grup delictiu: **a)** en primer lloc, els autors que

⁴⁴ Sobre aquest tema resulta paradigmàtica la “rebel·lia” mostrada per un sector jurisprudencial a qualificar, per se, com a temeràries les conduccions a elevades velocitats quan, simultàniament, no s'acredita la posada en perill concret de la vida o integritat física d'altres participants en el tràfic. Contravenint així, la pròpia voluntat del legislador, qui amb l'objectiu últim de combatre tals comportaments, va incorporar en la LO 15/2003 sengles presumpcions en el marc del delicte de conducció temerària.

⁴⁵ Com molt descriptivament ha apuntat GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 9, con la criminalización de la conducción excesiva se trataría de sustituir los jueces penales por los radares.

consideren que es protegeix directament la vida, integritat física i salut de les persones que participen en el tràfic viari (tesi individualista)⁴⁶; **b)** en segon lloc, els que, contràriament, sostenen que es protegeix la “seguretat en el tràfic viari” en si mateixa, això és, de forma autònoma pel que fa als béns jurídic-penals vida, integritat física i salut (posició “col·lectivista” o “autonomista”)⁴⁷; **c)** i finalment, els que, a manera de solució intermèdia, defensen que es protegeix la seguretat en el tràfic rodat però no com un interès en si mateix, sinó com un instrument per tutelar els esmentats interessos personals, configurant d'aquesta manera els delictes contra la seguretat del tràfic com un avançament de la barrera de protecció (posició “intermèdia”)⁴⁸. La doctrina majoritària, no obstant això, coincideix a l'hora de configurar aquests il·límits penals com a “delictes de perill” en contraposició a la categoria dels “delictes de lesió” entre els quals ha ocupat i segueix ocupant un lloc preferent l'homicidi sobre el qual s'ha construït la Teoria General del Delicte.

3. Després de l'aprovació de la LO 15/2007, el legislador sembla haver-se decantat per la prioritització de la posició col·lectivista sobre la individualista. Així podria deduir-se del contingut del preàmbul, la incorporació dels delictes previstos en els arts. 379 i 384, el nou títol donat al capítol o la renovada clàusula concursal prevista en el derogat art. 383 CP. No obstant això, l'important no és tant l'interès que nominalment digui protegir-se, sinó el constatar, molt al meu pesar, que, en pro de la seguretat vial, s'han criminalitzat meres infraccions de tràfic que, malgrat la seva perillositat estadística, manquen del mínim contingut de lesivitat material per fer-les creditora de la imposició d'una pena.

⁴⁶ En aquest sentit, entre uns altres, MORENO ALCÁZAR, *Los delitos de conducción temeraria*, ed. Tirant, València, 2003, pàg. 66; ORTS BERENGUER, “Delitos contra la seguridad colectiva III. Delitos contra la seguridad en el tráfico”, en VV.AA, *Derecho Penal. Parte Especial*, ed. Tirant, València, 2004, pàg. 818; VV.AA, *Protección penal de la seguridad vial*, (Gutiérrez Rodríguez coord.), ed. Tirant, València, 2009, pàgs. 29 ss.

⁴⁷ Advoquen per aquesta solució, entre uns altres, CORCOY BIDASOLO, “Delitos contra la seguridad en el tráfico en el Código Penal de 1995”, TSJAP (7) 1998, pàg. 11; LA MATEIXA, *Delitos de peligro y protección de bienes jurídico-penales supraindividuales*, València 1999, pàgs. 226 ss; MAGALDI PATERNOSTRO, *Comentarios al Código Penal. Parte Especial, t. II*, ed. Marcial Pons, Barcelona, 2004, pàg. 1690 ss, qui ha assumit el plantejament defensat per aquesta última autora; QUERALT JIMÉNEZ, *Derecho penal español. Parte especial*, 4^a ed, Barcelona, 2007, pàg. 919.

⁴⁸ Aquesta pot dir-se que constitueix en l'actualitat la posició dominant en la doctrina jurídic-penal. En aquest sentit, s'han pronunciat, entre uns altres, ALCACER GUIRAO, LLP, n° 10, 2004, pàg. 2; MOLINA FERNÁNDEZ, en *Compendio de Derecho Penal, (Parte Especial)*, vol. II, (Bajo Fernández dir.), Madrid, 1998, pàg. 709; SILVA SÁNCHEZ, “Consideraciones sobre el delito del art. 340 bis a) 1ª del Código Penal (Conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, drogas tóxicas, estupefacientes o sustancias psicotrópicas)”, en VV.AA, *Derecho de la Circulación (aspectos civiles y penales)*, Madrid, 1993, pàg. 150.

4. Efectivament, en el tipus contingut en l'art. 379.1 CP es castiga la superació d'un límit de velocitat sense exigir, com succeeix en la conducció temerària, la posada en concret perill de béns jurídic-penals individuals. En la conducció etílica (art. 379.2 incís segon), s'ha presumit "*iuris et de iure*" la "negativa influència" una vegada detectat un determinat grau d'impregnació alcohòlica. D'aquesta forma s'ha "esquivat" l'element que dotava d'antijuricitat material a la conducta i permetia la seva delimitació amb el corresponent il·lícit administratiu. I finalment, en el delicte de conducció sense permís (art. 384) ha pesat més la simple irregularitat formal que l'acreditació de la real perícia del subjecte actiu per desenvolupar una conducció segura. En conclusió, estem davant tres delictes de perill presumpte que el legislador se serveix del Dret penal no per garantir la protecció d'autèntics i definits béns jurídics, sinó reforçar i enfortir la tutela ja dispensada pel Dret administratiu vial.

5. Partint de l'anterior, la concreció dels elements comuns "conducció", "vehicle a motor" i "via pública" adquireixen una major importància si cap, des del moment en què la seva absència comportarà la seva impossible imputació. Tots els delictes contra la seguretat vial, excepte el contingut en l'art. 385, requereixen una conducta activa de conducció. Això significa que únicament pot respondre a títol d'autor la persona que està al comandament dels mecanismes d'adreça del vehicle. Es tracta de delictes de pròpia mà en els quals té lloc una limitació del cercle d'autors com a conseqüència de la pròpia estructura típica. En aquest punt, tant la doctrina com la jurisprudència discuteixen què s'entén per "conducció" en termes jurídic-penals. Sobre aquest tema, coincideixen en exigir l'engegada del motor amb el consegüent desplaçament del vehicle⁴⁹. No obstant això, s'observen discrepàncies en relació a l'extensió i/o prolongació del desplaçament⁵⁰, la

⁴⁹ *Vid.*, per tots, SILVA SÁNCHEZ, "Consideraciones...", pàg. 151, qui ja en el seu moment va apuntar com la perillositat consubstancial a la potència del motor és la que justificava la incriminació de tals comportaments.

⁵⁰ Mentre en algunes resolucions es conformen amb l'acreditació d'un mínim i lleuger desplaçament per fonamentar la concurrència de "conducció" (així, per exemple, en la SAP a Coruña 30/2001, 5-02, JUR. 2001\23577, Pte. Judel Prieto, FJ 3: confirmant la condemna de l'apel·lant com a autor d'un delicte de conducció sota la influència de begudes alcohòliques en grau de temptativa), en unes altres, contràriament, es decanten per la seva irrellevància en atenció a l'escassa entitat del perill creat envers la resta d'intervinents en el tràfic viari (serveixi d'exemple l'exposat en la SAP León 19/2001, 31-01, JUR. 2001\17, Pte. Cabeza Sánchez, FJ 3: revocant parcialment la sentència apel·lada i absolut al recurrent del delicte contingut en el derogat art. 379 CP).

rellevància atorgada als supòsits de desplaçament en “punt mort” i a qualificació que mereixen les maniobres d'aparcament⁵¹.

6. Menors dificultats planteja la delimitació dels termes “vehicle a motor i ciclomotor”, únics instruments materials per mitjà del que poden cometre's les diferents conductes típiques. A tal fi, la jurisprudència parteix de la normativa extra-penal aplicable (annex LGS), excloent aquells no propulsats mitjançant un motor (bicicletes i vehicles tirats per animals) i incloent les anomenades “minimotos” en el concepte de “ciclomotor”. Efectivament, malgrat tenir limitada, en teoria, la seva velocitat a 60 Km/h i circumscrita la seva conducció als circuits tancats, algunes Audiències Provincials, correctament, les han considerat “vehicles a motor” acollint així un concepte material-funcional més d'acord amb el ben jurídic-penalment protegit⁵². De tots és sabut, que aquests vehicles, en ocasions, són utilitzats en les vies públiques i que poden aconseguir elevades velocitats gràcies al trucatge del motor, la qual cosa els converteix en instruments especialment idonis per lesionar la seguretat en el tràfic.

7. Major interès doctrinal ha despertat la delimitació del concepte “via pública” en tant lloc de comissió del delictes, sent en el marc de la conducció temerària en què s'ha suscitat en tota la seva extensió. Sobre aquest tema la jurisprudència, partint de la reglamentació vial, ve considerant atípiques totes les conduccions desenvolupades en vies destinades a l'ús privatiu dels seus propietaris o les persones per ells autoritzades, així com als llocs no transitables o tancats al tràfic (patís, garatges i lleres seques dels rius)⁵³. Per aquest motiu, coherentment, s'estengui l'aplicació dels tipus a la conducció efectuada

⁵¹ La jurisprudència s'ha mostrat especialment vacil·lant en relació al tractament atorgat als casos de realització de maniobres d'aparcament. A favor de la seva consideració com a “conducció” s'han pronunciat, entre unes altres, les SSAP Madrid 425/2005, 29-09, ARP. 2006\95, Pte. Serrano Gassent, FJ 2 *in fine*; Girona 479/2004, 7-06, JUR. 2004\221006, Pte. Escobar Marulanda, FJ 4 *in fine*. En contra, poden citar-se, entre unes altres, la SAP Madrid 241/2003, 23-05, (JUR. 2004\1946, Pte. García Ballester, FJ 2, en què es rebutja la seva extensió a les maniobres encaminades a sortir d'un aparcament.

⁵² Encara que formalment no encaixen en el concepte administratiu de “ciclomotor” (en aconseguir fins i tot velocitats superiors als 45 Km/h) funcionalment són motos en miniatura i, per tant, un autèntic “vehicle a motor”. Així s'ha entès en les SSAP Biscaia 556/2006, 13-10 (JUR. 2007\103487, Pte. Yangüela Criado) i Madrid 893/2007, 3-09 (JUR. 2007\346628, Pte. Carmena Castrillo) en què es conclou “*La minimoto es un vehículo a motor y podemos añadir que su simple uso en la vía pública aparte de significar una infracción administrativa, constituye un presupuesto objetivo de temeridad*” (FJ 3).

⁵³ *Vid.*, per tots, VV.AA, *Protecció penal...*, pàg. 41 ss.

a la zones d'estacionament públic de vehicles⁵⁴. No obstant això, la qüestió estriba a dilucidar en quina mesura poden cometre's aquests delictes en els espais en què expressament s'ha prohibit la circulació (parcs, places, carrers per als vianants, recintes firals....). Aquesta problemàtica resulta crucial en l'aplicació del delicte de conducció temerària, puix que la realitat criminològica, demostra que, en no poques ocasions, es desenvolupa precisament en aquests espais. Sintèticament, la doctrina es troba dividida entre els que defensen una interpretació restrictiva de “via pública” exigint que la posada en perill concret tingui lloc dins del tràfic rodat. I els que, contràriament, mantenen la necessitat d'ampliar-ho a fi de castigar tota creació del resultat típic encara que, en puritat la persona no es trobi en un espai destinat al tràfic rodat.

8. Si bé és cert que la concurrència d'una efectiva conducció no planteja cap problema en relació al nou delicte de conducció a velocitat excessiva, sí la té, en atenció a la seva estructura típica, l'element espacial donada la necessitat de la seva comissió en unes determinades vies: les urbanes i interurbanes. Efectivament, a diferència de les alcoholèmies, on l'entitat del desplaçament i determinades maniobres seguiran ocupant més encara als operadors jurídics⁵⁵, en la conducta continguda en el vigent art. 379.1 CP, aquesta discussió no té cap interès. L'explicació no per senzilla ha de ser obviada: la superació dels límits de velocitat legalment establerts exigirà, *per se*, l'engegada del motor i un desplaçament perllongat del vehicle fins a aconseguir-la⁵⁶. La concreció dels conceptes “via urbana i interurbana” esdevindrà llavors una de les principals qüestions a debatre en el marc del nou delicte de conducció a velocitat excessiva que, a continuació, passo a examinar.

⁵⁴ En aquest sentit, s'ha expressat, entre unes altres, en les SSAP Lleida 452/2004, 6-10, JUR. 2004\308317, Pte. Segura Sancho (estacionament situat al costat de club de carretera) i Biscaia 46/2004, 23-01, JUR. 2004\144844, Pte. Gil Hernández (zona d'estacionament de discoteca).

⁵⁵ De fet, en la pràctica, els Jutges i Tribunals s'han ocupat de la seva delimitació en l'aplicació del delicte de conducció sota la influència de begudes alcohòliques i ara, amb més raó, en el de conducció etílica donada la supressió de la seva més característic element, la “negativa influència”. Com exposaré, en l'actualitat, l'absolució únicament pot construir-se sobre l'aplicació dels marges d'error administrativament reconeguts i, especialment, la inexistència del mínim desplaçament necessari per considerar provada la “conducció” i, consegüentment, entendre consumat el delicte. Certament, encara que, dogmàticament, és possible la imputació d'un delicte de perill abstracte en grau de temptativa, polític-criminalment, resulta inacceptable en determinar un insuportable avançament de la barrera de protecció punitiva i en comptar amb la possibilitat de la seva sanció en via administrativa.

⁵⁶ Cfr. VV.AA, *Protección penal...*, pàg. 39.

9. Ningú nega la incidència que ha tingut, té i tindrà l'excés de velocitat en l'etiologia d'un considerable nombre de “accidents” de tràfic i, consegüentment, en la producció de nombroses morts i lesions en aquest sector d'activitat. Ara bé, la decisió polític-criminal de castigar tota conducció superadora del límit legalment fixat sense atendre a altres condicionants que acreditin la perillositat real de tal conducta, em sembla un salt qualitatiu difícilment assumible per a qualsevol penalista, diguem, de “tall clàssic”. D'admetre's sense més, gens impedeix la propera incriminació de les distraccions més comunes al volant (p.e. la conducció fent ús del mòbil, dels sistemes de navegació o fumant), argumentant, justament, que la seva repercussió en la sinistralitat vial és fins i tot major que la pròpia velocitat.

10. No estem per tant davant un autèntic delictes de perill abstracte (d'acollir-se el nomen iuris defensat majoritàriament en la doctrina), sinó davant un simple delictes de perill presumpte i/o formal, on enlloc de castigar-se la perillositat real de la conducta en el cas concret, es penalitza la presumpció en virtut de la qual determinats excessos de velocitat són, per se, perillosos envers la seguretat en el tràfic⁵⁷. Així ho ha reconegut el propi legislador en el Preàmbul de la LO 15/2007 quan sosté que amb la seva aprovació es pretén “*incrementar el control sobre el riesgo tolerable por la vía de la **expresa previsión de excesos de velocidad que se han de tener por peligrosos** o niveles de ingesta alcohólica que hayan de merecer la misma consideración*”⁵⁸. No importa si en ocasió d'una conducció veloç *ex ante* s'ha creat un perill per els qui intervenien en el tràfic rodat. El veritablement rellevant és que, estadísticament, s'ha constatat la relació directa entre l'excés de velocitat i la sinistralitat vial.

⁵⁷ Cfr. GARCÍA ALBERO, RECPC, N° 9, 2007, pàgs. 9 ss, qui després de mostrar-se especialment crític amb la fonamentació estadística de la incriminació dels excessos de velocitat, ho qualifica com “*delito de peligro abstracto-presunto*”; GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, *Protección penal...*, pàgs. 50 ss, qui si bé sosté la seva configuració com un delictes de perill abstracte, al·ludeix simultàniament a la manca d'antijuricitat material de la conducta i la seva naturalesa purament formal.

⁵⁸ Opinió que també ha estat assumida en les primeres resolucions en què s'ha enjudiciat aquests comportaments. Així, per exemple, en la **SJP nº3 de Jerez de la Frontera 17-02-2008** en la qual s'afirma: “*En cuanto a la naturaleza jurídica de este nuevo delito cabe conceptualarlo como un tipo de peligro abstracto o potencial –para algunos de peligro presunto-, pues basta comprobar el exceso de velocidad para que la conducta aparezca **siempre y en todo caso como desvalorizada**... – i es conclou- **Por ello mismo, según una estadística comprobada, con independencia de las circunstancias del caso, estos excesos de velocidad comportan siempre un peligro para la seguridad vial***” (FJ 2).

11. En una sort de progressió formalitzadora, hem passat, d'un temps a ara, de la tècnica del perill concret, a l'abstracte per finalment "conformar-nos" amb el merament presumpte. Ja no es requereix, respectivament, ni l'acreditació de la posada en perill concret de béns jurídic-penals nuclears (principalment vida i integritat física) ni la prova, des d'una perspectiva *ex ante*, sobre la perillositat real de la conducta. Al contrari, resulta suficient la simple exhibició de les estadístiques que demostrin la perillositat en abstracte de determinats comportaments sense prendre en consideració, a continuació, el context en què tenen lloc. I tot això enarborant la bandera de la consecució de majors quotes de "seguretat" per a la societat, és clar, amb la simultània pèrdua de llibertat per a cadascun dels ciutadans que la conformen.

12. Resulta evident que el legislador prioritza amb aquest procedir el vessant comunicatiu i/o simbòlica del Dret penal sobre la preventiva-intimidatòria, mostrant així més preocupació per donar publicitat a la sanció del binomi velocitat-accidentalitat que complir amb els mandats polític-criminals d'exclusiva protecció de béns jurídics, fragmentarietat i subsidiarietat del Dret penal⁵⁹. La qual cosa, passa, necessàriament, per la tutela d'autèntics béns jurídic-penals i, una vegada constatada la ineficàcia dels mecanismes extra-penals per garantir-los, optar per la incriminació dels comportaments més greus i, conseqüentment, dotats del plus d'antijuricitat material consubstancial a el "vell –i enyorat ja- Dret penal". Amb la criminalització dels excessos de velocitat s'ha substituït la protecció del bé jurídic-penal "seguretat en el tràfic" per la tutela directa de la norma que regula el límit de velocitat en qüestió. Assistim doncs a un avançament de l'avançament de les barreres de protecció penal d'uns béns jurídics individuals els contorns dels quals s'han difuminat igual que la fronteres traçades amb la "manifestació menor" del *ius puniendi*: el Dret administratiu sancionador.

13. Això significa que la diferència entre el delicte i l'il·lícit administratiu ja no se sustenta en criteris qualitatius sinó merament quantitius⁶⁰ como es el incompliment de un

⁵⁹ En aquesta línia, s'han pronunciat, entre d'altres, GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 11, qui molt encertadament conclou: "*En este contexto, la lesividad concreta del comportamiento pierde importancia: el exceso de velocidad es la causa de muchos accidentes y es preciso configurar una infracción que "comunique" socialmente el aludido reproche*".

⁶⁰ Així ho han posat en relleu diversos autors en la doctrina, entre uns altres, GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, *Protección penal...*, pàg. 51; si bé per algunas autores, entre uns altres, SOLA RECHE, RGDP, nº 10, 2008, pàg. 16, no sembla resultar per se negatiu aquest criteri adduint el seu caràcter no excepcional en la nostra legislació penal i la seguretat jurídica que proporciona. Línia argumental compartida per GONZÁLEZ

percentatge de velocitat **reglamentàriament** establert que, en el fons i en la forma, s'erigeix en el nucli essencial de la pròpia prohibició penal. Això planteja a l'interpret penal dos dubtes íntimament relacionades. En primer lloc, un es pregunta en quina mesura el precepte resulta d'acord amb la doctrina del TC sobre la constitucionalitat de la tècnica legislativa de les lleis penals en blanc⁶¹. I en segon lloc, hem d'interrogar-nos en quina mesura no suposa una vulneració del principi de legalitat el que l'Administració i no el legislador acabi determinant la pròpia tipicitat del comportament mitjançant la reducció –i el que resulta més greu- l'elevació dels índexs de velocitat, quan, a més, la realitat ens demostra que, en ocasions, aquesta decisió no està directament vinculada a la millora dels estàndards de seguretat vial⁶².

14. Resulta lògic llavors que no “triomfessin” durant la tramitació de la LO 15/2007 les clàusules “d’ofensivitat” proposades per alguns grups parlamentaris amb la finalitat de proveir al delictes d'un mínim contingut de lesivitat material. Tal és el cas de l'esmena nº 1 d'IU-ICV i la nº 10 del Partit Popular en què s'exigia que els excessos de velocitat fixats en l'art. 379.1 possessin “**en peligro la seguridad en el tráfico en consideración a su desproporción con el límite superior establecido para dicho tramo y a las**

CUSSAC, “La reforma penal...”, pàgs. 285 i 289 ss, para qui la objetivització de l'excés de velocitat redueix la inseguretat jurídica i serveix per “... *trazar una línea de diferenciación cuantitativa entre el ilícito penal y el ilícito administrativo, evitando solapamientos entre ambos órdenes normativos*”. I també la propia jurisprudència menor, entre unes altres, la SJP nº 3 de Jerez de la Frontera, 17-02-2008 en la qual es senyala: “*El apartado primero del artículo 379 que es el que se imputa al acusado contiene un supuesto específico de conducción temeraria vinculada al exceso de velocidad. De este modo se ofrece un concepto estrictamente penal, dando lugar a una infracción penal, diferenciada de la infracción administrativa por criterios cuantitativos*” (FJ 2). Haig de mostrar el meu desacord amb la primera part d'aquest raonament, puix que, en termes estrictament penals que no col·loquials, conduir a 205 Km/h per una autopista (via ràpida per antonomàsia) en hores de menor densitat de tràfic (pensem de matinada o a primera hora d'un dia festiu), en condicions climatològiques no adverses (sense pluja, boira o plaques de gel en l'asfalt) i sense tenir afectes les capacitats psico-físiques (ingesta alcohòlica, falta de somni...), no constitueix, *per se*, una conducció necessàriament temerària. I això és així perquè, al meu entendre, el que converteix en temerària una conducció és l'excés de velocitat en un determinat context i no la inobservança greu dels límits imposats sense més. En aquesta línia, s'han pronunciat, entre unes altres, FERRANDIS CIPRIÁN, RGDP, nº 8, 2007, pàg. 14, nota 19, qui, partint de les reveladores conclusions contingudes en un informe elaborat per l'Institut de Tràfic i Seguretat vial i l'asseguradora Línia Directa assenyala “**Es la velocidad inadecuada, es decir, aquella desproporcionada a las condiciones del entorno por el que se transita el verdadero factor de riesgo**”; GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, *Protección penal...*, pàg. 70, nota 41; SOLA RECHE, RGDP, nº 10, 2008, pàg. 15, nota 50.

⁶¹ En aquest sentit, s'han pronunciat, entre unes altres, GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, *Protección penal...*, pàgs. 52 i 71.

⁶² En parecidos términos se han expresado, entre otros, LUZÓN PEÑA, “Posibles reformas de los delitos de circulación”, en VV.AA, *Derecho penal y Seguridad Vial*, ed. Aranzadi, Cizur Menor, 2007, pàg. 35; GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, *Protección penal...*, pàg. 71.

circunstancias concurrentes en el momento de la infracción⁶³. Encara que la tècnica legislativa podia depurar-se, la veritat és que la seva inclusió hauria obert la porta a interpretacions judicials correctores a favor del reu, negant tota rellevància penal a aquells comportaments exempts *ex ante* de perill per als diferents intervinents en el tràfic la sanció del qual quedaria en mans de l'instrument que li és propi: el Dret administratiu sancionador⁶⁴.

14. No obstant això, la voluntat legislativa discorria en sentit contrari, puix que, no en va, amb la criminalització en abstracte de l'excés de velocitat es pretenia, precisament, combatre dos “inconvenients” íntimament emparentats: **a)** les “limitacions tècniques” del propi delictes de conducció temerària per combatre els casos de circulació a altes velocitats, especialment, en vies ràpides (a més de 200 Km/h); **b)** i la falta de “col·laboració” mostrada per un significatiu sector jurisprudencial per “acreditar a la baixa” la posada en perill concret de la vida i integritat física de les persones a resultes de la conducció manifestament temerària desenvolupada i aplicar, posteriorment, la derogada presumpció sobre el “perill concret” introduïda per mitjà de la LO 15/2003 a fi de contrarestar-la.

15. En efecte, arran de l'aparició en els mitjans de comunicació d'algunes “cridaneres” absolucions en supòsits de conducció a velocitat excessiva en què no es va entendre provat el resultat típic del delictes de conducció temerària, el legislador va contraatacà presumint la seva concurrència en els casos de “*conducción bajo los efectos de bebidas alcohólicas con altas tasas de alcohol en sangre y con un exceso desproporcionado de velocidad respecto de los límites legalmente establecidos*” (antic art. 381 CP). No obstant això, les pròpies deficiències dogmàtiques de la presumpció i la vocacional resistència d'alguns Jutges i Tribunals a admetre els delictes formals, van

⁶³ Cfr. GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 16, qui també destaca l'observació, en aquesta mateixa línia, formulada pel Consell Fiscal en el seu informe sobre l'Avantprojecte de Reforma del CP del 2006 (“*y puedan poner en peligro la seguridad del tráfico*”), injectant d'aquesta forma al tipus la necessària dosi de “*antijuricidad material*”.

⁶⁴ En aquest sentit, s'han expressat, entre d'altres, GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 16, qui, precisament, adverteix del quasi-nul marge de maniobra del que disposen Jutges i Tribunals per interpretar teleològicament el tipus i degradar així la “presumpció *iuris et de iure*” de l'excés de velocitat legalment fixat en una simple “presumpció *iuris tantum*” que com tal admetria la prova en contrari sobre la concurrència de perill en el cas objecte d'enjudiciament. No obstant això, es resisteix, voluntariosament, a admetre aquesta possibilitat GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, *Protección penal*, pàgs. 69 ss, qui defensa la necessitat d'assumir interpretacions restrictives descartant la rellevància típica en els casos en què no s'acredita una afectació de la seguretat vial com per exemple “*sobrepasar mínimamente los límites penales de velocidad cuando se conduce por un lugar desierto por donde no transita ningún otro vehículo ni hay peatones*”.

impedir la consecució de l'objectiu marcat: la criminalització dels mers excessos de velocitat sense posada en perill concret de béns jurídics personals. Fet que va motivar la incorporació en la LO 15/2007 d'un delictes en què es va castigar directament aquestes conduccions, superant així, "definitivament", tant els "obstacles" d'ordre tècnic com a aplicatiu⁶⁵.

16. Certament, l'eliminació de tot esment a les sempre incòmodes referències a la lesivitat material de la conducta, ha alleujat al jutge de la càrrega consistent a provar els diferents circumstàncies concurrents en què es va desenvolupar la conducta que, fet i fet, li permeten deduir la real perillositat de la conducció efectuada⁶⁶. De tal forma que ara l'única cosa que haurà de constatar-se en la vista oral serà la superació del límit de velocitat legalment establert mitjançant la informació facilitada pels ara imprescindibles cinemòmetres, consumant així la substitució dels Jutges i Tribunals per radars⁶⁷. Aquesta decisió legislativa es traduirà en la "segura" condemna de tots aquells que no respectin els límits de velocitat fixats en el tipus, però, sens dubte també contribuirà a col·lapsar una mica més si cap la justícia i a incrementar la ja elevadíssima població reclusa existent. La qual cosa servirà perquè alguns puguin confirmar la bona salut de la qual gaudeix el nostre sistema penal. Al cap i a la fi, l'incessant augment d'els qui compleixen condemna constitueix un clar símptoma del bon funcionament del sistema de justícia penal en el seu conjunt.

17. No obstant això, veus autoritzades han "alertat" sobre els problemes substantiu-processals que la seva interpretació podria suscitar en la pràctica forense, entre ells, voldria destacar els següents:

17.1. En primer lloc, s'ha criticat la pròpia aletoriedad en l'elecció del límit de velocitat finalment fixat, emfatitzant el fet que no s'ha demostrat que la concreta xifra triada

⁶⁵ Excepte és clar que el TC ho expulsi de l'ordenament o exigeixi una interpretació "correctora a la baixa", de formular-se, en un futur proper, per algun d'aquests Jutges i Tribunals poc "apegats" a les infraccions penals formals, una hipotètica –i desitjable– qüestió d'inconstitucional apel·lant, entre d'altres, als principis de proporcionalitat i presumpció d'innocència.

⁶⁶ Cfr. GARCÍA ALBERO, RECPC, Nº 9, 2007, pàg. 11.

⁶⁷ Precisa i brillant expressió imputable a GARCÍA ALBERO, RECPC, Nº 9, 2007, pàg. 9, qui titula l'epígraf relatiu al estudi d'aquest delictes "***Del juez penal al radar: la simple criminalización del exceso de velocidad. El nuevo artículo 379.1 del Código Penal***".

comporti *per se* un plus de perillositat estadísticament parlant. Certament, s'ha corroborat que els excessos de velocitat incideixen en la producció d'accidents greus però no així que la conducció a més de 200 Km/h en autopista s'erigeixi en l'origen d'un significatiu nombre de morts i lesions que tenen lloc en aquest tipus de vies ràpides⁶⁸. Llocs a sancionar, resulta igual o més perillós per a la seguretat d'els qui interactuen en el tràfic rodat la conducció a velocitats anormalment reduïdes en vies d'alta ocupació o les brusques i sorpresives frenades efectuades pels automobilistes davant el senyal que ens adverteix de l'existència d'un radar la fotografia del qual s'intenta evitar.

17.2. En segon lloc, s'ha assenyalat que no sempre el conductor tindrà un coneixement exacte sobre els límits de velocitat fixats per la via per la que circula, especialment, a les zones metropolitanes on el “trànsit de l'interurbà a l'urbà” resulta tot menys evident per a un conductor que no sigui expert o estigui molt atent⁶⁹. La qual cosa s'ha complicat encara més amb la introducció en diversos trams de la xarxa viària de la denominada velocitat variable en què, per definició, els límits fluctuen en atenció a factors com la densitat de tràfic, els índexs de contaminació o les condicions climatològiques. Això significa que de provar-se el desconeixement del subjecte actiu pel que fa al tipus de via pel qual transitava o l'excés de velocitat exigint en atenció a la mateixa, haurà de decretar-se, en principi, la seva lliure absolució donada la no incriminació expressa de la modalitat imprudent. Evidentment, tot això dependrà de l'abast que se li atorgui a l'error, puix que sempre cap l'opció d'estendre l'àmbit del dol eventual en detriment de la imprudència conscient.

17.3. En tercer lloc, ha posat de relleu GARCÍA ALBERO, amb raó, que aquest il·lícit únicament podrà aplicar-se en els casos en què s'hagi captat mitjançant un radar fix o mòbil aquest excés de velocitat. O subsidiàriament, en els supòsits en què tingui lloc un accident i s'elabori el preceptiu atestat policial en què es faci constància de la velocitat a la

⁶⁸ Cfr. GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 10, qui, al meu parer correctament, conclou “*No existe un fundamento material, en términos de peligrosidad, para seleccionar esa concreta conducta y dejar el resto de excesos allende del Derecho penal*”; GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, *Protección penal...*, pàg. 68.

⁶⁹ Cfr. GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàgs. 15 ss, qui apunta com la pròpia eficàcia de la sanció penal estarà condicionada per l'encert en la fixació dels límits de velocitat que no sempre responen a la necessitat d'incrementar els estàndards de seguretat vial (p.e. mediambientals, gestió del tràfic....) i la realitat ens demostra que, en ocasions, no s'ajusten a les condicions reals del tram de via en què s'apliquen. Per contra, SOLA RECHE, RGDP, nº 10, 2008, resta tota importància a la prova del tipus subjectiu, qüestió que, en la seva opinió, hauria quedat diluïda gràcies a la “*absoluta objetivización*” de la conducta.

qual circulava el vehicle en qüestió. Resulta innegable que aquesta captació facilitarà l'acreditació del fet i la possible condemna, però al mateix temps també ho complicarà quan constitueixi l'únic mitjà probatori. En aquest sentit apunta com la instantània del radar en què es constata la velocitat a la qual se circula, tractant-se d'un cinemòmetre homologat, permetrà acreditar la concurrència del delictes, però no la identitat del conductor, això és, la determinació de l'autoria. I continua l'esmentat autor dient que excepte en els casos en què es procedeixi immediatament a la detenció de l'automòbil per la policia i a la corresponent identificació del conductor i la seva posterior posada a disposició judicial, en els supòsits de no intercepció del vehicle se citarà judicialment com imputat al seu titular registral. El qual, en tant imputat, pot emparar-se en el seu dret a no declarar o simplement limitar-se a posar de manifest que el vehicle era conduït per un familiar seu que ocasional i/o habitualment també ho utilitza., familiar la identitat del qual pot negar-se a revelar de conformitat amb el que es disposa en l'art. 416 de la LECrim⁷⁰.

17.4. A tot això, caldria afegir la pròpia “resistència” d'alguns Jutges a aplicar delictes merament formals com el previst en l'art. 379.1 CP, els quals podrien acabar aferrant-se a les pròpies limitacions dels cinemòmetres com a argument per absoldre a els qui siguin acusats per un delictes de conducció a velocitat excessiva. De fet, en les primeres sentències en què nostra jurisprudència menor ha aplicat dita il·lícita penal, ja s'observen diverses en què, precisament, partint dels marges d'error consubstancials a aquests aparells s'ha decretat la lliure absolució de l'acusat en suscitar-se el consegüent dubte raonable sobre la superació o no dels límits de velocitat continguts en l'esmentat precepte, tal com exigeix el principi *in dubio pro reo*⁷¹. Es reproduïx així la situació que va tenir lloc

⁷⁰ Cfr. GARCÍA ALBERO, RECPC, nº 9, 2007, pàg. 17. Opinió a la qual s'ha adherit, GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, *Protección penal...*, pàgs. 65 ss i 72, qui posa l'accent en la poca importància pràctica que ha adquirit aquest element donat el major interès mostrat pels acusats en veure rebaixada la pena en un terç gràcies a l'institut processal de la conformitat. D'una altra opinió, SOLA RECHE, RGDP, nº 10, 2008, pàg. 17, qui després de qualificar de “apresurada” les crítiques relatives a les “*dificultad de identificar al autor del delito*”, conclou que és predicable de tots els delictes contra la seguretat vial i no una conseqüència imputable a la reforma del 2007, afegint a continuació, que la utilització de mitjans de captació de prova mecànics sense la participació directa dels agents facilitarà “... *el empleo de subterfugios procesales entorpecedores de la acreditación suficiente de la autoría*”.

⁷¹ A títol d'exemple, poden citarse, entre d'altres, la SAP Tarragona 486/2008, 3-12, (JUR. 2009\161271, Pte. Hernández García) en que es conclou “... *Ello obliga a considerar que la tasa de error relevante es del 7% lo que comporta un margen de duda sobre si se excedió la velocidad penalmente prohibida. Duda que por imperativo derivado del principio de presunción de inocencia debe resolverse a favor del acusado, concluyendo que no ha quedado suficientemente acreditado que superara en sesenta kilómetros el límite de velocidad que regía el tránsito por la vía donde fue interceptado*” i les SSJP nº 2 de Pamplona, 28-01-2008 i nº 3 de Jerez de la Frontera, 17-02-2008. En aquesta última resolució se afirma lo següent: “*En el caso enjuiciado el vehículo que conduce el acusado estaba afectado por una señal vertical*

en la inicial aplicació del delict de conducció sota la influència de begudes alcohòliques, on durant un temps les defenses van qüestionar la certesa de les dades recollides pels corresponents etilòmetres, així com els marges d'error reglamentàriament reconeguts per la pròpia Administració com argument bàsic en la fundamentació de la lliure absolució dels seus patrocinats.

*de limitación de 100 km por hora, por lo que el límite que separa el ilícito administrativo del delito penal es de 180 km por hora.... la velocidad superior a 180 km por hora es un elemento esencial del tipo que debe quedar plenamente acreditado lo que aquí no se ha producido **ya que existe la duda y la posibilidad por los márgenes de error de precisión legalmente permitidos antes citados, que el acusado circulaba a una velocidad inferior (178 o 180 km por hora) en cuyo caso los hechos no serían constitutivos de delito...** – i s'insisteix- **esa duda sobre la concurrencia o no de un elemento esencial del tipo impone el dictado de una sentencia absolutoria ya que como hemos dicho ante la falta de constancia expresa del error de calibración del aparato, no se puede elegir la posibilidad más perjudicial para el acusado.**”(FJ 4). Amb la mateixa contundència s'ha pronunciat la doctrina, entre uns altres, GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, *Protección penal...*, pàgs. 60 ss, qui després de destacar la importància que els mesuraments realitzats per mitjà dels denominats cinemòmetres o velocímetres, conclou “... ante la inexistencia de otros medios probatorios en el caso concreto cualquier duda sobre su correcto funcionamiento debería llevar aparejada la absolució”.*

CAPÍTOL 2

ASPECTES PROCESSALS I CRIMINOLÒGICS DELS DELICTES

CONTRA LA SEGURETAT VIÀRIA

2.1- PLANTEJAMENT GENERAL

Els delictes contra la seguretat viària (art. 379 CP: delictes de conducció sota la influència de drogues tòxiques o begudes alcohòliques⁷²; art. 380 CP: conducció amb temeritat manifesta i posada en perill de la vida o la integritat de les persones⁷³; art. 381 CP: conducció amb manifest despreci per la vida dels altres⁷⁴; art. 382 CP: norma específica pel concurs d'infraccions quan concorreix un resultat lessiu⁷⁵; art. 383 CP:

⁷² Art. 379 CP: "1. El que condujere un vehículo de motor o un ciclomotor a velocidad superior en sesenta kilómetros por hora en vía urbana o en ochenta kilómetros por hora en vía interurbana a la permitida reglamentariamente, será castigado con la pena de privación de tres a seis meses o con la de multa de seis a doce meses o con la de trabajos en beneficio de la comunidad de treinta y uno a noventa días, y, en cualquier caso, con la de privación del derecho a conducir vehículos a motor y ciclomotores por tiempo superior a uno y hasta cuatro años. 2. Con las mismas penas será castigado el que condujere un vehículo de motor o ciclomotor bajo la influencia de drogas tóxicas, estupefacientes, sustancias psicotrópicas o de bebidas alcohólicas. En todo caso, será condenado con dichas penas el que condujere con una tasa de alcohol en aire espirado superior a 0'60 miligramos por litro o con una tasa de alcohol en sangre superior a 1'2 grados por litro".

⁷³ Art. 380 CP: "1. El que condujere un vehículo a motor o un ciclomotor con temeridad manifiesta y pusiere en concreto peligro la vida o la integridad de las personas será castigado con las penas de prisión de seis meses a dos años y privación del derecho a conducir vehículos a motor y ciclomotores por tiempo superior a uno y hasta seis años. 2. A los efectos del presente precepto se reputará manifiestamente temeraria la conducción en la que concurrieren las circunstancias previstas en el apartado primero y en el inciso segundo del apartado segundo del artículo anterior".

⁷⁴ Art. 381 CP: "1. Será castigado con las penas de prisión de dos a cinco años, multa de doce a veinticuatro meses y privación del derecho a conducir vehículos a motor y ciclomotores durante un período de seis a diez años el que, con manifiesto desprecio por la vida de los demás, realizare la conducta descrita en el artículo anterior. 2. Cuando no hubiere puesto en concreto peligro la vida o la integridad de las personas, las penas serán de prisión de uno a dos años, multa de seis a doce meses y privación del derecho a conducir vehículos a motor y ciclomotores por el tiempo previsto en el párrafo anterior".

⁷⁵ Art. 382 CP: "Cuando con los actos sancionados en los artículos 379, 380 y 381 se ocasionare, además del riesgo prevenido, un resultado lesivo constitutivo de delito, cualquiera que sea su gravedad, los Jueces o Tribunales apreciarán tan sólo la infracción más gravemente penada, aplicando la pena en su mitad superior y condenándolo, en todo caso, al resarcimiento de la responsabilidad civil que se hubiere originado".

negativa a sotmetre's a les proves de detecció de tases d'alcohol i drogues tòxiques⁷⁶; art. 384 CP: previsió del quebrantament de condemna específic per a aquests delictes i conducció en casos de perdua de de vigència del permís⁷⁷; art. 385 CP: creació de greu risc per a la circulació amb col.locació d'obstacles imprevisibles⁷⁸; art. 385 bis CP: consideració del vehicle com a instrument del delict⁷⁹; i art. 385 ter CP: facultat judicial a l'hora de rebaixar en un grau la pena de presó segons la menor entitat del risc causat i la resta de circumstàncies del cas concret⁸⁰) constitueixen un dels grups delictius que més interès teòric i pràctic desperten a la doctrina i la jurisprudència. Aquest interès, com a clar indicatiu de la rellevància social i mediàtica que la "delinqüència viària" desperta a l'opinió pública i a l'agenda política⁸¹, ha augmentat especialment arran de l'important reforma operada a través de la Llei orgànica 15/2007, que va modificar el Codi Penal en matèria de seguretat viària.

Al llarg de molts anys hem patit una acceptació i habituació social de l'accidentalitat al trànsit viari. En contraposició a aquesta realitat social pròpia d'èpoques no tan llunyanes,

⁷⁶ Art. 383 CP: "El conductor que, requerido por un agente de la autoridad, se negare a someterse a las pruebas legalmente establecidas para la comprobación de las tasas de alcoholemia y la presencia de drogas tóxicas, estupefacientes y sustancias psicotrópicas a que se refieren los artículos anteriores, será castigado con las penas de prisión de seis meses a un año y privación del derecho a conducir vehículos a motor y ciclomotores por tiempo superior a uno y hasta cuatro años".

⁷⁷ Art. 384 CP: "El que condujere un vehículo a motor o ciclomotor en los casos de pérdida de vigencia del permiso o licencia por pérdida total de los puntos asignados legalmente, será castigado con la pena de prisión de tres a seis meses o con la de multa de doce a veinticuatro meses o con la de trabajos en beneficio de la comunidad de treinta y uno a noventa días. La misma pena se impondrá al que realizare la conducción tras haber sido privado cautelar o definitivamente del permiso o licencia por decisión judicial y al que condujere un vehículo de motor o ciclomotor sin haber obtenido nunca permiso o licencia de conducción".

⁷⁸ Art. 385 CP: "Será castigado con la pena de prisión de seis meses a dos años o a las de multa de doce a veinticuatro meses y trabajos en beneficio de la comunidad de diez a cuarenta días, el que originare un grave riesgo para la circulación de alguna de las siguientes formas: 1ª. Colocando en la vía obstáculos imprevisibles, derramando sustancias deslizantes o inflamables o mutando, sustrayendo o anulando la señalización o por cualquier otro medio. 2ª. No restableciendo la seguridad de la vía, cuando haya obligación de hacerlo".

⁷⁹ Art. 385 bis CP: "El vehículo a motor o ciclomotor utilizado en los hechos previstos en este Capítulo se considerará instrumento del delito a los efectos de los artículos 127 y 128".

⁸⁰ Art. 385 ter CP: "En los delitos previstos en los artículos 379, 383, 384 y 385, el Juez o Tribunal, razonándolo en sentencia, podrá rebajar en un grado la pena de prisión en atención a la menor entidad del riesgo causado y a las demás circunstancias del hecho".

⁸¹ DEL CASTILLO CODES, E. *La conducción temeraria: cuestiones de lege data y de lege ferenda. A propósito de la Sentencia de la Audiencia Provincial de Burgos de 12 de marzo de 2007*, Revista de Derecho Penal, 2008 (núm. 23), pàg. 71.

el ben cert és que hem passat en un curt termini de temps a una nova situació on s'observa una decidida actitud de "tolerància zero" cap als infractors vials⁸², que ha portat, fins i tot, a acunyar l'expressió de "violència viària". La rellevància adquirida per aquesta problemàtica permet concloure que la seguretat viària constitueix un d'aquells àmbits on s'adverteix, nítidament, l'expansió del Dret penal⁸³. En conseqüència, com a manifestació particular dels béns jurídics col·lectius⁸⁴, caracteritzats per representar interessos

⁸² DE VICENTE MARTÍNEZ, R. *Derecho Penal de la Circulación: Delitos de violencia vial*, Bosch, Barcelona, 2006, pàgs. 19-20.

⁸³ SILVA SÁNCHEZ, J.M. *La expansión del Derecho penal: aspectos de la política criminal en las sociedades postindustriales*, Civitas, Madrid, 2001; i *La reforma del Código penal: una aproximación desde el contexto*, Diario La Ley, núm. 7464, de 9 de setembre de 2010, pàg. 2. En aquesta mateixa línia i en atenció a la reforma del Codi Penal de 2007, veure, per tots, l'anàlisi de GARCÍA ALBERO, R. *La nueva política criminal de la seguridad vial. Reflexiones a propósito de la LO 15/2007, de 30 de noviembre, y del Proyecto de Reforma del Código Penal*, Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología, Artículos 09-11 (2007), 11:1 i ss; sobre les claus explicatives de la nova política criminal en matèria de seguretat viària.

⁸⁴ GANZENMÜLLER ROIG, C - ESCUDERO MORATALLA, J.F - FRIGOLA VALLINA, J. *Negativa a someterse a las pruebas de alcoholemia. Conducción bajo influencia de drogas y bebidas alcohólicas*, Ediciones Revista General del Derecho, Valencia, 1998, pàg. 15; OLIVA GARCÍA, H. *Prólogo a la obra "Protección Penal de la Seguridad Vial"*, amb Gutiérrez Rodríguez, M - García del Blanco, V - Martín Lorenzo, M - Sanz-Díez de Ulzurrun Lluch, M., coordinada per Gutiérrez Rodríguez, Tirant lo blanch, València, 2009, pàg. 19. Quant a la determinació del bé jurídic protegit als "delictes contra la seguretat viària" la doctrina no té un posicionament uniforme. Pel contrari, és possible distingir tres grans posicionaments: la primera, de caràcter individualista, parteix de considerar que amb aquests delictes es protegeix directament la vida, la integritat física i la salut de les persones que participen al tràfic viari (ALCÁZER GUIRAO, R. *Embriaguez, temeridad y peligro para la seguridad del tráfico. Consideraciones en torno a la reforma de los delitos contra la seguridad del tráfico*, La Ley Penal, nº. 10, 2004, pàg. 10; MORENO ALCÁZAR, M.A. *Los delitos de conducción temeraria (Criterios para la coordinación de los artículos 381 y 384 del Código Penal)*, Tirant lo blanch, València, 2003, pàg. 66; ORTS BERENGUER. *Derecho Penal. Parte Especial*, obra col·lectiva, Tirant lo blanch, València, pàg. 818); la segona, clarament col·lectivista, opta per interpretar que amb aquestes figures delictives el que realment es protegeix és la seguretat al tràfic, de forma autònoma pel que fa als béns jurídics-penals de la vida, l'integritat física i la salut (CARPIO BRIZ, D. *Creación de grave riesgo para la seguridad en el tráfico (art. 385 CP)*, a "Seguridad vial y Derecho Penal (Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial)", dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008, pàg. 213; CORCOY BIDASOLO, J. *Delitos contra la seguridad en el tráfico en el Código Penal de 1995*, TSJAP, 1998 (7), pàg. 11; GALLEGU SOLER, J.I. *El nuevo delito de conducción bajo los efectos del alcohol y las drogas*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal (Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial)", dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008, pàg. 160; GÓMEZ PAVÓN, P. *El delito de conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, drogas tóxicas o estupefacientes*, 3ª ed, Bosch, Barcelona, 1998, pàg. 104; QUERALT JIMÉNEZ, J.J. *Derecho penal español. Parte especial*, 4ª ed, Atelier, Barcelona, 2007, pàg. 919); i la tercera, eclèctica o intermitja, que és la que aquí es defensa, segons la qual s'opta per entendre que els delictes contra la seguretat viària protegeixen la seguretat al tràfic, però no com un interès en sí mateix, sinó més aviat com un instrument per a assolir l'eficaç tutela de la vida, la integritat física i la salut de les persones que hi participen en aquest àmbit (FEIJOO SÁNCHEZ, B. *Seguridad del tráfico y resultado de peligro concreto (Comentario a las Sentencias del Tribunal Supremo de 5 de marzo de 1998 y de 2 de junio de 1999)*, Diario La Ley, 1999 (3), pàg. 1882; GARCÍA DEL BLANCO, V - GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, M - MARTÍN LORENZO, M - SANZ-DÍEZ DE ULZURRUN LLUCH, M. *Protección penal de la seguridad vial*, coordinada per Gutiérrez Rodríguez, Tirant lo blanch, València, 2009, pàgs. 31 i 32; SILVA SÁNCHEZ, J.M. *Consideraciones sobre el delito del art. 340 bis a) 1ª del Código Penal (Conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, drogas tóxicas, estupefacientes o sustancias psicotrópicas)*, en AA.VV. "Derecho de la Circulación (aspectos civiles y penales)", Madrid, 1993, pàg. 150; TAMARIT SUMALLA, J.M. *Comentarios a la parte especial del Derecho*

"difusos", el Dret penal se n'ocupa, des de fa relativament poc, de la seguretat quant al tràfic d'automòbils⁸⁵.

Penal, Quintero Olivares/Morales Prats (Coord), 6ª ed, Aranzadi, Navarra, 2007, pàg. 1431), de tal forma que els delictes contra la seguretat del tràfic (bé jurídic col·lectiu) s'haurien d'interpretar, com a delictes de perill (alguns autors com CORCOY BIDASOLO, M. *Delitos de peligro y protección de los bienes jurídicos-penales supraindividuales*, Tirant lo blanch - Universitat Pública de Navarra, València, 1999, pàgs. 142 i ss; i HORTAL IBARRA, J.C. *Protección penal de la seguridad en el trabajo*, Atelier, Barcelona, 2005, pàgs. 43 i ss, en contraposició a la diferenciació entre delictes de perill i delictes de lesió proposen distingir entre delictes als quals es protegeixen béns jurídics-penals individuals i d'altres on la protecció es dirigeix cap a béns jurídics-penals supraindividuales, ja sigui de forma exclussiva (delictes de perill abstracte) o amb concurrència d'un resultat concret pel que fa a béns jurídics-penals individuals (delictes de perill concret), com a un avançament de la barrera de protecció dels béns jurídics penals de naturalesa individual (vida, integritat física i salut de les persones). Aquesta línia interpretativa es pot contatar, entre d'altres, a la mediàtica sentència de la Sección 7ª de l'Audiència Provincial de Sevilla, de 4 de setembre de 2006, relativa al conegut cas "Farruquito": ... *colectividad es el sujeto pasivo del peligro generado por la conducta temeraria, al margen de la víctima que sufre la lesión concreta, lo que lleva a apreciar los delitos de homicidio por imprudencia y de conducción temeraria*" (DOLZ LAGO, M.J. *Comentario a la Sentencia de la Audiencia Provincial de Sevilla, 7ª, 4/9/2006 - Concurso de delitos. Caso "Farruquito". Punición separada del homicidio imprudente y de la conducción temeraria*, SEPINET/Tráfico, novembre-desembre de 2006, núm. 9, pàgs. 42 i ss).

⁸⁵ En aquest punt resulta fonamental passar de manifest, ja des d'ara, pel que fa referència a aquest capítol de la investigació (*aspectes processals dels delictes contra la seguretat viària*), que l'estudi dels interessos col·lectius dels ciutadans no tan sols afecta al Dret penal, sinó també a les pròpies estructures processals. El gran canvi social de les últimes dècades (massificació, societat de consum, innovacions tecnològiques i científiques) i la demanda d'una justícia social que reclama la globalització, fan necessari examinar, des de la perspectiva del dret fonamental a la tutela judicial efectiva, les noves estructures processals que exigeixen les litis col·lectives. La vida moderna, massificada, implica consums massius, però també conflictes col·lectius de gran rellevància social i amb pluralitat de damnificats (vg. els casos Enron o Word.com als Estats Units; el cas Parmalat a Itàlia; i entre nosaltres, entre d'altres, el trencament de la pressa de Tous, el cas de la síndrome tòxica per oli de colza desnaturalitzat, l'incendi de l'edifici Windsor a Madrid, l'esfonsament del barri del Carmel a Barcelona, l'estafa col·lectiva duta a terme per una acadèmia d'idiomes, el cas Gercartera, o el cas Forum Filatèlic). Davant d'aquests grans desafiaments col·lectius es normal seguir la via penal, però aquesta no sempre serà viable i, de vegades, tampoc resultarà la més convenient per assolir la tutela judicial efectiva dels ciutadans perjudicats. En aquests casos trobem individualitzat, precisament, el problema que es troba a la base dels anomenats "processos col·lectius". Per a una anàlisi específica d'aquests nous processos col·lectius a l'àmbit civil, malauradament uns "grans desconeguts" a la LEC de 2000, on s'ha optat, equivocadament, pel fraccionament del seu tractament legal, insertant a certes institucions processals una sèrie de normes paral·leles (contraregulació) a aquelles que venen fixades quant a les controvèrsies intersubjectives, veure, entre d'altres: ALMAGRO NOSETE, J. *La protección procesal de los intereses difusos*, Revista Justicia, 1983 (I); BARONA VILAR, S. *La tutela colectiva de usuarios y consumidores en la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, Tirant lo blanch, València, 2003; BARBOSA MOREIRA, J.C. *La iniciativa en la defensa judicial de los intereses difusos y colectivos (Un aspecto de la experiencia brasileña)*, Revista de Derecho Procesal, 1992 (3); BUJOSA VADELL, L. *La protección jurisdiccional de los intereses de grupo*, Bosch, Barcelona, 1995; CAPPELLETTI, M. *Formazioni sociali e interessi di gruppo davanti alla giustizia civile*, Rivista di Diritto Processuale, 1975; CARNELUTTI, F. *Formazioni sociali e interessi di gruppo davanti alla giustizia civile*, Rivista di Diritto Processuale, 1975; GUTIÉRREZ ÁLVIZ Y ARMARIO, F. *La defensa de los intereses públicos difusos*, a "Estudios Jurídicos", Sevilla, 1978; GUTIÉRREZ DE CABIEDES E HIDALGO, P. *La tutela jurisdiccional de los intereses supraindividuales*, Aranzadi, Navarra, 1999; LOZANO-HIGUERO PINTO, M. *La protección procesal de los intereses difusos*, Madrid, 1983; NIEVA FENOLL, J. *El procedimiento especial para la protección de usuarios y consumidores*, Revista de Derecho Mercantil, 2007 (264-265); PELLEGRINI GRINOVER, A. *Azioni collettive e tutela dell'ambiente e dei consumatori (la legge brasiliana 24 luglio 1985. n. 7347)*, Rivista di Diritto Processuale, núm. 41, 1986; *Novas Tendências do Direito Processual*, Forense Universitaria, Rio de Janeiro, 1990; *I processi collettivi del consumatore nella prassi brasiliana*, Rivista di Diritto Processuale, 1994 (4); SILGUERO ESTAGNAN, J. *La tutela jurisdiccional de los intereses colectivos a través de la legitimación de grupos*, Dykinson, Madrid, 1995; VALLESPÍN PÉREZ, D. *Los nuevos retos del derecho a la tutela judicial efectiva en el proceso civil*, Cims Editorial, Barcelona, 2009, pàgs. 83 i ss; VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *El*

A Espanya, als orígens de l'automòbil, les previsions legals en matèria de tràfic van ser exclusivament administratives (RD. de 23 de juliol de 1918, 29 d'octubre de 1920 i 24 de novembre, unificats a través del Reglament de 1926, que va constituir la base del Codi de la Circulació de 25 de desembre de 1934). A l'àmbit penal, no va ser fins a la promulgació del Codi de 1928, que es va introduir el tractament dins dels "delictes contra la seguretat col·lectiva", de certes figures delictives relacionades amb el tràfic viari (vg. incompliment de normes de fabricació de l'automòbil, conducció de vehicles sense certificat)⁸⁶. Malgrat aquest pas endavant, la confusa regulació d'aquesta incursió a la seguretat viària, va portar, primer, a la seva derogació al Codi de 1932 i, més tard, al silenci absolut sobre la matèria que es pot constatar al Codi de 1944.

Sens dubte, el punt d'inflexió es situa a la Llei de l'Automòbil de 9 de maig de 1950⁸⁷, on es van tipificar un ventall de conductes delictives de risc i de desobediència⁸⁸ (vg. la conducció sota la influència de begudes alcohòliques, drogues tòxiques o estupefaents), la punició de les quals, a títol d'imprudència, es va dur a terme a l'òrbita del Codi Penal. Aquesta Llei de 1950, va ser derogada per la Llei de 24 de desembre de 1962, sobre Ús i Circulació de Vehícles a motor, que amb l'ambiciós propòsit de recollir tota la regulació del tràfic viari, es va limitar a transcriure, quasi a la seva integritat els tipus delictius que va incorporar la Llei de l'Automòbil de 1950⁸⁹. Així les coses, la reforma del Codi penal i de la Llei d'enjudiciament criminal, operada per la llei de 8 d'abril de 1967, va

proceso civil y su futuro, Revista de la Facultad de Derecho de la Universidad Católica del Perú, 2003; i VIGORITI, V. *Interessi collettivi e Processo. La legittimazione ad agire*, Giuffrè, Milà, 1979.

⁸⁶ Al Codi Penal de 1928 es va sancionar la conducció de vehicles sense certificat que acrediti l'aptitud per a la conducció (art. 574); l'actuació dels funcionaris que haguessin expedit el certificat de capacitat per a conduir sense comprovació prèvia de les condicions del conductor (art. 575); i la conducció d'un vehicle amb càrrega superior a la deguda, per llocs no destinats a la circulació o a velocitat excessiva i sense la deguda atenció (art. 576).

⁸⁷ Sobre la significació d'aquesta Llei, veure, per tots: CAMARGO HERNÁNDEZ. *Ley de 9 de mayo de 1950, sobre uso y circulación de vehículos a motor y algunos de sus principales problemas*, Anuario de Derecho y Ciencias Penales, 1962 (I), pàgs. 23 i ss.

⁸⁸ DOMÍNGUEZ IZQUIERDO, E.M. *La conducción bajo la influencia de drogas tóxicas o de bebidas alcohólicas y la negativa a someterse a las pruebas dirigidas a la comprobación de tales hechos: la vinculación material de los arts. 379 y 380 del Código Penal, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, coordinada per Morillas Cueva, Dykinson, Madrid, 2007, pàg. 256.

⁸⁹ La Llei de 24 de desembre de 1962 va sostreure de la legislació penal comú els delictes comesos a l'àmbit del tràfic automobilístic (en concret, a la seva Disposició Derogatòria es va establir l'abolició de l'art. 565 del Codi penal, regulador de la imprudència temerària, en tot allò que faci referència a les infraccions realitzades amb vehicles a motor i a la sanció de la privació del permís de conduir).

suposar, en una línia de "severitat", la incorporació dels delictes contra la seguretat del tràfic (Secció 1ª del Títol V)⁹⁰.

A partir d'aquest moment, sens perjudici d'alguns intents de rectificació que van fracasar (vg. Projecte de Llei orgànica del Codi penal de 1980 i Proposta d'avantprojecte de nou Codi penal de 1983), la lluita contra els riscos del tràfic s'ha articulat a través de la utilització del Dret Penal. Clars exemples d'aquesta tendència són, d'una banda, la Llei de 25 de juny de 1983, de Reforma urgent i parcial del Codi penal, on al seu preàmbul es defensa una més intensa repressió de les figures delictives vinculades amb el tràfic viari; i, d'altra, la LO. 3/1989, de 21 de juny, la LO. 10/1995, de 23 de novembre, a través de la qual es va aprovar el conegut com a "Codi penal de la democràcia"⁹¹; i la LO. 15/2003, de 25 de novembre, on, entre d'altres coses, quant al delicte de conducció temerària, es va afegir un segon apartat a l'art. 381 CP, que va fixar una doble (i no exempta de crítiques) pressumpció pel que fa a la concurrència dels seus dos elements típics essencials: la temeritat manifesta i el concret perill per a la vida o integritat de les persones.

En aquesta mateixa línia, la Llei orgànica 15/2007, de 30 de novembre, modifica una vegada més el Codi penal en matèria de seguretat viària, justificant-se aquesta reforma, segons ens diu la seva pròpia Exposició de Motius, en funció del punt n°. 19 del debat sobre l'Estat de la Nació de 2006: *"... definir con mayor rigor todos los delitos contra la seguridad del tráfico y los relacionados con la seguridad vial, evitando que determinadas conductas calificadas como de violencia vial puedan quedar impunes"*⁹².

Des d'un punt de vista essencialment preventiu i complementari de la introducció del sistema del carnet per punts (Llei 17/2005, de 19 de juliol, per la qual es regula el permís i

⁹⁰ La Llei 3/1967, de 8 d'abril, va derogar a la seva totalitat la Llei de 1962, traslladant els delictes contra la seguretat del tràfic a la legislació penal comú, insertant-los al seu Títol V del Llibre II del Codi Penal, sota la rúbrica "De la infracción de Leyes sobre inhumaciones, de la violación de sepulturas y de los delitos de riesgo en general". D'altra banda, dins dels delictes de risc en general s'integren al Capítol II, que a la seva vegada es va subdividir en dos seccions, la primera de les quals n'incorpora "els delictes contra la seguretat del tràfic" (MORILLAS CUEVA, L. La responsabilidad penal del que conduce vehículos de motor bajo la influencia de bebidas alcohólicas, a III Jornadas Nacionales de Derecho y Tráfico, Granada, 1988, pàg. 62).

⁹¹ RODRÍGUEZ FERNÁNDEZ, I. *La conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, drogas tóxicas, estupefacientes y sustancias psicotrópicas*, Comares, Granada, 2003, pàgs. 10 i ss.

⁹² Sobre l'elaboració d'aquest text de partida, veure, per tots: CARBONELL MATEU, J.C. La reforma del tratamiento penal de la seguridad vial, a *"Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, coordinada per Morillas Cueva, 2007, pàgs. 385 i ss.

la llicència de conducció per punts i es modifica el text articulat de la Llei sobre Tràfic, Circulació de Vehicles a Motor i Seguretat Viària)⁹³ i de la millora del procediment sancionador administratiu en aquesta matèria (Reial Decret 320/1994, de 25 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament del Procediment Sancionador en matèria de Tràfic, Circulació de Vehicles a Motor i Seguretat Viària, modificat pel Reial Decret 318/2003, de 14 de

⁹³ A través de la Llei 17/2005, de 19 de juliol, per la que es va regular el permís i la llicència de conducció per punts i es va modificar l'articulat de la Llei sobre Tràfic, Circulació de Vehicles a Motor i Seguretat Viària, aprovada per Reial Decret Legislatiu 339/1990, de 2 de març (a través del Reial Decret 1428/2003, de 21 de novembre, es va aprovar el Reglament General de Circulació per a l'aplicació i desenvolupament del text articulat de la Llei sobre Tràfic, Circulació de Vehicles a Motor i Seguretat Viària - modificat per RD. 965/2006 - i, més recentment, s'ha aprovat el Reglament General de Conductors de juny de 2009), es va establir una nova arquitectura jurídica quant a l'autorització per a conduir basada a l'especial apreciació i valoració pel seu titular. Així, l'Administració de tràfic va tasar el permís i la llicència de conducció en un número de punts que procedeix a restar quan el comportament del conductor no s'ajusta a allò que se li exigeix. Va nèixer, així, a partir del dia 1 de juliol de 2006, que es quan va entrar en vigor aquesta modificació, l'etapa del "carnet per punts". Sense oblidar-nos del fet que la seva aplicació ha coincidit en el temps amb un moment de crisi econòmica mundial on els cotxes circulaven molt menys per la xarxa viària, el cert és que aquesta normativa ha provocat un canvi pel que fa als comportaments dels conductors, la qual cosa s'ha acabat trauint també, que és el més important, en una reducció significativa de la mortalitat a les nostres carreteres. Malgrat això, l'aplicació del sistema del "carnet per punts" també ha rebut crítiques significatives, especialment quant a les disfuncions del "procediment sancionador": en primer lloc, la seva excessiva dil·lació temporal, que encara es va fer més clara amb la modificació del Codi penal operada a través de la Llei orgànica 15/2007 (només cal dir, a títol d'exemple, que quan l'ingesta d'alcohol a la conducció és especialment alta, i tipificada, en conseqüència, com a delictiva, la resposta jurídica arriba en hores; mentre que als casos on l'ingesta és més petita, i sancionable tan sols en via administrativa, la fermesa de la sanció i la detració de punts que aquesta implica es prolonga, sens perjudici que l'infractor no tingui cap intenció de litigar al procediment, molts mesos). Un altre element de crítica consisteix als dubtes que a la major part dels conductors provoca el desconeixement envers de l'existència de qualsevol dels procediments als quals es pot trobar immers. L'utilització, cada vegada més freqüent, d'instruments de detecció d'infraaccions que no s'oposen la detenció del vehicle, i les deficiències derivades del sistema actual de notificacions al procediment, fan que el conductor pateixi un clara vulneració del "dret a conèixer" l'estat de la tramitació dels procediments als quals es troba implicat. D'igual forma, també resulta necessari millorar la situació pel que fa a l'adequada configuració del sistema de responsabilitat als casos on la identificació no pot produir-se a l'acte de comissió del fet infractor. Per aquestes i d'altres raons, es feia necessari construir un procediment especial per a l'àmbit sancionador de tràfic. La resposta del legislador, molt recent, es contempla a la Llei 18/2009, de 23 de novembre, per la qual es modifica el text articulat de la Llei sobre Tràfic, Circulació de Vehicles a Motor i Seguretat Viària, aprovada pel Reial Decret Legislatiu 339/1990, de 2 de març, en matèria sancionadora, i que segons la seva Disposició final séptima ha entrat en vigor el 25 de maig de 2010 (*salvo los artículos 9.bis 2, 59 bis, 77 y 178, que entrarán en vigor en el plazo de 1 año y los efectos de esta Ley que sean favorables para el infractor, que entraron en vigor el día siguiente al de su publicación en el Boletín Oficial del Estado*). Aquesta nova Llei de Seguretat Viària respon a la filosofia "d'obtenir més diners a canvi de perdre meys punts", ja que a la vegada que puja les sancions i permet el seu pagament amb tarjeta a l'acte, redueix els supòsits de perduda de punts. Concretament, la nova normativa estableix una rebaixa del 50% quant al preu de les sancions si el pagament es fa a l'acte - els propis agents portaran terminals per afavorir el pagament amb tarjeta - o dins del termini de quinze dies següents a la notificació de la multa. Ara bé, cal tenir present que estem davant d'una regulació "anti-recurs", ja que el pagament implica la renúncia del dret a reclamar la sanció que serà ferma des del dia següent al seu abonament. Més concretament, quant a la tramitació dels procediments sancionadors incoats pels Ajuntaments i la nova realitat fixada per la Llei 18/2009, veure, per tots: ACÍN FERRER, A. *Comentarios sobre la revolucionaria modificación de la Ley de Seguridad Vial*, a Boletín de Derecho de la Circulación, núm. 38, 2010, pàgs. 2 i ss.

març), la Llei orgànica 15/2007 persegueix obtenir una reducció important de les xifres pròpies de la sinestrabilitat viària⁹⁴.

Més concretament, la reforma de 2007, centrada als delictes contra la seguretat viària (arts. 379 a 385 CP)⁹⁵, però sense afectació pel que fa als delictes o faltes amb resultat de morts o lesions originades per la conducció de vehicles a motor i ciclomotors, constitutius d'imprudència greu o lleu⁹⁶, o al delictes d'omissió del deure de socor comès

⁹⁴ Davant de la impossibilitat d'aprovar el Nou Projecte de Reforma del Codi Penal a la legislatura i la necessitat de donar una ràpida resposta a les elevades xifres de sinestrabilitat que ja havien despertat un gran interès a l'opinió pública i publicada, el govern de l'Estat va decidir, amb un ampli recolzament dels partits de l'oposició, tramitar de forma autònoma les modificacions relatives als delictes contra la seguretat viària (GARCÍA DEL BLANCO, V - GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, M - MARTÍN LORENZO, M - SANZ-DÍEZ DE ULZURRUN LLUCH, M. *Protección penal de la seguridad vial*, coordinada per Gutiérrez Rodríguez, Tirant lo blanch, València, 2009, Capítol I (Col.lectiu), pàg. 26).

⁹⁵ El canvi de rúbrica del Capítol IV, ara anomenat dels "delictes contra la seguretat viària" i abans "del tràfic", sempre dins del Títol XVII del Llibre II del Codi penal dels delictes contra la seguretat col.lectiva, és el primer que crida la atenció de la nova regulació de 2007. L'explicació d'aquest canvi de denominació, que no es pot trobar, a diferència del que ha defensat una part de la doctrina (MOLINA GIMENO, J.M. *Delitos contra la seguridad vial. Comentarios a la reforma del Código Penal operada por la LO 15/2007, de 30 de noviembre*, Actualidad Jurídica Aranzadi, nº. 753, 2008, pàg. 12) a l'interès d'harmonitzar la denominació d'aquests il·lícits a d'altres sectors de l'ordinament jurídic (sens perjudici del seu acomodament a la terminologia pròpia de la normativa administrativa - Llei de Seguretat Viària - l'art. 795.1.1ª.e de la Llei d'enjudiciament criminal manté, hores d'ara, la referència a la "seguretat del tràfic"), respon a l'objectiu que la nova denominació permeti, millor que l'anterior, incorporar sense complicacions interpretatives com a objecte de protecció, a més dels que com a conductors o passatgers participen al tràfic, la seguretat dels peatons, així com al fet de contemplar quant al delictes de creació d'un greu risc per a la circulació - art. 385 CP - la seguretat de la pròpia via (GONZÁLEZ RUS. *Seguridad del tráfico y mantenimiento de la red viaria. Responsabilidad penal (art. 382)*, a *Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales*, coordinada per Morillas Cueva, 2007, pàgs. 356 i ss; GUTIÉRREZ ROMERO, F.M. *Reforma del Código Penal en materia de seguridad vial: unas breves consideraciones*, Actualidad Jurídica Aranzadi, nº. 752, 2008, pàg. 6; MORILLAS CUEVA, L. *Delitos contra la seguridad del tráfico. Una preocupación. Reflexión global*, a *Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales*, coordinada pel propi autor, Dykinson, Madrid, 2007, pàg. 434; ROBLEDO VILLAR, A. *Los delitos contra la seguridad vial. Innovaciones introducidas por la LO. 15/2007, de 30 de noviembre por la que se modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial (BOE. núm. 288, de 1 de diciembre)*, Diario La Ley, nº. 6877, de 6 de febrer de 2008, pàg. 1619; SOLA RECHE, E. *Los viejos problemas de los nuevos delitos contra la seguridad vial*, Revistas@iustel.com - Revista General de Derecho Penal, 10, 2008, pàg. 9).

⁹⁶ Dins d'aquest apartat de la recerca es fa obligat, amb seguiment de les reflexions (que assumim com a pròpies) aportades per CORCOY BIDASOLO, M. *Homicidio y lesiones imprudentes cometidos con vehículos a motor o ciclomotor*, a *Derecho Penal y Seguridad Via*l, dirigida per De Vicente Martínez, Estudios de Derecho Judicial, 114-2007, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Madrid, 2007, pàgs. 79 i ss.; i *Homicidio y lesiones en el ámbito del tráfico viario. Problemática concursal entre los delitos contra la seguridad en el tráfico y los resultados lesivos a ellos imputables*, a *Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad via*l, dirigida per Mir Puig i la pròpia autora, i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, pàgs. 73 i ss., passar de manifest els importants problemes que es susciten quan es produeixen morts o/í lesions, o fins i tot danys, imputables a una conducta imprudent, que en cap cas s'ha de qualificar com "accident de tràfic", sinó com una clara conducta delictiva que, equivocadament, es qualifica com a imprudent, ja que en certs casos la seva adequada qualificació jurídica respondria a la d'una activitat dolosa (encara que fos eventual). En aquest sentit no podem oblidar que el problema no és tant de la llei, com d'una praxis jurisprudencial que ha devaluat, fins a extrems inexplicables, la distinció entre la imprudència greu i la lleu (per a una anàlisi amplia de la línia jurisprudencial quant als arts. 141, 152 i 621 CP, veure, per tots:

ÁLVARO LÓPEZ, M^a. C - PERDICES LÓPEZ, A. *Delitos de tráfico. Criterios y respuestas de los tribunales penales en seguridad vial*, Lex Nova, Valladolid, 2010, pàgs. 603 i ss), amb remissió a la més "tova" disciplina de les faltes de moltes infraccions importants i elementals de les normes de tràfic (FEIJOO SÁNCHEZ. *Los límites político-criminales de la responsabilidad por imprudencia: la imprudencia leve como hecho punible*, Revista del Poder Judicial, núm. 61, 2001, pàgs. 105 i ss.; JIMÉNEZ VILLAREJO, C. *Infracciones penales de imprudencia ¿Qué reformas?*, a <http://www.stopaccidentes.org>; GARCÍA ALBERO, R. *La nueva política criminal de la seguridad vial. Reflexiones a propósito de la LO. 15/2007, de 30 de noviembre y del Proyecto de Reforma del Código Penal*, obr, cit, pàgs. 11:8 i ss, qui després d'analitzar un dels eixos fonamentals del Projecte de Reforma de la Llei del Codi Penal (BOGC, Congrés dels Diputats, sèrie A, núm. 119-1, de 15 de gener de 2007): elevar a la categoria de delictes la simple imprudència, per evitar així la bagatelització de les morts i lesions a la carretera, constata com, finalment, la LO. 15/2007, per la qual es modifica el Codi penal en matèria de seguretat vial, no ha incorporat l'elevació a delictes de les imprudències lleus amb resultat de mort o lesions; GONZÁLEZ CUSSAC, J.L. *Es adecuada la intervención penal en materia de seguridad vial?. Líneas básicas del anteproyecto de ley orgánica de reforma del Código Penal de 2006*, a Xornadas, núm.. 8, "Seguridad del tráfico: riesgos y preguntas", Xunta de Galicia, 2006 pàg. 33) .D'igual forma, també cal fer menció tant de la manca de criteris jurisprudencials clars quant al tractament d'aquesta delinqüència imprudent, ja sigui greu o lleu; com dels problemes de naturalesa processal que en deriven, en gran mesura, de la utilització fraudulenta que es fa de la distinció entre delictes i falta (s'ha de disposar d'atestats policials complets que permetin afrontar una completa instrucció; els advocats de les asseguradores persegueixen penes mínimes i tracten de seguir un judici de faltes; els òrgans judicials tenen per costum qualificar la major part dels accidents de tràfic com a falta, ja sigui d'homicidi per imprudència lleu o de lesions per imprudència greu o lleu; i és molt complicat assolir la transformació d'un procediment per falta en un per delictes i que es revoqui per l'Audiència una sentència d'un Jutjat Penal, a la que es condemni per falta, i s'acabi per estimar a la segona instància l'existència del delictes) i de la submissió del procediment penal a la obtenció d'una indemnització per les víctimes. De *lege ferenda* convendria suprimir les faltes i imprudències lleus, reconduint-les a la via civil o administrativa, ja que en aquests supòsits el més important és el rescabament de la víctima (pel que fa als judicis de faltes de tràfic, veure, per tots, YÁÑEZ VELASCO, R. *El juicio de faltas de "tráfico" (I): reflexiones sobre las corruptelas habituales y el deber ser*, *Economist & Jurist*, vol. 16, núm. 116, 2008, pàgs. 74 i ss; i *El juicio de faltas de "tráfico" (II): reflexiones sobre las corruptelas habituales y el deber ser*, *Economist & Jurist*, vol. 16, núm. 117, 2008, pàgs. 70 i ss). D'altra banda, malgrat que la imposició de la pena al seu grau mínim i la suspensió quasi automàtica no venen justificades per la lletra de la llei (arts. 66 i 80.1 CP), el cert és que suspendre la condemna davant d'aquests fets justiciables resulta difícil. Això és així, perquè tractant-se de delictes imprudents, l'art. 81 CP disposa que són condicions necessàries per a deixar en suspens l'execució de la pena, les següents: "1^a. Que el condenado haya delinuido por primera vez. A tal efecto no se tendrán en cuenta las anteriores condenas por delitos imprudentes ni los antecedentes penales que hayan sido cancelados, o debieran serlo, con arreglo a lo dispuesto en el artículo 136 de este Código". D'aquesta forma es crea, sens dubte, una innegable sensació d'impunitat. Davant d'aquesta realitat podria ser útil modificar els arts. 152 i 621 CP, de tal forma que les lesions per imprudència greu constitueixin sempre un delictes, sigui la que sigui, finalment, la gravetat final de les lesions (CORCOY BIDASOLO, M. *Homicidio y lesiones en el ámbito del tráfico viario. Problemática concursal entre los delitos contra la seguridad en el tráfico y los resultados lesivos a ellos imputables*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial", obr, cit, pàg. 117. En tot cas, de mantenir-se les faltes d'homicidi i lesions per imprudència lleu, o inclús, la falta de lesions lleus per imprudència greu, hauria de modificar-se l'art. 621.6 CP en allò que fa referència a l'exigència de denúncia de la persona perjudicada, sobretot si tenim present, d'una part, que en un primer moment a l'últim que pensen les víctimes és a la denúncia (confiant a l'atestat policial); i, d'altra, que tractant-se de faltes la prescripció es produeix als sis mesos (art. 131.2 CP). Quant a la relació entre els delictes contra la seguretat viària i els delictes de lesió convindria, com ha assenyalat CORCOY BIDASOLO, M. *Homicidio y lesiones en el ámbito del tráfico viario. Problemática concursal entre los delitos contra la seguridad en el tráfico y los resultados lesivos a ellos imputables*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad via", obr, cit, pàgs. 117-118, no tan sols suprimir la clàusula concursal de l'art. 382 CP, aplicant-se les regles generals del concurs quan concorrin un delictes de perill i un o diversos de lesió (si el perill afecta exclusivament a la persona o persones lesionades o mortes: delictes d'homicidi i/o lesions per imprudència greu; si existeix un perill generalitzat per a la seguretat al tràfic viari i es produeixen mort i/o lesions: concurs ideal de delictes entre el delictes contra la seguretat al tràfic i els delictes de lesió; i quan es puguin diferenciar les conductes a les quals s'imputen els diferents resultats lesius: concurs real de delictes), sinó també el conegut com a delictes de "conducció suïcida" de l'art. 381 CP, configurant el càstig dels casos de conducció extraordinàriament temerària amb perill per a la vida o la salut com a temptativa d'homicidi o de lesions i, al

amb posterioritat a un accident per imprudència (art. 195.3 CP⁹⁷), té com a objectius bàsics, d'una banda, l'enduriment de les penes⁹⁸; i, d'altra, augmentar el control sobre el

supòsit on es produeixin resultats lesius, com a homicidi i/o lesions doloses consumades. Finalment, també podria resultar útil introduir dos nous apartats a l'art. 380 CP de conducció temerària: un per incorporar una modalitat qualificada pels casos d'extraordinària temeritat, sense perill per a la vida o salut (conducció suïcida de perill abstracte); i l'altre, per a tipificar les situacions de temeritat no extraordinària, sense perill per la vida o la salut.

⁹⁷ Art. 195.3 CP: "*Si la víctima lo fuere por accidente ocasionado fortuitamente por el que omitió el auxilio, la pena será de prisión de seis meses a 18 meses, y si el accidente se debiere a imprudencia, la de prisión de seis meses a cuatro años*". De conformitat amb l'art. 10 CP resulta possible distingir entre "delictes actius" i "delictes omissius". Els "delictes omissius", que consisteixen a la lesió o posada en perill de bens jurídics a través de la infracció de deures de solidaritat (per a una anàlisi més específica d'aquests delictes, veure, entre d'altres: ARÁUZ ULLOA, M. *El delito de omisión del deber de socorro. Aspectos fundamentales*, Tirant lo blanch, València, 2006; DOPICO GÓMEZ-ALLER, J. *Omisión e injerencia en Derecho Penal*, 2006; GÓMEZ MARTÍN, V. *Omisión del deber de socorro, Comisión por omisión y Seguridad en el tráfico, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial"*, dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008, pàgs. 283 i ss; LACRUZ LÓPEZ, J.M. *Comportamiento omisivo y Derecho Penal*, Dykinson, Madrid, 2004; ROBLES PLANAS, R. *Garantes y cómplices. La intervención por omisión y en los delitos especiales*, Atelier, Barcelona, 2007; SÁNCHEZ TOMÁS, J.M. *Comisión por omisión y omisión de socorro agravada*, Bosch, Barcelona, 2005; poden ser d'omissió pura (no realització d'una conducta deguda) o bé respondre a la comissió per omissió (omissió impròpia), als quals el subjecte omitent no tan sols està obligat a dur a terme la conducta fixada pel tipus, sinó que ha d'evitar el resultat, de tal forma que si no el fes hauria de respondre pel fet de no haver-lo evitat com si l'hagués causat activament. Els delictes d'omissió pura es troben regulats, expressament, a tipus específics del Llibre II del Codi penal. Concretament, el més característic de tots, fa referència al delictes d'omissió de socors de l'art. 195 CP. Malgrat que cap de les modalitats de l'omissió del deure de socors es limita a l'àmbit del tràfic, ni tan sols la del núm. 3 de l'art. 195 CP, la realitat ens demostra que quasi tots els casos es produeixen dins d'ell i que, amb molta freqüència, es tracta d'omissions de socors a la pròpia víctima (DÍAZ Y GARCÍA CONLLEDO, M. *Omisión de socorro a la propia víctima, a "Derecho Penal y Seguridad Vial"*, dirigida per De Vicente Martínez, Estudios de Derecho Judicial, 114-2007, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Madrid, 2007, pàgs. 14 i 18). L'art. 195.3 CP només fa referència als accidents fortuïts o imprudents, de tal forma que no serà d'aplicació a aquells casos on un subjecte provoqui de forma intencionada un accident i, posteriorment, omiteixi el deure de socors a la víctima. Així, com ha assenyalat, GÓMEZ MARTÍN, V. *Omisión del deber de socorro, comisión por omisión y seguridad en el tráfico, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial"*, obr. cit, pàgs. 297-298, si un subjecte atropella dolosament a un peató, ocasionant-li un resultat de mort o de lesions, el conductor no respondrà com autor d'un delictes d'omissió del deure de socors qualificat (art. 195.3 CP), sinó com a autor d'un delictes dolòs d'homicidi o de lesions (resultant discutible si el conductor ha de respondre per haver causat activament el resultat - responsabilitat per acció - o be, pel contrari, per no haver-lo evitat quan tenia el deure jurídic de fer-ho - omissió per omissió de l'art. 11.b CP -). Si com a conseqüència de l'accident ocasionat de forma imprudent es produeix un resultat lesiu - mot de la víctima o lesió corporal - el subjecte haurà de respondre també per la lesió patida (homicidi o lesions imprudents). Ara bé, si aquestes lesions porten la seva causa de la conducció sota els efectes de begudes alcohòliques o drogues tòxiques (art. 379 CP) o d'una conducció temerària (art. 380 CP), el jutge no castigarà el subjecte pels dos delictes, sinó tan sols amb la pena del més greu, a la seva meitat superior (art. 382 CP) Assenyalar, finalment, que la competència per a l'enjudiciament de l'omissió al deure de socors a la pròpia víctima del n.º 3 de l'art. 195 CP, com a tipus agreujat de l'omissió de socors genèrica, correspon al Tribunal del Jurat (art. 1 LOTJ).

⁹⁸ Amb l'objectiu d'assolir una important reducció de les víctimes a les nostres carreteres, l'enduriment de penes i el seu efecte exemplaritzant ha estat un dels pilars fonamentals de la reforma de 2007 quant a la regulació dels delictes contra la seguretat viària (VILLALBA CARRASQUILLA, F.J. *El endurecimiento de las penas de los delitos de tráfico como medida de mejora de la siniestralidad, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad vial"*, dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008, pàg. 342; VILLARINO GARCÍA, A. *Especial sobre La reforma de los delitos contra la seguridad vial*, SEPINET/Tráfico, gener-febrer 2008, núm. 16, pàg. 44). Malgrat això no cal desconèixer, però, que a la

risc tolerable per la via de la previsió dels excessos de velocitat i dels nivells d'ingesta alcohòlica que hagin de merèixer la consideració de perillosos⁹⁹.

Aquesta expansió del Dret penal presenta, com ja s'ha analitzat amb detall a la primer part d'aquest estudi pel Prof. Juan Carlos Hortal, una sèrie de "tres definitoris" que n'afecten a la regulació dels delictes contra la seguretat viària¹⁰⁰. En primer lloc, s'ha exasperat la resposta punitiva com a instrument primari quant a la solució de problemes socials i/o estructurals, intensificant la seva faceta simbòlica sobre la preventiva. En segon lloc, es pot constatar l'administrativització del Dret penal a través de la incorporació d'una sèrie d'il·lícits, fins ara sancionats en via administrativa (vg. la conducció sense permís prevista a l'art. 384 CP)¹⁰¹. En tercer lloc, s'ha produït una certa banalització del Dret penal, ja que s'observa una certa difuminació de les fronteres entre els il·lícits penals i

realitat, moltes vegades, davant del joc de la conformitat, amb la preceptiva reducció d'un terç de la condemna (art. 801 LECrim), i de la generalització de l'utilització de l'instrument de la substitució de le penes - art. 88 CP -, conductes greus, sens perjudici de la previsió legal de la imposició de pena privativa de llibertat, siguin sancionades a la pràctica amb una simple multa, que realment no és la pena que el legislador va contemplar a l'hora de definir el tipus aplicat (CERES MONTES, J.F. *La reforma del Código Penal en materia de seguridad vial por la Ley Orgánica 15/2007, desde la perspectiva de su ejecución*, La Ley Penal, Revista de Derecho Penal, Procesal y Penitenciario, nº. 48, 2008, pàg. 46. Així les coses, si tenim present que moltes vegades les sancions es veuen pels ciutadans com a instrument de recaptació i que la nostra xarxa viària presenta importants "punts negres", potser fóra bó recordar que la via de l'aprofitament de les possibilitats de reducció de la impunitat de les infraccions així com la de l'assegurament de l'aplicació efectiva de les sancions (ambdós possibles al tràfic viari), poden ser més recomanables que deixar-ho tot en mans de l'ampliació dels delictes i l'agreujament de le penes. D'aquesta forma, sense oblidar la feina a fer quant a educació i sensibilització, es podria fer compatible, com ha assenyalat MIR PUIG, S. *Presentació de l'estudi monogràfic sobre "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial. a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad vial"*, dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008, pàg. 18, la necessària protecció de les persones amb el manteniment del principi segons el qual el Dret penal ha de ser *l'ultima ratio*, l'últim recurs, i no el primer o l'únic que se'ns ocorreix a l'hora de lluitar contra la siniestrabilitat viària.

⁹⁹ Els delictes contra la seguretat vial contemplen accions on el perill d'un resultat lessiu és proper i probable per tots els ciutadans. Per aquest motiu el legislador, en un clar avançament de les barreres de la protecció penal, preveu el càstig de la simple posada en perill, sense esperar que el dany o perjudici sigui efectiu (BENÍTEZ ORTÚZAR, J.F. *Resultado de lesiones o muerte como consecuencia de la conducción imprudente de vehículo a motor o ciclomotor*, a *"Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, coordinada por Morillas Cueva, Dykinson, Madrid, 2007, pàg. 127; CRUZ BLANCA, M.J. *"Actio libera in causa y embriaguez. Aplicaciones en el delito de conducción bajo los efectos del alcohol"*, a *"Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, coordinada per Morillas Cueva, Dykinson, Madrid, 2007, pàg. 17; GÓMEZ PAVÓN, P. *El delito de conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, drogas tóxicas o estupefacientes*, Barcelona, 1998, pàg. 148; MORILLAS FERNÁNDEZ, D.L. *La influencia directa del alcohol como elemento integrante del art. 379 del Código Penal*, a *"Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, coordinada per Morillas Cueva, Dykinson, Madrid, 2007, pàg. 215; RUSCA NADAL, J.O. *Reforma del Código Penal: Seguridad Vial. Aspectos básicos de la LO. 15/2007*, Economist & Jurist, Barcelona, nº. 117, 2008, pàgs. 18-19).

¹⁰⁰ Vid. Cap. I.

¹⁰¹ Es parla, així, d'una "fugida cap al Dret penal" (SÁNCHEZ MORENO, J. *Conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas*, Bosch, Barcelona, 2010, pàg. 7).

administratiu en matèria viària. Finalment, estem davant d'una preocupant i perillosa desconfiança cap a la tasca interpretativa desenvolupada pels Jutges i Magistrats, mitjançant l'objectivització dels elements típics (com es posa de manifest amb la nova configuració del delictes de conducció sota la influència de begudes alcohòliques i/o drogues tòxiques - art. 379.2 CP - i de l'inèdit delictes de conducció a velocitat excessiva - art. 379.1 CP -, s'ha passat de la seva necessària valoració judicial cap a la mera comprovació de la seva concurrència).

Aquesta preocupació per la seguretat viària, també constatable als països del nostre entorn¹⁰², respon a dos grans factors: el primer, de caràcter tècnic, suposa prendre en consideració els "nous riscos" provocats pel desenvolupament tecnològic i científic de les darreres dècades; el segon, de signe polític, troba la seva explicació a l'atribució d'una funció social a l'Estat (funció aquesta que els últims anys ha patit un cert retrocés en nom d'un neoliberalisme-neoconservadurisme, però en funció de la qual s'ha produït una ampliació constant de la intervenció penal davant de la proliferació de nous delictes de perill al camp propi dels interessos difusos, com així succeeix amb els delictes contra la seguretat viària)¹⁰³.

¹⁰² CARDENAL MONTRAVETA, S. *La protección penal de la seguridad vial en el Derecho Comparado, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial"*, dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008, pàgs. 19 i ss.

¹⁰³ MIR PUIG, S. *Presentación del estudio monográfico sobre "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial"* Tirant lo blanch, València, 2008, pàgs. 15 i 16: "Con el desarrollo de la automoción en la segunda parte del siglo pasado se produjo en primer lugar un aumento considerable de los delitos imprudentes. Pero esta forma de imputación tiene limitaciones importantes, derivadas del hecho de que la imprudencia presupone que el conductor no quiere (ni busca ni acepta) tener un accidente, aunque sí crea voluntariamente factores de riesgo que con demasiada frecuencia dan lugar a graves consecuencias. Como el conductor imprudente confía en que no va a tener ningún accidente, la amenaza de pena asociada al delito imprudente no le hace mucho efecto. Como alternativa más eficaz aparece entonces la posibilidad de sancionar la propia conducción peligrosa, ésta sí querida por el conductor. Por ello, siempre se han previsto sanciones de tráfico para quien infringe las normas que rigen la circulación, que en muchos casos tienen como finalidad reducir al mínimo tolerable los riesgos del tráfico viario. Sin embargo, como tales sanciones administrativas no resultan suficientes para disminuir el número de muertes y lesiones graves que en gran cantidad se producen en las carreteras, ya desde hace años se acudió además a la tipificación penal de algunas conductas peligrosas, como la conducción bajo el efecto de bebidas alcohólicas o drogas y la conducción temeraria con peligro concreto para las personas. Por ello, diversas reformas, generalmente ampliadoras de la intervención penal, han intentado en España frenar la siniestralidad, pero nuestro país continúa teniendo un porcentaje de muertes, por lo que hay una comprensible preocupación del Gobierno que le ha llevado a impulsar una reforma con la que se espera mejorar la eficacia preventiva de las penas previstas para los delitos de tráfico".

Ara bé, en contraposició al posicionament social, clarament favorable a l'actual tendència de "mà dura", la major part de la doctrina penal, sens perjudici que el tràfic d'automòbils és un dels sectors on es més fàcil assolir que les sancions puguin resultar eficaces (vg. avanços tecnològics, possibilitat del cobrament de les multes a través de l'embargament de comptes bancaris i el propi vehicle, privació del permís de conduir, i efecte disuasori de la pena privativa de llibertat), qüestiona i, fins i tot, rebutja, que la forma més efectiva d'evitar delictes consisteixi a augmentar les penes¹⁰⁴.

Amb l'objectiu de fer compatible la necessària protecció de les persones amb el manteniment del principi segons el qual el Dret penal ha de ser l'última ratio, l'últim recurs¹⁰⁵, i no el primer o l'únic que es planteja quan manca imaginació, la via més eficaç per assolir una important reducció de les morts i lesions per accidents de tràfic no consisteix tant a l'ampliació dels delictes i l'augment de les penes, com a aprofitar, de forma paral·lela a les campanyes d'educació i sensibilització i de millora de la xarxa viària, les possibilitats de reducció de l'impunitat de les infraccions i l'assegurament de l'aplicació efectiva de les sancions¹⁰⁶.

Així les coses, la Llei orgànica 5/2010, de 22 de juny, per la que es modifica la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal (entrarà en vigor el 22 de desembre de 2010), introdueix, sens perjudici d'altres novetats referides al tractament de la corrupció,

¹⁰⁴ QUERALT J.J. *El nuevo Derecho Penal Vial: Generalidades Críticas*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial", dirigida per Mir Puig i Corcoy Abasolo i coordinada per Cardenal Monraveta, Tirant lo blanch, València, 2008, pàgs. 63 i ss, qui al valorar la reforma del Codi Penal a través de la Llei orgànica 15/2007 afirma que: "Estamos ante un parche más que recurre a la simple y efectista maniobra de cara a la galería consistente, por un lado, en aumentar las penas, introduciendo las de privación de libertad, y, por otro, en convertir el Derecho penal en lacayo de un impotente Derecho administrativo sancionador...Nos hallamos ante un uso indebido del Derecho penal, tanto por vulnerar la exclusiva protección de bienes jurídicos y no meros desideratums morales y por vulneración de su carácter fragmentario y de última ratio"; MARTÍNEZ ARRIETA, A. *Derecho penal y seguridad vial*, a "Derecho Penal y seguridad vial", amb Cano Campos - Carbonell Mateu - De Llera Suárez-Bárcena i Luzón Peña, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2007, pàg. 15.

¹⁰⁵ GONZÁLEZ-CUSSAC, J.L - VIDALES RODRÍGUEZ, C. *Los nuevos delitos contra la seguridad vial*, a "Seguridad vial. Especial referencia a la reforma operada en el Código Penal mediante la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre", coordinada per Vidales Rodríguez i Mera Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008, pàg. 196.

¹⁰⁶ CARBONELL MATEU, J.C. *La reforma del tratamiento penal de la seguridad vial*, a "Derecho Penal y seguridad vial", amb Cano Campos, De Llera Suárez-Bárcena, Luzón Peña i Martínez Arrieta, Thomson-Aranzadi, 2007, pàg. 61; DE VICENTE MARTÍNEZ, R. *Derecho Penal de la Circulación. Delitos relacionados con el tráfico vial*, 2ª, ed, Bosch, Barcelona, 2008, pàgs. 56 i ss; NAVARRO OLIVELLA, P. *Prólogo a l'obra de Marchal Escolona i d'altres "El Atestado. Seguridad Vial"*, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2009, pàgs. 21 i 22: "La seguridad vial es cosa de todos".

la llibertat vigilada, la reincidència, els delictes sexuals, la protecció de menors, els maners, okupes i grafeters, el medi ambient, la protecció dels animals, la tracta de persones, i la introducció de nous delictes (vg. tasques de captació, adoctrinament, ensinistrament i qualsevol forma de finançament del terrorisme, la pirateria marítima i aèria, l'assetjament laboral i immobiliari, suborns i frauds a l'esport, atacs informàtics, i tràfic il.legal d'òrgans)¹⁰⁷, certes novetats quant al tractament penal dels delictes contra la seguretat viària que responen a la idea de flexibilitzar i suavitzar el càstig d'aquells conductors que hagin comès infraccions menys greus i que no hagin provocat accidents¹⁰⁸.

En concret, com es pot llegir a la pròpia Exposició de Motius de la Llei orgànica 5/2010¹⁰⁹, amb l'objectiu d'assolir una major proporcionalitat quant a la resposta jurídica envers de determinades conductes de perill abstracte, s'ha considerat convenient afrontar la reforma dels articles 379¹¹⁰ i 384¹¹¹, suprimir l'apartat tercer de l'art. 381, i afegir-hi els

¹⁰⁷ Malauradament, una vegada més, la reforma del sistema penal a través de la fixació dels delictes i les seves penes, no ha estat acompanyada ni d'una reforma en profunditat de les normes processals ni tampoc d'un esforç inversor en personal i en mitjans materials. No cal oblidar, en aquest sentit, que delictes com la corrupció, la delinqüència organitzada i el tràfic de persones o d'òrgans, requereixen no només la previsió del seu càstig, sinó també importants esforços, més que legals, estructurals i de mitjans, per acabar amb punyents llacunes d'impunitat i, per tant, d'inseguretat. Per a un ampli exàmen de la reforma penal de 2010, veure, per totes, la recent obra col.lèctiva dirigida per QUINTERO OLIVARES, G. *La reforma penal de 2010: Análisis y Comentarios*, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2010.

¹⁰⁸ Sens perjudici d'aquests objectius que persegueix la reforma dels delictes contra la seguretat viària, el cert és que el nostre legislador penal hauria de reflexionar, d'una vegada per totes, sobre el fet que la importància d'un Codi Penal no hauria de permetre modificar-lo, "cada dos per tres", com si es tractés d'un reglament de circulació (QUINTERO OLIVARES, G. *Estudio preliminar: cambiar leyes y cambiar el derecho penal. Sobre la última reforma del Código penal*, a l'obra col.lèctiva dirigida pel propi autor, "La reforma penal de 2010. Análisis y comentarios", Thomson-Aranzadi, Navarra, 2010, pàgs. 21-22).

¹⁰⁹ Exposició de Motius de la Llei orgànica 5/2010, de 23 de juny: *"En la búsqueda de una mayor proporcionalidad en la respuesta jurídico penal a determinadas conductas de peligro abstracto, concretamente en el ámbito de los delitos contra la seguridad vial, se ha considerado conveniente reformar los artículos 379 y 384 en un triple sentido. En primer lugar se equipara la pena de prisión prevista para ambos delitos, al entender que no existe razón de fondo que justifique la diferencia en la respuesta punitiva. Por otra parte, se elimina la actual disyuntiva entre la pena de prisión y la de multa y trabajos en beneficio de la comunidad, estableciéndose los tres tipos de penas como alternativas. De este modo se concede un mayor grado de arbitrio al Juez a la hora de decidir sobre la imposición de cualquiera de las tres penas previstas, permitiendo reservar la pena de prisión, como la de mayor gravedad, para supuestos excepcionales. De otro lado, superando el sistema actual en el que únicamente se prevé para el caso del delito del artículo 381, se introduce un nuevo artículo 385 bis en el que se establece que el vehículo a motor o ciclomotor utilizado en los hechos previstos en el Capítulo se considerará instrumento del delito a los efectos de los artículos 127 y 128. Por último, en los supuestos de imposición de la pena de prisión, tratándose de los delitos contenidos en los artículos 379, 383, 384 y 385, se concede a los jueces la facultad excepcional de rebajarla en grado atendiendo a la menor entidad del riesgo y a las demás circunstancias del hecho enjuiciado"*.

arts. 385 bis¹¹² i 385 ter¹¹³. S'estableixen tres tipus de pena alternatius per als conductors que superin la velocitat màxima permesa en 60 km/h en vies urbanes o en 80 km/h en vies interurbanes: de tres a sis mesos de presó, o una multa de sis a dotze mesos, o treballs en benefici de la comunitat.

Es tracta, sens dubte, de donar més opcions al jutge per atribuir, a cada actuació delictiva, la resposta penal més adequada, sempre que no s'hagi causat un accident ni víctimes¹¹⁴, ja que, per exemple, amb la regulació de 2007, si un automovilista és "caçat", per exemple, amb una tasa d'alcohol de 0'59 miligramms per litre d'aire espirat, és castigat amb la perdua de sis punts del carnet i 500 euros de multa, mentre que els conductors amb alcoholemies superiors a 0'60 són privats del permís de conduir entre un i quatre anys, castigats amb una multa de 6000 euros i, a la vegada, han de dur a terme treballs en benefici de la comunitat o ingressar a la presó quan es tracti de reincidents.

¹¹⁰ La dicció literal de l'art. 379 del Codi penal, després de la seva reforma per Llei orgànica 5/2010, és la següent: "1. *El que condujere un vehículo de motor o un ciclomotor a velocidad superior en sesenta kilómetros por hora en vía urbana o en ochenta kilómetros por hora en vía interurbana a la permitida reglamentariamente, será castigado con la pena de prisión de tres a seis meses o con la de multa de seis a doce meses o con la de trabajos en beneficio de la comunidad de treinta y uno a noventa días, y, en cualquier caso, con la de privación del derecho a conducir vehículos a motor y ciclomotores por tiempo superior a uno y hasta cuatro años.* 2. *Con las mismas penas será castigado el que condujere un vehículo de motor o ciclomotor bajo la influencia de drogas tóxicas, estupefacientes, sustancias psicotrópicas o de bebidas alcohólicas. En todo caso, será condenado con dichas penas el que condujere con una tasa de alcohol en aire espirado superior a 0'60 miligramos por litro o con una tasa de alcohol en sangre superior a 1'2 gramos por litro.*"

¹¹¹ Art. 384 Codi penal (després de la seva reforma per LO. 5/2010): "*El que condujere un vehículo de motor o ciclomotor en los casos de pérdida de vigencia del permiso o licencia por pérdida total de los puntos asignados legalmente, será castigado con la pena de prisión de tres a seis meses o con la de multa de doce a veinticuatro meses o con la de trabajos en beneficio de la comunidad de treinta y uno a noventa días. La misma pena se impondrá al que realizare la conducción tras haber sido privado cautelar o definitivamente del permiso o licencia por decisión judicial y al que condujere un vehículo de motor o ciclomotor sin haber obtenido nunca permiso o licencia de conducción.*"

¹¹² Art. 385. bis Codi penal (introduït per LO. 5/2010): "*El vehículo a motor o ciclomotor utilizado en los hechos previstos en este Capítulo se considerará instrumento del delito a los efectos de los artículos 127 y 128.*"

¹¹³ Art. 385. ter Codi penal (introduït per LO. 5/2010): "*En los delitos previstos en los artículos 379, 383, 384 y 385, el Juez o Tribunal, razonándolo en sentencia, podrá rebajar en un grado la pena de prisión en atención a la menor entidad del riesgo causado y a las demás circunstancias del hecho.*" Aquest article està en consonància, doncs, amb el major arbitri judicial que la reforma penal de 2010 reconeix quant als delictes contra la seguretat viària.

¹¹⁴ MARTÍNEZ ZAPATER, L.F. *Los delitos contra la seguridad vial, arts. 379, 381, 384, 385 bis y 385 ter*, a l'obra col·lectiva dirigida per Quintero Olivares "*La reforma penal de 2010: Análisis y comentarios*", Thomson-Aranzadi, Navarra, 2010, pàg. 320.

Partim d'aquest context social i jurídic, un cop examinats al capítol primer d'aquest estudi els diferents il·lícits que conformen el "Dret penal viari", cal afrontar, a continuació, l'anàlisi dels nombrosos i significatius problemes processals que plantegen els delictes contra la seguretat viària. Això obeeix al fet que d'acord amb la pràctica forense ningú pot posar en dubte que els problemes que afecten a la lluita contra la "delinqüència viària" no són només penals o processals, sinó més aviat interdisciplinars, es a dir, processals penals (vg, la pràctica de la prova alcoholomètrica realitzada a diari pels agents policials, les pressumpcions incorporades pels arts. 379.2 i 380.2 CP i la seva harmonització amb el dret fonamental a la presumpció d'innocència de l'art. 24.2 CE; la problemàtica dels judicis ràpids i les seves especialitats en matèria de seguretat viària; la sobreutilització de la "conformitat"; i els problemes de l'execució penal).

2.2- ELS JUDICIS RÀPIDS I LES SEVES ESPECIALITATS EN MATÈRIA DE SEGURETAT VIÀRIA

2.2.1.- Introducció

La principal novetat de la Llei de Mesures Urgents per a la Reforma Processal, Llei 10/1992, de 30 d'abril, consisteix a la creació del "judicis ràpids"¹¹⁵. La seva regulació es va insertar dins de la regulació pròpia del procediment abreujat. Aquesta ubicació, precisament, va portar la major part de la doctrina espanyola a concloure que els judicis ràpids eren una simple "modalitat" del procediment abreujat.

Malgrat això, les coses són el que són, sens perjudici del que ens digui la seva denominació oficial. En conseqüència, la nova tramitació, com va assenyalar VÁZQUEZ SOTELO¹¹⁶, no va suposar, com es va dir, que la instrucció es fés al Jutjat de Guàrdia, sinó que va implicar prescindir de la instrucció (i del procediment intermedi) i passar directament a l'etapa de plenari, de tal forma que al 1992 els judicis ràpids es van configurar, realment, com a un "procediment especial".

El fonament d'aquests judicis ràpids va respondre a la vella aspiració de tot legislador d'assolir la simplificació i acceleració dels processos (avui fonamentada específicament al dret fonamental a un procés sense dil·lacions indegudes de l'art. 24.2 CE)¹¹⁷, així com a la necessitat d'exemplaritat pel que fa a l'acció de la justícia penal als casos senzills¹¹⁸.

¹¹⁵ Des de la vigència de la Llei - on el legislador no va saber com bautitzar a la seva nova creació i només va parlar de "mecanismes d'agilització del procés", sens perjudici de certes denominacions carregades d'ironia (vg. procediment d'alta velocitat - AVE - o justícia turbo o multiválvules) i d'altres que posen l'accent a la seva comparació amb el procediment abreujat dins del qual es va introduir la seva regulació (vg. procediment abreujadíssim), ha fet fortuna la denominació de judicis ràpids, molt utilitzada a la pràctica judicial i a les referències periodístiques.

¹¹⁶ VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *La reforma del proceso penal, a "Comentarios sobre la Reforma Procesal (Ley 10/1992, de 30 de abril)"*, coordinada per F. Gómez de Liaño, Ed. Forum, Oviedo, 1992, pàg. 278.

¹¹⁷ Per a una anàlisi completa del dret a un procés sense dil·lacions indegudes, veure, entre d'altres: FERNÁNDEZ-VIAGAS BARTOLOMÉ, P. *El derecho a un proceso sin dilaciones indebidas*, Civitas, Madrid, 1993; i *Las dilaciones indebidas en el proceso y su incidencia sobre la orientación de las penas hacia la reeducación y reinserción social*, Revista Poder Judicial, 1991, núm. 24; GARCÍA PONS, E. *El derecho a un proceso sin dilaciones indebidas en el orden jurisdiccional penal*, Diario La Ley, 1996, núm. 4133; GIMENO SENDRA, V. *El derecho a un proceso sin dilaciones indebidas*, Revista Justicia, 1896 (III); GUASCH FERNÁNDEZ, S. *La proyección de la garantía a un proceso sin dilaciones indebidas en el*

Més concretament, a l'Exposició de Motius de la Llei de 1992, el nostre legislador va fonamentar l'adopció dels judicis ràpids al supòsit de la flagrància delictiva i de la proximitat temporal de la comissió del delictes¹¹⁹; i a l'art. 790.1 LECrim es va matitzar que no tots els fets amb apariència delictiva compresos a l'àmbit de la llei poden ser jutjats a través dels judicis ràpids, sinó que cal atendre als següents criteris legals: flagrància, evidència¹²⁰, alarma social¹²¹, detenció, o posada a disposició judicial del sospitós¹²². Pel contrari, la introducció dels judicis ràpids l'any 1992 no va prendre en consideració altres raons que d'altres legislacions si permetien per a defensar la simplificació del procés penal (vg. premi a l'imputat que contribueix a aliviar la Justícia¹²³; i reconciliació entre víctima i delinqüent¹²⁴).

ordenamiento jurídico español, a "Rigor Doctrinal y Práctica Forense (Libro Homenaje al Prof. Dr. José Luis Vázquez Sotelo)", coordinat pel Prof. Ramos Méndez, Atelier, Barcelona, 2009, pàgs. 515 i ss.; RAMOS MÉNDEZ, F. Tardar dos años en dictar sentencia constituye dilación indebida y es indemnizable, Revista Justicia, 1989 (III); RIBA TREPAT, C. La eficacia temporal del proceso. El juicio sin dilaciones indebidas, Bosch, Barcelona, 1997; SERRA DOMÍNGUEZ, M. Los plazos procesales tras las últimas reformas de la LEC y de la LOPJ, Revista Justicia, 1998 (II); VALLESPÍN PÉREZ, D. El modelo constitucional de juicio justo en el ámbito del proceso civil, Atelier, Barcelona, 2002, pàgs. 76 i ss; Los nuevos retos del derecho a la tutela judicial efectiva en el proceso civil, obr, cit, pàgs. 93 i ss..

¹¹⁸ Una de les raons més antigues per a justificar l'abreviació dels judicis penals fa referència a la "parva causa". Així, sempre s'ha defensat que quan els assumptes processals són d'escassa entitat, les formes i tràmits processals poden simplificar-se fins a reduir-se a la més mínima expressió. A les legislacions modernes el fonament de la "parva causa" s'ha aplicat, fent servir terminologia alemanya, als "delictes de bagatela", es a dir, als delictes de molt petita repercussió social i de molt freqüent comissió. En aquest punt, precisament, es pot plantejar una crítica al legislador espanyol de 1992 (té de la pressó i de la llibertat la mateixa noció que del patrimoni), ja que no sembla prudent, sensat o raonable, que els judicis ràpids es puguin vincular amb penes greus de pressó.

¹¹⁹ No cal oblidar que una altra raó tradicional que permet explicar la simplificació processal respon a la facilitat de prova del fet. La circumstància que el sospitós fos detingut en el moment al qual està cometent o acaba de cometre el fet, amb el cos, instruments o efectes del delictes, és una de les claus que afavoreixen l'aplicació de l'enjudiciament immediat. Ara bé, no sempre és així, ja que hi ha certs fets delictius de producció flagrant que només es poden jutjar en un procés penal solemne (per exemple, qui entra en un establiment i dispara la seva arma matant a diferents persones, malgrat que pugui detenir-se en situació de flagrància, generalment haurà de ser objecte d'exàmens psiquiàtrics per a comprovar el seu grau de consciència i volició o la seva alienació mental).

¹²⁰ L'evidència és un concepte extrany i perillós (només cal consultar el debat de la Llei de Seguretat Ciutadana) que generalment fa menció a "prova".

¹²¹ L'alarma social tampoc mai hauria d'haver estat causa que justificués el procediment ràpid.

¹²² La detenció del sospitós no pot ser, per sí mateixa, circumstància suficient per a adoptar l'enjudiciament ràpid. D'admetre el contrari, resultaria suficient que un agent de la policia detingués al denunciat o sospitós per obrir la porta a l'aplicació del judici ràpid. Per la mateixa raó, tampoc la posada a disposició judicial hauria d'haver permès l'utilització d'aquest procediment.

¹²³ Guiat per raons pragmàtiques, al procediment penal nord-americà, les institucions conegudes com plea guilty y plea bargaining obeeixen a aquesta filosofia, ja que als imputats que reconeixen la seva participació als fets i accepten estalviar tràmits processals "acceptant la pena", se'ls premia amb una pena menor de la que els hi correspondria. Aquesta pena rebaixada, com a premi a l'imputat que facilita el càstig de la seva

Les claus d'aquest nou enjudiciament a la L.M.U.R.P de 1992 van ser les següents: en primer lloc, la disponibilitat prèvia dels advocats i procuradors necessaris que, a l'anomenat "torn d'ofici", puguin assistir als sospitosos o imputats; en segon lloc, amb l'objectiu d'agilitzar el tràmit de l'oferiment de les accions (arts. 109 i ss LCrim), l'art. 789.4 va establir que aquest procediment, així com la instrucció del dret a la designació d'advocat, pogués realitzar-la la propia Polícia, sens perjudici que el Fiscal exerciti les accions civils que corresponguin¹²⁵; l'actuació concentrada al Jutjat de guàrdia, que en aquests casos va assumir les funcions de Jutjat d'instrucció; la cooperació entre el Jutge, el Ministeri Fiscal i l'advocat¹²⁶; la cooperació pericial¹²⁷; i el funcionament del procediment sobre tres peces fonamentals (el trasllat immediat de les actuacions al Ministeri Fiscal i a les acussacions particulars¹²⁸; l'immediata qualificació provisional, amb formulació dels

actuació, és una filosofia que planteja problemes d'harmonització amb els fins públics de la pena pel que fa a la prevenció general i especial.

¹²⁴ Es tracta d'una opció on als delictes de bagatela es vol aplicar una filosofia penal reeducativa i reconciliadora. Així, es tracta de substituir la pena tradicional, davant del seu fracàs, per mesures que realment comportin la satisfacció de la víctima a través de la indemnització dels danys i perjudicis que hagi patit (per exemple, a través de la realització de treballs a favor de la comunitat).

¹²⁵ Com molt bé va assenyalar amb motiu de la Llei 10/92, de Mesures Urgents per a la Reforma Procesal, VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *La reforma del proceso penal, a "Comentarios sobre la Reforma Procesal (Ley 10/92, de 30 de abril)", obr, cit, pàg. 286: "Es excesivo que se confiara a la Policía la función de cumplir un trámite jurisdiccional, cual es el ofrecimiento de acciones. Un trámite que debe ser cumplido por el Juez que ya esté conociendo de la causa porque de otro modo, sin saberse todavía cual será el Juzgado competente y sin poderse identificar el procedimiento en el que cabría ejercitar las acciones, aquél ofrecimiento puede ser genérico y vago y por lo tanto de muy dudosa utilidad. Dispone también el precepto que la tramitación no se paralice por la falta de ese ofrecimiento, si bien deberá procederse, por el medio más rápido posible, a instruir al perjudicado de su derecho a personarse en la causa. El riesgo que este precepto plantea es el de que cuando se realice ese ofrecimiento o instrucción ya sea tarde y la causa esté ya en plenario o incluso resuelta. La indefensión, con posible relevancia constitucional, evidentemente puede producirse".*

¹²⁶ Només a través d'aquesta cooperació seria possible dur a terme el "trasllat immediat" i "l'immediata formulació de l'acussació i de la defensa", de tal forma que als advocats se'ls hi va presentar com a molt fàcil l'opció de dificultar el funcionament del nou procediment. D'igual forma, davant d'aquesta actuació concentrada al Jutjat de guàrdia, per garantir l'èxit a l'aplicació de la Llei 10/92, a les grans ciutats on especialment anava destinada (Sevilla per l'Expo i Barcelona pels Jocs Olímpics), es van organitzar nous Jutjats de guàrdia. Per aquesta raó, precisament, als llocs on els Jutjats de guàrdia no existien o no funcionaven (tots els pobles i gran part de les ciutats) la conseqüència va ser que la llei no es va poder aplicar.

¹²⁷ Un altre dels requisits per assolir el funcionament dels judicis ràpids consisteix, sens dubte, a la necessitat de tenir a la disposició del Jutjat de guàrdia els perits adequats (vg. metge forense, analista de substàncies tòxiques).

¹²⁸ Aquest trasllat pel Jutge d'instrucció es va configurar com una simple possibilitat. I el mateix es va plantejar quant al MF, el qual, si concurren les circumstàncies per a l'aplicació del judici ràpid, tenia la possibilitat de presentar d'immediat l'escrit d'acussació, amb la sol·licitud immediata d'apertura del judici oral i simultània citació per a la seva celebració. La sol·licitud del Ministeri fiscal interessant l'adopció d'aquest procediment no vinculava al Jutge, el qual només l'acordaria si estimava com a justificada la sol·licitud. El

escrits d'acussació i de defensa; i l'immediat assenyalament i citació pel judici oral davant d'un òrgan diferent)¹²⁹.

Davant d'aquesta realitat que s'acaba d'explicar no és gens estrany que, des d'un principi, la doctrina afirmès, criticant l'ingenuïtat del legislador de 1992, que aquest va creure possible assolir un justícia penal eficaç a través d'un procediment escasament meditat - els judicis ràpids -, poc respetuós amb els drets de les parts, tècnicament imperfecte i de dubtosa funcionalitat a la pràctica¹³⁰.

L'aplicació dels judicis ràpids de 1992 va ser limitada i desigual, ja que, sens perjudici de l'absència de mitjans econòmics i personals, només en determinades capitals de província - vg. Barcelona, Sevilla, Madrid i Alacant - es va produir la seva implantació pràctica¹³¹. Els temors doctrinals es van confirmar i el nostre legislador va reformar, amb vocació de generalitat (procediment a aplicar-se a tots els partits judicials d'Espanya, amb independència del seu tamany i dels índex de delinqüència propis de cada territori) i amb

contrasentit és clar: el Jutge ja hauria tingut que avançar el seu criteri favorable a l'acordar el trasllat de les actuacions al Ministeri fiscal amb aquesta finalitat (VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *La reforma del proceso penal, a "Comentarios sobre la Reforma Procesal (Ley 10/92, de 20 de abril)"*, obr, cit, pàg. 289).

¹²⁹ El judici oral es desenvolupava segons allò que s'havia fixat pel procediment abreujat (dins del qual a la regulació de 1992 estaven incloses les normes relatives als judicis ràpids). Sens perjudici d'aquesta realitat el ben cert és que la Llei 10/92, de 30 d'abril, va incorporar algunes previsions de dubtosa constitucionalitat quant a la intervenció de la defensa en aquesta etapa: per exemple, l'art. 791.1, va establir que la defensa que no presentés el seu escrit al termini assenyalat - cinc dies - s'haurà d'entendre que manifesta la seva oposició i que el procediment seguiria el seu curs (fins aquest punt, en atenció a l'extrema celeritat del procediment, es podria arribar a admitir la conseqüència derivada de la no presentació de l'escrit de defensa. Ara bé, el que ja no és admissible es que aquesta "oposició tàcita" impliqués, a la vegada, limitar els drets de la defensa, ja que, sens perjudici que es pogués interessar peviament el lliurament de les comunicacions necessàries, sempre que es fés amb l'antel.lació suficient envers de la data fixada pel judici, així com al fet que fos possible aportar, fins a l'inici de les sessions del judici oral, els informes, certificacions i resta de documents que es consideressin oportuns i fossin admessos, el precepte va disposar que un cop precluit el termini de cinc dies, la defensa només podia proposar la prova que aportés a l'acte del judici oral i per a la seva pràctica al mateix). En aquest sentit, veure, per tots: VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *La reforma del proceso penal, a "Comentarios sobre la Reforma Procesal (Ley 10/92, de 30 de abril)"*, obr, cit, pàgs. 292-293.

¹³⁰ Aquestes paraules crítiques, que assumin com a pròpies, i que ja van provocar que la Llei orgànica 2/1998, de 15 de juny, modifiqués dos apartats de l'art. 790 LECrim amb l'objectiu d'imposar els tràmits dels judicis ràpids per delictes en aquells casos on fins al moment tan sols es contemplava la situació com a facultativa, corresponen, entre d'altres, a GONZÁLEZ-CUÉLLAR SERRANO, N. *La reforma procesal civil, penal y administrativa de 1992, a "La reforma del proceso penal"*, Colex, Madrid, 1992, pàgs. 107 i ss); JORGE BARREIRO, A. *Anotaciones a las medidas urgentes de reforma procesal penal*, a Actualitat Jurídica Aranzadi, 4-6, 1992, pàgs. 1 i ss); ORTEGO PÉREZ, F. *La reforma del procedimiento abreviado y los nuevos "juicios inmediatos o rápidos"*, Diario La Ley, núm. 5767, de 24 d'abril de 2003, pàg. 4 (2003-II); i VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *La reforma del proceso penal, a "Comentarios sobre la Reforma Procesal (Ley 10/92, de 30 de abril)"*, obr, cit, pàgs. 267 i ss.

¹³¹ GIMENO SENDRA, V. - LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas*, Centro de Estudios Ramón Areces, Madrid, 2004, pàg. 8.

l'objectiu d'accelerar la justícia penal¹³², la regulació dels judicis ràpids a través de la Llei 38/2002, de 24 d'octubre (arts. 795 a 803 LECrim)¹³³.

Malgrat que la pròpia Exposició de Motius d'aquesta Llei defineix el judici ràpid per delicte com un procés especial i no com una simple especialitat procedimental, el cert és que la doctrina segueix discutint envers de la seva naturalesa jurídica. Així, mentre que alguns autors afirmen que estem davant d'un nou judici ordinari incorporat dins del catàleg dels nostres judicis penals¹³⁴; d'altres, en funció de la dicció literal de l'art. 795 LECrim, conclouen que estem davant d'un genuí procés especial¹³⁵ o, com a mínim, d'un supòsit on tenen cabuda un conjunt d'especialitats procedimentals del procediment abreujat¹³⁶.

Davant d'aquesta manca de claredat sobre la concreta naturalesa jurídica dels judicis ràpids, creiem possible entendre que estem davant d'un procés especial, però no tant pel seu àmbit d'aplicació vinculat amb fets d'apariència delictiva menys greu i la concurrència de certs elements que permeten, i en ocasions exigeixen, la tràmítació

¹³² Per a una anàlisi específica del judicis ràpids a la reforma de 2002, veure, entre d'altres: ÁLVAREZ ALARCÓN, A. *Del procedimiento para el enjuiciamiento rápido de determinados delitos (Introducción). a "Las reformas del procedimiento abreviado, juicios rápidos y juicios de faltas"*, coordinada per Pérez-Cruz Martín, Comares, Granada, 2003; pàgs. 235 i ss.; FLORES PRADAS, I - GONZÁLEZ CANO, I. *Los nuevos procesos penales. El juicio rápido*, Tirant lo blanch, València, 2004; GIMENO SENDRA, V. *Filosofía y principios de los "juicios rápidos"*. a *Libro Homenaje al Profesor Dr. D. Eduardo Font Serra*, II, Centro de Estudios Jurídicos, Ministerio de Justicia, Madrid, 2004, pàgs. 1713 i ss.; MAGRO SERVET, V. *El Pacto de Estado de la Justicia y la apuesta por los Juicios rápidos*, Diario La Ley, 2002 (3) i *Análisis de la reforma procesal penal por la implantación de los nuevos juicios rápidos*, Diario La Ley, 2002 (3); PEDRAZ PENALVA, E. *Acerca del procedimiento para el enjuiciamiento rápido de determinados delitos (L. 28/2002, de 24 de octubre)*, Revista de Derecho Procesal, 2004 (núms 1-3), pàgs. 423 i ss.; PÉREZ-CRUZ MARTÍN, A.J. *Prólogo a Las reformas del procedimiento abreviado, juicios rápidos y juicios de faltas*, coordinada pel propi autor, Comares, Granada, 2003, pàgs. XIX i ss.; RIFÀ SOLER, J.M. *Las nuevas modalidades de enjuiciamiento rápido introducidas por la Ley 38/02*, a *Libro Homenaje al Prof. Dr. D. Eduardo Font Serra*, II, Centro de Estudios Jurídicos, Ministerio de Justicia, Madrid, 2004, pàgs. 1727 i ss.; SOTO NIETO, F. *Juicios rápidos. Salvaguardia de garantías*, Diario La Ley, núm. 5700, 2003 (1).

¹³³ La Llei 38/2002 va venir acompanyada de la Llei orgànica 8/2002. D'igual forma, cal prendre en consideració que la reforma del Codi penal, aprovada per Llei orgànica 15/2003, de 25 de novembre (tan sols un mes més tard de l'entrada en vigor de la reforma de 2002) va introduir importants modificacions pel que fa al règim jurídic dels judicis ràpids.

¹³⁴ RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento criminal. Novena lectura constitucional*, Atelier, Barcelona, 2010, pàg. 69.

¹³⁵ ARMENTA DEU, T. *Lecciones de Derecho Procesal Penal*, Marcial Pons, Madrid, Barcelona, Buenos Aires, 2010, pàg. 292; GIMENO SENDRA, V - LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas*, obr, cit, pàgs. 11-12.

¹³⁶ GONZÁLEZ MONTES, F. *Especialidades procesales en los juicios penales por hechos de tráfico, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, obr, cit, pàg. 603; MORENO CATENA, V. *Derecho procesal penal*, amb Cortés Domínguez, Tirant lo blanch, València, 2005, pàg. 488.

urgent, ràpida i immediata dels mateixos¹³⁷ (si s'hagués exigit la concurrència simultània de tots els criteris determinants per a fixar el seu àmbit d'aplicació o bé s'hagués limitat la seva aplicació a alguns dels delictes incorporats a l'art. 795.1.2^a LECrim, no hi hauria cap obstacle a la seva consideració com a procés especial), com per l'atribució als judicis ràpids d'una sèrie d'especialitats procedimentals que s'han de complementar supletoriament amb les normes reguladores del procediment abreujat i, en el seu defecte, amb les normes comuns de la LECrim¹³⁸.

El producte més cotitzat del nostre "marketing polític" els últims anys ha estat representat, sens dubte, pels judicis ràpids. Ara bé, malgrat que el desig de celeritat quant als delictes "flagrants i de bagatela" s'hauria pogut resoldre amb una simple qüestió de calendari d'assenyalaments, el cert és, com ha assenyalat el Prof. RAMOS MÉNDEZ¹³⁹, que el nostre legislador en una actuació allunyada de la funcionalitat pràctica quant a la víctima (les cues del judici s'han traslladat a l'execució on tenim llistes d'espera més llargues i, de vegades, entra en joc la prescripció) i la societat en general (els professionals de la delinqüència entren per una porta al Jutjat de guàrdia i sorten per altra), ha regulat un "judici immediat" on s'ha desmuntat el marc de la instrucció; s'han desplaçat responsabilitats cap a la Policia judicial; s'han promocionat les conformitats, amb la idea de vendre estadístiques; i s'ha superat o bordejat, amb freqüència, l'obligat respecte del nostre model constitucional de judici just o de procés amb totes les garanties¹⁴⁰.

¹³⁷ Vid. II.1.2.

¹³⁸ BARONA VILAR, S. *Derecho Jurisdiccional III. Proceso Penal*, amb Montero Aroca, Gómez Colomer i Montón Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008, pàgs. 608-609.

¹³⁹ RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento Criminal. Novena lectura constitucional*, obr. cit, pàg. 24.

¹⁴⁰ En aquest sentit, el mateix Tribunal Suprem ha matissat que l'objectiu de celeritat no es pot assolir, en cap cas, amb el sacrifici de les garanties processals bàsiques (vg. STS de 3 de juliol de 2003: "... *sin que las pretendidas urgencias del enjuiciamiento puedan, ni deban, menoscabar las garantías de un proceso, como el penal, caracterizado por su carácter formalizado que implica la observancia de las garantías previstas en la Ley, y entre ellas como premisa fundamental del enjuiciamiento, el derecho de defensa, posibilitando el respeto al contenido esencial de ese derecho, en este caso concretado en la necesidad de actuar la defensa del imputado ... Las especificidades de los denominados juicios rápidos, particularmente referidos a la celeridad en el enjuiciamiento, no pueden alterar el régimen de garantías del justiciable y deben propiciar una especial sensibilidad del órgano jurisdiccional para procurar que la persona y su conducta puedan hacer valer todos los instrumentos de defensa que sean pertinentes y necesarios para la realización de la justicia*"). En la mateixa línia, veure, per tots: CACHÓN CADENAS, M. *Los juicios rápidos en el ámbito de las últimas reformas del proceso penal*, Revista Justicia, 2004 (1-2), pàgs. 10-11: "... *en muchos casos puede ocurrir que la exigencia de celeridad, que viene impuesta por el propio esquema procesal al que responde la configuración de los juicios rápidos, entre en conflicto con el derecho de defensa o con otras garantías procesales fundamentales. Y no me refiero sólo a las garantías del imputado, sino también a las correspondientes a las víctimas y los perjudicados por delito. Ante un conflicto de esta naturaleza, no hay*

2.2.2- Àmbit d'aplicació

L'àmbit d'aplicació dels judicis ràpids per delictes ve fixat, com ha assenyalat GIMENO SENDRA, en atenció a tres grans criteris (formal, quantitatiu material i qualitatiu material) que n'incorpora, expressament, l'art. 795 de la Llei d'enjudiciament criminal:

*"1. Sin perjuicio de lo establecido para los demás procesos especiales, el procedimiento regulado en este Título se aplicará a la instrucción y al enjuiciamiento de delitos castigados con pena privativa de libertad que no exceda de cinco años, o con cualesquiera otras penas, bien sean únicas, conjuntas o alternativas, cuya duración no exceda de diez años, cualquiera que sea su cuantía, siempre que el proceso penal se incoe en virtud de un atestado policial y que la Policía Judicial haya detenido a una persona y la haya puesto a disposición del Juzgado de guardia o que, aun sin detenerla, la haya citado para comparecer ante el Juzgado de guardia por tener la calidad de denunciado en el atestado policial y, además, concorra alguna cualquiera de las circunstancias siguientes: 1ª. Que se trate de delitos flagrantes. A estos efectos, se considerará delito flagrante el que se estuviese cometiendo o se acabare de cometer cuando el delincuente sea sorprendido en el acto. Se entenderá sorprendido en el acto no sólo el delincuente que fuere detenido en el momento de estar cometiendo el delito, sino también al detenido o perseguido inmediatamente después de cometerlo, si la persecución durare o no se suspendiere mientras el delincuente no se ponga fuera del inmediato alcance de los que le persiguen. También se considerará delincuente in fraganti aquel a quien se sorprendiere inmediatamente después de cometido un delito con efectos, instrumentos o vestigios que permitan presumir su participación en él. 2ª. Que se trate de alguno de los siguientes delitos: a) Delitos de lesiones, coacciones, amenazas o violencia física o psíquica habitual, cometidos contra las personas a que se refiere el art. 173.2 del Código Penal. b) Delitos de hurto. c) Delitos de robo. d) Delitos de hurto y robo de vehículos. e) **Delitos contra la seguridad del tráfico**. f) Delitos de daños referidos*

duda de que la rapidez procesal debe ceder en aras del necesario respeto de las garantías procesales"; ORTEGO PÉREZ, F. La reforma del procedimiento abreviado y los nuevos "juicios inmediatos o rápidos", obr, cit, pàg. 1723: "En ocasiones la celeridad no es buena compañera de la Justicia, por lo que juicio rápido o inmediato no debe significar "juicio precipitado". Y es que tanta rapidez, puede conferir al procedimiento una imagen inquisitiva, pues parece que al sospechoso le estuvieren esperando en el Juzgado de Guardia con todo preparado para juzgarle y para condenarle".

en el artículo 263 del Código penal. g) Delitos contra la salud pública previstos en el artículo 368, inciso segundo, del Código penal. h) Delitos flagrantes relativos a la propiedad intelectual e industrial previstos en los artículos 270, 273, 274 y 275 del Código Penal. 3ª. Que se trate de un hecho punible cuya instrucción sea presumible que será sencilla.

2. El procedimiento regulado en este Título no será de aplicación a la investigación y enjuiciamiento de aquellos delitos que fueren conexos con otro u otros delitos no comprendidos en el artículo anterior.

3. No se aplicará este procedimiento en aquellos casos en que sea procedente acordar el secreto de las actuaciones conforme a lo establecido en el artículo 302.

4. En todo lo no previsto expresamente en el presente Título se aplicarán supletoriamente las normas del Título II de este mismo Libro, relativas al procedimiento abreviado".

Només constitueixen objecte de l'enjudiciament ràpid per delictes aquells fets justiciables on el procés penal s'hagi incoat en funció d'un atestat policial i que, com a conseqüència d'aquest atestat, s'hagi detingut a una persona i aquesta hagi estat posada a disposició judicial o que, sense detenir-la hagi estat citada per a comparèixer davant del Jutjat de guàrdia en la seva qualitat de denunciada a l'atestat policial (criteri formal)¹⁴¹. D'altra banda, haurem d'estar en presència de fets justiciables que siguin competència dels Jutjats Penals, es a dir, castigats amb pena privativa de llibertat que no excedeixi dels cinc anys, o amb qualsevol altres penes, ja siguin úniques, conjuntes o alternatives, la

¹⁴¹ En atenció a un criteri negatiu, no serà d'aplicació l'enjudiciament ràpid per delictes a aquells casos on el procés penal s'incoï d'ofici per l'autoritat judicial, ni en funció de denúncia presentada directament davant de l'autoritat judicial o del ministeri fiscal, ni tampoc quan l'acte d'iniciació processal resulti de l'exercici de la querella. El fonament d'aquest criteri pot respondre, d'una banda, a que a l'enjudiciament es produeix un desplaçament de l'activitat instructora del jutge cap a la Policia Judicial; i, d'altra, al fet que davant de les obligacions i facultats que la llei atribueix a la Policia Judicial en aquest procediment (informació al detingut i perjudicat, citacions, declaracions i citacions a testimonis, tasacions pericials), difícilment es podrien portar a la pràctica amb una altra forma d'iniciació del procés, a la qual, com és lògic, s'hauria de requerir a la Policia Judicial per a la seva actuació (GIMENO SENDRA, V - LÓPEZ COIG, J.C. *Los juicios rápidos y de faltas*, obr, cit, pàg. 25). En aquest sentit cal assenyalar, però, que si bé el text originari de la Llei 38/2002, va semblar excloure dels judicis ràpids per delictes totes aquelles causes que s'iniciessin per querella o per denúncia presentada davant del Jutjat de guàrdia directament, la qual cosa va provocar situacions absurdes (vg. quan als delictes de violència domèstica on la notitia criminis s'obtenia a través del part hospitalari o per pròpia denúncia directa davant del Jutjat de guàrdia), la reforma del Codi penal per Llei orgànica 15/2003, va afegir un apartat 4 a l'art. 796 LECrim, que ha permès la continuació de les investigacions als judicis ràpids quan, malgrat no haver estat detingut ni localitzat el pressumpte responsable, fos previsible la seva ràpida identificació i localització. En aquest cas, concretament, les investigacions constaran en un únic atestat que es remetrà al Jutjat de guàrdia, tan aviat com el pressumpte responsable sigui detingut o citat i, en qualsevol cas, dins dels cinc dies següents (BARONA VILAR, S. *Derecho Jurisdiccional. Proceso Penal, III, obr, cit*, pàgs. 609-610).

durada de les quals no sobrepassi els deu anys, sigui quina sigui la seva quantia (criteri quantitatiu material)¹⁴².

Aquests dos criteris, el formal i el quantitatiu material, són requisits necessaris, però no suficients, per a incoar un judici ràpid per delicte. Això és així, perquè conjuntament amb aquests dos requisits, resulta imprescindible, a la vegada, prendre en consideració la concurrència de qualsevol (és suficient amb una) de les següents circumstàncies (criteri qualitatiu material): que el fet justiciable sigui flagrant¹⁴³, que es trobi dins del llistat que n'incorpora la regla segona de l'apartat primer de l'art. 795 LECrim (*delictes de lesions, coaccions, amenaces o violència física o psíquica habitual, comesos contra les persones a les quals es refereix l'art. 173.2 del Codi penal; delictes de furt, delictes de robatori; delictes de furt i robatori de vehicles, delictes contra la seguretat viària*¹⁴⁴; *delictes de*

¹⁴² L'àmbit d'aplicació dels judicis ràpids per delicte coincideix amb la competència objectiva dels Jutjats Penals i mai es pot estendre a la competència de les Audiències provincials. Per aplicació de l'art. 14 LECrim, la competència per a la instrucció d'aquests fets justiciables correspondrà sempre al Jutjat de Guàrdia i l'enjudiciament i decisió sempre al Jutge Penal (amb dues excepcions: la primera, que el fet justiciable fos dels atribuïts al Tribunal del Jurat, la qual cosa fa que el coneixement s'hagués de dur a terme a través del procediment regulat a la Llei orgànica del tribunal del jurat; i la segona, al cas de conformitat previst a l'art. 801 LECrim, on la competència correspondria quant a la decisió al Jutge de Guàrdia o al Jutge d'Instrucció, sens perjudici que l'execució d'aquesta especial conformitat vingués atorgada al Jutge Penal). En tot cas, quant a aquesta limitació temporal de la pena cal tenir present que la norma processal fa referència a les penes assenyalades "en abstracte" pel tipus penal, es a dir, a aquelles penes amb les que en principi i al marge de les circumstàncies, graus de participació i formes imperfectes, es castiguen les diferents conductes delictives (PEDRAZ PENALVA, E. *Acerca del procedimiento para el enjuiciamiento rápido de determinados delitos (L. 38/2002, de 24 de octubre)*, obr, cit, pàg. 438). Amb aquesta previsió legal es pot concloure que ls judicis ràpids venen restringits a la delinqüència de bagatela o menor, referida aquesta a la gravetat i no a la quantitat (BARONA VILAR, S. *Derecho Jurisdiccional III. Proceso Penal*, obr, cit, pàg. 609).

¹⁴³ Segons l'art. 795.1 LECrim es considera com a delicte flagrant, el que s'estigués comentent o s'acabi de cometre quan el delinquent sigui sorprés a l'acte (immediatesa temporal). S'enten que el delinquent és sorprés a l'acte, d'una banda, quan es detingut al moment de la comissió del delicte; i, d'altra, quan la seva persecució s'extengui o no s'hagi suspés mentre que no estigui fora de l'abast dels seus perseguidors (sense limitació temporal). També es considera com a delicte flagrant aquell comés per persona a la qual s'hagi sorprés immediatament després de la comissió del delicte amb els seus efectes, instruments o vestigis, la qual cosa permet pressumir la seva participació a la comissió dels fets (malgrat que aquesta previsió legal recorda la "immediatesa personal" analitzada pel nostre Tribunal Suprem, el ben cert és que no coincideix exactament amb ella. Això és així, com ha assenyalat BARONA VILAR, S. *Derecho Jurisdiccional. Proceso Penal, III, obr, cit*, pàg. 610, perquè mentre que quan es parla d'immediatesa personal, el presumpte delinqüent es trobat al lloc dels fets, amb una relació amb els objectes o instruments del delicte que no planteja cap dubte raonable envers de la seva participació; l'art. 795.1, 1ª LECrim, relatiu a l'àmbit d'aplicació de l'enjudiciament ràpid per delictes, tan sols fa menció de la presumpció de la participació de la persona a la qual s'ha sorprés immediatament després de la comissió del delicte amb elements que així ho amparin. Per a un estudi de la flagrancia delictiva des del punt de vista del dret comparat, veure, per tots: BELLO RENGIFO, C.S. *La imputación de la flagrancia. Una aproximación comparada. a "Realismo Jurídico y Experiencia Procesal (Libro Homenaje al Prof. Dr. Manuel Serra Domínguez)"*, Atelier, Barcelona, 2009, pàgs. 185 i ss..

¹⁴⁴ La inclusió dins del llistat de la regla 2ª de l'apartat primer de l'art. 795 LECrim dels delictes contra la seguretat viària (arts. 379 a 385 CP) obeeix, d'una banda, a l'evidència de la seva comissió, ja que normalment estem davant de delictes flagrants (MORENO CATENA, V. *Derecho Procesal Penal*, obr, cit,

danys de l'art. 263 del Codi penal; delictes contra la salut pública previstos a l'art. 368, incís segon, del Codi penal; delictes flagrants relatius a la propietat intel·lectual i industrial previstos als articles 270, 273, 274 i 275 el Codi penal), o que es tracti d'un fet d'apariència delictiva la instrucció del qual es presumeixi senzilla¹⁴⁵.

Finalment, quant a la delimitació de l'àmbit d'aplicació dels judicis ràpids per delictes cal tenir present, també, que aquest procediment no serà d'aplicació ni a la investigació i enjudiciament d'aquells fets justiciables connexos amb d'altre o d'altres no compresos dins de l'apartat primer de l'art. 795 LECrim¹⁴⁶; ni en aquells casos on sigui procedent acordar el

pàg. 491); i, d'altra, a la pròpia conveniència d'evitar molèties als seus autors, els quals han de declarar davant de la policia en diferents ocasions al llarg de la instrucció i el judici oral. Cal assenyalar, però, com han matissat GIMENO SENDRA, V - LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas, obr, cit*, pàg. 39, que als casos previstos a l'art. 382 CP: "*cuando con los actos sancionados en los arts. ... se ocasionara, además del riesgo prevenido, un resultado lesivo, cualquiera que sea su gravedad, los Jueces y Tribunales apreciarán tan sólo la infracción más gravemente penada ...*", no resultarà d'aplicació l'enjudiciament ràpid per delictes, ja que caldrà atendre a la pena que segons el resultat lesiu pugui resultar, amb independència que la tramitació sigui senzilla o es pugui apreciar flagrància. En tots aquests casos, als quals es castiga el delictes més greu, es perd la naturalesa de delictes contra la seguretat viària, i s'adopta la que en derivi de la tipificació que resulti de més gravetat.

¹⁴⁵ La menció de la instrucció senzilla suposa incorporar a l'art. 795 LECrim un element valoratiu i indeterminat, previst també a la StPo alemanya, que troba la seva justificació al fet que poden existir alguns fets justiciables, tècnicament no flagrants i que no han estat incorporats al llistat de la regla segona de l'apartat primer de l'art. 795, que permetrien l'enjudiciament ràpid com a conseqüència de vincular-se amb una instrucció molt simple i senzilla. Fins i tot, com ha assenyalat ORTEGO PÉREZ, F. *La reforma del procedimiento abreviado y los nuevos "juicios inmediatos o rápidos"*, obr, cit, pàg. 1721, amb aquesta circumstància (instrucció senzilla) es podria entendre que sobre les dues anteriors (flagrància i llistat de delictes). En atenció a la valoració de la instrucció i el seu caràcter senzill o complex, que correspondrà al jutge de guàrdia, dins de l'àmbit dels judicis ràpids per delictes poden tenir cabuda certs delictes de bagatela que el nostre legislador no va incorporar, expressament, dins de la regla segona (vg. desobediència, atemptat o resistència). A més, si per qualsevol circumstància una instrucció que, a priori, es pot considerar com a senzilla, resulta complexa, el cert és que l'art. 798.2 LECrim disposa que "*El Juez de guardia, en el caso de que considere insuficientes las diligencias practicadas, ordenará que el procedimiento continúe como diligencias previas del procedimiento abreviado. El Juez deberá señalar motivadamente cuáles son las diligencias cuya práctica resulta necesaria para concluir la instrucción de la causa o las circunstancias que lo hacen imposible*".

¹⁴⁶ Segons la dicció literal de l'art. 795.2, que pot trobar la seva explicació a la necessitat d'agilitzar la tramitació dels judicis ràpids per delictes (ÁLVAREZ ALARCÓN, A. *Del procedimiento para el enjuiciamiento rápido de determinados delitos (Ámbito de aplicación)*, a "*Las reformas del procedimiento abreviado, juicios rápidos y fuicios de faltas*", coordinada por Pérez-Cruz Martín, Comares, Granada, 2003, pàg. 252), és possible entendre que en aquells casos on sigui possible apreciar fets justiciables que entrin dins de l'àmbit d'aplicació de l'enjudiciament ràpid per delictes, però que siguin connexos amb d'altre o d'altres que s'hagin de substanciar per un altre procediment, amb independència de quin sigui el fet justiciable principal, la tramitació que correspon als primers haurà de cedir a favor del procediment aplicable als altres (VEGAS TORRES, J. *El procedimiento para el enjuiciamiento rápido*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona, 2003, pàg. 44). Això obeeix al fet que el judici ràpid per delictes no té vis atractiva. Per aquest motiu, precisament, la depuració de tots els fets justiciables (tants dels que tenen cabuda dins de l'àmbit d'aplicació dels judicis ràpids, com d'aquells altres, connexos amb els propis del judici ràpid, però que s'han de substanciar en un altre procediment) hauran de seguir el procediment comú o l'abreujat que correspongui als fets d'apariència delictiva que no es poden incloure als supòsits previstos a l'art. 795 LECrim (ARROYO DE LAS HERAS, A. *La reforma de la Ley de Enjuiciamiento Criminal. El procedimiento abreviado y el enjuiciamiento rápido de determinados delitos y*

secret de les actuacions de conformitat amb allò que estableix l'art. 302 LECrim¹⁴⁷, ni tampoc a aquelles situacions on en funció de la naturalesa dels fets i la seva inclusió dins d'un tipus penal, amb independència de la pena i de la flagrància o facilitat de la instrucció, resulti que el seu enjudiciament correspon al Tribunal del Jurat¹⁴⁸.

2.2.3.- Procediment. Especialitats quant als delictes contra la seguretat viària

La regulació dels judicis ràpids per delicte n'incorpora el desplaçament de l'activitat d'investigació cap a la Polícia judicial¹⁴⁹. Així, a l'art. 795.1 LECrim: "*Sin perjuicio de lo*

faltas, Dykinson, Madrid, 2003, pàg. 110; GALDANA PÉREZ MORALES, M. *El juicio rápido por delitos y su impugnación*, Tirant lo blanch, València, 2003, pàg. 41; GIMENO SENDRA, V - LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas*, obr, cit, pàgs. 41-42). En sentit contrari s'ha manifestat GARBERÍ LLOBREGAT, J. *Comentario al art. 795 LECrim. a "Los juicios rápidos, el procedimiento abreviado y el juicio de faltas"*, II, camb Conde-Pumpido Tourón i d'altres, Bosch, Barcelona, 2003, pàg. 1088. En tot cas, cal tenir present que si serà possible, de conformitat amb els propis fonaments que va fer servir la Circular 1/2003, de 10 d'abril, de la Fiscalia General de l'Estat sobre el procediment per a l'enjudiciament ràpid de determinats delictes i faltes i de modificació del procediment abreujat, l'enjudiciament ràpid de tots els objectes penals connexos que vinguin integrats dins de l'àmbit d'aplicació dels judicis ràpids per delicte (BALLARAT LÓPEZ, J. *Ámbito objetivo de los juicios rápidos*, a "*Práctica procesal de los juicios rápidos*" (coordinada per Sánchez Melgar), SEPIN, Madrid, 2003, pàg. 80; TOMÉ GARCÍA, J.A. *Derecho Procesal Penal*, amb De la Oliva Santos, Aragoneses Martínez, Hinojosa Segovia i Muerza Esparza, Centro de Estudios Ramón Areces, Madrid, 2003, pàg. 713; VALLESPÍN PÉREZ, D. *La conexión en el proceso penal*, Cims Editorial, Barcelona, 2007, pàgs. 102-103).

¹⁴⁷ Aquesta exclusió que inclou la remissió a l'art. 302 LECrim: "*Las partes personadas podrán tomar conocimiento de las actuaciones e intervenir en todas las diligencias del procedimiento. Sin embargo de lo dispuesto en el párrafo anterior, si el delito fuere público, podrá el Juez de instrucción, a propuesta del Ministerio Fiscal, de cualquiera de las partes personadas o de oficio, declararlo, mediante auto, total o parcialmente secreto para todas las partes personadas, por tiempo no superior a un mes y debiendo alzarse necesariamente el secreto con diez días de antelación a la conclusión del sumario*", ha estat justificada, d'una banda, pel fet que els judicis ràpids per delicte impliquen una instrucció concentrada al Jutjat de guàrdia, de tal forma que l'exclusió a les diligències de la participació d'alguna de les parts podria sopsar la vulneració del seu dret fonamental a la defensa (RODRÍGUEZ LAINZ, J.L. *La actuación del Juzgado de Guardia en la fase de investigación para el enjuiciamiento rápido de delitos y faltas*, Diario La Ley, núm. 5774, 2003, III, pàg. 1369); i, d'altra, perquè quan s'acorda el secret de les actuacions, es presumeix, en principi, una instrucció complexa (ORTEGO PÉREZ, F. *La reforma del procedimiento abreviado y los nuevos "juicios inmediatos o rápidos"*, obr, cit, pàg. 1720).

¹⁴⁸ MORENO CATENA, V. *Derecho Procesal Penal*, obr, cit, pàg. 489.

¹⁴⁹ Per aquesta raó es parla, molt gràficament, d'una "fase policial d'investigació" (BARONA VILAR, S. *Derecho Jurisdiccional. III. Proceso Penal*, obr, cit, pàg. 612), d'una "preinstrucció" (GIMENO SENDRA, V-LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas*, obr, cit, pàg. 55; LUACES GUTIÉRREZ, A.I. *La preinstrucción de la Policía Judicial en los juicios rápidos*, Diario La Ley, 15 de julio de 2004, (2004-I), pàg. 1, edició on-line; SOTO NIETO, F. *Juicios rápidos. Salvaguarda de garantías*, Diario La Ley, núm. 5700, de 20 de enero de 2003, Columna Penal, ed. on-line, pàgs.1-3); d'una "coodirecció de la investigació" (FLORES PRADAS, I. *Los nuevos procesos penales (II). El juicio rápido*, amb González Cano, Tirant lo blanch, València, 2004, pàgs. 100-101; MARCO COS, J.M. *Juicios rápidos y Policía Judicial ¿hacia la coodirección del proceso penal?*, Actualidad Jurídica Aranzadi, núm. 559, de 26 de diciembre de 2002, pàgs. 1 i ss, ed. on-line); d'una "coordinació entre la Policia Judicial i els Jutges (MAGRO SERVET, V. *La coordinación policial-judicial en la aplicación y entrada en vigor de la Ley de juicios rápidos*, Diario La Ley, núm. 5737, de 12 de març de 2003 (2003-II), pàgs. 1 i ss); o, fins i tot, d'una certa "descofiança cap a l'àmbit judicial"

establecido para los demás procesos especiales, el procedimiento regulado en este Título se aplicará a la instrucción y al enjuiciamiento de delitos castigados con pena privativa de libertad que no exceda de cinco años, o con cualesquiera otras penas, bien sean única, conjuntas o alternativas, cuya duración no exceda de diez años, cualesquiera que sea su cuantía siempre que el proceso penal se incoe en virtud de un atestado policial y que la Policía Judicial haya detenido a una persona y la haya puesto a disposición del Juzgado de guardia o que, aun sin detenerla, la haya citado para comparecer ante el Juzgado de guardia por tener la calidad de denunciado en el atestado policial ...", es fa dependre de la intervenció de la Policia judicial la pròpia possibilitat d'aplicar aquest tipus de procediment¹⁵⁰.

A continuació, l'art. 796 LECrim regula les activitats que, sens perjudici de la resta d'actuacions que li són encomanades al procediment abreujat (art. 770 LECrim: requerir la presència de qualsevol facultatiu o personal sanitari per a prestar, si fos necessari, els oportuns auxilis a l'ofès; acompanyar a l'acta fotografies o qualsevol altre suport magnètic o de reproducció de la imatge, quan sigui pertinent per a l'esclariment del fet punible i existeixi risc de desaparició de les fonts de prova; recollir i custodiar, en tot cas, els efectes, instruments o proves del delictes, quan hagi perill de desaparició, per a posar-los a disposició judicial; si s'hagués produït la mort d'alguna persona i el cadàver fos trobat a la via pública, a la via fèrrea o en altre lloc de trànsit, traslladar-lo al lloc més pròxim en funció de les circumstàncies, restablint el servei i donant compte, immediatament, a l'autoritat judicial; prendre nota de les dades personals i adreça de les persones que s'hi trobin al lloc on s'hagi comès el fet, així com qualsevol altra dada que faciliti la seva identificació i localització; i intervenció, si és procedent, del vehicle i retenció del permís de circulació i del permís de conduir de la persona a la qual s'imputi el fet - típica dels delictes contra la seguretat viària)¹⁵¹ corresponen a la Policia judicial dins del marc dels judicis

(DAMIÁN MORENO, J. *Los juicios rápidos. La reconstrucción de la utopía*, a Actualidad Jurídica Aranzadi, 6 de març de 2003 (núm. 572/2003); PEDRAZ PENALVA, E. *Acerca del procedimiento para el enjuiciamiento rápido de determinados delitos (L. 38/2002, de 24 de octubre)*, obr, cit, pàg. 446). Aquest protagonisme de la tasca policial, reconegut pel que fa als judicis ràpids, no s'ha vist acompanyat, però, d'una regulació de les dil.ligències policials, ja que majoritàriament es tracta d'actes de comunicació i coordinació entre els intervinents i la instrucció, amb l'objectiu d'agilitzar-la (NIEVA FENOLL, J. *El discutido valor probatorio de las diligencias policiales*, Diario La Ley, 2007 (4), pàg. 1655).

¹⁵⁰ RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento criminal. Novena lectura constitucional*, obr, cit, pàg. 71.

¹⁵¹ ÁLVAREZ RODRÍGUEZ, J.R. *El atestado policial completo. Pieza clave en los juicios rápidos y delitos contra la seguridad del tráfico, relativos a la propiedad intelectual e industrial y a la violencia doméstica y de género*, Tecnos, Madrid, 2007, pàg. 48. Algunes d'aquestes dil.ligències de la Policia judicial (art. 770.1ª, 4ª,

ràpids: a) sol.licitar del facultatiu o del personal sanitari que atengui a la víctima, còpia de l'informe d'atenció per a unir-lo a l'atestat policial¹⁵², així com sol.licitar la presència del metge forense quan la persona tingui que ser reconeguda i no pugui desplaçar-se al Jutjat de guàrdia dins del termini fixat per l'art. 779 LECrim (art. 796.1^a); b) infomar a l'imputat - fins i tot al no detingut - del seu dret a l'assistència lletrada davant del Jutjat de guàrdia, sol.licitant, al seu cas, del col.legi d'advocats la designació d'ofici que correspongui (art. 796.2^a)¹⁵³; c) citar per a compareixença davant del Jutjat de guàrdia a aquells que ostentin la condició de denunciat a l'atestat policial, als ofesos i perjudicats, així com als que hagin de declarar com a testimonis, i a les companyies d'assegurances quan consti la seva identitat (art. 796.3^a, 4^a, i 5^a); d) remetre les substàncies aprehendides per la seva anàlisi als instituts de toxicològica o de medicina legal, o al laboratori que correspongui (art. 796.6^a), els quals, després de l'anàlisi, hauran d'enviar, ràpidament, els resultats al Jutjat de guàrdia (si això no fos possible la Policia judicial podrà practicar per sí mateixa, sens perjudici del degut control judicial, l'anàlisi en qüestio); e) practicar els controls d'alcoholemia (art. 796.7^a)¹⁵⁴; f) sol.licitar la presència del perit per a dictamen o informe sobre la tasació que hagi de practicar-se sobre determinats objectes (art. 796.8^a); i g) dur a terme gestions complementàries per completar l'atestat¹⁵⁵. Totes aquestes diligències

5^a i 6^a) tenen especial incidència quant als delictes contra la seguretat viària (GONZÁLEZ MONTES, F. *Especialidades procesales en los juicios penales por hechos de tráfico*, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales", obr, cit, pàg. 605).

¹⁵² Aquesta sol.licitud de còpia de l'informe d'assistència sanitària que n'incorpora l'art. 796.1^a LECrim tindrà lloc sens perjudici de la sol.licitud dels auxilis previstos a l'art. 770. 1ª LECrim: "La Policía Judicial acudirá de inmediato al lugar de los hechos y realizará las siguientes diligencias: Requerirá la presencia de cualquier facultativo o personal sanitario que fuere habido para prestar, si fuere necesario, los oportunos auxilios al ofendido. El requerido, aunque sólo lo fuera verbalmente, que no atienda sin justa causa el requerimiento será sancionado con una multa de 500 a 5000 euros, sin perjuicio de la responsabilidad criminal en que hubiera podido incurrir".

¹⁵³ ÁLVAREZ RODRÍGUEZ, J.R. *El atestado policial completo. Pieza clave en los juicios rápidos y delitos contra la seguridad del tráfico, relativos a la propiedad intelectual e industrial y a la violencia doméstica y de género*, obr, cit, pàg. 28.

¹⁵⁴ Sobre la pràctica del control d'alcoholemia, veure, específicament, l'apartat II.3 d'aquest estudi d'investigació.

¹⁵⁵ Art. 796.4 LECrim: "A los efectos de la aplicación del procedimiento regulado en este título, cuando la Policía Judicial tuviera conocimiento de la comisión de un hecho incardinable en alguna de las circunstancias previstas en el apartado 1 del artículo 795, respecto del cual, no habiendo sido detenido ni localizado el presunto responsable, fuera no obstante previsible su rápida identificación y localización, continuará la investigaciones iniciadas, que se harán constar en un único atestado, el cual se remitirá al Juzgado de guardia tan pronto como el presunto responsable sea detenido o citado de acuerdo a lo previsto en los apartados anteriores, y en cualquier caso, dentro de los cinco días siguientes. En estos casos la instrucción de la causa corresponderá en exclusiva al Juzgado de guardia que haya recibido el atestado. Lo dispuesto en este apartado se entiende sin perjuicio de dar conocimiento inmediatamente al Juzgado de guardia y al Ministerio Fiscal de la comisión del hecho y de la continuación de las investigaciones para su debida constancia".

policials responen a una doble finalitat: d'una banda, afavorir la recollida de material que, conjuntament amb l'atestat policial, es presentarà al Jutjat de guàrdia ("anticipació" de la investigació)¹⁵⁶; i, d'altra, evitar, sempre que sigui possible, la reiteració de les diligències que ja s'hagin practicat en seu policial¹⁵⁷.

Una part importat de la instrucció, com s'acaba d'exposar, s'ha desplaçat, a la Polícia judicial. Ara bé, malgrat aquesta realitat (amparada pel desig de celeritat)¹⁵⁸, el cert és que als judicis ràpids per delicte, com a garantia del sistema processal, també ha d'intervenir a l'etapa d'instrucció un òrgan judicial¹⁵⁹. Així, segons l'art. 797 LECrim, relatiu a les diligències urgents davant del Jutjat de guàrdia¹⁶⁰: "1. *El Juzgado de guardia, tras recibir el atestado policial, junto con los objetos, instrumentos y pruebas que, en su caso,*

¹⁵⁶ GONZÁLEZ MONTES, F. *Especialidades procesales en los juicios penales por hechos de tráfico, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales", obr, cit, pàgs. 605-606: "Se trata, en definitiva, de facultades que van a permitir la elaboración de un atestado lo más completo posible con el que, sin perjuicio de las diligencias urgentes que pueda acordar el juez de guardia, se posibilite el enjuiciamiento inmediato en el propio servicio de guardia - mediante la conformidad prevista en esta fase - o, en su caso, aportar los datos necesarios para la formulación del acta de acusación". Per a una anàlisi d'aquesta realitat, veure, molt recentment: JIMÉNEZ SEGADO, C - VEDIA ÁLAMO, M. *El Juzgado de guardia y las diligencias de investigación inaplazables*, La Ley Penal. Revista de Derecho Penal, Procesal y Penitenciario, 2010, núm. 75, pàgs. 36 i ss.*

¹⁵⁷ En aquesta mateixa línia de pensament s'han manifestat, entre d'altres, BARONA VILAR, S. *Derecho Jurisdiccional. III. Proceso Penal*, obr, cit, pàg. 617; i RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento Criminal. Novena lectura constitucional*, obr, cit, pàgs. 177 i 179: "En los juicios rápidos se espera que las diligencias practicadas por la Policía Judicial agoten la instrucción. Por extraño que pueda parecer la reciente reforma de la LECrim ha entronizado el atestado como sinónimo de instrucción penal autosuficiente".

¹⁵⁸ La celeritat, però, com ha manifestat MIRANDA ESTRAMPES, M. *De las actuaciones de la Policía Judicial, a "La reforma del proceso penal"*, Bosch, Barcelona, 2003, pàg. 490, no exigeix un model de Polícia judicial diferent. En la mateixa línia interpretativa, veure, per tots: ORTEGO PÉREZ, F. *El juicio de acusación*, Atelier, Barcelona, 2007, pàg. 239.

¹⁵⁹ Segons ja es va advertir l'any 2002 (GIMENO SENDRA, V. *Fisología y principios de los juicios rápidos*, Diario La Ley, núm. 5667, de 2 de desembre de 2002, (2002-VII), pàg. 4) l'èxit dels judicis ràpids consisteix a que, després de la "presinstrucció policial", el Jutge de guàrdia pugui, amb la participació activa del Ministeri fiscal, concloure la totalitat de la instrucció en un termini raonable. La fase judicial de la investigació del judici ràpid per delictes es tramitarà davant del Jutjat de guàrdia, i al llarg del servei de guàrdia del Jutjat d'instrucció (art. 799.1 LECrim), mantenint-se, a tots els efectes, les regles d'atribució de la competència territorial dels arts. 14 i 15 LECrim. El nostre legislador té la clara intenció d'assolir, quant als judicis ràpids per delicte, que sigui al Jutjat de guàrdia (i dins del període d'aquest servei) on es desenvolupi l'etapa ràpida de les diligències urgents de la investigació. Malgrat això, a aquells partits judicials on el servei de guàrdia no sigui permanent i tingui una durada superior a les vint-i-quatre hores, el termini pot prorrogar-se pel Jutge per un període addicional de setanta dues hores a aquelles actuacions a les que l'atestat s'hagués rebut dins de les quaranta vuit anteriors a la finalització del servei de guàrdia (art. 799.2 LECrim).

¹⁶⁰ Malgrat que s'ha plantejat la possibilitat de prescindir de la instrucció judicial davant de la suficiència que pogués presentar l'atestat, el cert és que aquesta possibilitat és inviable. Això és així, com ha assenyalat ORTEGO PÉREZ, F. *El juicio de acusación*, obr, cit, pàg. 240, perquè a la seu instructora sempre hi ha una diligència d'inexcusable observància en atenció a l'obligat respecte del dret de defensa (art. 797.3ª - la declaració de l'imputat).

lo acompañen, incoará, si procede, diligencias urgentes. Contra este auto no cabrá recurso alguno. Sin perjuicio de las demás funciones que tiene encomendadas, practicará, cuando resulten pertinentes, las siguientes diligencias, en el orden que considere más conveniente o aconsejen las circunstancias, con la participación activa del Ministerio Fiscal: 1ª. Recabará por el medio más rápido los antecedentes penales del detenido o persona imputada. 2ª. Si fuere necesario para la calificación jurídica de los hechos imputados: a) Recabará, de no haberlos recibido, los informes periciales solicitados por la Policía Judicial. b) Ordenará, cuando resulte pertinente y proporcionado, que el médico forense, si no lo hubiese hecho con anterioridad, examine a las personas que hayan comparecido a presencia judicial y emitirá el correspondiente informe pericial. c) Ordenará la práctica por un perito de la tasación de bienes u objetos aprehendidos o intervenidos y puestos a disposición judicial, si no se hubiese hecho con anterioridad. 3ª. Tomará declaración al detenido puesto a disposición judicial o a la persona que, resultando imputada por los términos del atestado, haya comparecido a la citación policial, en los términos previstos en el artículo 775. Ante la falta de comparecencia del imputado a la citación judicial ante el Juzgado de guardia, podrá éste aplicar lo previsto en el art. 487. 4ª. Tomará declaración a los testigos citados por la Policía Judicial que hayan comparecido. Ante la falta de comparecencia de cualquier testigo a la citación policial ante el Juzgado de guardia, podrá éste aplicar lo previsto en el artículo 420. 5ª. Llevará a cabo, en su caso, las informaciones previstas en el artículo 776. 6ª. Practicará el reconocimiento en rueda del imputado, de resultar pertinente y haber comparecido el testigo. 7ª. Ordenará, de considerarlo necesario, el careo entre testigos, entre testigos e imputados e imputados entre sí. 8ª. Ordenará la citación, incluso verbal, de las personas que considere necesario que comparezcan ante él. A estos efectos no procederá la citación de miembros de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad que hubieren intervenido en el atestado cuya declaración obra en el mismo, salvo que, excepcionalmente y mediante resolución motivada, considere imprescindible su nueva declaración antes de adoptar alguna de las resoluciones previstas en el artículo siguiente. 9ª. Ordenará la práctica de cualquier diligencia pertinente que pueda llevarse a cabo en el acto o dentro del plazo establecido en el artículo 799. 2. Cuando, por razón del lugar de residencia de un testigo o víctima o por otro motivo, fuere de temer razonablemente que una prueba no podrá practicarse en el juicio oral, o pudiera motivar su suspensión, el Juez de guardia practicará inmediatamente la misma asegurando, en todo caso, la posibilidad de contradicción de las partes. Dicha diligencia deberá documentarse en soporte apto para la grabación y reproducción del

sonido y de la imagen o por medio de acta autorizada por el Secretario judicial, con expresión de los intervinientes. A efectos de su valoración como prueba en sentencia, la parte a quien interese deberá instar en el juicio oral la reproducción de la grabación o la lectura literal de la diligencia, en los términos del artículo 730. 3. El Abogado designado para la defensa tendrá también habilitación legal para la representación del defendido en todas las actuaciones que se verifiquen ante el Juzgado de guardia. Para garantizar el ejercicio del derecho de defensa, el Juez, una vez incoadas las diligencias urgentes, dispondrá que se le dé traslado de copia del atestado y de cuantas actuaciones se hayan realizado o se realicen ante el Juzgado de guardia".

Una de les mesures orientada a assolir la celeritat del procés - la no necessitat que el jutge, a l'àmbit de les diligències urgents (judicis ràpids), citi als membres de les Forces i Cossos de Seguretat que hagin intervingut a l'atestat - es justifica per la necessitat que les diligències urgents es puguin dur a terme al propi servei de guàrdia i, si és possible, resoldre al mateix sobre el fet justiciable. Aquesta possibilitat, consagrada a l'art. 797.8ª LECrim, es presenta condicionada a que a l'atestat consti la declaració d'aquells i al fet que el jutge no consideri imprescindible la seva declaració¹⁶¹.

Rebut l'atestat i practicades les diligències urgents de l'art. 797 LECrim, es donarà audiència a les parts personades i al Ministeri fiscal sobre la suficiència o insuficiència de les diligències practicades i el procediment a seguir¹⁶². En aquest moment, les acusacions poden sol·licitar mesures cautelars envers l'imputat o el responsable civil¹⁶³.

¹⁶¹ GONZÁLEZ MONTES, F. *Especialidades procesales en los juicios penales por hechos de tráfico, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, obr, cit, pàg. 612.

¹⁶² RODRÍGUEZ LAÍN, J.L. *La actuación del Juzgado de Guardia en la fase de investigación para el enjuiciamiento rápido de delitos y faltas*, Diario La Ley, 2003 (III), pàgs. 1370-1371.

¹⁶³ Art. 798 LECrim: "1. A continuación, el Juez oír a las partes personadas y al Ministerio Fiscal sobre cuál de las resoluciones previstas en el apartado siguiente procede adoptar. Además, las partes acusadoras y el Ministerio Fiscal podrán solicitar cualesquiera medidas cautelares frente al imputado o, en su caso, frente al responsable civil, sin perjuicio de las que se hayan podido adoptar anteriormente. 2. El Juez de guardia dictará resolución con alguno de estos contenidos: 1º. En el caso de que considere suficientes las diligencias practicadas, dictará auto en forma oral, que deberá documentarse y no será susceptible de recurso alguno, ordenando seguir el procedimiento del capítulo siguiente, salvo que estime procedente alguna de las declaraciones previstas en las reglas 1ª y 3ª del apartado 1 del artículo 779, en cuyo caso dictará el correspondiente auto. Si el Juez de guardia reputa falta el hecho que hubiera dado lugar a la formación de las diligencias, procederá a su enjuiciamiento inmediato conforme a lo previsto en el artículo 963. 2º. En el caso de que considere insuficientes las diligencias practicadas, ordenará que el procedimiento continúe como diligencias previas del procedimiento abreviado. El Juez deberá señalar motivadamente cuáles son las diligencias cuya práctica resulta necesaria para concluir la instrucción de la causa o las circunstancias que lo

Les noves necessitats de l'enjudiciament criminal han provocat el neixement, conjuntament amb les clàssiques mesures cautelars restrictives de la llibertat, d'altres mesures de cautela que responen a la "restricció de drets". Es tracta de mesures cautelars que tenen, en funció dels tipus delictius, una funció "preventiva" quant a evitar la reiteració dels fets delictius, o bé una funció "tuitiva" de les víctimes¹⁶⁴.

Entre elles (vg. prohibicions temporals de residència o comunicació, l'allunyament de l'imputat de l'entorn de la víctima (art. 544 bis LECrim), ordre de protecció de les víctimes de la violència de gènere (art. 544 ter. LECrim), la cloenda o suspensió temporal de certes activitats (art. 129.3 CP, modificat per la Llei orgànica 5/2010), i en relació als delictes contra la seguretat viària cal fer menció, com és lògic, de la privació provisional del permís de conduir (art. 529 bis LECrim)¹⁶⁵.

En funció de la interpretació harmònica dels arts. 529 bis i 764 LECrim (previst al procediment abreujat però aplicable també als judicis ràpids)¹⁶⁶, quan el judici penal es dirigeix contra persona autoritzada per a conduir vehicles de motor per un delicte comès amb motiu de la conducció, si aquesta persona ha d'estar en llibertat, el jutge, discrecionalment, pot privar-li, amb caràcter provisional, de l'ús del permís de conduir, requerint-li per a que s'abstingui de conduir vehicles de motor al llarg del temps que

hacen imposible. 3. Cuando el Juez de guardia dicte el auto acordando alguna de las decisiones previstas en los tres primeros ordinales del apartado 1 del artículo 779, en el mismo acordará lo que proceda sobre la adopción de medidas cautelares frente al imputado y, en su caso, frente al responsable civil. Frente al pronunciamiento del Juez sobre las medidas cautelares, cabrán los recursos previstos en el artículo 766. Cuando el Juez de guardia dicte auto en forma oral ordenando la continuación del procedimiento, sobre la adopción de medidas cautelares se estará a lo dispuesto en el apartado 1 del artículo 800". 4. Asimismo, ordenará, si procede, la devolución de objetos intervenidos". El nostre legislador, com ha assenyalat BARONA VILAR, S. *Derecho Jurisdiccional. III. Proceso Penal, obr, cit*, pàg. 624, ha configurat dos moments possibles pel que fa a l'adopció de mesures cautelars pel jutge de guàrdia: en primer lloc, immediatament després de la pràctica de les diligències urgents, al tràmit d'audiència al ministeri fiscal i a les parts personades; i, en segon lloc, immediatament després de que s'hagi formulat de forma oral la interlocutòria que acordi la continuació del procediment, també previ tràmit d'audiència a les parts (art. 798.1 LECrim, en relació amb l'art. 800.1 i amb l'art. 505.1 de la mateixa Llei).

¹⁶⁴ RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento Criminal. Novena lectura constitucional, obr, cit*, pàg. 258.

¹⁶⁵ Per un ampli estudi de les mesures cautelars aplicables davant dels delictes contra la seguretat viària, veure, per tots: SALOM ESCRIVA, J.S. *Los delitos contra la seguridad vial en la práctica forense, a Seguridad vial. Especial referencia a la reforma operada en el Código Penal mediante la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre*, coordinada per Vidales Rodríguez i Mera Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008, pàgs. 347 i ss.

¹⁶⁶ GONZÁLEZ MONTES, F. *Especialidades procesales en los juicios penales por hechos de tráfico, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, obr, cit, pàg. 610.

subsisteixi la mesura, amb prevenció del delictes contra la desobediència a l'autoritat judicial. En atenció a aquesta mesura, que es justifica amb la pena homònima (arts. 379 i ss. CP)¹⁶⁷, el document on consta el permís de conduir s'incorpora al judici i es comunica a l'òrgan administratiu que l'hagi expedit.

D'altra banda, quant es tracta de fets de tràfic, el nostre legislador ha mostrat també un especial interès pel que fa a la protecció de les víctimes, de tal forma que ha contemplat una sèrie d'instruments orientats a assolir la satisfacció dels perjudicis causats, així com a garantir i assegurar les eventuais responsabilitats civils¹⁶⁸.

Més concretament, en tant que són d'aplicació als judicis ràpids per delictes, cal fer menció d'allò que disposa l'art. 762.11^a LECrim: *"Cuando los hechos enjuicados deriven del uso y circulación de vehículos de motor, se reseñará también, en la primera declaración que presten los conductores, los permisos de conducir de éstos y de circulación de aquéllos y el certificado del seguro obligatorio, así como el documento acreditativo de su vigencia. También se reseñará el certificado del seguro obligatorio y el documento que acredite su vigencia en aquellos otros casos en que la actividad se halle cubierta por igual clase de seguro"*; l'art. 764 LECrim: *"1. El juez o tribunal podrá adoptar medidas cautelares para el aseguramiento de las responsabilidades pecuniarias". 3. En los supuestos en que las responsabilidades civiles estén total o parcialmente cubiertas por un seguro obligatorio de responsabilidad civil se requerirá a la entidad aseguradora o al Consorcio de Compensación de Seguros, en su caso, para que, hasta el límite del seguro obligatorio, afiance aquéllas ...; 4. Se podrá acordar la intervención inmediata del vehículo y la retención del permiso de circulación del mismo, por el tiempo indispensable, cuando*

¹⁶⁷ RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento Criminal. Novena lectura constitucional*, obr, cit, pàg. 288.

¹⁶⁸ Cal assenyalar, en relació a les mesures cautelars de contingut patrimonial al nostre procés penal, que l'art. 764 LECrim n'incorpora una remissió a la Llei d'enjudiciament civil: *"2. A estos efectos se aplicarán las normas sobre contenido, presupuestos y caución sustitutoria de las medidas cautelares establecidas en la Ley de Enjuiciamiento Civil. La prestación de las cauciones que se acuerden se hará en la forma prevista en la Ley de Enjuiciamiento Civil y podrá ser realizada por la entidad en que tenga asegurada la responsabilidad civil la persona contra quien se dirija la medida"*. Per a una anàlisi específica de les mesures cautelars reals a l'enjudiciament criminal, veure, per tots: ARANGÜENA FANEGA, C. *Teoría general de las medidas cautelares reales en el proceso penal español*, Bosch, Barcelona, 1991; DÍAZ MARTÍNEZ, M. *El nuevo régimen de las medidas cautelares civiles en el proceso penal*, Diario La Ley, 2004 (4), pàgs. 1 i ss.; MARCHENA GÓMEZ, M. *Algunos aspectos de las medidas cautelares reales en el proceso penal*, Diario La Ley, núm. 4618, 1998 (5); PEDRAZ PENALVA, E. *Las medidas cautelares reales en el proceso penal ordinario español*, Trivium, Madrid, 1985; i amb especial referència quant a la tutela de les víctimes de violència de gènere, VALLESPÍN PÉREZ, D. *La "tutela cautelar" de les víctimes de violència de gènere*, Cims, Barcelona, 2005, pàgs. 87 i ss.).

fuere necesario practicar alguna investigación en aquél o para asegurar las responsabilidades pecuniarias, en tanto no conste acreditada la solvencia del imputado o del tercero responsable civil. También podrá acordarse la intervención del permiso de conducción requiriendo al imputado para que se abstenga de conducir vehículos de motor, en tanto subsista la medida, con la prevención de lo dispuesto en el artículo 556 del Código Penal ..."¹⁶⁹; i l'art. 765 LECrim: "1. En los procesos relativos a hechos derivados del uso y circulación de vehículos de motor el Juez o Tribunal podrá señalar y ordenar el pago de la pensión provisional que, según las circunstancias, considere necesaria en cuantía y duración para atender a la víctima y a las personas que estuvieren a su cargo. El pago de la pensión se hará anticipadamente en las fechas que discrecionalmente señale el Juez o Tribunal, a cargo del asegurador, si existiere, y hasta el límite del seguro obligatorio, o bien con cargo a la fianza o al Consorcio de Compensación de Seguros, en los supuestos de responsabilidad civil del mismo, conforme a las disposiciones que le son propias. Igual medida podrá acordarse cuando la responsabilidad civil derivada del hecho esté garantizada con cualquier seguro obligatorio. Todo lo relacionado con esta medida se actuará en pieza separada. La interposición de recursos no suspenderá la obligación de pago de la pensión. 2. En los procesos relativos a hechos derivados del uso y circulación de vehículos de motor el Juez o Tribunal podrá autorizar, previa audiencia del Fiscal, a los imputados que no estén en situación de prisión preventivas y que tuvieran su domicilio o residencia habitual en el extranjero, para ausentarse del territorio español. Para ello será indispensable que dejen suficientemente garantizadas las responsabilidades pecuniarias de todo orden derivadas del hecho punible, designen persona con domicilio fijo en España que reciba las notificaciones, citaciones y emplazamientos que hubiere que hacerles, con la prevención contenida en el artículo 775 en cuanto a la posibilidad de celebrar el juicio en su ausencia, y que presten caución no personal, cuando no esté ya acordada fianza de la misma clase, para garantizar la libertad provisional y su presentación en la fecha o plazo que se les señale. Igual atribución y con las mismas condiciones corresponderá al Juez o Tribunal que haya de conocer de la causa. Si el imputado no compareciere, se adjudicará al Estado el importe de la caución y se le declarará en rebeldía, observándose

¹⁶⁹ La intervenció immediata del vehicle (en aquest sentit cal posar de manifest, com s'examinarà amb detall al Capítol VI d'aquest treball de recerca, que el nou art. 385 bis del Codi Penal, introduït per la LO 5/2010, considera el vehicle a motor o ciclomotor utilitzat als delictes contra la seguretat viària, com a instrument de l'activitat delictiva als efectes dels arts. 127 i 128) i la privació del permís de conduir, com a restriccions provisionals d'un dret, que poden ver-se afectades per la pena que, al seu cas, imposi la sentència (ARMENTA DEU, T. *Lecciones de Derecho Procesal Penal*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona, 2003, pàg. 226), s'expliquen en atenció a protegir la societat davant dels possibles responsables de la comissió dels delictes contra la seguretat viària (MORENO CATENA, V. *Derecho Procesal Penal*, obr. cit, pàg. 311).

*lo dispuesto en el artículo 843, salvo que se cumplan los requisitos legales para celebrar el juicio en su ausencia*¹⁷⁰.

Seguint amb l'estudi del procediment, quan el Jutge de guàrdia hagi acordat continuar el judici ràpid per delicte, al mateix acte donarà audiència al Ministeri fiscal i a la resta de parts personades per a que es pronunciïn sobre si procedeix l'apertura del judici oral o el sobresseïment i per a que, si és el cas, sol·licitin o es ratifiquin en allò sol·licitat quant a l'adopció de les mesures cautelars (art. 800.1 LECrim relatiu a l'apertura del judici oral)¹⁷¹. Com bé ha assenyalat ORTEGO PÉREZ¹⁷², si el judici "immediat" es caracteritza per la simplificació de la instrucció, no és gens estrany que l'etapa d'apertura de judici oral (etapa o període intermedi) també vingui reduïda quant als seus tràmits.

Obert el judici oral, si no s'ha constituït acussació particular, el Ministeri fiscal presentarà, immediatament, el seu escrit d'acussació, o formularà aquesta oralment. L'acussat, a la vista de l'acussació formulada, podrà al mateix acte prestar la seva conformitat d'acord amb allò que ha previst l'art. 801¹⁷³. En qualsevol altre cas, presentarà immediatament el seu escrit de defensa o formularà aquesta oralment. Tot seguit, el Secretari del Jutjat de guàrdia, sense més tràmits, procedirà a citar a les parts per a celebrar el judici oral. Si l'acussat sol·licita la concessió d'un termini per presentar de l'escrit de defensa, el Jutge ho fixarà, amb prudència, dins dels cinc dies següents, en funció de les circumstàncies del fet imputat i la resta de dades que s'hagin conegut al llarg de la investigació. En aquest supòsit, el Secretari judicial procedirà a l'acte a la citació de les parts per a la celebració del judici oral i l'emplaçament de l'acussat i, en el seu cas, del responsable civil, per que aquets presentin els seus escrits davant de l'òrgan

¹⁷⁰ Quant als problemes pràctics que es fan patents quan l'imputat per un fet de tràfic tingui la seva residència habitual o domicili a l'extranger, veure, per tots, GONZÁLES MONTES, F. *Especialidades procesales en los juicios penales por hechos de tráfico*, "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales", obr, cit, pàgs. 611-612.

¹⁷¹ En tot cas, si el Ministeri fiscal i l'acussador particular, si existeix, sol·liciten el sobresseïment, el Jutge haurà de procedir d'acord amb l'art. 782. Quan el Ministeri fiscal o l'acussació particular sol·licitin l'apertura del judici oral, el Jutge de guàrdia procedirà de conformitat amb allò que disposa l'article 783, amb resolució a través d'intel·locutòria del que sigui procedent. Si s'acorda l'apertura del judici oral, el Jutge dictarà, en forma oral, una intel·locutòria motivada, que haurà de documentar i contra la qual no podrà interposar-se cap recurs.

¹⁷² ORTEGO PÉREZ, F. *La reforma del procedimiento abreviado y los nuevos "juicios inmediatos o rápidos"*, Diario La Ley, 2003 (2), pàg. 1722. En la mateixa línia s'ha expressat MARTÍN Y MARTÍN, J.A. *La nueva reforma procesal penal efectuada por la Ley 38/2002 y su complementaria, la LO 8/2002*, Diario la Ley, 2003, pàg. 6.

¹⁷³ Vid. II.V.

competent per a l'enjudiciament (art. 800.2 LECrim, després de la seva reforma per Llei 13/2009).

Com es dedueix de la dicció literal de l'art. 800.3 LECrim (reformat per la Llei 13/1009, de 3 de novembre, de reforma de la legislació processal per la implantació de la nova oficina judicial) el Secretari farà l'assenyalament per a la celebració del judici oral a la data més propera que sigui possible i, en tot cas, dins del quinze dies següents, als dies i hores predeterminats a l'efecte als òrgans judicials i ajustant-se al que disposa l'art. 785.2 LECrim. També s'acordarà la pràctica de les citacions proposades pel Ministeri fiscal, portant-se a terme pel Secretari, a l'acte, les que hi siguin possibles. I tot això, sens perjudici de la decisió que sobre l'admissió de proves adopti l'òrgan judicial encarregat de l'enjudiciament.

Si s'hagués constituït acussació particular que hagués sol·licitat l'apertura del judici oral i així s'hagués acordat pel Jutge de guàrdia, aquest emplaçarà a l'acte a l'acussació particular i al Ministeri fiscal amb l'objectiu que puguin presentar els seus escrits dins d'un termini improrrogable i no superior als dos dies (art. 800.4 LECrim). Un cop presentats aquests escrits davant del mateix Jutjat, aquest procedirà d'immediat d'acord amb el que disposa l'apartat 2 de l'art. 800 LECrim.

Si el Ministeri fiscal no presenta el seu escrit d'acussació al moment fixat per l'apartat segon de l'art. 800 LECrim o dins del termini previst a l'apartat quart del mateix precepte, el Jutge, sens perjudici d'emplaçar en tot cas als directament ofesos i perjudicats que siguin coneguts, haurà de requerir immediatament al superior jeràrquic del fiscal per a que, en un termini de dos dies, presenti l'escrit oportú. Si el superior jeràrquic tampoc presenta aquest escrit en termini, s'haurà d'entendre que no sol·licita l'apertura del judici oral i, en conseqüència, que estima procedent el sobreseïment lliure (art. 800.5 LECrim)¹⁷⁴.

¹⁷⁴ Aquesta solució legal resulta incoherent i defectuosa. En aquesta direcció de pensament, veure, per tots: ORTEGO PÉREZ, F. *El juicio de acusación*, obr, cit, pàgs. 245-246: "La solución legal muestra una profunda incoherencia, pues si en el juicio rápido las calificaciones se presentan - tal como dispone el artículo 800.2 - una vez "abierto el juicio oral", la consideración de un sobreseimiento tácito por parte del Fiscal sólo cobraría sentido en el supuesto en que concurriese con la acusación particular y fuera ésta quien hubiera instado la apertura del juicio. Sin embargo, esta falta de deducción de la acusación se refiere a los momentos establecidos en los números 2 y 4 del artículo 800 LECrim, por lo que se extiende a los supuestos en los que el Ministerio Fiscal es acusador único y a aquellos en los que concurre con la acusación particular, por lo que la redacción del precepto es sumamente defectuosa. Resulta incomprensible que siendo el Fiscal la única

Un cop rebut l'escrit de defensa o un cop que s'hagi produït la preclusió del termini previst per la seva presentació, l'òrgan judicial encarregat de l'enjudiciament haurà de procedir, excepte pel que fa a l'assenyalament i les citacions que ja s'haguessin practicat, d'acord amb allò que disposa l'art. 785.1 LECrim (*"En cuanto las actuaciones se encontraren a disposición del órgano competente para el enjuiciamiento, el Juez o Tribunal examinará las pruebas propuestas e inmediatamente dictará auto admitiendo las que considere pertinentes y rechazando las demás, y prevendrá lo necesario para la práctica de la prueba anticipada. Contra los autos de admisión o inadmisión de pruebas no cabrá recurso alguno, sin perjuicio de que la parte a la que fue denegada pueda reproducir su petición al inicio de las sesiones del juicio oral, momento hasta el cual podrán incorporarse a la causa los informes, certificaciones y demás documentos que el Ministerio Fiscal y las partes estimen oportuno y que el Juez o Tribunal admitan"*)¹⁷⁵.

En tot cas, les parts poden sol·licitar al Jutjat de guàrdia, que així ho acordarà (sens perjudici de la decisió que sobre l'admissió de proves adopti l'òrgan encarregat de l'enjudiciament), la citació dels testimonis o perits que tinguin la intenció de proposar al judici (art. 800.7 LECrim).

El judici oral, propi dels judicis ràpids per delictes, es celebra davant del Jutjat penal, amb seguiment del model del procediment abreujat (art. 802 LECrim)¹⁷⁶. Es tracta d'un

acusación personada (art. 800.2), la falta de calificación se equipare a una "no petición" de apertura del plenario, cuando el "juicio oral ya ha sido abierto con anterioridad". Carece de cualquier explicación lógica que del incumplimiento de un plazo se derive el efecto retroactivo de tener por no solicitada la apertura del juicio, transmutando lo que en su momento fue una pretensión de prosecución de la acción penal en una pretensión de sobreseimiento libre. Si en cambio existe acusación particular (art. 800.4), no se entiende por qué el Juez habrá de "emplazar en todo caso a los directamente ofendidos y perjudicados conocidos", remitiendo a lo dispuesto en el artículo 782.2 LECrim (búsqueda de acusadores), para evitar una finalización anticipada que luego la misma ley propicia mediante la presunción de sobreseimiento ante la inactividad acusatoria del Ministerio Público. Cuestión distinta es si la opción por el sobreseimiento tácito ante la falta de presentación en plazo del escrito de acusación por parte del Fiscal resulta acertada, o si por contra, constituye un manifiesto error. Suscribo plenamente el segundo argumento ...".

¹⁷⁵ Art. 800.6 LECrim.

¹⁷⁶ Segons l'art. 802 LECrim: "1. El juicio oral se desarrollará en los términos previstos por los artículos 786 a 788. 2. En el caso de que, por motivo justo valorado por el Juez, no pueda celebrarse el juicio oral en el día señalado, o de que no pueda concluirse en un solo acto, señalará fecha para su celebración o continuación el día más inmediato posible y, en todo caso, dentro de los quince siguientes, teniendo en cuenta las necesidades de la agenda programada de señalamientos y las demás circunstancias contenidas en el artículo 182.4 de la Ley de Enjuiciamiento Civil y artículo 785 de la presente Ley, lo que se hará saber a los interesados. 3. La sentencia se dictará dentro de los tres días siguientes a la terminación de la vista, en los términos previstos por el artículo 789". Concretament, l'apartat 2 d'aquest precepte - nou assenyalament - és

judici de doble instància, ja que la sentència es apel.lable, també amb seguiment de la regulació característica del procediment abreujat, davant de l'Audiència provincial (art. 803 LECrim)¹⁷⁷.

2.2.4.- El dret de defensa i el dret a l'assistència lletrada als judicis ràpids per delictes contra la seguretat viària

El concepte genèric de defensa n'incorpora, d'una banda, la defensa en sentit ampli, com a manifestació dels valors de la llibertat individual i la seguretat jurídica en relació al degut procés legal; i, d'altra, la defensa en sentit estricte, com aquella activitat d'exposició de les raons que s'exerceix d'acord amb el principi d'igualtat d'oportunitats processals¹⁷⁸. En atenció a la naturalesa o classe de persones que exerciten la defensa cal distingir, a la seva vegada, entre la defensa material o substancial i la defensa formal o tècnica (aquesta última entesa com a complement necessari de la defensa material)¹⁷⁹.

La defensa material o substancial s'ha d'entendre com aquell dret del qual gaudeix tot home, només per ser-ho, per ser subjecte d'una sèrie de drets normativament establerts per normes fonamentals. Per la seva banda, la defensa tècnica o formal, de caràcter instrumental, és aquella que analitza la defensa des del punt de vista de l'assistència professional d'un defensor qualificat¹⁸⁰. Tots dos significats, tant la defensa

certament voluntarista (MORENO CATENA, V. *Derecho Procesal Penal, obr, cit*, pàg. 498). Això és així, perquè no cal oblidar les diferents raons que poden provocar nous assenyalaments, o les diferents causes de suspensió dels judicis ja assenyalats, així com l'extensió temporal d'aquestes (impossibilitat d'haver practicat les citacions de testimonis o pèrits, dificultat o retard pel que fa al trasllat d'un acusat des de la pressó, enfermetat d'un advocat, necessitat d'una sumària instrucció suplementària, o canvi de jutge - art. 746 LECrim -).

¹⁷⁷ Art. 803 LECrim: "1. Frente a la sentencia dictada por el Juzgado de lo Penal podrá interponerse recurso de apelación, que se sustanciará conforme a lo previsto en los artículos 790 a 792, con las siguientes especialidades: 1ª. El plazo para presentar el escrito de formalización será de cinco días. 2ª. El plazo de las demás partes para presentar escrito de alegaciones será de cinco días. 3ª. La sentencia habrá de dictarse dentro de los tres días siguientes a la celebración de la vista, o bien dentro de los cinco días siguientes a la recepción de las actuaciones, si no se celebrare vista. 4ª. La tramitación y resolución de estos recursos de apelación tendrán carácter preferente. 2. Respecto de las sentencias dictadas en ausencia del acusado se estará a lo dispuesto en el artículo 793. 3. Tan pronto como la sentencia sea firme se procederá a su ejecución, conforme a las reglas generales y a las especiales del artículo 794".

¹⁷⁸ GREVI, V. *La difesa come diritto e come garanzia*, a "Il problema de l'autodifesa nel processo penale" dirigida pel propi autor, Bolonia, 1977, pàg. 18.

¹⁷⁹ MORENO CATENA, V. *La defensa en el proceso penal*, Civitas, Madrid, 1984, pàg. 25; VASALLI, G. *Sul diritto di difesa nell'istruzione penale*, a "Scritti giuridici in onore della Cedam", II; Padova, 1953, pàg. 577.

¹⁸⁰ CHIAVARIO, M. *Processo e Garanzia della Persona*, II, Giuffrè, Milano, 1984, pàg. 136; VALLESPÍN PÉREZ, D. *Las garantías constitucionales en el proceso penal español*, a *Actas del XV Congreso Mexicano*

material com la defensa tècnica, formen part del model constitucional de judici just (art. 24 CE). Així, mentre la defensa material es presenta en relació directa amb al principi d'audiència o contradicció i el principi d'igualtat d'armes processals; la defensa tècnica té la seva plasmació al dret a l'assistència lletrada. En aquest sentit, cal assenyalar que la defensa tècnica, que consisteix a garantir l'assistència d'advocat d'elecció i, subsidiàriament, designat d'ofici, a totes les diligències policials i judicials on la seva presència sigui preceptiva¹⁸¹, forma part del dret de defensa material (consagrat sota la prohibició de la indefensió i implícitament dins del dret a un procés amb totes les garanties)¹⁸².

Sens perjudici que ja la LECrim, al seu art. 2, estableix que: "*Todas las Autoridades y funcionarios que intervengan en el procedimiento penal cuidarán, dentro de los límites de su respectiva competencia, de consignar y apreciar las circunstancias así adversas como favorables al presunto reo; y estarán obligados, a falta de disposición expresa, a instruir a éste de sus derechos y de los recursos que pueda ejercitar, mientras no se hallare asistido de defensor*", el cert és que la consagració, amb caràcter general, del dret de defensa de l'imputat al procés penal, s'individualitza a l'art. 118.1 LECrim, redactat conforme a la Llei 53/1978, de 4 de desembre¹⁸³: "*Toda persona a quien se impute un acto punible podrá ejercitar el derecho de defensa, actuando en el procedimiento cualquiera que éste sea, desde que se le comunique su existencia, haya sido objeto de detención o de cualquiera otra medida cautelar o se haya acordado su procesamiento, a cuyo efecto se le instruirá de este derecho. La admisión de denuncia o querrela y cualquier*

de Derecho Procesal, Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Jurídicas - Instituto Mexicano de Derecho Procesal, Mèxic, 1998, pàg. 566.

¹⁸¹ ESPARZA LEIBAR, I. *El principio del proceso debido*, Bosch, Barcelona, Bosch, 1995, pàg. 203.

¹⁸² GÓMEZ COLOMER, J.L. *La exclusión del abogado defensor de elección en el proceso penal*, Bosch, Barcelona, 1988, pàg. 91; GONZÁLEZ PÉREZ, J. *El derecho a la tutela jurisdiccional*, Madrid, Civitas, 1984, pàg. 95.

¹⁸³ Per a un estudi exhaustiu del dret de defensa, veure, entre d'altres: CAROCCA PÉREZ, A. *Garantía constitucional de la defensa procesal*, Bosch, Barcelona, 1998; GIMENO SENDRA, V. *La naturaleza de la defensa penal a la luz de la Constitución Española y del Convenio Europeo de Derechos Humanos*, Diario La Ley, 1988-III; MARTÍN DE LA LEONA, J.M. *El derecho de defensa en la fase de preparación del juicio oral en el procedimiento abreviado*, Poder Judicial, 1991, núm. 22; RODRÍGUEZ RAMOS, L. *El imputado en el proceso penal. Pautas para paliar tan frecuente y molesta situación*, Diario La Ley, 1991; SOLDADO GUTIÉRREZ, J. *El derecho del detenido a la asistencia letrada*, Justicia, 1989; VALLESPÍN PÉREZ, D. *Las garantías constitucionales en el proceso penal español*, a *Actas del XV Congreso Mexicano de Derecho Procesal*, obr. cit; VELAYOS MARTÍNEZ, M.I. *El derecho del imputado al silencio*, Justicia, 1995; VERGER GRAU, J. *La defensa del imputado y el principio acusatorio*, Bosch, Barcelona, 1994.

actuación procesal de la que resulte la imputación de un delito contra persona o personas determinadas, será puesta inmediatamente en conocimiento de los presuntamente inculcados. Para ejercitar el derecho de defensa concedido en el párrafo primero, las personas interesadas deberán ser representadas por Procurador y defendidas por Letrado, designándoseles de oficio cuando no los hubiesen nombrado por sí mismos y lo solicitaren y, en todo caso, cuando no tuvieran aptitud legal para verificarlo. Si no hubiesen presentado Procurador o Letrado, se les requerirá para que lo verifiquen o se les nombrará de oficio, si, requeridos, no los nombrasen, cuando la causa llegue a estado en que se necesite el consejo de aquéllos o haya de intentar algún recurso que hiciese indispensable su actuación".

Aquest precepte, l'art. 118 LECrim (dret de defensa de l'imputat), que no es pot analitzar sense prendre en consideració l'art. 17 CE, està íntimament connectat, a la seva vegada, amb l'art. 520 LECrim (dret a no col.laborar a l'èxit del procés penal per part de l'imputat)¹⁸⁴: *"1. La detención y la prisión provisional deberán practicarse en la forma que menos perjudique al detenido o preso en su persona, reputación y patrimonio. La detención preventiva no podrá durar más del tiempo estrictamente necesario para la realización de las averiguaciones tendentes al esclarecimiento de los hechos. Dentro de los plazos establecidos en la presente Ley, y, en todo caso, en el plazo máximo de setenta y dos horas, el detenido deberá ser puesto en libertad o a disposición de la autoridad judicial. 2. Toda persona detenida o presa será informada, de modo que le sea comprensible, y de forma inmediata, de los hechos que se le imputan y las razones motivadoras de su privación de libertad, así como de los derechos que le asisten y especialmente de los siguientes: a) Derecho a guardar silencio no declarando si no quiere, a no contestar alguna o algunas de las preguntas que le formulen, o a manifestar que sólo declarará ante el Juez. b) Derecho a no declarar contra sí mismo y a no confesarse culpable. c) Derecho a designar Abogado y a solicitar su presencia para que asista a las diligencias policiales y judiciales de declaración e intervenga en todo reconocimiento de identidad de que sean objeto. Si el detenido o preso no designará Abogado, se procederá*

¹⁸⁴ Quant a la relació entre l'art. 118 LECrim (dret de defensa) i l'art. 520 LECrim (dret a no col.laborar), veure, per tots: VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Presunción de inocencia e íntima convicción del Tribunal*, Bosch, Barcelona, 1984. La Constitució espanyola de 1978 ha marcat un nou pas pel que fa a l'evolució del procés penal i el reconeixement de drets de l'imputat, ja que, dins d'un procés just, on juguen un paper principal el dret de defensa i el dret a la pressumpció d'innocència, s'han consagrat, entre d'altres, els drets fonamentals a no declarar (dret a guardar silenci), a no declarar contra sí mateix (declaració per defensar-se) i a no declarar-se culpable.

a la designación de oficio. d) Derecho a que se ponga en conomiento del familiar o persona que desee, el hecho de la detención y el lugar en que se halle en cada momento. Los extranjeros tendrán derecho a que las circunstancias anteriores se comuniquen a la Oficina Consular de su país. e) Derecho a ser asistido gratuitamente por un intérprete, cuando se trate de extranjero que no comprenda o hable el castellano. f) Derecho a ser reconocido por el mérido forense o su sustituto legal y, en su defecto, por el de la institución en que se encuentre, o por cualquier otro dependiente del Estado o de otras Administraciones Públicas. 3. Si se tratare de un menor de edad o incapacitado, la autoridad bajo cuya custodia se encuentre el detenido o preso notificará las circunstancias del apartado 2.d) a quienes ejerzan la patria potestad, la tutela o la guarda de hecho del mismo y, si no fueran halladas, se dará cuenta inmediatamente al Ministerio Fiscal. Si el detenido menor o incapacitado fuera extranjero, el hecho de la detención se notificará de oficio al Cónsul de su país. 4. La autoridad judicial y los funcionarios bajo cuya custodia se encuentre el detenido o preso, se abstendrán de hacerle recomendaciones sobre la elección de Abogado y comunicarán en forma que permita su constancia al Colegio de Abogados el nombre del Abogado elegido por aquél para su asistencia o petición de que se le designe de oficio. El Colegio de Abogados notificará al designado dicha elección, a fin de que manifieste su aceptación o renuncia. En caso de que el designado no aceptare el referido encargo, no fuera hallado o no compareciere, el Colegio de Abogados procederá al nombramiento de un abogado de oficio. El Abogado designado acudirá al centro de detención a la mayor brevedad y, en todo caso, en el plazo máximo de ocho horas, contadas desde el momento de la comunicación al referido Colegio. Si transcurrido el plazo de ocho horas de la comunicación realizada al Colegio de Abogados, no compareciese injustificadamente Letrado alguno en el lugar donde el detenido o preso se encuentre, podrá procederse a la práctica de la declaración o del reconocimiento de aquél, si lo consintiere, sin perjuicio de las responsabilidades contraídas en caso de incumplimiento de sus obligaciones por parte de los Abogados designados. 5. No obstante, el detenido o preso podrá renunciar a la preceptiva asistencia de Letrado si su detención lo fuere por hechos susceptibles de ser tipificados, exclusivamente, como delitos contra la seguridad del tráfico. 6. La asistencia del Abogado consistirá en: a) Solicitar, en su caso, que se informe al detenido o preso de los derechos establecidos en el número 2 de este artículo y que se proceda al reconocimiento médico señalado en su párrafo f). b) Solicitar de la autoridad judicial o funcionario que hubiesen practicado la diligencia en que el Abogado haya intervenido, una vez terminada ésta, la declaración o

ampliación de los extremos que considere convenientes, así como la consignación en el acta de cualquier incidencia que haya tenido lugar durante su práctica. c) Entrevistarse reservadamente con el detenido al término de la práctica de la diligencia en que hubiere intervenido"

Arribats a aquest punt de la nostra investigació, es fa necessari analitzar, a continuació, la significació pràctica del dret de defensa i del dret a l'assistència lletrada dins dels judicis ràpids que es segueixen per delictes contra la seguretat viària.

Com hem pogut comprovar, l'art. 520.5 LECrim disposa que: *"... el detenido o preso podrá renunciar a la preceptiva asistencia de Letrado si su detención lo fuere por hechos susceptibles de ser tipificados, exclusivamente como delitos contra la seguridad del tráfico"*. Per la seva banda, l'art. 767 LECrim, aplicable també als judicis ràpids per delictes i, en conseqüència, als delictes contra la seguretat viària, imposa la necessària assistència tècnica des del moment de la detenció sense cap excepció: *"Desde la detención o desde que de las actuaciones resultare la imputación de un delito contra persona determinada será necesaria la asistencia letrada. La Policía Judicial, el Ministerio Fiscal o la autoridad judicial recabarán de inmediato al Colegio de Abogados la designación de un abogado de oficio, si no lo hubiere nombrado ya el interesado"*. Davant d'aquesta regulació, certament contradictòria, ens hem de plantejar si l'art. 767 LECrim s'ha d'entendre, o no, com una derogació tàcita d'allò que sobre l'assistència lletrada disposa l'apartat cinquè de l'art. 520 LECrim.

Un primer sector doctrinal estima que l'apartat cinquè de l'art. 520 LECrim no s'ha de considerar vigent, com a mínim pel que fa als judicis ràpids, la qual cosa implica, si es vol respectar el dret fonamental a la defensa, l'avançament de la obligatorietat de l'assistència lletrada prevista a l'art. 767 LECrim, a les diligències policials¹⁸⁵.

¹⁸⁵ En aquesta direcció de pensament s'han manifestat, entre d'altres, GALDANA PÉREZ MORALES, M. *El juicio rápido por delitos y su impugnación (Introducido por Ley 38/2002, de 24 de octubre)*, Tirant lo blanch, València, 2003, pàg. 58: *"en los procesos por delitos contra la seguridad del tráfico - a pesar de la renuncia expresa del imputado - la policía judicial deberá pedir al colegio la designación de un abogado de oficio, sin perjuicio de que posteriormente en el acto de la comparecencia se pueda renunciar a su asistencia técnica"*; i MELERO BOSCH, L. *La defensa del imputado en los juicios penales rápidos*, Comares, Granada, 2008, pàgs. 67 i ss: *"Pues bien, la rapidez que se imprime a dicho procedimiento - el enjuiciamiento rápido en el que tienen cabida los delitos contra la seguridad del tráfico - hace que debemos interpretar los preceptos relativos a la asistencia letrada de la manera más respetuosa con el derecho fundamental a la defensa. Así, la pretendida celeridad, la agilización y concentración de los trámites procesales en el juicio rápido, que determinan que incluso en veinticuatro horas desde la comisión del hecho delictivo se pueda decretar la*

Aquesta interpretació, però, no encaixa amb l'agilitat pròpia dels judicis ràpid i, a la vegada, dificultaria la pràctica de la prova d'alcoholemia (la imposició de l'advocat defensor a la pràctica de les diligències policials implicaria la seva necessària presència per a practicar la prova d'alcoholemia, la qual cosa provocaria que als controls rutinaris de tràfic la persona sospitosa de conduir sota els efectes de l'alcohol hagués de ser traslladada a les dependències policials per permetre la seva assistència lletrada, o bé, que a totes les diligències d'alcoholemia practicades en un control preventiu per la policia, hagués d'estar present un advocat del torn d'ofici). Per aquest motiu, els seus propis defensors, previ anàlisi de la jurisprudència constitucional sobre la matèria, han matissat que podria arribar a fonamentar-se l'absència del lletrat defensor a aquells casos on qui s'ha de sotmetre a la prova no es troba detingut, sinó que tan sols és objecte d'un control preventiu (i en tot cas, prèvia informació de que té dret a ser assistit per un advocat), però que aquesta situació no es pot justificar mai quan la persona en qüestió està detinguda¹⁸⁶.

Pel contrari, un altre sector doctrinal¹⁸⁷, al qual ens hi sumem, conclou, en una interpretació, també assumida per la Fiscalia General de l'Estat (a la Circular 1/2003, de 7 d'abril, es recull l'ideia segons la qual *"No es posible interpretar que, con la entrada en vigor de la Ley 38/2002 y en particular del citado art. 767 LECrim, se ha producido una derogación tácita del art. 520.5 LECrim. En primer lugar, porque es posible una*

apertura del juicio oral y la importancia del atestado policial a la hora de determinar la misma, hace que nos inclinemos por la necesaria presencia del letrado defensor del detenido, tanto en las diligencias policiales como judiciales, aunque sólo lo sea por delitos contra la seguridad del tráfico. Entendemos, por tanto, que también para detenidos o imputados no detenidos por este tipo de delitos la presencia del abogado defensor deber ser necesaria y obligatoria tanto en la declaración policial como en la judicial. Respecto del detenido, por la merma en las posibilidades de defensa que supone la rapidez del procedimiento de enjuiciamiento rápido y cuya presencia garantizaría la defensa desde el mismo momento de la detención, a pesar del contenido del apartado quinto del art. 520 LECrim. Garantizar la defensa técnica del detenido permite adelantar todas las posibilidades de defensa desde el primer momento, dado que la fase instructora se reducirá al máximo. Las mismas razones pueden aludirse para garantizar la presencia del abogado del imputado no detenido por este tipo de delitos en la declaración o diligencias policiales. En cualquier caso, no parece que se ponga en duda la asisencia letrada en las diligencias urgentes por la dicción literal del art. 767 LECrim".

¹⁸⁶ MELERO BOSCH, L. *La defensa del imputado en los juicios penales rápidos*, obr, cit, pàgs. 71 i ss..

¹⁸⁷ GASCÓN INCHAUSTI, F - AGUILERA MORALES, M. *La reforma de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: comentario a la Ley 38/2002 y a la Ley Orgánica 8/2002, de 24 de octubre*, Civitas, Madrid, pàg. 73; GIMENO SENDRA, V - LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas*, obr, cit, pàg. 68; GONZÁLEZ MONTES, F. *Especialidades procesales en los juicios penales por hechos de tráfico, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, obr, cit, pàg. 609; i RODRÍGUEZ LAÍN. *La actuación del Juzgado de Guardia en la fase de investigación para el enjuiciamiento rápido de delitos y faltas*, Diario La Ley, 2003 (3), pàg. 1365. En sentit contrari, per tots, veure: GALDANA PÉREZ MORALES *El juicio rápido por delitos y su impugnación (Introducido por Ley 38/2002, de 24 de octubre)*, Tirant lo blanch, València, pàg. 58.

interpretación coherente de ambos preceptos, de acuerdo con la cual el segundo de ellos se perfila como excepción a la regla general establecida por el primero. Pero, sobre todo, porque la actual redacción del art. 520 LECrim le fue dada por LO 14/1983, y no puede ser derogada por una Ley ordinaria. Sin embargo, la excepción del art. 520.5 LECrim, que exceptúa la imperatividad de la asistencia letrada al detenido en el concreto supuesto de los delitos contra la seguridad del tráfico, no es extensible al momento posterior en que el imputado comparece a declarar ante el Juez de Instrucción; en este momento, recobra toda su vigencia el mandato generalizado del art. 767 LECrim, singularmente cara a una posible conformidad"), que la previsió de l'art. 520.5 LECrim únicament subsistiria quant a l'etapa de detenció i declaració davant de la Policia, es a dir, que mentre a les actuacions policials continúa vigent l'art. 520.5, subsistint la possibilitat de renúncia a la preceptiva asistencia lletrada si la detenció s'ha dut a terme per fets susceptibles de tipificar-se, exclusivament, com a delictes contra la seguretat viària¹⁸⁸; tractant-se d'actuacions judicials, l'art. 767 LECrim imposa l'assistència lletrada com un dret irrenunciable¹⁸⁹.

¹⁸⁸ SÁNCHEZ MORENO, J. *Conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas*, obr, cit, pàg. 45.

¹⁸⁹ En aquest punt cal tenir present, com bé han assenyalat GIMENO SENDRA, V - LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas*, obr, cit, pàg. 68, que: "El art. 796.1.2º impone como obligación específica, a la Policía Judicial, la de informar a la persona, a la que se le atribuye el hecho, del derecho que le asiste de comparecer ante el Juzgado de Guardia asistido de Abogado de su elección y, caso de que, de manera expresa, no manifieste que asistirá acompañado de letrado de su elección, habrá de recabar la Policía al Colegio de Abogados, la designación de un letrado de oficio, quien comparecerá ante el Juzgado de Guardia. La finalidad de la norma, al igual que acontece en el supuesto de imputado no detenido, es evidente en este procedimiento de enjuiciamiento inmediato, pues, debiéndose realizar una instrucción concentrada ante el Juzgado de Guardia, se garantiza así, que el derecho de defensa estará cubierto de manera inmediata desde el inicio de las actuaciones judiciales". Quant als perills que pot plantejar aquesta interpretació, veure, per tots: PEDRAZ PENALVA, E. *Acerca del procedimiento para el enjuiciamiento rápido de determinados delitos* (L. 38/2002, de 24 de octubre), obr, cit, pàg. 496.

2.3- EL TEST D'ALCOHOLEMIA

La concienciació quant als riscos propis de la circulació viària fa necessari controlar les condicions dels usuaris dels vehicles a motor o ciclomotors. Per aquest motiu, sens perjudici de les sancions administratives, l'art. 379.2 CP (del qual és instrumental, a la seva vegada, el delictes de l'art. 383 CP: negativa a sotmetre's a la prova per a la comprovació de taxes d'alcohol i presència de drogues tòxiques)¹⁹⁰ tipifica, com a delictes contra la seguretat viària, la conducció sota la influència de begudes alcohòliques, drogues tòxiques, estupefaents o substàncies psicotròpiques: *"Con las mismas penas será castigado el que condujere un vehículo de motor o ciclomotor bajo la influencia de drogas tóxicas, estupefacientes, sustancias psicotrópicas o de bebidas alcohólicas. En todo caso será condenado con dichas penas el que condujere con una tasa de alcohol en aire*

¹⁹⁰ Quan a la tipificació d'aquesta conducta, introduïda pel Codi Penal de 1995, on es configurava com un específic delictes de desobediència greu a l'autoritat o als seus agents (art. 380 CP: *El conductor que, requerido por el agente de la autoridad, se negare a someterse a las pruebas legalmente establecidas para la comprobación de los hechos descritos en el artículo anterior, será castigado como autor de un delito de desobediencia grave, previsto en el artículo 556 de este Código*"); que ha estat sempre polèmica des d'un punt de vista constitucional (entre els anys 1996 i 1997 poden compatibilitzar-se fins a vint qüestions d'inconstitucionalitat; les STC 161/1997 i 234/1997 van afirmar la seva adequació al text fonamental de 1978, però aquestes resolucions van incorporar un Vot Particular del Magistrat Pablo García Manzano al qual es va afegir Vicente Gimeno Sendra; i, finalment, si la conducció amb les taxes fixades a l'art. 379.2 CP és sempre constitutiva de delictes i la negativa a sotmetre's a les proves per a la comprovació de la taxa d'alcoholèmia es també, en tot cas, constitutiva de delictes, resorgeixen els fantasmes de vulneració del dret a la presumpció d'innocència i del dret a no declarar contra sí mateix); que ha patit un canvi substancial a la LO 15/2007, de reforma del Codi Penal (art. 383 CP: *"El conductor que, requerido por un agente de la autoridad, se negare a someterse a las pruebas legalmente establecidas para la comprobación de las tasas de alcoholemia y la presencia de drogas tóxicas, estupefacientes y sustancias psicotrópicas a que se refieren los artículos anteriores, será castigado con la pena de prisión de seis meses a un año y privación del derecho a conducir vehículos a motor y ciclomotores por tiempo superior a uno y hasta cuatro años"*); i que no ha patit cap modificació amb motiu de la reforma del Codi Penal de 2010, veure, entre d'altres: ALONSO RIMO, A. *La negativa a someterse a las pruebas de detección de alcohol, drogas tóxicas o sustancias similares como modalidad de desobediencia penal (estudio del bien jurídico protegido en el art. 380 CP)*, Revista de Derecho y Proceso Penal, 2003 (2), núm. 10; ÁLVARO LÓPEZ, M^a. C - PERDICES LÓPEZ, A. *Delitos de tráfico. Criterios y respuestas de los tribunales penales en seguridad vial*, Lex Nova, Valladolid, 2010; FERNÁNDEZ BAUTISTA, S. *El delito de negativa a la realización de las pruebas de alcoholemia (art. 383 CP)*, a *"Seguridad vial y Derecho penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial"*, dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008; HERRERO ALBELDO, E. *El control de alcoholemia y el artículo 380 del Código Penal*, Revista de Ciencias Penales, Vol. 2, 1999 (1); MARTÍN LORENZO, M. *Negativa a someterse a las pruebas de medición de alcohol y detección de drogas*, a *"Protección penal de la seguridad vial"*, coordinada per Gutiérrez Rodríguez, Tirant lo blanch, València, 2009; MARTÍNEZ RUÍZ. *El delito de desobediencia a los agentes de la autoridad en el ámbito de la seguridad vial*, a *"Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial (Aspectos penales, civiles y procesales)"*, coordinada per Morillas Cuevas, Madrid, 2007; MORENO ALCÁZAR, M.A. *El delito de negativa a someterse a las pruebas de detección de alcohol o drogas tóxicas desde la perspectiva de la reforma penal de 2007*, a *"Seguridad vial. Especial referencia a la reforma operada en el Código Penal mediante la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre"*, coordinada per Vidales Rodríguez i Mera Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008; i MORILLAS CUEVA, L. *La negativa a someterse a las pruebas de alcoholemia legalmente establecidos como delito específico de desobediencia grave. Valoración crítica*, a XIV Jornadas Nacionales de Derecho y Tráfico, Dirección General de Tráfico, Granada, 1998.

*espirado superior a 0'60 miligramos por litro o con una tasa de alcohol en sangre superior a 1'2 gramos por litro*¹⁹¹.

L'art. 796.1.7^a LECrim: *"Sin perjuicio de cuanto se establece en el Título III del Libro II y de las previsiones del Capítulo II del Título II de este Libro, la Policía Judicial deberá practicar, en el tiempo imprescindible, y, en todo caso, durante el tiempo de la detención, las siguientes diligencias: La práctica de los controles de alcoholemia se ajustará a lo establecido en la legislación de seguridad vial. No obstante, cuando se practicare un análisis de sangre u otro análogo, se requerirá al personal sanitario que lo realice para que remita el resultado al Juzgado de guardia por el medio más rápido y, en todo caso, antes del día y hora de la citación a que se refieren las reglas anteriores"*, n'incorpora el test d'alcoholèmia com a una de les actuacions de la Policia judicial dins del procediment per a l'enjudiciament ràpid dels delictes contra la seguretat viària.

Concretament, amb motiu de la vigent dicció de l'art. 379.2 CP, segons la qual poden distingir dos tipus de situacions: la primera, quan la tasa d'alcohol espirat superi els 0'60 miligrams per lilitre, o 1'2 grams per lilitre de sang, que es punible per sí mateixa, amb independència de les conseqüències causades per la conducció del vehicle en aquestes condicions; i, la segona, quan no s'assoleixen aquests límits etílics, però sí es constata que l'alcohol afecta a la capacitat de conducció¹⁹²; cal assenyalar que el test d'alcoholèmia assumeix, actualment, un caràcter trascendental, ja que no es tracta d'un simple element a considerar, en conjunció amb d'altres (vg. forma de conduir, forma de comportar-se, gestos, actituds, aspecte del conductor, testimonis) per a deduir la comissió d'un fet delictiu, sinó que aquest pot apreciar-se directament a partir d'uns resultats objectius.

En aquest sentit, l'art. 12 del RD 339/1990, de 2 de març, pel que s'aprova el text articulat de la Llei sobre Tràfic, Circulació de Vehícles a Motor i Seguretat Viària (recentment modificada per la LLei 18/2009), disposa que: *"No podrá circular por las vías objeto de esta Ley, el conductor de vehículos o bicicletas con tasas superiores a la que*

¹⁹¹ Pel que fa a la significació penal del delicte de l'art. 379.2 CP, vid. el Cap I d'aquest estudi que ha dut a terme el Prof. Dr. Juan Carlos Hortal Ibarra. Pel que fa a la valoració de la pressumpció que n'incorpora aquest precepte, vid. II.4.

¹⁹² Quant a les vies d'acreditació de la influència de l'alcohol a la conducció, veure, per tots, l'estudi jurisprudencial que han dut a terme: ÁLVARO LÓPEZ, M^a. C - PERDICES LÓPEZ, A. *Delitos de tráfico. Criterios y respuestas de los tribunales penales en seguridad vial*, Lex Nova, Valladolid, 2010, pàgs. 239 i ss.

reglamentariamente se establezcan de bebidas alcohólicas, estupefacientes, psicotrópicos, estimulantes y otras sustancias análogas. 2. Todos los conductores de vehículos y bicicletas quedan obligados a someterse a las pruebas que se establezcan para la detección de las posibles intoxicaciones por alcohol. Igualmente quedan obligados los demás usuarios de la vía cuando se hallen implicados en algún accidente de circulación. Dichas pruebas que se establecerán reglamentariamente y consistirán normalmente en la verificación del aire espirado mediante alcoholímetros autorizados, se practicarán por los agentes encargados de la vigilancia del tráfico. A petición del interesado o por orden de la autoridad judicial se podrán repetir las pruebas a efectos de contraste, pudiendo consistir en análisis de sangre, orina u otros análogos. El personal sanitario vendrá obligado, en todo caso, a dar cuenta del resultado de las pruebas que realicen a la autoridad judicial, a los órganos periféricos de la Jefatura Central de Tráfico y, cuando proceda, a las autoridades municipales competentes. 3. Reglamentariamente podrán establecerse pruebas para la detección de las demás sustancias a que se refiere el apartado primero de este artículo, siendo obligatorio el sometimiento a las mismas de las personas a que se refiere el apartado anterior".

Així, de conformitat amb l'art. 21 del RD 1428/2003, de 21 de novembre, pel que s'aprova el Reglament General de Circulació per a l'aplicació i desenvolupament del text articulat de la Llei sobre tràfic, circulació de vehicles a motor i seguretat viària: "*Todos los conductores de vehículos y de bicicletas quedan obligados a someterse a las pruebas que se establezcan para la detección de las posibles intoxicaciones por alcohol. Igualmente quedan obligados los demás usuarios de la vía cuando se hallen implicados en algún accidente de circulación. Los agentes de la autoridad encargados de la vigilancia del tráfico podrán someter a dichas pruebas: a) A cualquier usuario de la vía o conductor de vehículo implicado directamente como posible responsable en un accidente de circulación; b) A quienes conduzcan cualquier vehículo con síntomas evidentes, manifestaciones que denoten o hechos que permitan razonablemente presumir que lo hacen bajo la influencia de bebidas alcohólicas; c) A los conductores que sean denunciados por la comisión de alguna de las infracciones a las normas contenidas en este Reglamento; d) A los que, con ocasión de conducir un vehículo, sean requeridos al efecto por la autoridad o sus agentes dentro de los programas de controles preventivos de alcoholemia ordenados por dicha autoridad".*

En atenció a la dicció literal de l'art. 22 del Reglament General de Circulació, relatiu a les proves de detecció alcohòlica a través de l'aire espirat: *"Las pruebas para detectar las posible intoxicación por alcohol se practicarán por los agentes encargados de la vigilancia del tráfico y consistirán, normalmente, en la verificación del aire expirado mediante etilómetros que, oficialmente autorizados, determinarán de forma cuantitativa el grado de impregnación alcohólica de los interesados. A petición del interesado o por orden de la autoridad judicial, se podrán repetir las pruebas a efectos de contraste, que podrán consistir en análisis de sangre, orina u otros análogos. Cuando las personas obligadas sufrieran lesiones, dolencias o enfermedades cuya gravedad impida la práctica de las pruebas, el personal facultativo del centro médico al que fueren evacuados decidirá las que se hayan de realizar"*.

La determinació del grau d'acohol es realitza, normalment, a través d'un instrument tècnic, l'etilòmetre¹⁹³, que no tan sols cal verificar originariament quant al compliment de les exigències normatives requerides per dur a terme una medició exacta del grau d'alcoholèmica (Ordre ITC/3707/2006, de 22 de novembre, a través de la qual es regula el control metrològic de l'estat dels instruments dirigits a mesurar la concentració d'alcohol a l'aire espirat)¹⁹⁴, sinó també pel que fa a la realització dels oportuns controls periòdics¹⁹⁵. Ara bé, de la regulació legal també en deriva que sigui possible que la prova d'alcoholèmia es dugui a terme a través d'una anàlisis de sang¹⁹⁶, ja sigui a sol·licitut de l'interessat,

¹⁹³ Per a un estudi exhaustiu sobre l'anàlisis d'alcohol en l'aire espirat, veure, per tots: TOLEDO CASTILLO, F - CAMPÓN DOMÍNGUEZ, J.A - MARTÍN UCLÉS, F. *Manual de seguridad vial: el factor alcohol. Adaptado a la LO 15/2007, de 30 de noviembre, por la que se modifica el Código Penal en materia de seguridad vial*, Universitat de València - Thomson Aranzadi, Pamplona, 2008, pàgs. 65 i ss.

¹⁹⁴ CABALLERO GEA, J.A. *Delitos contra la seguridad vial. Código Penal y Derecho Procesal Penal. Síntesis y ordenación de la doctrina de los Tribunales y Fiscalía General del Estado. Actualizado con la reforma introducida por la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial*, Dykinson, Madrid, pàgs. 87-88. En aquest sentit, pel que fa als casos "límit", cal tenir present el marge d'errada tècnicament admissible de l'aparell que s'ha fet servir (vg. la Sentència del Jutjat Penal 4° de Pamplona, 19/2008, de 11 de febrer, va absoldre a un conductor al qual li van practicar dues medicions en un control d'alcoholèmia amb un resultat de 0'63 mg/l - aire espirat - per considerar que es trobava dins del marge d'errada permès, i tractant-se de la única prova de càrrec que constava a la causa"). Per a una estudi jurisprudencial ampli de la rellevància de l'errada als etilòmetres quan la tasa d'alcohol supera ligerament els 0'60 miligramas, veure, per tots: ÁLVARO LÓPEZ, M^a. C - PERDICES LÓPEZ, A. *Delitos de tráfico. Criterios y respuestas de los tribunales penales en seguridad vial*, obr, cit, pàgs. 229 i ss.

¹⁹⁵ CLIMENT DURÁN, C. *La prueba en los delitos contra la seguridad del tráfico (medición del grado de alcoholemia)*, a *"Delincuencia y Seguridad Vial"*, dirigida per Rosario de Vicente Martínez, Estudios de Derecho Judicial, 114-2007, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, 2007, pàgs. 366-368.

generalment com a prova de contrast¹⁹⁷, ja sigui perquè així ho ha ordenat l'autoritat judicial.

Als casos on no sigui possible practicar la prova d'alcoholemia a través de l'etilòmetre - vg. quan el conductor resulta ferit a l'accident - tant la doctrina com la jurisprudència s'han plantejat el dubte de si els anàlisis practicats amb fins de diagnòstic pels facultatius del centre mèdic on sigui traslladat poden incorporar-se com a prova al procediment penal amb l'objectiu de determinar, si és el cas, l'alcoholèmia.

En aquest punt, la STC 25/2005¹⁹⁸, sense oblidar el Vot particular en sentit contrari que n'incorpora¹⁹⁹, ha reconegut d'una banda, que les anàlisis de sang practicades dins del marc de les proves mèdiques indispensables per a fixar el tractament curatiu a seguir no es fan contra la voluntat del subjecte, sinó voluntàriament, sense vulnerar els drets a la integritat física o a la intimitat corporal; i, d'altra, que si bé la incorporació de l'història clínica al procés penal pot arribar a afectar al dret a la intimitat personal, el cert és que pot estar justificada, constitucionalment (l'habilitació legal vindria donada per l'art. 339 LECrim i l'art. 12 de la Llei de Seguretat Viària), sempre que la decisió judicial de requeriment de remissió de l'expedient clínic al centre hospitalari sigui idònea, necessària, proporcionada i motivada²⁰⁰.

¹⁹⁶ En aquest punt cal assenyalar, com ha defensat MARTÍN UCLÉS, F. *Aspectos jurídicos y policiales de la alcoholemia*, Tirant lo blanch, València, 2003, pàgs. 145-146, que l'anàlisi de la sang s'haurà de dur a terme amb moltes "precaucions" (vg. sense utilitzar l'alcohol per a desinfectar - ja sigui la jeringa o la pell -).

¹⁹⁷ DE PERAY BARJÉS, A. *La diligencia de alcoholemia*, a *La actuación de la policía judicial en el proceso penal*, dirigida per Pedro Martín García, Marcial Pons, Madrid-Barcelona, 2006, pàgs. 206-207.

¹⁹⁸ STC 25/2005. Per a un estudi d'aquesta sentència quan als delictes contra la seguretat viària, veure, per tots: DE LA ROSA CORTINA, M. *Análisis practicados con fines clínicos y prueba de cargo en la investigación de delitos contra la seguridad del tráfico*, Diario L Ley, 2005 (5), pàgs. 1008 i ss.

¹⁹⁹ Vot Particular a la STC 25/2005, formulat per María Emilia Casas i al qual s'afegeix Manuel Aragón Reyes, i en funció del qual als arts. 336 i 339 de la LECrim no s'ha previst de forma expressa i concreta la restricció judicial del dret fonamental, sense que s'hagi d'entendre com a suficient una mera habilitació legal genèrica.

²⁰⁰ GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, M. *Excesos de velocidad e intoxicaciones punibles*, a *"Protección penal de la seguridad vial"*, obr, cit, pàgs. 106-108: "Así la decisión debe ser idónea para alcanzar el fin legítimo desde el punto de vista constitucional, es decir, para determinar los hechos objeto del proceso penal. Además, debe ser necesaria, lo que implica que no existan otros medios menos gravosos para alcanzar el fin. Y, por último, debe ser también proporcionada, en el sentido de que resulte un sacrificio no desmedido a los derechos individuales en relación con la gravedad de los hechos y de los indicios existentes. Para garantizar el derecho de defensa en estos supuestos debería informarse al implicado, tan pronto como sea posible, del derecho de contraste que le asiste, para que en su caso tenga la oportunidad de encargar un contraanálisis y, desde un punto de vista procesal, debe procederse a la ratificación por parte del facultativo del informe en el que consten los resultados de la extracción sanguínea en el acto del juicio oral. Además, deberá

Quant a la pràctica de les proves, l'art. 23 del Reglament General de la Circulació afegeix que: "1. Si el resultado de la prueba practicada diera un grado de impregnación alcohólica superior a 0'5 gramos de alcohol por litro de sangre o de 0'25 miligramos de alcohol por litro de aire espirado, o al previsto para determinados conductores en el artículo 20²⁰¹ o, aun sin alcanzar estos límites, presentara la persona examinada síntomas evidentes de encontrarse bajo la influencia de bebidas alcohólicas, el agente someterá al interesado, para una mayor garantía y a efecto de contraste, a la práctica de una segunda prueba de detección alcohólica por el aire espirado, mediante un procedimiento similar al que sirvió para efectuar la primera prueba, de lo que habrá de informarle previamente. 2. De la misma forma advertirá a la persona sometida a examen del derecho que tiene a controlar, por sí o por cualquiera de sus acompañantes o testigos presentes, que entre la realización de la primera y de la segunda prueba medie un tiempo mínimo de 10 minutos. 3. Igualmente, le informará del derecho que tiene a formular cuantas alegaciones u observaciones tenga por conveniente, por sí o por medio de su acompañante o defensor, si lo tuviese, las cuales se consignaran en la diligencia, y a contrastar los resultados obtenidos mediante análisis de sangre, orina u otros análogos, que el personal facultativo del centro médico al que sea trasladado estime más adecuados. 4. En el caso de que el interesado decida la realización de dichos análisis, el agente de la autoridad adoptará las medidas más adecuadas para su traslado al centro sanitario más próximo al lugar de los hechos. Si el personal facultativo del centro apreciara que las pruebas solicitadas por el

garantizarse que la custodia y remisión de las muestras se encuentre controlada judicialmente". En tot cas, cal assenyalar que estem davant d'un tema controvertit on el propi Tribunal Constitucional - vg. STC 206/2007 - ha considerat, en atenció a que no va existir consentiment vàlid de l'imputat (que estava conscient a l'hospital) per a la seva pràctica i a que no van existir raons d'urgència suficients que justifiquessin la no obtenció de l'autorització judicial, que existeix vulneració del dret a la intimitat personal en un cas on practicades les anàlisis de sang pel personal sanitari, els agents de policia van sol.licitar, sense autorització judicial prèvia, que sobre les mostres obtingudes es practiqués una prova de detecció alcohòlica" (PULICO QUECEDO, M. *Derecho a la intimidad, consentimiento informado y pruebas de alcoholemia*, Repertorio Aranzadi del Tribunal Constitucional, 2007-3, pàgs. 2319-2321).

²⁰¹ Art. 20 del Reglament General de la Conducció: "... Cuando se trate de vehículos destinados a transporte de mercancías con una masa máxima autorizada superior a 3500 kg , vehículos destinados al transporte de viajeros de más de nueva plazas, o de servicio público, al transporte escolar y de menores, al de mercancías peligrosas o de servicio de urgencia o transportes especiales, los conductores no podrán hacerlo con una tasa de alcohol en sangre superior a 0'3 gramos por litro, o de alcohol en aire espirado superior a 0'15 miligramos por litro. Los conductores de cualquier vehículo no podrán superar la tasa de alcohol en sangre de 0'3 gramos por litro ni de alcohol espirado en aire espirado de 0'15 miligramos por litro durante los dos años siguientes a la obtención del permiso o licencia que les habilita para conducir. A estos efectos, sólo se computará la antigüedad de la licencia de conducción cuando se trate de la conducción de vehículos para los que sea suficiente dicha licencia".

interesado son las adecuadas, adoptará las medidas tendentes a cumplir lo dispuesto en el artículo 26".

Des del punt de vista de l'art. 379.2 del Codi Penal (segons paràgraf) s'ha debatut que succeix als casos on un conductor dóna dos xifres diferents de taxa d'alcohol: una per sobre del tipus penal i una altra per sota. En atenció a l'art. 23 del Reglament General de la Circulació, que estableix l'obligatorietat de practicar dues proves de detecció per a una major garantia i als efectes de contrast, crec possible entendre que el resultat ha de ser superior a les dues proves²⁰².

Segons l'art. 24 del Reglament de la Circulació, relatiu a les diligències de l'agent: *"Si el resultado de la segunda prueba practicada por el agente, o el de los análisis efectuados a instancia del interesado, fuera positivo, o cuando el que condujere un vehículo a motor presentara síntomas evidentes de hacerlo bajo la influencia de bebidas alcohólicas o apreciara presuntamente implicado en una conducta delictiva, el agente de la autoridad, además de ajustarse, en todo caso, a lo establecido en la Ley de Enjuiciamiento Criminal, deberá: a) Describir con precisión, en el boletín de denuncia o en el atestado de las diligencias que practique, el procedimiento seguido para efectuar la prueba o pruebas de detección alcohólica, haciendo constar los datos necesarios para la identificación del instrumento o instrumentos de detección empleados, cuyas características genéricas también detallará; b) Consignar las advertencias hechas al interesado, especialmente la del derecho que le asiste a contrastar los resultados obtenidos en las pruebas de detección alcohólica por el aire espirado mediante análisis adecuados, y acreditar en las diligencias las pruebas o análisis practicados en el centro sanitario al que fue trasladado el interesado; c) Conducir al sometido a examen, o al que se negase a someterse a las pruebas de detección alcohólica, en los supuestos en que los hechos revistan caracteres delictivos, de conformidad con lo dispuesto a la Ley de Enjuiciamiento Criminal, al juzgado correspondiente a los efectos que procedan".*

D'altra banda, si el resultat de les proves i dels anàlisis, al seu cas, fos positiu, l'agent també podrà procedir a la immediata immovilització del vehicle, a través del seu precinte o d'altre procediment efectiu que impedeixi la seva circulació, a no ser que una altra persona, degudament habilitada, es pugui fer càrrec de la conducció, i adoptarà totes

²⁰² SÁNCHEZ MORENO, J. *Conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas*, obr. cit, pàg. 19: *"la objetivización del tipo penal y el principio "in dubio pro reo" deben abonar dicha solución"*.

les mesures necessàries per assegurar la seguretat de la circulació, de les persones transportades - especialment si es tracta de nens, ancians, malalts o invàlids -, i la del propi vehicle i la seva càrrega. També podrà immovilitzar-se el vehicle als casos de negativa a efectuar les proves de detecció alcohòlica.

Si no es tracta dels casos on l'autoritat judicial hagués ordenat el depòsit o intervenció del vehicle, als quals s'haurà d'estar al que disposi l'autoritat en qüestió, la immovilització del vehicle es deixarà sense efecte tan aviat com desaparegui la causa que la va motivar o bé es pugui substituir al conductor, previ requeriment de l'interessat, per un altre habilitat que ofereixi garantia suficient als agents de l'autoritat. Les despeses que puguin derivar amb motiu de la immovilització, trasllat o depòsit del vehicle seràn a càrrec del conductor o d'aquella persona que legament hagi de respondre per ell (art. 25 del Reglament General de la Ciculació).

Pel que fa a les obligacions del personal sanitari, l'art. 26 del Reglament General de la Circulació estableix que: *"1. El personal sanitario vendrá obligado, en todo caso, a proceder a la obtención de muestras y remitirlas al laboratorio correspondiente, y a dar cuenta, del resultado de las pruebas que se realicen, a la autoridad judicial, a los órganos periféricos del organismo autónomo de la Jefatura Central de Tráfico y, cuando proceda, a las autoridades municipales competentes. Entre los datos que comunique el personal sanitario a las mencionadas autoridades u órganos figurarán, en su caso, el sistema empleado en la investigación de la alcoholemia, la hora exacta en que se tomó la muestra, el método utilizado para su conservación y el porcentaje de alcohol en sangre que presente el individuo examinado. 2. Las infracciones a las distintas normas de este capítulo, relativas a la conducción habiendo ingerido bebidas alcohólicas y la obligación de someterse a las pruebas de detección alcohólica, tendrán la consideración de infracciones muy graves"*.

De conformitat amb tot allò que acabem d'exposar, el test d'alcoholèmia es presenta com una diligència de prevenció i investigació ubicada dins de la regulació del cos del delictes (art. 356), però que participa, com bé ha assenyalat GIMENO SENDRA²⁰³,

²⁰³ GIMENO SENDRA, V. *Valor probatorio de los métodos alcoholométricos*, Diario La Ley, 1984 (4), pàg. 1108. En la mateixa línia s'ha expressat CLIMENT DURÁN, C. *La prueba en los delitos contra la seguridad del tráfico (medición del grado de alcoholemia)*, a "Derecho Penal y Seguridad Vial", Estudios de Derecho

de la naturalesa de la prova pericial, ja que a través de tècniques especialitzades està dirigida a comprovar el fet justiciable i la determinació del seu autor. Del seu resultat pot derivar, en conseqüència, la necessitat d'adoptar determinades mesures cautelars, ja sigui per evitar la comisió d'altres delictes, per garantir el pas a disposició judicial del presumpte responsable o, per assegurar la resposta davant d'eventuals responsabilitats civils.

Aquesta diligència, que ha provocat importants dubtes quant a la seva compatibilitat amb el respecte de determinats drets fonamentals²⁰⁴, s'ha de plasmar a l'atestat (arts. 292 i 293 LECrim)²⁰⁵. Segons una primera interpretació de la nostra jurisprudència constitucional, de conformitat amb la dicció literal de l'art. 297 LECrim, la pràctica del test d'alcoholemia no té cap valor probatori, ja que té el valor de mera "denúncia" que exigeix prova al judici oral a través de la declaració testifical dels funcionaris de policia que van intervenir a la seva elaboració²⁰⁶. Malgrat això, una segona doctrina constitucional, contradictòria amb la primera, atribueix al test d'alcoholemia la consideració de "prova preconstituïda"²⁰⁷.

Judicial, 114-2007, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Madrid, 2007, pàg. 362: *"La medición del grado de alcoholemia es una prueba preconstituída por los funcionarios policiales que la practican. Dadas las circunstancias en que se realiza, con toda urgencia o perentoriedad, para procurar apreciar en qué estado de intoxicación etílica se hallaba el sujeto afectado en el momento de ir conduciendo y teniendo presente su irrepitibilidad, ha de realizarse con exclusiva intervención policial. De ahí que se puede decir que es una prueba policial preconstituída en la fase de instrucción. Como la medición se realiza con unos aparatos de gran precisión técnica, puede decirse también que se trata de una prueba pericial (lato sensu) preconstituída. Esto impone, precisamente, que la realización de tal medición esté acompañada del máximo de garantías procesales posibles"*.

²⁰⁴ STC 107/1985 i STC 161/1997. Per a una valoració del test d'alcoholèmia i la seva possible influència a l'esfera dels drets fonamentals (dret a la llibertat de moviments, dret a la integritat física, dret a la intimitat personal, dret a no declarar contra sí mateix i a no confesar-se culpable i dret a la presumpció d'innocència), veure, per totes, les reflexions apuntades per TOLEDO CASTILLO, F - CAMPÓN DOMÍNGUEZ, J.A - MARTÍN UCLÉS, F. *Manual de seguridad vial: el factor alcohol. Adaptado a la LO 15/2007, de 30 de noviembre, por la que se modifica el Código Penal en materia de seguridad vial*, obr. cit, pàgs. 395 i ss; RODRÍGUEZ FERNÁNDEZ, I. *La conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, drogas tóxicas, estupefacientes y sustancias psicotrópicas*, Comares, Granada, 2006, pàgs. 122 i ss.

²⁰⁵ Sobre el paper de l'atestat quant a la seguretat viària i el seu valor probatori, veure, per tots: MARCHAL ESCALONA, A.N (i d'altres). *El atestado. Seguridad vial*, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2009, pàgs. 411 i ss; NAVARRO OLIVELLA, P. *Prólogo a l'obra "El atestado. Seguridad vial" de Marchal Escalona*, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2010, pàgs. 21-22; i PLANCHADELL GARGALLO, A. *Valor probatorio del atestado policial*, a *"Seguridad vial. Especial referencia a la reforma operada en el Código Penal mediante la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre*, coordinada per Vidales Rodríguez i Mera Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008, pàgs. 381 i ss.

²⁰⁶ Aquesta va ser la doctrina fixada per la STC 31/1981.

Això és així perquè les dades que s'han obtingut a través de la realització del test són de caràcter objectiu i no es poden reproduir al judici oral. En tot cas, l'òrgan jurisdiccional no pot fonamentar al test d'alcoholemia la seva convicció a l'hora de dictar una sentència de condemna, sinó que serà necessari, d'una banda, que el test s'hagi practicat amb compliment de totes les formalitats exigides per la llei amb l'objectiu de preservar el dret de defensa²⁰⁸; i, d'altra, que els seus resultats s'incorpoin al judici oral (amb respecte dels principis d'immediació, publicitat i contradicció) a través de la seva ratificació al judici oral pels agents que el van practicar, ja que no serà suficient la simple lectura o reproducció al judici oral de l'atestat al qual hi consta el resultat del test d'alcoholemia²⁰⁹.

Davant de les disfuncions pràctiques que genera el fet d'exigir que els agents policials hagin de comparèixer al judici oral per a ratificar allò que van declarar a l'atestat: a) la negativa incidència pel que al compliment de les seves funcions diàries i quotidianes; i b) la pèrdua de l'eficàcia probatòria de les seves manifestacions com a conseqüència dels nombrosos assumptes on intervenen i del pas del temps; la doctrina s'ha plantejat com a possibles solucions tant utilitzar l'instrument de la prova anticipada (arts. 777.2 LECrim: *"Cuando por razón del lugar de residencia de un testigo o víctima, o por otro motivo, fuere de temer razonablemente que no podrá practicarse en el juicio oral, o pudiera motivar sus suspensión, el Juez de instrucción practicará inmediatamente la misma asegurando en todo caso la posibilidad de contradicción de las partes. Dicha diligencia deberá documentarse en soporte apto para la grabación y reproducción del*

²⁰⁷ Segons aquesta interpretació, com a conseqüència del caràcter irrepètible del resultat dels tests d'alcoholemia, l'atestat policial en aquest extrem ha de gaudir dels efectes de la prova preconstituïda (vg. STC 173/1997).

²⁰⁸ GIMENO SENDRA, V - LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas, obr, cit*, pàg. 88: *"Ahora bien, para que tales actos (test de alcoholemia), puedan erigirse en prueba preconstituída, es preciso que se garantice la posibilidad de contradicción, para lo cual los funcionarios de policía han de ser escrupulosos con el deber de información al imputado de las consecuencias desfavorables que le puede acarrear el sometimiento a tales pruebas y, de modo especial, de su derecho a someterse a un análisis clínico de extracción de sangre. Si tales informaciones se omitieran, en la medida en que la prueba se obtiene mediante la vulneración del derecho de defensa, ha de reputarse como "prohibida" y excluir la posibilidad de fundamentar una sentencia condenatoria"*. En la mateixa línia, veure, entre d'altres, la STC 5/1989, STC 111/1999 i STC 134/2007.

²⁰⁹ STC 161/1991; STC 173/1997. En la mateixa direcció de pensament, veure, per tots: MONTÓN REDONDO, A. *Derecho Jurisdiccional III. Proceso Penal*, amb Barona Vilar, Montero Aroca i Gómez Colomer, Tirant lo blanch, València, 2005, pàg. 219; ROMÁN PINA-FUSTER, R. *Embriaguez, Alcoholismo y Derecho Penal*, Bosch, Barcelona, 2000, pàg. 185; i SÁNCHEZ MORENO, J. *Conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, obr, cit*, pàg. 29.

sonido y de la imagen o por medio de acta autorizada por el Secretario judicial, con expresión de los intervinientes. A efectos de su valoración como prueba en sentencia, la parte a quien interese deberá instar en el juicio oral la reproducción de la grabación o la lectura literal de la diligencia, en los términos del art. 730 LECrim", i 797 LECrim: "El Juzgado de guardia, tras recibir el atestado policial, junto con los objetos, instrumentos y pruebas que, en su caso, lo acompañen, incoará, si procede, diligencias urgentes. Sin perjuicio de las demás funciones que tiene encomendadas, practicará, cuando resulten pertinentes, las siguientes diligencias, en el orden que considere más conveniente o aconsejen las circunstancias, con la participación activa del Ministerio Fiscal: 8ª. Ordenará la citación, incluso verbal, de las personas que considere necesario que comparezcan ante él. A estos efectos no procederá la citación de miembros de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad que hubieren intervenido en el atestado cuya declaración obre en el mismo, salvo que, excepcionalmente y mediante resolución motivada, considere imprescindible su nueva declaración antes de adoptar alguna de las resoluciones previstas en el artículo siguiente"²¹⁰, com admetre la seva condició de prova preconstituïda (perícia tècnica objectiva que es desenvolupa amb instrumental tècnic sobre situacions o estats que no es poden reproduir al judici oral) a través de la creació del document que s'haurà d'incorporar al judici oral per assolir que el test d'alcoholemia desplegui la seva eficàcia probatòria²¹¹.

En aquesta direcció de pensament, quan l'art. 797.1.8ª LECrim, relatiu a les diligències urgents davant del Jutjat de Guàrdia al procediment per a l'enjudiciament ràpid de determinats delictes, consagra que aquest (el Jutjat de guàrdia), un cop rebut l'atestat policial, conjuntament amb els objectes, instruments i proves que, al seu cas, l'acompanyin, ordenarà, si procedeix, la citació, inclús verbal, de les persones que estimi

²¹⁰ Sobre els problemes d'aquesta solució forçada, veure, per tots: GONZÁLEZ MONTES, F. *Especialidades en los juicios penales por hechos de tráfico*, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales.", obr, cit, pàgs. 615-616: "De alguna manera, se favorecería una mayor inmediatez entre la fecha de realización de la prueba y la declaración ante el juez, pero no se evitaría que tengan que abandonar su actividad para comparecer ante el Juzgado. Aunque la prueba anticipada deba realizarse con las mismas garantías que la celebrada en el juicio oral, cumpliría la condición de que se practique ante un juez imparcial e independiente, pero no con la de que sea en presencia de quien deba dictar la sentencia. Es dudoso que bajo la expresión "... o por otro motivo ...", quepa encajar el abandono de funciones por parte de los agentes. Supone una contradicción con lo establecido en el propio art. 797.1.8ª LECrim en cuanto que se sanciona en éste la no procedencia de citación de los miembros de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad que hubieren intervenido en el atestado cuya declaración obre en el mismo".

²¹¹ GIMENO SENDRA, V. *Derecho Procesal Penal*, amb Moreno Catena i Cortés Domínguez, Colex, Madrid, 1996, pàg. 476; i molt tímidament, GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, M. *Excesos de velocidad e intoxicaciones punibles*, a "Protección penal de la seguridad vial", Tirant lo blanch, València, 2009, pàg. 103.

necessari que compareguin davant d'ell, però matissant que no procedirà la citació dels membres de les Forces i Cossos de Seguretat que haguessin intervingut a l'atestat si la seva declaració consta al mateix, a no ser que, excepcionalment i a través de resolució motivada, consideri imprescindible la seva nova declaració, en realitat s'està convertint un acte d'investigació policial en un acte d'investigació judicial²¹², de tal forma que es podria arribar a defensar la possibilitat d'aplicació de l'art. 730 LECrim: *"Podrán también leerse a instancia de cualquiera de las partes las diligencias practicadas en el sumario que, por causas independientes de la voluntad de aquéllas, no pueden ser reproducidas en el juicio oral"*, la qual cosa ens podria portar a admetre, no sense riscos, que la ratificació dels agents a la vista es pogués substituir per la simple lectura de l'atestat.

Quant als estupefaents, psicotròpics, estimulants i substàncies anàlogues, l'art. 27 del Reglament General de la Circulació disposa que no podran circular per les vies objecte de la legislació sobre tràfic, circulació de vehicles a motor i seguretat viària, aquells conductors de vehicles o bicicletes que hagin ingerit o incorporat al seu organisme psicotròpis, estimulants i substàncies anàlogues, entre les quals s'inclouran, en qualsevol cas, els medicament o d'altres substàncies que provoquin l'efecte d'alterar l'estat físic o mental apropiat per a circular sense perill.

En relació a les proves per a la detecció d'aquestes substàncies, l'art. 28 del Reglament General de la Circulació consagra que: *"1. Las pruebas para la detección de estupefacientes, psicotrópicos, estimulantes u otras sustancias análogas, así como las personas obligadas a su realización, se ajustarán a lo dispuesto en los párrafos siguientes: a) Las pruebas consistirán normalmente en el reconocimiento médico de la persona obligada y en los análisis clínicos que el médico forense u otro titular experimentado, o personal facultativo del centro sanitario o instituto médico al que sea trasladada aquélla, estimen más adecuados. A petición del interesado o por orden de la autoridad judicial, se podrán repetir las pruebas a efectos de contraste, que podrán consistir en análisis de sangre, orina u otros análogos: a) Toda persona que se encuentre en una situación análoga a cualquiera de las enumeradas en el artículo 21, respecto a la investigación de la alcoholemia, queda obligada a someterse a las pruebas señaladas en el párrafo anterior."*

²¹² GONZÁLEZ MONTES, F. *Especialidades procesales en los juicios penales por hechos de tráfico, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales."*, obr, cit, pàg. 616; MIRANDA ESTRAMPES, M. *La mínima actividad probatoria en el proceso penal*, Bosch, Barcelona, 1997, pàg. 318.

En los casos de negativa a efectuar dichas pruebas, el agente podrá proceder a la inmediata inmovilización del vehículo en la forma prevista en el artículo 25. b) El agente de la autoridad encargado de la vigilancia del tráfico que advierta síntomas evidentes o manifestaciones que razonablemente denoten la presencia de cualquiera de las sustancias aludidas en el organismo de las personas a que se refiere el artículo anterior se ajustará a lo establecido en la Ley de Enjuiciamiento Criminal y cuanto ordene, en su caso, la autoridad judicial, y deberá ajustar su actuación, en cuanto sea posible, a lo dispuesto en este Reglamento para las pruebas de detección alcohólica. c) La autoridad competente determinará los programas para llevar a cabo los controles preventivos para la comprobación de estupefacientes, psicotrópicos, estimulantes u otras sustancias análogas en el organismo de cualquier conductor. 2. Las infracciones a este precepto relativas a la circulación bajo los efectos de estupefacientes, psicotrópicos, estimulantes u otras análogas, así como la infracción de someterse a las pruebas para su detección, tendrán la consideración de infracciones muy graves", n'incorpora una regulació molt poc detallada.

Per aquest motiu, al llarg de molt temps el tipus penal de l'art. 379.2 CP s'ha aplicat en moltes menys ocasions pel que fa al consum de drogues, ja que, més enllà de practicar al subjecte una anàlisi de sang, no existia un mètode fiable per detectar el seu consum recent²¹³. Així, com es posa de relleu a la darrera Memòria de la Fiscalia General de l'Estat, Espanya és un dels pocs països de la UE als que avui dia - sens perjudici d'aïllades intervencions - no hi ha una regulació específica de proves sobre consum i influència de les drogues.

Això és degut, en gran part, a l'absència d'una regulació específica que possibiliti la seva realització eficaç en determinats supòsits. Com les previsions dels arts. 12 LSV i 28 RGC són clarament insuficients, regna, en aquesta matèria, un intens sentiment d'impunitat que es plasma a la pràctica a la inaplicació del delictes de l'art. 379.2 CE, la conducció sota la influència de drogues tòxiques, psicotròpics i substàncies estupefaents. Aquesta situació, però, com a conseqüència de la disponibilitat de dispositius mòbils per dur a terme un test de saliva, ha començat a canviar els últims anys.

²¹³ DE VICENTE MARTÍNEZ, R. *Derecho Penal de la Circulación. Delitos relacionados con el tráfico vial*, 2ª, ed, Bosch, Barcelona, 2008, pàg. 402; GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, M. *Excesos de velocidad e intoxicaciones punibles*, a "Protección penal de la seguridad vial", obr, cit, pàg. 99.

En aquesta línia de pensament, sembla encertat el criteri del Fiscal Especialista quant a la Seguretat Viària (Memòria de 2008), segons el qual es proposa la següent modificació legal de l'art. 796.7ª LECrim: *"La práctica de las pruebas de alcoholemia se ajustará a lo establecido en la legislación de seguridad vial. Las pruebas para detectar la presencia de drogas tóxicas, estupefacientes y sustancias psicotrópicas en los conductores de vehículos a motor y ciclomotores serán realizadas por agentes de la policía judicial de tráfico con formación específica y sujeción, asimismo, a lo previsto en las normas de seguridad vial. Cuando el test indiciario salival arroje un resultado positivo o el conductor presente signos de haber consumido las sustancias referidas, estará obligado a facilitar saliva en la cantidad suficiente que será analizada en los laboratorios homologados, garantizándose la cadena de custodia. En caso de que por cualquier circunstancia el conductor presentara los signos referidos y no pudiera realizar el test de saliva indiciario deberá someterse a la extracción y posterior análisis de cualquier otro fluido corporal apto para determinar la presencia de las sustancias mencionadas. Esto mismo será de aplicación en aquellos supuestos en los que habiendo arrojado el test salival indiciario un resultado positivo, no fuera posible por cualquier circunstancia obtener la cantidad de saliva suficiente para la práctica del análisis en laboratorio. Todo conductor podrá solicitar prueba de contraste consistente en análisis de sangre, orina u otras análogas".*

2.4.- LES PRESSUMPCIONS DELS ARTICLES 379.2 I 380.2 DEL CODI PENAL

La LO 15/2003, va incloure una doble pressumpció legal quant al delictes de conducció temerària: "temeritat manifesta" i "concret perill per la vida o la integritat de les persones"²¹⁴. Davant de la indeterminació dels criteris que es van fer servir per a determinar la concurrència "d'altres taxes d'alcohol a la sang" i "de l'excés desproporcionat de velocitat"²¹⁵, no han mancat autors que van qualificar la regulació de 2003 com un "adefesio jurídic" que plantejava importants dubtes de constitucionalitat²¹⁶.

Així les coses, a la reforma operada per la LO 15/2007 es va produir, d'una banda, l'eliminació de les dues expressions (altres taxes d'alcohol a la sang i excés desproporcionat de velocitat) i de la pressumpció sobre el perill concret²¹⁷; i, d'altra, es van concretar els casos als quals la conducció ha de ser qualificada com a temerària als efectes de l'art. 380 CP (que no ha patit, més enllà de les alternatives de pena, cap modificació amb motiu de la recent LO 5/2010²¹⁸): "1. *El que condujere un vehículo a motor o un ciclomotor con temeridad manifiesta y pusiere en concreto peligro la vida o la integridad de las personas será castigado con las penas de prisión de seis meses a dos años y privación del derecho a conducir vehículos a motor y ciclomotores por tiempo*

²¹⁴ Concretament, amb la reforma de 2003 es va afegir un segon apartat a l'art. 381 CP: "en todo caso, se considerará que existe temeridad manifiesta y concreto peligro para la vida o la integridad física de las personas en los casos de conducción bajo los efectos de bebidas alcohólicas con altas tasas de alcohol en sangre y con un exceso desproporcionado de velocidad respecto a los límites establecidos".

²¹⁵ ORTS BERENGUER - ALONSO RIMO. *El nuevo párrafo segundo del artículo 381 del Código Penal: una propuesta de interpretación restrictiva*, RGDP, 2005 (4), pàg. 4.

²¹⁶ MAGALDI PATERNOSTRO. *Comentarios al Código Penal. Parte Especial*, II, dirigida per Córdoba Roda i García Arán, Madrid, 2004, pàg. 1716; MORILLAS CUEVA - SUÁREZ LÓPEZ. *Tratamiento penal de la conducción temeraria, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, coordinada por Morillas Cueva, Madrid, 2007, pàg. 319

²¹⁷ Sobre l'encert de l'eliminació de la pressumpció sobre el perill concret a la regulació de 2007, veure, per tots: HORTAL IBARRA, J.C. *El delito de conducción temeraria (arts. 379.1 y 2 in fine y 380): algunas reflexiones al hilo de las últimas reformas, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial"*, obr, cit, pàgs. 148-150.

²¹⁸ En tot cas, quant al delictes de conducció temerària cal posar de manifest que el fiscal coordinador de la seguretat viària, Bartolomé Vargas, ha fet arribar a la policia, amb motiu de la reforma de 2010, instruccions en el sentit que aquells conductors que es posen al darrera d'un altre vehicle (molt a prop) per obligar-li a accelerar; o aquells altres que avancen un altre vehicle amb gestos insultants i que tot seguit frenen per obligar-li a reduir la velocitat, quan la seva actitud hagi generat un perill concret, podren ser imputats per un delictes de conducció temerària.

superior a uno y hasta seis años. 2. A los efectos del presente precepto se reputará manifiestamente temeraria la conducción en la que concurrieren las circunstancias previstas en el apartado primero - el que condujere un vehículo de motor o un ciclomotor a velocidad superior en sesenta kilómetros por hora en vía urbana o en ochenta kilómetros por hora en vía interurbana a la permitida reglamentariamente - y en el inciso segundo del apartado segundo del artículo anterior - el que condujere con una tasa de alcohol en aire espirado superior a 0,60 miligramos por litro o con una tasa de alcohol en sangre superior a 1,2 gramos por litro -".

Quan la regulació de 2007 estableix uns límits de velocitat fa possible, a la pràctica, que no s'apliqui el delictes de conducció temerària a aquells que, malgrat conduir manifestament de forma temerària (vg. conduir per un autovia a 150 km/hora amb boira intensa i sota una molt forta pluja), ho fan a una velocitat inferior a la prevista pel legislador. Un sector de la doctrina també ha criticat la inclusió d'aquest "delictes de conducció a velocitat excessiva" perquè no valora la incidència real i pràctica que aquesta velocitat pogués tenir quant a la seguretat viària²¹⁹.

En la mateixa línia, com ja s'ha vist a l'apartat anterior d'aquest capítol²²⁰, la dicció literal de l'art. 379.2 CP (que no ha patit cap modificació amb motiu de la LO. 5/2010): *"Con las mismas penas será castigado el que condujere un vehículo de motor o ciclomotor bajo la influencia de drogas tóxicas, estupefacientes, sustancias psicotrópicas o de bebidas alcohólicas. En todo caso será condenado con dichas penas el que condujere con una tasa de alcohol en aire espirado superior a 0,60 miligramos por litro o con una tasa de alcohol en sangre superior a 1,2 gramos"*, permet concloure que estem davant de dues formes d'aplicar aquest delictes: a) quan es superin les taxes d'alcohol de 0,60 i de 1,2, respectivament, en tot cas, existirà delictes (l'únic que s'haurà d'acreditar és la superació de la taxa); b) a la resta de supòsits, caldrà la prova de l'ingesta d'alcohol i de la seva efectiva i real influència a la conducció.

²¹⁹ DE VICENTE MARTÍNEZ. *El delito de conducción bajo la influencia de drogas tóxicas, estupefacientes, sustancias psicotrópicas o bebidas alcohólicas y su propuesta de reforma*, DLL (6653), febrer de 2007, pàg. 9; DEL CASTILLO CODES, E. *La conducción temeraria: cuestiones de lege data y de lege ferenda. A propósito de la Sentencia de la Audiencia Provincial de Burgos de 12 de marzo de 2007*, Revista de Derecho Penal, enero de 2008, pàg. 90; HORTAL IBARRA, J.C. *El delito de conducción temeraria (arts. 379.1 y 2 in fine y 380), a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial"*, obr, cit, pàgs. 150-151.

²²⁰ Vid. II.3.

Com bé ha assenyalat GALLEGO SOLER²²¹, quan es superin les taxes d'alcohol fixades pel precepte, el nostre legislador dóna per provada la seva efectiva influència a la conducció (lesivitat material) a partir d'una simple dada estadística (delicte pressumppte)²²².

Malgrat que aquesta orientació legal pot tenir la seva base al Vot Particular que el Magistrat D. Guillermo Jiménez Sánchez va formular a la STC 319/2006²²³, el cert és que la pressumpció de l'art. 379.2 CP no tan sols es pot qüestionar des d'un punt de vista de política criminal (no sembla lògic el tracte discriminatori pel que fa al consum de drogues, la conducció prolongada sense descans o amb somni, o la conducció amb utilització simultània del mòbil)²²⁴, sinó també, des de la perspectiva processal (davant d'aquesta

²²¹ GALLEGO SOLER, J.I. *El nuevo delito de conducción bajo los efectos del alcohol y las drogas (art. 379.2 CP)*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial", dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008, pàg. 170; VARGAS CABRERA, B. *El delito de conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas y drogas tóxicas del art. 379 CP*, a "Derecho Penal y Seguridad Vial", dirigida per Rosario de Vicente Martínez, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Madrid, 2007, pàg. 187.

²²² Aquesta objectivització de la taxa d'alcohol ha estat defensada per un sector de la doctrina en funció d'assolir una major seguretat jurídica dels ciutadans (DOLZ LAGO, M.J. *Alcoholemias y juicios rápidos. Los peligros de un delito de peligro. Las alcoholemias entre la física y la metafísica. Paradojas de un delito inseguro*, Diario La Ley, 1994 (II), pàg. 1146). En un sentit crític sobre aquesta opció legislativa veure, per tots: LUZÓN PEÑA, D.M. *Posibles reformas de los delitos sobre la circulación*, a "Derecho Penal y Seguridad Vial", amb Cano Campos, Carbonell Mateu, De Llera Suárez-Bárcena i Martínez Arrieta, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2007, pàg. 35; i SÁNCHEZ MORENO, J. *Conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas*, obr, cit, pàgs. 17 i ss.

²²³ STC 319/2006.

²²⁴ ALCÁCER GUIRAO. *Embriaguez, temeridad y peligro para la seguridad del tráfico. Consideraciones en torno a la reforma del delito de conducción temeraria*, LLP (10), novembre de 2004, pàg. 2; GARCÍA ALBERO, R. *La nueva política criminal de la seguridad vial. Reflexiones a propósito de la LO 15/2007, de 30 de noviembre, y del Proyecto de Reforma del Código Penal*, Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología, 2007, pàg. 11:25; HORTAL IBARRA, J.C. *El delito de conducción temeraria (arts. 379.1 y 2 in fine y 380): algunas reflexiones al hilo de las últimas reformas*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial", obr, cit, pàgs. 146 i 154; QUERALT JIMÉNEZ, J.J. *Derecho penal español. Parte especial*, obr, cit, , pàg. 928; MOLINA GIMENO, F.J. *Delitos contra la seguridad vial. Comentarios a la reforma del Código Penal operada por LO 15/2007, de 30 de noviembre*, Revista de Derecho de la Circulación, any III, núm. 18, 2008, pàg. 12; ROBLEDO VILLAR, A. *Los delitos contra la seguridad vial. Innovaciones introducidas por LO 15/2007, de 30 de noviembre, por la que se modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial (BOE. núm. 288, de 1 de diciembre)*, Diario La Ley, núm. 6877, 2008 (1), pàg. 1624; RUSCA NADAL, J.O. *Reforma del Código Penal: Seguridad Vial. Aspectos básicos de la LO 15/2007*, Economist & Jurist, 2008 (núm. 117), pàg. 21; i SILVA SÁNCHEZ. *Consideraciones sobre el delito del art. 340 bis a) 1ª del Código Penal (conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, drogas tóxicas, estupefacientes o sustancias psicotrópicas)*, a "Derecho de la Circulación", Cursos del Centro de Estudios Judiciales, Madrid, 11, 1993, pàgs. 153 i ss. En aquest sentit cal posar de manifest que entre el 12 i el 25 % dels conductors analitzats amb motiu d'aspectes vinculats amb la circulació viària havien consumit drogues. Per aquesta raó, precisament, el fiscal coordinador de la

pressumpció legal, contradictòria amb l'obligat respecte del dret fonamental a la pressumpció d'innocència²²⁵, es dificulta, fins a l'extrem, l'exercici del dret a defensar-se provant²²⁶ i l'aplicació de l'apreciació en consciència de les proves²²⁷ i, a la vegada, es constata una clara administrativització d'aquesta matèria²²⁸).

seguretat viària, amb motiu de l'aprovació de la Llei orgànica 5/2010, ha anunciat la generalització, a partir del mes de desembre de 2010, dels controls d'estupefaents.

²²⁵ Quant al dret fonamental a la pressumpció d'innocència (analitzada monogràficament pel Prof. VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Presunción de inocencia del imputado e íntima convicción del Tribunal*, Bosch, Barcelona, 1984), cal posar de manifest, d'una banda, que la STC 200/2004 ha declarat que: "se vulneraría el derecho fundamental a la presunción de inocencia si por la acreditación de solamente uno de los elementos del delito - el que el conductor haya ingerido bebidas alcohólicas - se presumieran realizados los restantes elementos del tipo"; i, d'altra, que la STC 111/1999, quant a l'anterior regulació legal d'aquest delictes, va fixar que "comoquiera que se califique a este tipo delictivo, bien de peligro simplemente, bien de peligro abstracto o remoto, en ningún caso el derecho a la presunción de inocencia tolera que alguno de los elementos constitutivos del tipo se presuma en contra del acusado, sea con una presunción iuris tantum sea con una presunción iuris et de iure. La primera modalidad de presunción iuris tantum no es admisible constitucionalmente ya que, como declaró la STC 105/1988, produce una traslación o inversión de la carga de la prueba, de suerte que la destrucción o desvirtuación de tal presunción corresponde al acusado a través del descargo, lo que no resulta conciliable con el art. 24.2 CE. Y la segunda modalidad, la presunción iuris et de iure, tampoco es lícita desde un punto de vista constitucional, puesto que prohíbe la prueba en contrario de lo presumido, con los efectos, por un lado, de descargar de la prueba a quien acusa y, por otro, de impedir probar la tesis opuesta a quien se defiende, si es que opta por la posibilidad de probar su inocencia, efectos ambos que vulneran el derecho fundamental a la presunción de inocencia". Davant d'aquesta realitat de la nostra jurisprudència constitucional no és gens estrany que s'hagin plantejat importants dubtes quant a la constitucionalitat de l'actual art. 379.2 CP (CORCOY BIDASOLO, M. *Límites objetivos y subjetivos a la intervención penal en el control de riesgos*, a "Política criminal y reforma penal", dirigida per Mir Puig i la pròpia autora, Madrid, 2007, pàg. 53, nota. 27; GALLEGO SOLER, J.I. *El nuevo delito de conducción bajo los efectos del alcohol y las drogas (art. 379.2 CP)*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial", obr, cit, pàgs. 172 i ss.; QUERALT JIMÉNEZ, J. *Derecho penal español. Parte especial*, obr, cit, pàg. 926).

²²⁶ La construcció teòrica del dret a defensar-se provant troba el seu origen als plantejaments de VASALLI, G. *Il diritto alla prova nel processo penale*, Rivista Italiana di Diritto e Procedura Penale, 1968-I.

²²⁷ Quant a la correcta interpretació del sistema de l'apreciació en consciència (art. 741 LECrim: "El Tribunal, apreciando, según su conciencia las pruebas practicadas en el juicio, las razones expuestas por la acusación y la defensa y lo manifestado por los mismos procesados, dictará sentencia dentro del término fijado en esta Ley", com a sistema de la "persuació racional", veure, entre d'altres: DE LUCCA, G. *Il sistema delle prove penali e il principio del libero convencimento nel nuovo rito*, Rivista Italiana di Diritto e Procedura Penale, 1992-4; FERNÁNDEZ ENTRALGO, J. *Presunción de inocencia, libre apreciación de la prueba y motivación de las sentencias*, Revista General del Derecho, 1986; GIULANI, A. *Il problema del libero convencimento del giudice. Riflessioni storiche e metodologiche*, a "La Formazione del convencimento del giudice: il giudice fra libertà e regola" Trento, 1988; GORPHE, F. *La apreciación de las pruebas*, traducció de Alcalá-Zamora y Castillo, Ejea y Bosch Editores, Buenos Aires, 1950; GUTIÉRREZ ÁLVIZ Y CONRADI, F. *La valoración de la prueba penal*, Revista de Derecho Procesal Iberoamericana, 1975 (4); IGARTÚA SALAVERRÍA, J. *Desventuras de la íntima convicción. Estudios de jurisprudencia*, Rev. Colex, 1993 (7); *Una interpretación funcional de la "libre valoración" de las pruebas penales*, Jueces para la Democracia (información y debate), 1993/1, núm. 18; i *Valoración, motivación y control en el proceso penal*, Tirant lo blanch, València, 1994; JAÉN VALLEJO, M. *El criterio racional en la apreciación de la prueba penal*, Revista de Derecho Procesal, 1989-1; MIRANDA ESTRAMPES, M. *La mínima actividad probatoria en el proceso penal*, Bosch, Barcelona, 1997; NIEVA FENOLL, J. *La valoración de la prueba*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona, Buenos Aires, 2010; NOBILI, M. *Il principio del libero convencimento del giudice*, Giuffrè, Milano, 1974; PONCELA, P. *L'íntima conviction dans le jugement penal*, Revue interdisciplinaire d'études juridiques, 1983 (11); SENTÍS MELENDO, S. *Valoración de la prueba*, Revista de Derecho Procesal Iberoamericana, 1976 (2 i 3); SERRA DOMÍNGUEZ, M. *Contribución al estudio de la prueba*, als seus *Estudios de Derecho Procesal*, Ariel,

La introducció d'aquesta pressumpció legal al Dret Penal pot, sens dubte, facilitar la feina dels Jutges i Magistrats, als quals se'ls allibera de valorar i fonamentar la negativa influència que la prèvia ingesta d'alcohol ha tingut quant a la conducció²²⁹. Ara bé, en atenció a l'obligat respecte del dret fonamental a la pressumpció d'innocència, no sembla raonable que el legislador hagi optat per un model on no calgui provar la influència de l'alcohol pel que fa a la capacitat psicològica i física del conductor²³⁰ i, encara menys, que pretengui obviar la prova d'un element essencial del delictes (el perill real)²³¹.

Barcelona, 1969; TOMÁS Y VALIENTE, F. *"In dubio pro reo"*, libre *apreciación de la prueba y presunción de inocencia*, Revista Española de Derecho Constitucional, 1987; VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Presunción de inocencia del imputado e íntima convicción del Tribunal*, obr, cit, i VEGAS TORRES, J. *Presunción de inocencia y prueba en el proceso penal*, Ed. La Ley, Madrid, 1993.

²²⁸ En aquesta direcció de pensament s'han expressat, entre d'altres, GALLEGO SOLER, J.I. *El nuevo delito de conducción bajo los efectos del alcohol y las drogas (art. 379.2 CP)*, a *"Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial"*, obr, cit, pàg. 177; i HORTAL IBARRA, J.C. *El delito de conducción temeraria (arts. 379 1 y 2 in fine y 380): algunas reflexiones al hilo de las últimas reformas*, a *"Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código penal en materia de Seguridad Vial"*, obr, cit, pàg. 145.

²²⁹ GARCÍA ALBERO, R. *La nueva política criminal de la seguridad vial. Reflexiones a propósito de la LO 15/2007. de 30 de noviembre, y del Proyecto de Reforma del Código Penal*, Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología, 2007, pàg. 11:18; GUTIÉRREZ ROMERO, F.M. *Reforma del Código Penal en materia de seguridad vial: unas breves consideraciones*, Actualidad Jurídica Aranzadi, 2008, núm. 752, pàg. 8; SOLA RECHE, E. *Los viejos problemas de los nuevos delitos contra la seguridad vial*, Revista General de Derecho Penal, 2008 (10), pàg. 23.

²³⁰ HORTAL IBARRA, J.C. *El delito de conducción temeraria (arts. 379.1 y 2 in fine y art. 380): algunas reflexiones al hilo de las últimas reformas*, a *"Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial"*, obr, cit, pàgs. 143-144: *"De ahí que, a mi juicio, el concepto de "altas tasas de alcohol" no debe vincularse con la detección de un determinado porcentaje numérico, sino con la influencia que la previa ingesta de esta sustancia tenga sobre la conducción del sujeto. Dicha influencia ha de evidenciarse no sólo a través de la comprobación de determinados síntomas externos por terceras personas, sino que, en mi opinión, debía traducirse en una incorrecta y/o antirreglamentaria conducción"*; GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, M. *Excesos de velocidad e intoxicaciones punibles*, a *"Protección penal de la seguridad vial"*, obr, cit, pàgs. 109-110: *"... a costa de esa seguridad jurídica obtenida a través de un planteamiento objetivo y un adelantamiento de las barreras de protección, tiene lugar una quiebra del principio de igualdad, puesto que van a tratarse de forma idéntica supuestos que pueden ser dispares, y en los que los bienes jurídicos protegidos puede que ni siquiera se hayan visto afectados. Esto sucederá, principalmente, en aquellos casos en los que aún superándose los límites previstos no sólo no se haya producido una conducción irregular, sino que ni siquiera conste la merma de las capacidades psicofísicas del conductor ... Durante la tramitación de la reforma, algunos autores habían propuesto que al menos se permitiera que el acusado pudiera acreditar que en el caso concreto, pese a la constancia objetiva de la tasa penalmente establecida, no se había producido una alteración de sus capacidades, de modo que la presunción de afectación por encima del baremo fijado no fuera iure et de iure sino iuris tantum. Esta solución, a pesar de cargar sobre el acusado la prueba de su inocencia, hubiera sido preferible a la situación actual que, en los supuestos en los que se superen las tasas penales de alcoholemia, impide cualquier tipo de prueba al respecto"*. En sentit contrari s'han expressat, entre d'altres, no sense matissos: GONZÁLEZ-CUSSAC, J.L - VIDALES RODRÍGUEZ, C. *Los nuevos delitos contra la seguridad vial*, a *"Seguridad Vial. Especial referencia a la reforma operada en el Código Penal mediante la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre"*, coordinada per Vidales Rodríguez i Mera Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008, pàg. 206; i SANZ-DÍEZ DE ULZURRUN LLUCH, M. *Conducción manifiestamente temeraria*, a *"Protección penal de la seguridad vial"*, amb Gutiérrez Rodríguez, García del Blanco i Martín Lorenzo, coordinada per María Gutiérrez Rodríguez, Tirant lo blanch, València, 2009, pàgs. 196-197.

Segons aquesta línia interpretativa, potser fóra bó substituir l'actual presumpció legal de l'art. 379.2 CP, per una "presumpció jurisprudencial" (sistema alemany - & 316 StGB), on els òrgans judicials, i no el legislador, fossin els que haurien de fixar les taxes d'alcohol a partir de les quals s'hauria de constatar l'existència del delictes. D'aquesta forma, com ha assenyalat GALLEGO SOLER²³², "*no puede descartarse que se puedan articular mecanismo de defensa, articular prueba de descargo, que permitan acreditar en el caso concreto la no afectación para el bien jurídico-penal*".

²³¹ CERES MONTES, J.F. *La reforma del Código Penal en materia de seguridad vial por la Ley Orgánica 15/2007, desde la perspectiva de su ejecución*, La Ley Penal, Revista de Derecho Penal, Procesal y Penitenciario, núm. 48, 2008, pàg. 47; DEL CASTILLO CODES, E. *La conducción temeraria: cuestiones de lege data y de lege ferenda. A propósito de la Sentencia de la Audiencia Provincial de Burgos de 12 de marzo de 2007*, Revista de Derecho Penal, enero de 2008, pàgs. 83, 88 i 91; GALLEGO SOLER, J.I. *El nuevo delito de conducción bajo los efectos del alcohol y las drogas (art. 379.2 CP)*, a "*Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial*", obr, cit, pàg. 177; MAGALDI PATERNOSTRO, M^a. J. *El tipo del art. 380 del Código Penal. Una propuesta interpretativa*, a "*Derecho Penal y Seguridad Vial*", dirigida per De Vicente Martínez, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Madrid, 2007, pàgs. 205-206. En sentit contrari, per tots: GARCÍA ALBERO, R. *La nueva política criminal de la seguridad vial. Reflexiones a propósito de la LO 15/2007, de 30 de noviembre, y del Proyecto de Reforma del Código Penal*, obr, cit, pàg. 11:23.

²³² GALLEGO SOLER, J-I. *El nuevo delito de conducción bajos los efectos del alcohol y las drogas (art. 379.2 CP)*, a "*Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial*", obr, cit, pàg. 172. En la mateixa línia s'ha expressat CARBONELL MATEU, J.C. *La reforma del tratamiento penal de la seguridad vial*, a "*Derecho penal y seguridad vial*", amb Cano Campos, De Llera Suárez-Bárcena, Luzón Peña i Martínez Arrieta, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2007, pàg. 65,

2.5.- LA CONFORMITAT

La conformitat, com a manifestació del fenomen de la justícia penal consensuada o negociada²³³, és una institució en virtut de la qual la part passiva del procés penal accepta, dins de certs límits, la pena sol·licitada per l'acusació o la més greu d'aquelles sol·licitades si existeixen diversos acusadors, procedint-se a dictar sentència de forma immediata ja que es fa innecessària la vista. A la regulació originària de la Llei d'enjudiciament criminal es van preveure dues classes de conformitat: una, produïda a la qualificació provisional de la defensa ("conformitat amb l'escrit d'acusació"²³⁴); i l'altra, a l'inici de la vista ("conformitat a l'acte del judici oral"²³⁵). Aquestes dues conformitats es van mantenir amb motiu de la regulació del procediment abreujat de l'any 1988²³⁶, però, a la vegada, es va afegir una tercera classe: "el reconeixement de fets"²³⁷.

Per la seva banda, als judicis ràpids per delictes - aplicables als delictes contra la seguretat viària - el nostre legislador, a l'igual que succeeix al procediment abreujat, s'ha mostrat capficat, amb la idea d'aliviar la tramitació del procediment penal, en afavorir, a

²³³ AGUILERA MORALES. *El principio del consenso. La conformidad en el proceso penal español*, Cedecs, Barcelona, 1998; BARONA VILAR, S. *La conformidad en el proceso penal*, Tirant lo blanch, València, 1994; i *Seguridad, celeridad y justicia penal*, Tirant lo blanch, València, 2004; DE DIEGO DÍEZ, L.A. *Justicia criminal consensuada (algunos modelos de derecho comparado en los EE.UU., Italia y Portugal)*, Tirant lo blanch, València, 1999; GONZÁLEZ-CUÉLLAR SERRANO, N. *La conformidad en el proceso abreviado y en el llamado "juicio rápido"*, Diario La Ley, 2003 (5), pàg. 1826; RODRÍGUEZ GARCÍA, N. *La justicia penal negociada. Experiencias de derecho comparado*, Ed. de la Salamanca, 1997; i *El consenso en el proceso penal español*, Bosch, Barcelona, 1997.

²³⁴ Art. 655 LECrim: "*Si la pena pedida por las partes acusadoras fuese de carácter correccional, al evacuar la representación del procesado el traslado de calificación podrá manifestar su conformidad absoluta con aquella que más gravemente hubiere calificado, si hubiere más de una, y con la pena que se le pida; expresándose además por el letrado defensor, si esto no obstante, conceptúa necesaria la continuación del juicio. Si no la conceptúa necesaria, el Tribunal, previa ratificación del procesado, dictará sin más trámites la sentencia que proceda según la calificación mutuamente aceptada, sin que pueda imponer pena mayor que la solicitada. Si ésta no fuese la procedente, según dicha calificación, sino otra mayor, acordará el Tribunal la continuación del juicio*".

²³⁵ Arts. 688 i ss. LECrim.

²³⁶ Arts. 781, 784 i 787 LECrim.

²³⁷ Art. 779.1.5ª LECrim: "*1. Practicadas sin demora las diligencias pertinentes, el Juez adoptará mediante auto alguna de las siguientes resoluciones: 5ª.- Si, en cualquier momento anterior, el imputado asistido de su abogado hubiere reconocido los hechos a presencia judicial, y éstos fueran constitutivos de delito castigado con pena incluida dentro de los límites previstos en el artículo 801, mandará convocar inmediatamente al Ministerio Fiscal y a las partes personadas a fin de que manifiesten si formulan escrito de acusación con la conformidad del acusado. En caso afirmativo, incoará diligencias urgentes y ordenará la continuación de las actuaciones por los trámites previstos en los artículos 800 y 801*".

tota costa, la conformitat de l'imputat²³⁸. Concretament, els articles 800.2 i 801 LECrim regulen la conformitat amb l'escrit d'acusació prestada davant del Jutjat de guàrdia; mentre que la conformitat a l'inici de la vista o el judici oral en sentit estricte es troba recollida als arts. 787 i 801.1 LECrim.

Si tenim present que les actuacions són concentrades al Jutjat de guàrdia, la qual cosa fa que la decisió envers de la conformitat s'hagi de dur a terme sobre la marxa i que el propi Jutge de guàrdia vingui habilitat per a dictar la sentència de conformitat i decidir sobre la suspensió o substitució de la pena privativa de llibertat, resulta possible concloure, malgrat que les conformitats als delictes contra la seguretat viària poden tenir un valor afegit (qui pacta la seva pròpia condemna en aquests casos reconeix en gran mesura la seva culpa i, per tant, és més probable que ordeni el seu comportament social futur de forma més pacífica que aquell altre a qui el jutge condemna contra la seva voluntat)²³⁹, que aquesta normativa no s'ajusta, del tot, a l'obligat respecte del nostre model constitucional de judici just²⁴⁰.

²³⁸ Com molt gràficament ha assenyalat, RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento Criminal. Novena lectura constitucional*, obr, cit, pàg. 308: "Esta es una puerta que siempre permanece abierta al acecho de que el imputado flaquee en su posición defensiva". De fet, tractant-se de delictes flagrants o d'instrucció senzilla, es pot pensar, en principi, que les possibilitats de frustrar la prova de càrrec o de portar al judici la prova de descàrrec disminueixen molt, de tal forma que l'opció de la conformitat pot resultar atractiva i beneficiosa pel subjecte passiu (especialment en funció del premi o incentiu de la reducció automàtica de la pena que ha estat conformada). Sobre la relació entre l'objectiu de celeritat i disminució d'assumptes acumulats als jutjats i la conformitat, veure, per tots: CONDE-PUMPIDO TOURÓN, C. *Comentario al art. 801, a "Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Criminal y otras leyes del proceso penal"*, dirigida per Conde-Pumpido Ferreiro, Tirant lo blanch, València, 2004, pàg. 16; DE URBANO CASTRILLO, E. *La conformidad en los juicios rápidos, a "Práctica procesal de los juicios rápidos. Manual adaptado a las reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal por la Ley 38/2002 y la Ley Orgánica 8/2002"*, coordinada por Sánchez Melgar, SEPIN, Madrid, 2003, pàg. 555; FUENTES DEVESA, R. *Las sentencias de conformidad dictadas por el Juez de guardia*, Diario La Ley, de 3 de juny de 2003, núm. 5974, 2003 (3), pàg. 7; GIMENO SENDRA, V - LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas*, obr, cit, pàg. 215; GONZÁLEZ-CUÉLLAR SERRANO, N. *La conformidad en el proceso abreviado y en el llamado "juicio rápido"*, obr, cit, pàg. 5; MELERO BOSCH, L. *La defensa del imputado en los juicios penales rápidos*, obr, cit, pàgs. 165 i ss.; MORENO CATENA, V. *Derecho Procesal Penal*, obr, cit, pàg. 497; i MORENO VERDEJO, J. *El régimen de la conformidad privilegiada en el juicio rápido por delitos y en el procedimiento abreviado: arts 801 y 779.5 de la LECrim*, a *Estudios Jurídicos*, Ministerio Fiscal, 2003 (III), pàg. 216.

²³⁹ Aquesta valor afegit planteja, però, davant del diferent perfil dels penats per delictes contra la seguretat viària, mols interrogants. No cal oblidar que l'enduriment de les mesures penals contra els infractors per delictes contra la seguretat viària ha portat a l'àmbit de la justícia penal, i fins i tot a la presó, un col·lectiu de persones que fins ara no hi arribaven. Aquesta nova realitat planteja un seguit de dubtes respecte de les diferències de perfil que té aquest col·lectiu de "nous infractors" (GALLARDO-PUJOL, D - ANDRÉS PUEYO, A. *Perfil d'un grup de penats per delictes contra la seguretat del trànsit*, INVESBREU, Butlletí de Difusió de Recerques del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya, núm. 48, desembre de 2009, pàgs. 2-6; HERRAIZ GONZALO, F. *Descripció del perfil psicològic dels interns empresonats per delictes contra la seguretat del trànsit*, INVESBREU, Butlletí de Difusió de Recerques del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya, núm. 48, desembre de 2009, pàgs. 9-11; i MONRAS ARNAU, M - APARICIO APARICIO, A - LÓPEZ ORTÍZ, J.A - PONS

El nostre legislador ha distingit dues possibilitats: segons la primera, quan existeix acussador particular, és regula l'opció de conformitat amb l'escrit de defensa amb la més greu de les acussacions (art. 801.5 LECrim); i, segons la segona, si només existeix acussador públic i aquest ha sol·licitat l'apertura del judici oral i, així acordada pel Jutge de guàrdia, aquell hagués presentat a l'acte escrit d'acussació, l'acussat podrà presentar la seva conformitat davant del Jutjat de guàrdia i aquest dictar sentència de conformitat quan concorrin una sèrie de requisits fixats per l'art. 801.1 LECrim²⁴¹: que els fets objecte de l'acussació hagin estat qualificats com a delictes castigats amb pena de fins a tres anys de presó, amb pena de multa qualsevol que sigui la seva quantia o, amb una altra pena de diferent naturalesa i la durada de la qual no passi dels deu anys; que tractant-se de pena privativa de llibertat, la pena sol·licitada o la suma de les penes sol·licitades no superi, reduïda en un terç, els dos anys de presó.

Aquesta modalitat de conformitat, que es desplegarà davant del Jutjat de guàrdia, que és l'òrgan competent per a la instrucció i la preparació del judici oral, i que ha rebut, per influència angloxasona, la denominació de "justicia del mazo" (els Jutjats de guàrdia desenvolupen la seva actuació de forma quasi instantània), resulta qüestionable des del punt de vista constitucional, ja que, sens dubte, representa una clara afectació del principi

EZQUERRA, I. *Estudi de les variables presents en els penats per delictes de conducció sota els efectes de l'alcohol (contra la seguretat vial)*, INVESBREU, Butlletí de Difusió de Recerques del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya, núm. 48, desembre de 2009, pàgs. 6- 9).

²⁴⁰ En aquesta direcció de pensament resulten molt gràfiques les paraules utilitzades. ja amb motiu de l'aprovació de la Llei 38/2002 i de la Llei orgànica 8/2002, per GONZÁLEZ-CUÉLLAR SERRANO, N. *La conformidad en el proceso abreviado y en el llamado "juicio rápido", obr. cit, pàg. 1826: "Como fundamento en la conformidad se aducen diferentes argumentos, tales como la conveniencia de conseguir la aceptación de la sanción por el infractor, el aseguramiento de la restitución o reparación de la víctima, el ahorro de medios humanos y materiales de la Administración de Justicia y la posibilidad para el acusado de evitar la "pena de banquillo". Todos ellos resultan razonables y deben ser tenidos en consideración en la regulación y aplicación de la conformidad, tareas en las cuales tampoco puede perderse de vista la necesidad de conjugar los riesgos que una defectuosa normativa, o una irreflexiva práctica forense, pueden suponer para el derecho de defensa y el derecho a la igualdad del acusado, el derecho a la tutela de la víctima o los intereses de la justicia".*

²⁴¹ Com bé han assenyalat CACHÓN CADENAS, M - CID MOLINÉ, J. *Conformidad del acusado y penas alternativas a la prisión en los juicios rápidos*, Diario La Ley, 2003 (3), pàg. 1828: *"Los requisitos que establece el artículo 801 LECrim en relación con este supuesto de conformidad ante el Juzgado de Guardia no son, en rigor, presupuestos necesarios para que el acusado pueda prestar su conformidad con la acusación ante el Juzgado de Guardia, sino que constituyen requisitos específicos que han de concurrir para que puedan aplicarse las consecuencias que el citado art. 801 LECrim atribuye a este supuesto especial de conformidad del acusado".*

general, fonamentat a la garantia processal bàsica de la imparcialitat judicial, segons el qual "qui instrueix no pot després dictar sentència"²⁴².

Per aquesta raó, amb l'objectiu d'assegurar el respecte de la imparcialitat objectiva del jutge hauria estat més adequat, malgrat que això hagués reduït la celeritat de la tramitació, atribuir al Jutge penal i no al Jutge de guàrdia la competència per a dictar sentència de conformitat, inclús a aquells casos on la conformitat amb l'acusació hagués estat prestada per l'acussat davant del Jutge de guàrdia²⁴³.

El Jutge de guàrdia serà també l'encarregat de dur a terme el control de la conformitat prestada (art. 801.2 LECrim) als termes previstos per l'art. 787 LECrim i, en el seu cas, qui dictarà, oralment, la sentència de conformitat, i on imposarà la pena sol·licitada reduïda en una tercera part, fins i tot quan suposi la imposició d'una pena inferior al límit mínim previst pel Codi penal²⁴⁴. Si el Ministeri Fiscal i les parts personades

²⁴² Malgrat que s'han fet servir diferents arguments doctrinals com per a defensar la constitucionalitat d'aquest requisit subjectiu quant a la competència per a dictar sentències de conformitat: senzilla instrucció que caracteritza als judicis ràpids, prestació del consentiment per le parts, el jutge que dicta la sentència de conformitat es limita a homologar la voluntat de l'acussat envers l'acusació, però no expressa la seva convicció sobre l'objecte del procés (DOIG DÍAZ, Y. *La conformidad premiada en los juicios rápidos*, Diario La Ley, 2004(2), pàg. 1688; GALDANA PÉREZ MORALES, M. *El juicio rápido por delitos y su impugnación (Introducido por Ley 38/2002, de 24 de octubre)*, Tirant lo blanch, València, 2003, pàgs. 92-94; JUANES PECES, A. *La sentencia de conformidad con arreglo a la nueva Ley*, Actualidad Jurídica Aranzadi, 10 d'abril de 2003, núm. 573, pàg. 4; RIFÀ SOLER, J.M. *Las nuevas modalidades del enjuiciamiento rápido introducidas por la Ley 38/2002, a Libro Homenaje al Prof. Dr. D. Eduardo Font Serra*, II, Centro de Estudios Jurídicos, Ministerio de Justicia, Madrid, 2004, pàgs. 1766-1767), el cert és que estem davant d'un punt molt discutible (CACHÓN CADENAS, M. *Los juicios rápidos en el ámbito de las últimas reformas del proceso penal*, obr, cit, pàgs. 19 i ss.; GIMENO SENDRA, V - LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas*, obr, cit, pàgs. 211 i ss.; GONZÁLEZ-CUÉLLAR SERRANO, N. *La conformidad en el proceso abreviado y en el llamado "juicio rápido"*, obr, cit, pàgs. 1827 i ss.; MATÍAS LAZARO, F. *La conformidad ante el Juzgado de Guardia en la Proposición de Ley de Reforma de la LECrim sobre Procedimiento para el enjuiciamiento rápido e inmediato de determinados delitos y faltas*, Aranzadi Penal, setembre de 2002 (núm. 40), pàg. 1; MELERO BOSCH, L. *La defensa del imputado en los juicios penales rápidos*, obr, cit, pàgs. 165 i ss.; MUERZA ESPARZA, J. *El Juez de instrucción si puede fallar*, Diario Jurídico Aranzadi, 27 de febrer de 2003, pàg. 1; PEDRAZ PENALVA, E. *Acerca del procedimiento para el enjuiciamiento rápido de determinados delitos (L. 38/2002, de 24 de octubre)*, obr, cit, pàgs. 477 i ss).

²⁴³ CACHÓN CADENAS, M. *Los juicios rápidos en el ámbito de las últimas reformas del proceso penal*, obr, cit, pàg. 23; CALVO SÁNCHEZ, M.C. *Estudios del procedimiento abreviado en la reforma operada por la proposición de Ley 122/000199 de reforma parcial de la LECrim: texto aprobado por el pleno del congreso de los diputados en sesión de 27 de junio de 2002*, Diario La Ley, núm. 5639, de 23 d'octubre de 2002, 2002 (7), pàg. 6; DEL POZO PÉREZ, M. *Problemas constitucionales y legales de la aplicación del régimen de conformidad introducido por la Ley 38/2002 y su complementaria Ley Orgánica 8/2002*, Diario La Ley, de 8 de setembre de 2004, pàg. 4, 2004 (4). En la matexia línia interpretativa, però matissant que la regulació de la conformitat als judicis ràpids és inconstitucional per afectació d'altres garanties processals (dret de defensa i principi d'igualtat en l'aplicació de la llei) veure, per tots: MELERO BOSCH, L. *La defensa del imputado en los juicios penales rápidos*, obr, cit, pàgs. 185 i ss).

²⁴⁴ La finalitat d'aquesta "conformitat privilegiada", que s'individualitza a l'assoliment del major número de sentències condemnatòries en un breu espai de temps (economia de mitjans i celeritat) - CACHÓN CADENAS, M. *Los juicios rápidos en el ámbito de las últimas reformas del proceso penal*, obr, cit, pàg. 17 -,

expressessin la seva decisió de no recòrrer, el Jutge, al mateix acte, declararà oralment la fermesa de la sentència i, si la pena imposada fos privativa de llibertat, resoldrà allò que sigui procedent sobre la seva suspensió o substitució²⁴⁵. Un cop dictada la sentència de conformitat, el Jutge de guàrdia acordarà allò que estimi procedent sobre la posada en llibertat o l'ingrés a la presó del condemnat, amb els requeriments que siguin oportuns, amb remissió de les actuacions i de la sentència redactada al Jutjat Penal que correspongui, qui continuarà l'execució (art. 801.4 LECrim).

Una altra de les objeccions que planteja aquesta regulació de la conformitat a l'enjudiciament ràpid per a determinats delictes, fa referència, amb fonament al dret de defensa, al fet que l'imputat es pugui conformar sense que s'hagi designat advocat d'ofici en aquells supòsits on no hagi nomenat un de particular²⁴⁶.

Com ja es va poder constatar a la Memòria de la Fiscalia de l'any 2005, a la sentència de conformitat "premiada" s'arriba als judicis ràpids sense un temps prudencial per analitzar el fet i amb grans costos tant per l'imputat com per la justícia²⁴⁷. L'únic que l'interessa al nostre legislador és que les estadístiques mostrin que els procediments

n'oblida, d'una banda, que la qualitat de la sentència penal exigeix que tant l'òrgan judicial com les pròpies parts gaudeixin d'un temps raonable per la investigació del fet i el seu estudi jurídic; d'altra, les possibilitats de defensa de la víctima (no sempre en condicions a la guàrdia de prendre les millors decisions); i, finalment, que com la reducció de pena no està condicionada a l'inexistència d'antecedents penals, el benefici s'aplica, sistemàticament, als reincidents (GONZÁLEZ-CUÉLLAR SERRANO, N. *La conformidad en el proceso abreviado y en el llamado "juicio rápido"*, obr, cit, pàgs. 1833-1834; JUANES PECES, A. *La sentencia de conformidad con arreglo a la nueva Ley*, obr, cit, pàg. 4).

²⁴⁵ En tot cas, com ha assenyalat BARONA VILAR, S. *Derecho Jurisdiccional III. Proceso Penal*, obr, cit, pàgs. 631, es tracta d'una pena condicionada. Això és així, perquè en funció de la dicció literal de l'art. 801.3 LECrim, per acordar, al seu cas, la suspensió de la pena privativa de llibertat bastarà, als efectes d'allò que disposa l'art. 81.3^a del Codi penal, amb el compromís de l'acussat quant a satisfer les responsabilitats civils que s'haguessin originat al termini prudencial que el Jutjat de guàrdia hagi fixat. Sens dubte, estem davant d'un intent legislatiu loable, però d'una gran ingenuïtat (ORTEGO PÉREZ, F. *La reforma del procedimiento abreviado y los nuevos "juicios inmediatos o rápidos"*, obr, cit, pàg. 1723; RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento criminal. Novena lectura constitucional*, obr, cit, pàg. 310: "En la desenfrenada carrera por concluir puede resultar sarcástico a los ojos de las víctimas, a las que no se oye expresamente, el que baste para suspender la ejecución de la pena privativa de libertad el mero compromiso verbal del condenado de indemnizarlas. ¡Todo un ejemplo de crédito por la palabra!". D'igual forma, aquest mateix article - 801.3 LECrim - també ha previst que als casos on segons l'art. 87.1.1^a del Codi penal sigui necessària una certificació suficient per centre o servei públic o privat degudament acreditat u homologat de que l'acussat es troba deshabituat o sotmés a tractament per assolir aquest objectiu, serà suficient per acceptar la conformitat i acordar la suspensió de la pena privativa de llibertat, el compromís de l'acussat d'obtenir aquesta certificació dins del termini prudencial que fixi el Jutjat de guàrdia).

²⁴⁶ BARONA VILAR, S. *Derecho Jurisdiccional. III. Proceso Penal*, obr, cit, pàg. 630.

²⁴⁷ GONZÁLEZ-CUÉLLAR SERRANO, N. *La reforma de la ley de enjuiciamiento criminal: necesidad de una reforma y examen de las sucesivas reformas parciales*, a "El Proceso en el siglo XXI y Soluciones alternativas", Aranzadi, Navarra, 2006, pàg. 77.

finalitzant en un curt termini. Pel contrari, en cap moment ha tingut en compte si al llarg del procés s'han respectat les garanties constitucionals de l'activitat processal o si l'imputat s'ha vist "teledirigit" a una conformitat amb l'objectiu de tancar el procediment ràpidament²⁴⁸.

Aquesta realitat permet concloure, precisament, que a la regulació dels judicis ràpids s'ha vulnerat el dret de l'imputat a poder preparar la seva defensa en un termini raonable i prudencial (art. 6 CEDH i art. 24.2 CE)²⁴⁹. Tant és així, que el propi art. 795 LECrim, que fixa l'àmbit d'aplicació dels judicis ràpids per delictes, utilitza quan fa referència a la flagrància delictiva, una terminologia ("delinquent") incompatible amb la consagració constitucional (art. 24.2 CE) del dret fonamental a la presumpció d'innocència²⁵⁰.

El règim de la conformitat "premiada o privilegiada" no afecta tan sols al dret de defensa, sinó que també pot implicar, en certs casos, la fallida del principi de igualtat en l'aplicació de la llei²⁵¹. De fet, la impossibilitat d'aplicar la reducció de la pena conformada a d'altres casos diferents dels legalment fixats, pot arribar a suposar, com ja es va posar de manifest pel Consell General del Poder Judicial, al seu informe sobre la proposició de reforma de la Llei d'enjudiciament criminal, un trencament del principi d'igualtat, ja que *"parece, además, injusto, beneficiar con un tercio de la condena al delincuente que se conforma en el Juzgado de Guardia mientras que no se establece beneficio alguno para aquel otro que, por las razones que sean - siempre ajenas a él, no ha podido acogerse a este procedimiento"*.

²⁴⁸ MELERO BOSCH, L. *La defensa del imputado en los juicios penales rápidos*, obr, cit, pàgs. 185 i ss..

²⁴⁹ FUENTES DEVESA, R. *Las sentencias de conformidad dictadas por el Juez de Guardia*, obr, cit, pàg. 6.

²⁵⁰ ORTEGO PÉREZ, F. *La reforma del procedimiento abreviado y los nuevos "juicios inmediatos o rápidos"*, obr, cit, pàg. 1723.

²⁵¹ En contraposició a la STS, Sala 2^a, de 7 de març de 2005: *"... no se produce quiebra alguna al principio de igualdad al tratarse de una opción de política criminal y procesal restringida a determinados supuestos"*, s'han expressat, entre d'altres: DEL POZO PÉREZ, M. *Problemas constitucionales y legales de la aplicación del régimen de conformidad introducido por la Ley 38/2002 y su complementaria Ley Orgánica 8/2002*, obr, cit, pàg. 5; FUENTES DEVESA, R. *Las sentencias de conformidad dictadas por el Juez de guardia*, obr, cit, pàg. 8; GONZÁLEZ-CUÉLLAR SERRANO, N. *La reforma de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: necesidad de su reforma y examen de las sucesivas reformas parciales*, a *"El Proceso en el siglo XXI y Soluciones Alternativas"*, obr, cit, pàg. 71; i *La conformidad en el procedimiento abreviado y en el llamado juicio rápido*, obr, cit, pàg. 6, quan afirma que manifestacions d'aquesta injustícia es donarien quan l'acusació, per evitar la possibilitat de conformitat privilegiada, qualifiqués els fets com a delictes penats amb pena superior a tres anys de presó i després el jutge penal entengués que era procedent una qualificació per un delictes menys greu, al qual hauria estat possible la conformitat premiada; i MELERO BOSCH, L. *La defensa del imputado en los juicios penales rápidos*, obr, cit, pàgs. 185 i ss.

D'acord amb la realitat que s'acaba de descriure - com tot es subordina a la celeritat de la resposta judicial el primer objectiu del legislador ha estat la promoció de la conformitat de l'imputat amb la pena, sense sortir del Jutjat de guàrdia -, que ha anat paral·lela, d'una banda, a la necessitat de donar resposta a la lacra social que representa la mortalitat a les nostres carreteres, i, d'altra, a la constatació d'un augment espectacular de les acussacions de la fiscalia quants als delictes contra la seguretat viària (molt especialment als casos de les alcoholèmies), no és gens estrany que en aquest àmbit es pogués constatar, especialment després de la reforma del Codi penal de 2007, una clara (i també perillosa des del punt de vista de l'imputat i el seu dret de defensa) sobreutilització de l'institut de la conformitat²⁵².

Cal tenir present, però, segons les dades de la pròpia Fiscalia de Barcelona quant a l'any 2009, que les sentències de conformitat a les quals l'imputat accepta la condemna s'han reduït molt l'últim any i, especialment, pel que fa als judicis ràpids que s'han seguit als casos de conducció sota els efectes de l'alcohol²⁵³. Aquesta disminució es pot explicar per l'augment dels "delinqüents viaris reincidents". Això és així, perquè en aquells casos on la pena que es sol·licita es major, resulta molt més difícil que l'imputat accepti la petició de condemna.

²⁵² SÁNCHEZ MORENO, J. *Conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas*, obr, cit, pàg. 48.

²⁵³ Curiosament, segons dades de la pròpia Fiscalia de Barcelona relatives a l'any 2009, als processos judicials per conducció a una velocitat superior a la permesa es produeixen moltes sentències de conformitat (31) i molt poques són les sentències condemnatòries amb judici (3).

2.6.- L'EXECUCIÓ PENAL

Malgrat que el primer objectiu de la condemna penal consisteix a obtenir una sentència ferma i, immediatament, obrir pas al compliment coactiu d'allò que ha estat resolt, i que el dret a l'execució forma part del contingut del dret fonamental a la tutela judicial efectiva que consagra l'art. 24.1 CE²⁵⁴, el cert és que el nostre legislador, per desgràcia, no ha dut a terme una regulació satisfactòria d'aquesta matèria (arts. 983 a 998 LECrim, art. 794 LECrim, art. 803. LECrim, art. 974 LECrim, el Codi penal, la Llei general penitenciària i el seu Reglament)²⁵⁵.

Als judicis ràpids correspon l'execució al Jutjat Penal o a l'òrgan jurisdiccional que hagués dictat la sentència ferma²⁵⁶. Ara bé, la funció executiva de l'òrgan competent (assolir el compliment de les penes i la reparació de les conseqüències econòmiques perjudicials que puguin derivar del fet delictiu)²⁵⁷, s'ha d'entendre limitadament, ja que,

²⁵⁴ El dret a l'execució de les sentències - dret al compliment de la resolució judicial - forma part del dret a la tutela judicial efectiva (vg. STC 67/1984, STC 193/2009).

²⁵⁵ RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento criminal. Novena lectura constitucional*, obr, cit, pàg. 412.

²⁵⁶ Art. 803.3 LECrim: "*Tan pronto como la sentencia sea firme se procederá a su ejecución, conforme a las reglas generales y a las especiales del artículo 794*". Art. 794 LECrim: "*Tan pronto como sea firme la sentencia, se procederá a su ejecución por el Juez o por la Audiencia que la hubiere dictado, conforme a las disposiciones generales de la Ley ...*". Cal tenir present que dins dels Jutjats penals, en certs casos, s'han creat Jutjats d'executòries.

²⁵⁷ Per a un estudi específic de l'execució penal, veure, entre d'altres: GONZÁLEZ CANO, M. I. *La ejecución de la pena privativa de libertad*, Tirant lo blanch, València, 1994; MARTÍN DIZ, F. *El Juez de vigilancia penitenciaria garante de los derechos de los reclusos*, Comares, Granada, 2002; MONTES REYES, A. *Administración y Jurisdicción en la ejecución de la pena*, Revista de Derecho Procesal, 1982, pàgs. 69 i ss.; NAVARRO VILLANUEVA, C. *Suspensión y modificación de la condena penal*, Bosch, Barcelona, 2002; i *Ejecución de la pena privativa de libertad*, Bosch, Barcelona, 2002; i RUIZ VADILLO, E. *La ejecución de las penas privativas de libertad bajo la intervención judicial*, a Anuario de Derecho Penal, 1979, pàgs. 15 i ss.. Quant a allò que cal entendre com a objecte del procés penal, veure per tots: GÓMEZ ORBANEJA, E. *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Criminal*, I, Bosch, Barcelona, 1947, pàgs. 51 i ss.; VALLESPÍN PÉREZ, D. *La conexión en el proceso penal*, Cims, Barcelona, 2007, pàgs. 17 i ss; VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *El ejercicio de la acción civil en el proceso penal*, a "*La responsabilidad civil derivada del delito: daño, lucro, perjuicio y valoración del daño corporal*", Cuadernos de Derecho Judicial (separata), Consejo General del Poder Judicial, pàgs. 105 i ss. Malauradament, quant a l'execució de la condemna civil (sobre la seva importància i complexitat als delictes contra la seguretat viària, veure, per tots, SÁINZ-CANTERO CAPARRÓS, M.B. *Imputación, valoración y reclamación de los daños derivados de la circulación de vehículos a motor*, Comares, Granada, 2006), sens perjudici de certes referències anecdòtiques (arts 794, 984, 996, i 989), la nostra Llei d'enjudiciament criminal no ha dut a terme una regulació específica d'una matèria fonamental des del punt de vista de les víctimes. En conseqüència, el desenvolupament d'aquesta execució s'haurà d'ajustar a la regulació de la Llei d'enjudiciament civil (RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento criminal. Novena lectura constitucional*, obr, cit, pàg. 419).

com a mínim quant a les penes privatives de llibertat²⁵⁸, les seves funcions són assumides pels Jutges de Vigilància Penitenciària²⁵⁹.

Com s'ha pogut comprovar als apartats anteriors d'aquest mateix capítol (vg. conformitat, l'àmbit d'aplicació dels judicis ràpids) la preocupació fonamental del legislador processal penal ha consistit a agilitzar l'obtenció d'una sentència al nostre enjudiciament criminal. En conseqüència, no és gens estrany que avui dia arribin a execució, en poques setmanes o mesos, múltiples assumptes que abans necessitaven anys, la qual cosa, com és lògic, ha acabat provocant, malgrat la creació en certs casos de Jutjats d'executòria, d'un important col.lapse quant a l'execució de sentències, amb el risc d'un greu retard, i inclús, en certs supòsits, de la prescripció de le penes.

Sens dubte, aquesta realitat s'ha vist agreujada amb motiu de l'actual regulació dels delictes contra la seguretat viària. Això és així, com ha assenyalat CERES MONTES²⁶⁰, per diferents raons: en primer lloc, perquè s'han tipificat penalment conductes que amb anterioritat eren constitutives de sancions administratives; en segon lloc, perquè s'ha afegit la possibilitat d'imposar la pena de treballs en benefici i no sempre es disposarà de llocs que oferir a tots els penats; i, finalment, perquè no sembla raonable que a un judici ràpid, per manca de mitjans materials i humans, pugui correspondre una execució "lenta". Els

²⁵⁸ Als delictes contra la seguretat viària també resulta aplicable (amb certs matisos) el règim de substitució de penes de l'art. 88 CP (modificat quant al seu apartat primer per Llei orgànica 5/2010): "1. Los jueces o tribunales podrán sustituir, previa audiencia de las partes, en la misma sentencia o posteriormente en auto motivado, antes de dar inicio a su ejecución, las penas de prisión que no excedan de un año por multa o por trabajos en beneficio de la comunidad, y en los casos de penas de prisión que no excedan de seis meses, también por localización permanente, aunque la Ley no prevea estas penas para el delito que se trate, cuando las circunstancias personales del reo, la naturaleza del hecho, su conducta y, en particular, el esfuerzo para reparar el daño causado así lo aconsejen, siempre que no se trate de reos habituales, sustituyéndose cada día de prisión por dos cuotas de multa o por una jornada de trabajo o por un día de localización permanente. En estos casos el Juez o Tribunal podrá además imponer al penado la observancia de una o varias obligaciones o de deberes previstos en el art. 83 de este Código, de no haberse establecido como penas en la sentencia, por tiempo que no podrá exceder de la duración de la pena sustituida ... 2. En el supuesto de incumplimiento en todo o en parte de la pena sustitutiva, la pena de prisión inicialmente impuesta se ejecutará descontando, en su caso, la parte de tiempo a que equivalgan las cuotas satisfechas, de acuerdo con la regla de conversión establecida en el apartado precedente. 3. En ningún caso se podrán sustituir penas que sean substitutivas de otras", així com el de suspensió de condemna (CERES MONTES, J.F. *La reforma del Código Penal en materia de seguridad vial por la Ley Orgánica 15/2007, desde la perspectiva de su ejecución*, Revista de Derecho penal, procesal y penitenciaria, 2008, núm. 48, pàgs. 54-57).

²⁵⁹ GÓMEZ-COLOMER, J.L. *Derecho Jurisdiccional. III. Proceso Penal*, con Montero Aroca, Montón Redondo y Barona Vilar, Tirant lo blanch, València, 2008, pàg. 452.

²⁶⁰ CERES MONTES, J.F. *La reforma del Código Penal en materia de seguridad vial por la Ley Orgánica 15/2007, desde la perspectiva de su ejecución*, obr, cit, pàg. 51.

delictes contra la seguretat viària representen, com a mínim, la meitat dels judicis ràpids celebrats a Espanya. Aquesta realitat no tan sols està produint disfuncions a molts Jutjats, sinó que, a la vegada, també planteja importants dificultats a l'Administració, ja que no hi han places suficients per a executar els treballs en benefici de la comunitat ordenats pels jutges.

Per a solucionar aquesta situació, especialment quan estem davant d'una sentència de conformitat, s'han plantejat per la doctrina diferents propostes: a) que el jutge d'instrucció, competent per a l'enjudiciament de certs delictes als casos de conformitat, també ho sigui per la seva execució²⁶¹; b) que a cada Jutjat penal correspongui un cert nombre de Jutjats d'instrucció de la província, de tal forma que el Jutge d'instrucció que ha dictat la sentència conegui quin serà el jutjat encarregat de l'execució i pugui coordinar-se amb ell; c) valorar la possibilitat de preveure l'obligació de l'òrgan judicial sentenciador quant a remetre telemàticament la nota de condemna al Registre de Penats i Rebels, o especialment en matèria viària, al Registre de Conductors i Infractors de la Jefatura Central de Tràfic; d) dur a terme una liquidació provisional de la condemna a conduir vehicles a motor per part de l'òrgan judicial sentenciador, al temps que es faci el requeriment d'abstenció de conducció i lliurament davant de l'òrgan del permís²⁶²; e) conveniència que als Jutjats penals, encarregats de l'execució, existís una secció de funcionaris encarregats de la tramitació de les sentències de conformitat, i en particular de les derivades de la seguretat viària²⁶³; f) conveniència que a l'ofici de remissió es possin

²⁶¹ Aquest posicionament s'ha defensat en funció de la dicció literal de l'art. 985 LECrim: "*La ejecución de la sentencias en causas por delito corresponde al Tribunal que haya dictado la que sea firme*". En tot cas, ja hem assenyalat en un altre apartat d'aquesta recerca que no sembla adient que el jutge que instrueix sigui l'encarregat de l'enjudiciament.

²⁶² Aquesta opció s'han defensat per alguns autors en funció de la dicció literal de l'art. 794.2ª LECrim: "*En los casos en que se haya impuesto la pena de privación del derecho a conducir vehículos a motor y ciclomotores, el Secretario Judicial procederá a la inmediata retirada del permiso y licencia habilitante, si tal medida no estuviera ya acordada, dejando unido el documento a los autos y remitirá mandamiento a la Jefatura Central de Tráfico para que lo deje sin efecto y no expida otro nuevo hasta la extinción de la condena*"; i de l'art. 801.4 LECrim: "*Dictada sentencia de conformidad y practicadas las actuaciones a que se refiere el apartado 2, el Juez de guardia acordará lo procedente sobre la puesta en libertad o el ingreso en prisión del condenado y realizará los requerimientos que de ella se deriven, remitiendo el Secretario Judicial seguidamente las actuaciones junto con la sentencia redactada al Juzgado de lo Penal que corresponda, que continuará su ejecución*".

²⁶³ CERES MONTES, J.F. *La reforma del Código Penal en materia de seguridad vial por la Ley Orgánica 15/2007, desde la perspectiva de su ejecución, obr, cit, pàg. 53*: "... de esta forma conocerían las exactas vicisitudes que suelen darse en las sentencias de conformidad derivadas de la seguridad vial, inclusive, realizar los pertinentes requerimientos de no haberse ya realizado, realizar rápidas liquidaciones de condena, en supuestos de varias condenas, encadenar o enlazar dichas liquidaciones de condenas de privación del

de manifest certes circumstàncies per a evitar confusions (vg. indicar si la sentència conté una interllocutòria d'aclaració, si s'han dictat mesures cautelars com la retirada del permís de conduir, o si aquest s'ha lliurat a l'acte del judici, si es tracta d'una causa amb pres, i l'últim domicili del penat); h) conveniència d'impulsar la intervenció del Ministeri Fiscal a la fase d'execució; i i) creació a tot el territori de Jutjats dedicats en exclusiva a l'execució de les penes.

Com ja s'ha vist, a la recerca d'una major proporcionalitat pel que fa a la resposta penal davant de determinades conductes de perill abstracte i, més concretament, als delictes contra la seguretat viària (arts. 379 a 385 ter), el Codi penal fa menció de diferents tipus de pena: privativa de llibertat, multa, treballs en benefici de la comunitat, privació del dret a conduir vehicles a motor i ciclomotors, i comiso del vehicle.

Deixant de banda l'anàlisi específic de les penes privatives de llibertat (cal assenyalar, però, que la reforma de 2010 ha equiparat la pena de pressó prevista als arts. 379 i 384 CP, i que tractant-se dels delictes incorporats als arts. 379, 383, 384 i 385 CP, s'atribueix als jutges la facultat excepcional de rebaixar-la en grau en atenció a la menor entitat del risc i la resta de circumstàncies del fet justiciable - art. 385 ter CP -)²⁶⁴, i de les multes, regides pel sistema de dies multa, amb l'objectiu de poder adequar-se tant a la gravetat dels fets, com a la solvència econòmica del condemnat²⁶⁵; cal posar de manifest, en primer lloc, que la pena de privació del dret a conduir vehicles de motor i ciclomotors es pot imposar per fets relacionats amb la conducció de vehicles (arts. 142.2, 379, 380, 381 i 383).

derecho a conducir, y en definitiva lograr una agilización de la ejecutoria, estando en permanente contacto con el juzgado sentenciador y una mayor especialización de su trabajo ...".

²⁶⁴ Amb la previsió de les penes de pressó als delictes contra la seguretat viària (necessàries en certs casos) no es persegueix tant omplir les pressons de conductors "ebris o accelerats", com fer possible un efecte dissuassori sobre certes conductes al volant (VILLALBA CARRASQUILLA, F.J. *El endurecimiento de las penas de los delitos como medida de mejora de la siniestralidad vial, a "Seguridad vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial"*, dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008, pàg. 342). En tot cas, com ha manifestat el fiscal coordinador de seguretat viària, el número de conductors enpresonats per delictes contra la seguretat viària s'ha multiplicat per cinc des de l'any 2009.

²⁶⁵ GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, M. *Excesos de velocidad e intoxicaciones punibles, a "Protección Penal de la Seguridad Vial"*, amb García del Blanco, Martín Lorenzo i Sanz-Díez de Ulzurrun Lluch, Tirant lo blanch, València, 2009, pàg. 126.

L'execució de la sentència que imposa aquesta pena es realitza pel Secretari a través de la retirada material del document o permís de conduir, que s'afegirà als autes, i dirigint manament a la Jefatura Central de Tràfic amb l'objectiu que quedi sense efecte i no es pugui expedir un altre fins que la condemna s'hagi extingit (art. 794.2 LECrim)²⁶⁶. Quant a la liquidació de la condemna a la pena de privació del permís de conduir, caldrà abonar al penat el temps que aquest hagi patit la retribució d'aquest dret al llarg de la tramitació de la causa (art. 58 Codi penal, modificat per la LO. 5/2010)²⁶⁷.

La imposició d'aquesta pena - la de privació del dret a conduir vehicles a motor i ciclomotors - inhabilitarà al penat quant a l'exercici d'aquest dret al llarg del temps fixat a la sentència. Quan la pena imposada tingués una durada superior als dos anys, la privació del dret a conduir incorporarà com a efecte, d'una banda, la seva perda definitiva; i, d'altra, la impossibilitat d'obtenir-lo al llarg del temps de la condemna (art. 47 CP)²⁶⁸.

²⁶⁶ En atenció a que la jurisprudència estima que aquesta pena ha d'afectar a la prohibició d'obtenir el permís (vg. STS de 3 de juliol de 1985), discuteix la doctrina quant al seu abast als casos on el condemnat no es troba legalment habilitat per a conduir. El problema es pot resoldre des de la perspectiva de l'execució, com ha assenyalat MORENO CATENA, V. *Derecho Procesal Penal*, obr, cit, pàg. 619, en funció del contingut que el nostre Codi penal atribueix a la pena: "... en efecto, si el condenado queda inhabilitado para el ejercicio del derecho a conducir, con independencia de que estuviera o no en posesión del permiso, es preciso convenir en que, aunque tenga derecho a realizar las pruebas exigidas para obtenerlo, no podrá hacer uso de él por la inhabilitación para conducir que lleva consigo la pena; de donde el efectivo cumplimiento de la sentencia sólo resulta posible si se dirige mandamiento a la Jefatura Central de Tráfico también cuando el condenado no fuera titular de permiso de conducción, ordenándole que no expida permiso en favor del penado durante el tiempo de la condena, aun cuando hubiera superado las pruebas reglamentariamente exigidas, lo que no quita para que en este caso deba proporcionarse al condenado el correspondiente permiso una vez extinguida la pena". En la mateixa línia interpretativa s'ha manifestat GONZÁLEZ MONTES, F. *Especialidades procesales en los juicios rápidos por hechos de tráfico, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, obr, cit, pàg. 613.

²⁶⁷ Aquest abonament tindrà lloc tant si ha existit una mesura d'intervenció del permís (art. 764. 4 LECrim: "*Se podrá acordar la intervención inmediata del vehículo y la retención del permiso de circulación del mismo, por el tiempo indispensable, cuando fuere necesario practicar alguna investigación en aquél o para asegurar las responsabilidades pecuniarias, en tanto no conste acreditada la solvencia del imputado o del tercero responsable civil. También podrá acordarse la intervención del permiso de conducir requiriendo al imputado para que se abstenga de conducir vehículos de motor, en tanto subsista la medida, con la prevención de lo dispuesto en el artículo 556 del Código penal. Las medidas anteriores, una vez adoptadas, llevarán consigo la retirada de los documentos respectivos y su comunicación a los organismos administrativos correspondientes*"), com als casos on el penat no hagi pogut fer ús d'ell al trobar-se privat de llibertat, en pressó provisional.

²⁶⁸ L'apartat tercer de l'art. 47 CP (afegit per la LO. 15/2007) n'incorpora dos efectes diferents i acumulables: el primer, la privació del dret a conduir i la impossibilitat d'obtenir-lo al llarg del temps de la condemna; i el segon, la retirada o cancel·lació definitiva del permís, la qual cosa obligarà al condemnat, un cop complida la condemna, a començar de nou per a obtenir-lo, es a dir, a fer de nou les proves pertinents. Aquesta mesura es justifica no tan sols per la gravetat de la infracció i de la pena, sinó també perquè el transcurs del temps sense conduir implica la disminució de les facultats i competències requerides per aquesta activitat. I tampoc és insignificant valorar que un nou exàmen reforça la reeducació del conductor (GONZÁLEZ CUSSAC, J.L. *La reforma penal de los delitos contra la seguridad vial (Proyecto CP 2006)*, a "*Derecho Penal y Seguridad*

Quant a la pena de treballs en benefici de la comunitat, que persegueix l'objectiu de la reeducació²⁶⁹, mentre que a l'any 2003 es va contemplar la seva imposició com a pena facultativa ("y en su caso") en relació als delictes de l'art. 379 CP, després de la reforma operada per la Llei orgànica 15/2007 es pot constatar l'ampliació d'aquesta pena pel que fa als delictes contra la seguretat viària relatius a la conducció sota la influència de begudes alcohòliques o drogues tòxiques i la conducció a velocitat excessiva. D'igual forma, mentre que la LO. 15/2003 no la va contemplar, ni tan sols com a opcional, el cert és que la reforma de 2007 sí la va incorporar com a pena conjunta per als delictes de conducció sense permís, de quebrantament de la privació del permís o de causació de greu risc per a la circulació (arts. 384 i 385 CP). La reforma de 2007 no va contemplar, però, la imposició de la pena de treballs en benefici de la comunitat de forma conjunta amb la privativa de llibertat prevista als delictes de conducció temerària (art. 380 CP) o de conducció amb manifest despreci per la vida dels altres (art. 381 CP)²⁷⁰.

Vial", dirigida per Rosario de Vicente Martínez, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Estudios de Derecho Judicial, 114 -2007, Madrid, pàgs. 310-311).

²⁶⁹ La introducció d'aquesta pena als delictes contra la seguretat viària està presidida per la idea d'assolir que els condemnats entrin en contacte amb les víctimes dels accidents de circulació, de tal forma que puguin prendre consciència del riscs (per a ells i tercers) que es deriven de la conducció en aquelles circumstàncies previstes al Codi penal. En conseqüència, resulta important relacionar aquesta previsió amb la modificació introduïda a l'art. 49 CP per la reforma de 2010, que estableix la possibilitat que la pena de treballs en benefici de la comunitat pugui consistir, pel que fa als delictes contra la seguretat viària, en tasques de reparació dels danys causats o de recolzament o assistència a les víctimes, així com a la participació del penat a tallers o programes formatius o de reeducació viària (MARTÍNEZ ZAPATER, L.F. *Los delitos contra la seguridad vial, arts. 379, 381, 384, 385 bis y 385 ter*, a l'obra col·lectiva *"La reforma penal de 2010: Análisis y comentarios"*, dirigida per Quintero Olivares, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2010, pàg. 321). En aquest sentit, veure, entre d'altres: GARCÍA DEL BLANCO, V. *El nuevo artículo 384 del Código Penal: Quebrantamientos, desobediencias y conductas afines*, a *"Protección Penal de la Seguridad Vial"*, amb Gutiérrez Rodríguez, Martín Lorenzo i Sanz-Díez de Ulzurrun Lluch, Tirant lo blanch, València, 2009, pàgs. 468 i ss: *"Los trabajos en beneficio de la comunidad son una pieza esencial de la respuesta penal en cuanto medidas de reinserción que el Ministerio Fiscal intenta promover, de conformidad con la Instrucción 3/2006 de la Fiscalía General del Estado (Toi. 955839), para la recuperación de los conductores infractores ... Esta pena puede consistir en tareas de ayuda a las fuerzas policiales, gestión de tráfico, auxilio en centros hospitalarios, a las familias de las víctimas ..."*; MAGRO SERVET, *Los planes de reeducación del art. 83.1º.5 del CP para delitos contra la seguridad vial*, Diario La Ley, 2004 (I), pàgs. 298 i ss; TOLEDO CASTILLO, F - CAMPÓN DOMÍNGUEZ, J.A - MARTÍN UCLÉS, F. *Manual de seguridad vial: el factor alcohol. Adaptado a la LO 15/2007, de 30 de noviembre, por el que se modifica el Código Penal en materia de seguridad vial*, obr, cit, pàg. 294; VARGAS CABRERA. B. *El delito de conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas y drogas tóxicas del art. 379 CP*, a *"Derecho Penal y Seguridad Vial"*, dirigida per Rosario de Vicente Martínez, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial (Estudios de Derecho Judicial), 114-2007, pàg. 172.

²⁷⁰ Com bé ha assenyalat CERES MONTES, J.F. *La reforma del Código Penal en materia de seguridad vial por la Ley Orgánica 15/2007, desde la perspectiva de su ejecución*, obr, cit, pàgs. 56-57, no s'acaba d'explicar aquesta manca de previsió als casos on, precissament, la pena de treballs en benefici de la comunitat es pot presentar com la més adequada en relació a aquells condemnats que han de ser concienciats dels risc i

En tot cas, des d'un primer moment, es va intuir per la doctrina que la inclusió d'aquesta pena conjuntament amb les de pressó o multa i privació del permís de conduir, acabaria per provocar una major dil·lació quant al compliment de l'executòria. Per aquesta raó, precisament, no és gens estrany que la darrera reforma del Codi penal, introduïda per la Llei orgànica 5/2010, hagi incorporat certes modificacions orientades no tan sols a suavitzar el càstig d'aquells conductors que han comès infraccions menys greus i que no han causat accidents, sinó també a fomentar, amb l'objectiu que el jutge pugui decidir quina sanció és la més adequada en cada cas, una certa flexibilització de les penes.

En aquest sentit, on el text derogat fixava que els conductors que sobrepassessin en excés els límits de velocitat, que haguessin consumit alcohol o drogues, o que haguessin conduït sense carnet, fossin castigats amb una pena de pressó de tres a sis mesos o una multa "i" treballs en benefici de la comunitat, la reforma de 2010 ha fixat tres tipus de pena alternativa: de tres a sis mesos de presó, o una multa de sis a dotze mesos o treballs en benefici de la comunitat²⁷¹.

Amb aquest mínim "canvi de vocals" (s'ha substituït la "i" per una "o"), el jutge podrà decidir si envia al subjecte passiu a la pressó, li imposa una pena en benefici de la comunitat, o tan sols li imposa una multa econòmica. Es tracta de donar més opcions al jutge per a afavorir que pugui trobar a cada cas, segons les circumstàncies, la resposta penal més adequada. El canvi permetrà, a la vegada, reduir l'ingent quantitat de penes en benefici de la comunitat que s'han imposat els darrers anys i que, inclús, han desbordat a l'administració penitenciària pel que fa a les seves possibilitats de compliment.

Finalment, el propi Preàmbul de la Llei orgànica 15/2007 es va referir, amb la finalitat de poder disposar el seu comiso judicial, a la possibilitat de considerar instrument del delictes al vehicle a motor o ciclomotor²⁷². Malgrat això, tan sols l'art. 381 CP - delictes

perills que genera la conducció temerària o amb manifest despreu per la vida dels altres. Els treballs haurien d'estar, com és lògic, orientats a la reparació dels danys i l'assistència a les víctimes.

²⁷¹ TORRES ROSELL, N. *La pena de localización permanente y la pena de trabajos en beneficio de la comunidad, arts. 37, 49 y 88 CP*, a la obra col·lectiva *"La reforma penal de 2010: Análisis y comentarios"*, dirigida per Quintero Olivares, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2010, pàg. 96.

²⁷² Per a una anàlisi dels arguments a favor i en contra del comiso, veure, per tots: DE VICENTE MARTÍNEZ, R. *El comiso de vehículo a motor y los delitos cometidos en el contexto de la circulación vial*, Actualidad Jurídica Aranzadi, núm. 798, 2010, pàgs. 12-13.

de conducció amb manifest despreci per la vida dels altres - va incloure la seva previsió específica²⁷³. Pel contrari, a la Llei orgànica 5/2010, de reforma del Codi penal, amb seguiment de les directrius fixades per la Memòria de la Fiscalia General de l'Estat de 2009, s'ha introduït un nou art. 385 bis, al qual s'estableix que el vehicle a motor o ciclomotor que s'hagués utilitzat als fets previstos al Capítol (no nomès al cas del delictes de l'art. 381 CP²⁷⁴), es considerarà instrument del delictes als efectes dels arts. 127 i 128²⁷⁵.

²⁷³ Com ha assenyalat CERÉS MONTES, J.F. *La reforma del Código Penal en materia de seguridad vial por la Ley Orgánica 15/2007, desde la perspectiva de su ejecución*, obr, cit, pàg. 62, és necessari que el comiso consti a la sentència, ja que, en cas contrari, a l'execució de sentència no es podrà dur a terme el mandat legal.

²⁷⁴ Per aquest motiu, precisament, la LO. 5/2010 ha suprimit l'apartat 3 de l'art. 381 CP, de tal forma que de conformitat amb la previsió del nou art. 385 bis el vehicle a motor o ciclomotor que s'hagi fet servir als fets previstos a aquest Capítol, es considerarà instrument del delictes. Així, per exemple, a partir d'ara, el jutge podrà decomisar el vehicle no tan sols dels conductors "kamikazes", sinó també dels que col.loquin a la via obstacles imprevisibles, derramant substàncies desllissants o inflamables o modifiquin la senyalització.

²⁷⁵ Arts. 127 CP: "1. Toda pena que se imponga por un delito o falta dolosos llevará consigo la pérdida de los efectos que de ellos provengan y de los bienes, medios o instrumentos con que se haya preparado o ejecutado, así como todas las ganancias provenientes del delito o falta, cualesquiera que sean las transformaciones que hubieren podido experimentar. Los unos y las otras serán decomisados, a no ser que pertenezcan a un tercero de buena fe no responsable del delito que los haya adquirido legalmente. El Juez o Tribunal deberá ampliar el decomiso a los efectos, bienes, instrumentos y ganancias procedentes de actividades delictivas cometidas en el marco de una organización o grupo criminal o terrorista, o de un delito de terrorismo. A estos efectos se entenderá que proviene de la actividad delictiva el patrimonio de todas y cada una de las personas condenadas por delitos cometidos en el seno de la organización o grupo criminal o terrorista o por un delito de terrorismo cuyo valor sea desproporcionado con respecto a los ingresos obtenidos legalmente por cada una de dichas personas. 2. En los casos en que la ley prevea la imposición de una pena privativa de libertad superior a un año por la comisión de un delito imprudente, el Juez o Tribunal podrá acordar la pérdida de los efectos que provengan del mismo y de los bienes, medios o instrumentos con que se haya preparado o ejecutado, así como las ganancias provinientes del delito, cualquiera que sean las transformaciones que hubieran podido experimentar. 3. Si por cualquier circunstancia no fuera posible el comiso de los bienes señalados en los apartados anteriores de este artículo, se acordará el comiso por un valor equivalente de otros bienes que pertenezcan a los criminalmente responsables del hecho. 4. El Juez o Tribunal podrá acordar el comiso previsto en los apartados anteriores de este artículo cuando no se imponga pena a alguna persona por estar exenta de responsabilidad criminal o por haberse extinguido, en este último caso, siempre que quede demostrada la situación patrimonial ilícita. 5. Los que se decomisan se venderán, si son de lícito comercio, aplicándose su producto a cubrir las responsabilidades civiles del penado si la ley no previera otra cosa, y, si no lo son, se le dará el destino que se disponga reglamentariamente y, en su defecto, se inutilizarán". Art. 128 CP: "Cuando los referidos efectos e instrumentos sean de lícito comercio y su valor no guarde proporción con la naturaleza o gravedad de la infracción penal, o se hayan satisfecho completamente las responsabilidades civiles, podrá el Juez o Tribunal no decretar el decomiso, o decretarlo parcialmente". Sobre la possible innecessarietat del nou art. 385 bis CP, veure, per tots: MARTÍNEZ ZAPATER, L.F. *Los delitos contra la seguridad vial*, arts. 379, 381, 384, 385 bis y 385 ter CP, a l'obra col·lectiva dirigida per Quintero Olivares, "La reforma penal de 2010: Análisis y comentarios", obr, cit, pàg. 323: "En una correcta técnica legislativa, la simple derogación expresa del art. 381 hubiera permitido solventar las dudas interpretativas y la aplicación con carácter general de los artículos 127 y 128 a todos los delitos contra la seguridad vial y, en consecuencia, el comiso de los instrumentos con los que se hubieren ejecutado ...".

Segons ha explicat, molt recentment, el fiscal coordinador de seguretat viària, els supòsits de "comiso" no tindran lloc de forma indiscriminada, sinó que serà necessari analitzar "cas per cas"²⁷⁶. Així, es procedirà a adoptar aquesta mesura als casos més greus (per exemple, quan el conductor sigui reincident i hagi manipulat el vehicle amb la intenció de burlar les normes tapant la matrícula o instal·lant un inhibidor de radar)²⁷⁷. D'igual forma, la justícia haurà de ser sensible a la situació financera de l'infractor i, en certs casos, el comiso substituirà la pena de presó amb l'objectiu d'educar aquells conductors que fan servir el seu vehicle com un "símbol d'afirmació de poder"²⁷⁸.

²⁷⁶ Tant és així, que als casos on decomisar l'automòbil resulti desproporcionat, es podria adoptar la decisió de precintat-lo i prohibir el seu ús de forma temporal o introduir limitacions al motor per limitar la velocitat.

²⁷⁷ CANO CAMPOS, T. *Derecho Penal y Seguridad Vial*, a "*Derecho Penal y Seguridad Vial*", amb Carbonell Mateu, De Llera Suárez-Bárcena, Luzón Peña i Martínez Arrieta, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2007, pàg. 77; MARCHAL ESCALONA, A.N (i d'altres). *El atestado. Seguridad vial*, Aranzadi, Navarra, 2009, pàg. 208.

²⁷⁸ De fet, s'ha plantejat que els vehicles requisats es puguin vendre i que el diner obtingut pugui servir per a finançar la rehabilitació de conductors alcohòlics i drogadictes i per a indemnitzar les víctimes. En conseqüència, la finalitat del comiso serà doble: d'una banda, servirà com a substitutiu de les penes de presó; i, d'altra, tindrà una tasca educativa i preventiva.

BIBLIOGRAFIA

ACÍN FERRER, A. *Comentarios sobre la revolucionaria modificación de la Ley de seguridad vial*, Boletín de Derecho de la Circulación, núm. 38, 2010

AGUILERA MORALES. *El principio del consenso. La conformidad en el proceso penal español*, Cedecs, Barcelona, 1988

ALCÁCER GUIRAO, R. *Embriaguez, temeridad y peligro para la seguridad del tráfico. Consideraciones en torno a la reforma de los delitos contra la seguridad del tráfico*, La Ley Penal, nº. 10, 2004

ALMAGRO NOSETE, J. *La protección procesal de los intereses difusos*, Revista Justicia, 1983 (I)

ALONSO RIMO, A. *La negativa a someterse a las pruebas de detección de alcohol, drogas tóxicas o sustancias similares como modalidad de desobediencia penal (estudio del bien jurídico protegido en el art. 380 CP)*, Revista de Derecho y Proceso Penal, 2003 (2)

ÁLVAREZ ALARCÓN, A. *Del procedimiento para el enjuiciamiento rápido de determinados delitos (Introducción)*, a "Las reformas del procedimiento abreviado, juicios rápidos y juicios de faltas", coordinada per Pérez-Cruz Martín, Comares, Granada, 2003

ÁLVAREZ RODRÍGUEZ, J.R. *El atestado policial completo. Pieza clave en los juicios rápidos y delitos contra la seguridad del tráfico, relativos a la propiedad intelectual e industrial y a la violencia doméstica y de género*, Tecnos, Madrid, 2007

ÁLVARO LÓPEZ, M^a.C - PERDICES LÓPEZ, A. *Delitos de tráfico. Criterios y respuestas de los Tribunales penales en seguridad vial*, Lex Nova, Valladolid, 2010

ARÁUZ ULLOA, M. *El delito de omisión del deber de socorro. Aspectos fundamentales*, Tirant lo blanch, València, 2006

ARANGÜENA FANEGA, C. *Teoría general de las medidas cautelares reales en el proceso penal español*, Bosch, Barcelona, 1991

ARMENTA DEU, T. *Lecciones de Derecho Procesal Penal*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona-Buenos Aires, 2010

ARROYO DE LAS HERAS, A. *La reforma de la Ley de Enjuiciamiento Criminal. El procedimiento abreviado y el enjuiciamiento rápido de determinados delitos y faltas*, Dykinson, Madrid, 2003

BALLARAT LÓPEZ, J. *Ámbito de los juicios rápidos*, a "Práctica procesal de los juicios rápidos", coordinada per Sánchez Melgar, SEPIN, Madrid, 2003

BARBOSA MOREIRA, J.C. *La iniciativa en la defensa judicial de los intereses difusos y colectivos (Un aspecto de la experiencia brasileña)*, Revista de Derecho Procesal, 1992 (3)

BARONA VILAR, S. *La conformidad en el proceso penal*, Tirant lo blanch, València, 1994

BARONA VILAR, S. *La tutela colectiva de usuarios y consumidores en la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, Tirant lo blanch, València, 2003

BARONA VILAR, S. *Seguridad, celeridad y justicia penal*, Tirant lo blanch, València, 2004

BARONA VILAR, S. *Derecho Jurisdiccional. III. Proceso Penal*, amb Montero Aroca, Gómez Colomer i Montón Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008

BELLO RENGIFO, C.S. *La imputación de la flagrancia. Una aproximación comparada*, a "Realismo Jurídico y Experiencia Procesal (Libro Homenaje al Prof. Dr. Manuel Serra Domínguez)", dirigit pel Prof. Ramos Méndez, Atelier, Barcelona, 2009

BENÍTEZ ORTÚZAR, J.F. *Resultado de lesiones o muerte como consecuencia de la conducción imprudente de vehículo a motor o ciclomotor*, a "Delincuencia en materia de

tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales", coordinada per Morillas Cueva, Dykinson, Madrid, 2007

BUJOSA VADELL, L. *La protección jurisdiccional de los intereses de grupo*, Bosch, Barcelona, 1995

CABALLERO GEA, J.A. *Delitos contra la seguridad vial. Código Penal y Derecho Procesal Penal. Síntesis y ordenación de la doctrina de los Tribunales y Fiscalía General del Estado. Actualizado con la reforma introducida por Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial*, Dykinson, Madrid, 2008

CACHÓN CADENAS, M - CID MOLINÉ, J. *Conformidad del acusado y penas alternativas a la prisión en los juicios rápidos*, Diario La Ley, 2003 (3)

CACHÓN CADENAS, M. *Los juicios rápidos en el ámbito de las últimas reformas del proceso penal*, Justicia 2004 (1-2)

CALVO SÁNCHEZ, M^a. C. *Estudios del procedimiento abreviado en la reforma operada por la proposición de Ley 122/000199 de reforma parcial de la LECrim: texto aprobado por el pleno del congreso de los diputados en sesión de 27 de junio de 2002*, Diario La Ley, núm. 5639, de 23 d'octubre de 2002, 2002 (7)

CANO CAMPOS, T. *Derecho penal y seguridad vial*, a "*Derecho Penal y Seguridad Vial*", amb Carbonell Mateu, De Llera Suárez-Bárcena, Luzón Peñá i Martínez Arrieta, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2007

CAPPELLETTI, M. *Formazioni sociali e interessi di gruppo davanti alla giustizia civile*, Rivista di Diritto Processuale, 1975

CARBONELL MATEU, J.C. *La reforma del tratamiento penal de la seguridad vial*, a "*Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales*", coordinada per Morillas Cueva, Dykinson, Madrid, 2007; i a "*Derecho Penal y*

Seguridad Vial", amb Cano Campos, De Llera Suárez-Bárcena, Luzón Peña, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2007.

CARDENAL MONTRAVETA, S. *La protección penal de la seguridad vial en el Derecho Comparado*, a *"Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial"*, dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada pel propi autor, Tirant lo Blanch, València, 2008

CAROCCA PÉREZ, A. *Garantía constitucional de la defensa procesal*, Bosch, Barcelona, 1998

CARPIO BRIZ, D. *Creación de grave riesgo para la seguridad del tráfico (art. 385 CP)*, a *"Seguridad vial y Derecho Penal (Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial)"*, dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanc, València, 2008

CERES MONTES, J.F. *La reforma del Código Penal en materia de seguridad vial por la Ley Orgánica 15/2007, desde la perspectiva de la ejecución*, La Ley Penal, Revista de Derecho Penal, Procesal y Penitenciario, nº. 48, 2008

CHIAVARIO, M. *Processo e Garanzia della Persona*, II, Giuffrè, Milano, 1984

CONDE-PUMPIDO TOURÓN, C. *Comentario al art. 801*, a *"Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Criminal y otras leyes del proceso penal"*, dirigida per Conde-Pumpido Ferreiro, Tirant lo blanch, València, 2004

CORCOY BIDASOLO, M. *Delitos contra la seguridad en el tráfico en el Código Penal de 1995*, TSJAP, 1998 (7)

CORCOY BIDASOLO, M. *Delitos de peligro y protección de los bienes jurídicos-penales supraindividuales*, Tirant lo blanch, València, 1999

CORCOY BIDASOLO, M. *Homicidio y lesiones imprudentes cometidos con vehículos a motor o ciclomotor*, a *"Derecho Penal y Seguridad Vial"*, dirigida per De Vicente Martínez,

Estudios de Derecho Judicial, 114-2007, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Madrid, 2007

CORCOY BIDASOLO, M. *Límites objetivos y subjetivos a la intervención penal en el control de riesgos*, a "Política criminal y reforma penal", dirigida per Mir Puig i la pròpia autora, Madrid, 2007

CORCOY BIDASOLO, M. *Homicidio y lesiones en el ámbito del tráfico viario. Problemática concursal entre los delitos contra la seguridad en el tráfico y los resultados lesivos a ellos imputables*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO. 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial", dirigida per Mir Puig i la pròpia autora, i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo Blanch, València, 2008

CRUZ BLANCA, M.J. *Actio libera in causa y embriaguez. Aplicaciones en el delito de conducción bajo los efectos del alcohol*, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales", coordinada per Morillas Cueva, Dykinson, Madrid, 2007

DAMIÁN MORENO, J. *Los juicios rápidos. La reconstrucción de la utopía*, Actualidad Jurídica Aranzadi, núm. 572, 6 de març de 2003

DE DIEGO DÍEZ, L.A. *Justicia criminal consensuada (algunos modelos de derecho comparado en los EE.UU, Italia y Portugal)*, Tirant lo blanch, València, 1999

DE LA ROSA MARTÍNEZ, M. *Análisis practicados con fines clínicos y prueba de cargo en la investigación de delitos contra la seguridad del tráfico*, Diario La Ley, 2005 (5)

DE URBANO CASTRILLO, E. *La conformidad en los juicios rápidos*, a "Práctica procesal de los juicios rápidos. Manual adaptado a las reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal por la Ley 38/2002 y la Ley Orgánica 8/2002", coordinada per Sánchez Melgar, SEPIN, Madrid, 2003

DE VICENTE MARTÍNEZ, R. *El delito de conducción temeraria bajo la influencia de drogas tóxicas, estupefacientes, sustancias psicotrópicas o bebidas alcohólicas y su propuesta de reforma*, DLL, (6553), febrer de 2007

DE VICENTE MARTÍNEZ, R. *Derecho Penal de la Circulación: Delitos de relacionados con el tráfico vial*, Bosch, Barcelona, 2008

DE VICENTE MARTÍNEZ, R. *El comiso del vehículo a motor y los delitos cometidos en el contexto de la circulación vial*, Actualidad Jurídica Aranzadi, núm. 798, 2010

DEL CASTILLO CODES, E. *La conducción temeraria: cuestiones de lege data y de lege ferenda. A propósito de la Sentencia de la Audiencia Provincial de Burgos de 12 de marzo de 2007*, Revista de Derecho Penal, 2008 (núm. 23)

DEL POZO PÉREZ, M. *Problemas constitucionales y legales de la aplicación del régimen de la conformidad introducido por la Ley 38/2002 y su complementaria Ley Orgánica 8/2002*, Diario La Ley, 8 de setembre de 2004, 2004 (4)

DÍAZ MARTÍNEZ, M. *El nuevo régimen de las medidas cautelares civiles en el proceso penal*, Diario La Ley, 2004 (4)

DÍAZ Y GARCÍA CONLLEDO, M. *Omisión de socorro a la propia víctima*, a "Derecho Penal y Seguridad Vial", dirigida per De Vicente Martínez, Estudios de Derecho Judicial 114-2007, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Madrid, 2007

DOIG DÍAZ, Y. *La conformidad premiada en los juicios rápidos*, Diario La Ley, 2004 (2)

DOLZ LAGO, M.J. *Alcoholemias y juicios rápidos. Los peligros de un delito de peligro. Las alcoholemias entre la física y la metafísica. Paradojas de un delito inseguro*, Diario La Ley, 1994 (II)

DOLZ LAGO, M.J. *Comentario a la Sentencia de la Audiencia Provincial de Sevilla, 7ª, 4/9/2006. Concurso de delitos. Caso "Farruquito". Punición separada del homicidio*

imprudente y de la conducción temeraria, SEPINET/Tráfico, noviembre-diciembre, 2006
(9)

DOMÍNGUEZ IZQUIERDO, E.M. *La conducción bajo la influencia de drogas tóxicas o de bebidas alcohólicas y la negativa a someterse a las pruebas dirigidas a la comprobación de tales hechos: la vinculación material de los arts. 379 y 380 del Código Penal, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales"*, coordinada por Morillas Cueva, Dykinson, Madrid, 2007

ESPARZA LEIBAR, I. *El principio del proceso debido*, Bosch, Barcelona, 1995

FEIJOO SÁNCHEZ, B. *Seguridad del tráfico y resultado de peligro concreto (Comentario a las Sentencias del Tribunal Supremo de 5 de marzo de 1998 y de 2 de junio de 1999)*, Diario La Ley, 1999 (3)

FEIJOO SÁNCHEZ, B. *Los límites político-criminales de la responsabilidad por imprudencia: la imprudencia leve como hecho punible*, Revista del Poder Judicial, núm. 61, 2001

FERNÁNDEZ BAUTISTA, S. *El delito de negativa a la realización de las pruebas de alcoholemia (art. 383 CP), a "Seguridad vial y Derecho penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de seguridad vial"*, dirigida por Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada por Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008

FERNÁNDEZ ENTRALGO, J. *Presunción de inocencia, libre apreciación de la prueba y motivación de las sentencias*, Revista General del Derecho, 1986

FERNÁNDEZ-VIAGAS BARTOLOMÉ, P. *Las dilaciones indebidas en el proceso y su incidencia sobre la orientación de las penas hacia la reeducación y reinserción social*, Revista del Poder Judicial, 1991

FERNÁNDEZ-VIAGAS BARTOLOMÉ, P. *El derecho a un proceso sin dilaciones indebidas*, Civitas, Madrid, 1993

FLORES PRADAS, I - GONZÁLEZ CANO, I. *Los nuevos procesos penales. El juicio rápido*, Tirant lo blanch, València, 2004

FUENTES DEVESA, R. *Las sentencias de conformidad dictadas por el Juez de Guardia*, Diario La Ley, núm. 5974, de 3 de juny de 2003, 2003 (3)

GALDANA PÉREZ MORALES, M. *El juicio rápido por delitos y su impugnación*, Tirant lo blanch, València, 2003

GALLEGO SOLER, J.I. *El nuevo delito de conducción bajo los efectos del alcohol y las drogas, a "Seguridad vial y Derecho Penal (Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial)"*, dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008

GANZENMÜLLER ROIG, C - ESCUDERO MORATALLA, J.F - FRIGOLA VALLINA, J. *Negativa a someterse a las pruebas de alcoholemia. Conducción bajo la influencia de drogas y bebidas alcohólicas*, Ediciones Revista General del Derecho, València, 1998

GARBERÍ LLOBREGAT, J. *Comentario al art. 795 LECrim, a "Los juicios rápidos, el procedimiento abreviado y el juicio de faltas"*, II, amb Conde-Pumpido Tourón i d'altres, Bosch, Barcelona, 2003

GARCÍA ALBERO, R. *La nueva política criminal de la seguridad vial. Reflexiones a propósito de la LO 15/2007, de 30 de noviembre y del Proyecto de Reforma del Código Penal*, Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología, Artículos 09-11 (2007)

GARCÍA DEL BLANCO, V - GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, M - MARTÍN LORENO, M - SANZ-DÍEZ DE ULZURRÚN LLUCH, M. *Protección penal de la seguridad vial*, coordinada per Gutiérrez Rodríguez, Tirant lo blanch, València, 2009

GALLARDO-PUJOL, D - ANDRÉS PUEGO, A. *Perfil d'un grup de penats per delictes contra la seguretat vial*, INVEBREU, Butlletí de Difusió de Recerques del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya, núm. 48, desembre de 2009

GARCÍA PONS, E. *El derecho a un proceso sin dilaciones indebidas en el orden jurisdiccional penal*, Diario La Ley, núm. 4133, 1996 (5)

GASCÓN INCHAUSTI, F - AGUILERA MORALES, M. *La reforma de la Ley de Enjuiciamiento Criminal: comentario a la Ley 38/2002 y a la Ley Orgánica 8/2002, de 24 de octubre*, Civitas, Madrid, 2003

GIULIANI, A. *Il problema del libero convincimento del giudice. Riflessioni storiche e metodologiche*, a *La formazione del convincimento del giudice: fra libertà e regola*, Trento, 1988

GIMENO SENDRA, V. *El derecho a un proceso sin dilaciones indebidas*, Justicia, 1986 (III)

GIMENO SENDRA, V. *La naturaleza de la defensa penal a la luz de la Constitución Española y del Convenio Europeo de Derechos Humanos*, Diario La Ley, 1988-III

GIMENO SENDRA, V. *Derecho Procesal Penal*, amb Moreno Catena i Cortés Domínguez, Colex, Madrid, 1999

GIMENO SENDRA, V - LÓPEZ COIG, J.C. *Los nuevos juicios rápidos y de faltas*, Centro de Estudios Ramón Areces, Madrid, 2004

GIMENO SENDRA, V. *Filosofía y principios de los juicios rápidos*, Diario La Ley, núm. 5667, de 2 de diciembre de 2002 (2002-7)

GIMENO SENDRA, V. *Filosofía y principios de los "juicios rápidos"*, a *Libro Homenaje al Prof. Dr. D. Eduardo Font Serra*, II, Centro de Estudios Jurídicos, Ministerio de Justicia, Madrid, 2004

GÓMEZ COLOMER, J.L. *La exclusión del abogado defensor de elección en el proceso penal*, Bosch, Barcelona, 1988

GÓMEZ COLOMER, J.L. *Derecho Jurisdiccional. III. Proceso Penal*, amb Montero Aroca, Barona Vilar i Montón Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008

GÓMEZ MARTÍN, V. *Omisión del deber de socorro. Comisión por omisión y Seguridad en el tráfico*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial", dirigida per Mir Puig y Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo Blanch, València, 2008

GÓMEZ ORBANEJA, E. *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Criminal*, I, Bosch, Barcelona, 1947

GÓMEZ PAVÓN, P. *El delito de conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, drogas tóxicas o estupefacientes*, 3ª ed, Bosch, Barcelona, 1998

GONZÁLEZ CUÉLLAR SERRANO, N. *La reforma procesal civil, penal y administrativa de 1992*, a "La reforma del proceso penal", Colex, Madrid, 1992

GONZÁLEZ CUÉLLAR SERRANO, N. *La conformidad en el proceso abreviado y en el llamado "juicio rápido"*, Diario La Ley, 2003 (5)

GONZÁLEZ CUSSAC, J.L. *¿Es adecuada la intervención penal en materia de seguridad vial?. Líneas básicas del anteproyecto de ley orgánica de reforma del Código Penal de 2006*, a Xornadas, núm. 8, "Seguridad del tráfico: riesgos y preguntas", Xunta de Galicia, 2006

GONZÁLEZ CUSSAC, J.L. *La reforma penal de los delitos contra la seguridad vial (Proyecto CP 2006)*, a "Derecho Penal y Seguridad Vial", dirigida per Rosario de Vicente Martínez, 114-2007, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Estudios de Derecho Judicial, Madrid, 2007

GONZÁLEZ CUSSAC, J.L - VIDALES RODRÍGUEZ, C. *Los nuevos delitos contra la seguridad vial*, a "Seguridad Vial. Especial referencia a la reforma operada en el Código Penal mediante la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre", coordinada per Vidales Rodríguez i Mera Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008

GONZÁLEZ MONTES, F. *Especialidades procesales en los juicios rápidos por hechos de tráfico*, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales", coordinada per Morillas Cueva, Dykinson. Madrid, 2007

GONZÁLEZ PÉREZ, J. *El derecho a la tutela jurisdiccional*, Civitas, Madrid, 1984

GONZÁLEZ RUS. *Seguridad del tráfico y mantenimiento de la red viaria. Responsabilidad penal (art. 382)*, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales", coordinada per Morillas Cueva, Dykinson, Madrid, 2007

GORPHE, F. *La apreciación de las pruebas*, traducción de Alcalá-Zamora y Castillo, Ejea i Bosch Editores, Buenos Aires, 1950

GREVI, V. *La difesa come diritto e come garanzia*, a "Il problema de l'autodifesa nel processo penale", dirigida pel propi autor, Bolonya, 1977

GUASCH FERNÁNDEZ, S. *La proyección de la garantía a un proceso sin dilaciones indebidas en el ordenamiento jurídico español*, a "Rigor doctrinal y Práctica Forense (Libro Homenaje al Prof. Dr. José Luis Vázquez Sotelo)", coordinat pel Prof. Ramos Méndez, Atelier, Barcelona, 2009

GUTIÉRREZ-ÁLVIZ Y ARMARIO, F. *La defensa de los intereses difusos*, a "Estudios Jurídicos", Sevilla, 1978

GUTIÉRREZ-ÁLVIZ Y CONRADI, F. *La valoración de la prueba penal*, Revista de Derecho Procesal Iberoamericana, 1975 (4)

GUTIÉRREZ DE CABIEDES E HIDALGO, P. *La tutela jurisdiccional de los intereses supraindividuales*, Aranzadi, Navarra, 1999

GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, M. *Excesos de velocidad e intoxicaciones punibles*, a "Protección penal de la seguridad vial", coordinada per la pròpia autora, Tirant lo blanch, València, 2009

GUTIÉRREZ RODRÍGUEZ, M. *Dos años tras la reforma penal: cuestiones comunes sobre los delitos contra la seguridad vial y aplicación del artículo 379 del Código Penal*, a Tráfico y Seguridad Vial, núm. 136, 2010

GUTIÉRREZ ROMERO, F.M. *Reforma del Código Penal en materia de seguridad vial: unas breves consideraciones*, Actualidad Jurídica Aranzadi, nº. 752, 2008

HERRÁIZ GONZALO, F. *Descripció del perfil psicològic dels interns empresonats per delictes contra la seguretat del trànsit*, INVESBREU, Butlletí de Difusió de Recerques del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya, núm. 48, desembre de 2009

HERRERO ALBELDO, E. *El control de alcoholemia y el artículo 380 del Código Penal*, Revista de Ciencias Penales, V.2, 1999 (1)

HORTAL IBARRA, J.C. *Protección penal de la seguridad en el trabajo*, Atelier, Barcelona, 2005

HORTAL IBARRA, J.C. *El delito de conducción temeraria (arts. 379.1 y 2 in fine y 380): algunas reflexiones al hilo de las últimas reformas*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial", dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008

IGARTÚA SALAVERRÍA, J. *Desventuras de la íntima convicción. Estudios de Jurisprudencia*, Revista Colex, 1993 (7)

IGARTÚA SALAVERRÍA, J. *Una interpretación funcional de la "libre valoración" de las pruebas penales*, Jueces para la Democracia (información y debate), 1993/1, núm. 18

IGARTÚA SALAVERRÍA, J. *Valoración, motivación y control en el proceso penal*, Tirant lo blanch, València, 1994

JAÉN VALLEJO, M. *El criterio racional en la apreciación de la prueba penal*, Revista de Derecho Procesal, 1989-1

JIMÉNEZ SEGADO, C. *El Juzgado de Guardia y las diligencias de investigación inaplazables*, La Ley Penal: Revista de Derecho penal, procesal y penitenciario, núm. 75, 2010

JIMÉNEZ VILLAREJO, C. *Infracciones penales de imprudencia ¿qué reformas?*, a <http://www.stopaccidentes.org>

JORGE BARRERO, A. *Anotaciones a las medidas urgentes de reforma procesal penal*, Actualidad Jurídica Aranzadi, 4-6, 1992

LACRUZ LÓPEZ, J.M. *Comportamiento omisivo y Derecho Penal*, Dykinson, Madrid, 2004

LOZANO-HIGUERO PINTO, M. *La protección procesal de los intereses difusos*, Madrid, 1983

LUACES GUTIÉRREZ, A.I. *La preinstrucción de la Policía Judicial en los juicios rápidos*, Diario La Ley, 15 de julio de 2004, 2004 (4)

LUZÓN PEÑA, D.M. *Posibles reformas de los delitos sobre la circulación*, a "*Derecho Penal y Seguridad Vial*", amb Cano Campos, Carbonell Mateu, De Llera Suárez-Bárcena i Martínez Arrieta, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2007

MAGALDI PATERNOSTRO, M^a.J. *Comentarios al Código Penal. Parte especial, II*, dirigits per Córdoba Roda i García Arán, Madrid, 2004

MAGALDI PATERNOSTRO, M^a.J. *El tipo del art. 380 del Código Penal. Una propuesta interpretativa*, a "*Derecho Penal y Seguridad Vial*", dirigida per De Vicente Martínez, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Madrid, 2007

MAGRO SERVET, V. *El Pacto de Estado de la Justicia y la apuesta por los juicios rápidos*, Diario La Ley, 2002 (3)

MAGRO SERVET, V. *Análisis de la reforma procesal penal por la implantación de los nuevos juicios rápidos*, Diario La Ley, 2002 (3)

MAGRO SERVET, V. *La coordinación policial-judicial en la aplicación y entrada en vigor de la Ley de juicios rápidos*, Diario La Ley, núm. 5737, de 12 de març de 2003, 2003 (2)

MAGRO SERVET, V. *Los planes de reeducación del art. 83°-^o.5 del CP para delitos contra la seguridad vial*, Diario La Ley, 2004 (1)

MARCO COS, J.M. *Juicios rápidos y policía judicial ¿hacia la coodirección del proceso penal?*, Actualidad Jurídica Aranzadi, núm. 559, de 26 de diciembre de 2002

MARCHAL ESCALONA, A.N (i d'altres). *El Atestado. Seguridad Vial*, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2009

MARCHENA GÓMEZ, M. *Algunos aspectos de las medidas cautelares reales en el proceso penal*, Diario La Ley, núm. 4618, 1998 (5)

MARTÍN DE LA LEONA, J.M. *El derecho de defensa en la fase de preparación del juicio oral en el procedimiento abreviado*, Revista del Poder Judicial, núm. 22, 1991

MARTÍN DIZ, F. *El Juez de vigilancia penitenciaria garante de los derechos de los reclusos*, Comares, Granada, 2002

MARTÍN Y MARTÍN, J.A. *La nueva reforma procesal efectuada por la Ley 38/2002 y su complementaria, la LO 8/2002*, Diario La Ley, 2003 (1)

MARTÍN LORENZO, M. *Negativa a someterse a las pruebas de medición de alcohol y detección de drogas, a "Protección Penal de la seguridad vial"*, coordinada per Gutiérrez Rodríguez, Tirant lo blanch, València, 2009

MARTÍN UCLÉS, F. *Aspectos jurídicos y policiales de la alcoholemia*, Tirant lo blanch, València, 2003.

MARTÍNEZ ARRIETA, A. *Derecho penal y seguridad vial*, a "*Derecho Penal y Seguridad Vial*", amb Cano Campos, Carbonell Mateu, De Llera Suárez-Bárcena i Luzón Peña, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2007

MARTÍNEZ RUÍZ. *El delito de desobediencia a los agentes de la autoridad en el ámbito de la seguridad vial*, a "*Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial (Aspectos penales, civiles y procesales)*", coordinada per Morillas Cuevas, Madrid, 2007

MARTÍNEZ ZAPATER, L.F. *Los delitos contra la seguridad vial, arts. 379, 381, 384, 385 bis y 385 ter*, a l'obra colèctiva "*La reforma penal de 2010: Análisis y comentarios*", dirigida per Quintero Olivares, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2010

MATÍAS LAZARO, F. *La conformidad ante el Juzgado de Guardia en la Proposición de Ley de Reforma de la LECrim sobre Procedimiento para el enjuiciamiento rápido e inmediato de determinados delitos y faltas*, Aranzadi Penal, setembre de 2002 (núm. 40)

MELERO BOSCH, L. *La defensa del imputado en los juicios penales rápidos*, Comares, Granada, 2008

MIR PUIG, S. *Presentación del estudio monográfico sobre "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad vial*, dirigida pel propi autor i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008

MIRANDA ESTRAMPES, M. *La mínima actividad probatoria en el proceso penal*, Bosch, Barcelona, 1997

MIRANDA ESTRAMPES, M. *De las actuaciones de la Policía Judicial*, a "*La reforma del proceso penal*", Bosch, Barcelona, 2003

MOLINA GIMENO, F.J. *Delitos contra la seguridad vial. Comentarios a la reforma del Código Penal operada por la LO 15/2007, de 30 de noviembre*, Actualidad Jurídica Aranzadi, nº. 753, 2008

MONRAS ARNAU, M - APARICIO APARICIO, A - LÓPEZ ORTÍZ, J.A - PONS EZQUERRA, I. *Estudi de les variables presents en els penats per delictes de conducció sota els efectes de l'alcohol (contra la seguretat vial)*, INVESBREU, Butlletí de Difusió de Recerques del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya, núm. 48, desembre de 2009

MONTES REYES, A. *Administración y Jurisdicción en la ejecución de la pena*, Revista de Derecho Procesal, 1982

MORENO ALCÁZAR, M.A. *Los delitos de conducción temeraria (Criterios para la coordinación de los artículos 381 y 384 del Código Penal)*, Tirant lo blanch, València, 2003

MORENO ALCÁZAR, M.A. *El delito de negativa a someterse a las pruebas de detección de alcohol o drogas tóxicas desde la perspectiva de la reforma penal de 2007, a "Seguridad Vial. Especial referencia a la reforma operada en el Código Penal mediante la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre"*, coordinada per Vidales Rodríguez i Mera Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008

MORENO CATENA, V. *Derecho procesal penal*, amb Cortés Domínguez, Tirant lo blanch, València, 2005

MORENO VERDEJO, J: *El régimen de la conformidad privilegiada en el juicio rápido por delitos y en el procedimiento abreviado: arts. 801 y 779.5 de la LECrim*, a "Estudios Jurídicos", Ministerio Fiscal, 2003 (III)

MORILLAS CUEVA, L. *La responsabilidad penal del que conduce vehículos a motor bajo la influencia de bebidas alcohólicas*, a III Jornadas Nacionales de Derecho y Tráfico, Granada, 1988

MORILLAS CUEVA, L. *La negativa a someterse a las pruebas de alcoholemia legalmente establecidos como delito específico de desobediencia grave. Valoración crítica*, a XIV Jornadas Nacionales de Derecho y Tráfico, Dirección General de Tráfico, Granada, 1998

MORILLAS CUEVA, L. *Delitos contra la seguridad del tráfico. Una preocupación. Reflexión global*, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales", Dykinson, Madrid, 2007

MORILLAS CUEVA - SUÁREZ LÓPEZ. *Tratamiento penal de la conducción temeraria*, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales", Dykinson, Madrid, 2007

MORILLAS FERNÁNDEZ, D.L. *La influencia directa del alcohol como elemento integrante del art. 379 del Código Penal*, a "Delincuencia en materia de tráfico y seguridad vial. Aspectos penales, civiles y procesales", coordinada per Morillas Cueva, Dykinson, Madrid, 2007

MUERZA ESPARZA, J. *El juez de instrucción si puede fallar*, Diario Jurídico Aranzadi, 27 de febrer de 2002

NAVARRO OLIVELLA, P. *Prólogo a la obra "El Atestado. Seguridad Vial"* de Marchal Escalona (i d'altres), Thomson, Navarra, 2009

NAVARRO VILLANUEVA, C. *Suspensión y modificación de la condena penal*, Bosch, Barcelona, 2002

NAVARRO VILLANUEVA, C. *Ejecución de la pena privativa de libertad*, Bosch, Barcelona, 2002

NIEVA FENOLL, J. *El procedimiento especial para la protección de usuarios y consumidores*, Revista de Derecho Mercantil, 2007 (núms. 264-265)

NIEVA FENOLL, J. *El discutido valor de las diligencias policiales*, Diario La Ley, 2007 (4)

NIEVA FENOLL, J. *La valoración de la prueba*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona-Buenos Aires, 2010

NOBILI, M. *Il principio del libero convincimento del giudice*, Giuffrè, Milano, 1974

OLIVA GARCÍA, H. *Prólogo a la obra "Protección Penal de la Seguridad Vial"* de Gutiérrez Rodríguez - García del Blanco - Martín Lorenzo, Sanz-Diez de Ulzurún Lluch, coordinada per Gutiérrez Rodríguez, Tirant lo blanch, València, 2009

ORTEGO PÉREZ, F. *La reforma del procedimiento abreviado y los nuevos "juicios inmediatos o rápidos"*, Diario La Ley, núm. 5767, de 24 d'abril de 2003, 2003 (2)

ORTEGO PÉREZ, F. *El juicio de acusación*, Atelier, Barcelona, 2007

ORTS BERENGUER, E. *Compendio de derecho penal. Parte especial*, obra col·lèctiva, Tirant lo blanch, València, 1994

ORTS BERENGUER - ALONSO RIMO. *El nuevo párrafo segundo del artículo 381 del Código Penal: una propuesta de interpretación restrictiva*, RGDP, 2005 (4)

PEDRAZ PENALVA, E. *Las medidas cautelares reales en el proceso penal ordinario español*, Trivium, Madrid, 1985

PEDRAZ PENALVA, E. *Acerca del procedimiento para el enjuiciamiento rápido de determinados delitos (L. 28/2002, de 24 de octubre)*, Revista de Derecho Procesal, 2004 (1-3)

PELLEGRINI GRINOVER, A. *Azioni collettive e tutela dell'ambiente e dei consumatori (la legge brasiliana 24 luglio 1985, n. 7347)*, Rivista di Diritto Processuale, 1986 (núm. 41)

PELLEGRINI GRINOVER, A. *Novas Têndenças do Direito Processual*, Forense Universitaria, Río de Janeiro, 1990

PELLEGRINI GRINOVER, A. *I processi collettivi del consumatore nella prassi brasiliana*, Rivista di Diritto Processuale, 1994 (4)

PÉREZ-CRUZ MARTÍN, A.J. *Prólogo a la obra "Las reformas del procedimiento abreviado, juicios rápidos y juicios de faltas"*, coordinada pel propi autor, Comares, Granada, 2003

PLANCHADELL GARGALLO, A. *Valor probatorio del atestado, a "Seguridad Vial. Especial referencia a la reforma operada en el Código Penal mediante la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre"*, coordinada per Vidales Rodríguez i Mera Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008

PONCELA, P. *L'intime conviction dans le jugement penal*, Revue interdisciplinaire d'etudes juridiques, 1983 (11)

QUERALT JIMÉNEZ, J.J. *Derecho penal español. Parte especial*, Atelier, Barcelona, 2008.

QUERALT JIMÉNEZ, J.J. *El nuevo Derecho Penal: Generalidades críticas, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial"*, dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo blanch, València, 2008

QUINTERO OLIVARES, G. *Estudio Preliminar: cambiar las leyes y cambiar el derecho penal. Sobre la última reforma del Código penal*, a l'obra col·lectiva "*La reforma penal de 2010: Análisis y comentarios*", dirigida pel propi autor, Thomson-Aranzadi, Navarra. 2010

QUINTERO OLIVARES, G. *La reforma del comiso, art. 127 CP*, a l'obra col·lectiva "*La reforma penal de 2010. Análisis y comentarios*", dirigida pel propi autor, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2010

RAMOS MÉNDEZ, F. *Tardar dos años en dictar sentencia constituye dilación indebida y es indemnizable*, Justicia, 1989 (III)

RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento criminal. Novena lectura constitucional*, Atelier, Barcelona, 2010

RIBA TREPAT, C. *La eficacia temporal del proceso. El juicio sin dilaciones indebidas*, Bosch, Barcelona, 1997

RIFÁ SOLER, J.M. *Las nuevas modalidades de enjuiciamiento rápido introducidas por la Ley 38/02, al Libro Homenaje al Prof. Dr. D. Eduardo Font Serra, II*, Centro de Estudios Jurídicos, Ministerio de Justicia, Madrid, 2004

ROBLEDO VILLAR, A. *Los delitos contra la seguridad vial. Innovaciones introducidas por la LO. 15/2007, de 30 de noviembre por la que se modifica el Código Penal en materia de Seguridad Vial (BOE. núm. 288, de 1 de diciembre)*, Diario La Ley, nº. 6877, de 6 de febrer de 2008 (1)

ROBLES PLANAS, R. *Garantes y cómplices. La intervención por omisión en los delitos especiales*, Atelier, Barcelona, 2007

RODRÍGUEZ FERNÁNDEZ, I. *La conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, drogas tóxicas, estupefacientes y sustancias psicotrópicas*, Comares, Granada, 2003

RODRÍGUEZ GARCÍA, N. *La justicia penal negociada. Experiencias de derecho comparado*, Ed. de la Universidad de Salamanca, 1997

RODRÍGUEZ GARCÍA, N. *El consenso en el proceso penal español*, Bosch, Barcelona, 1997

RODRÍGUEZ LAÍN, J.L. *La actuación del Juzgado de Guardia en la fase de investigación para el enjuiciamiento rápido de delitos y faltas*, Diario La Ley, núm. 5774, 2003 (III)

RODRÍGUEZ RAMOS, L. *El imputado en el proceso penal. Pautas para paliar tan frecuente y molesta situación*, Diario La Ley, 1991

ROMÁN PINA-FUSTER, R. *Embriaguez, Alcoholismo y Derecho Penal*, Bosch, Barcelona, 2000

RUÍZ VADILLO, E. *La ejecución de las penas privativas de libertad bajo la intervención judicial*, Anuario de Derecho Penal, 1979

RUSCA NADAL, J.O. *Reforma del Código Penal: Seguridad Vial. Aspectos básicos de la LO 15/2007*, Economist & Jurist, Barcelona, nº. 117, 2008

SÁINZ-CANTERO CAPARRÓS, M.B. *Imputación, valoración y reclamación de los daños derivados de la circulación de vehículos a motor*, Comares, Granada, 2006

SALOM ESCRIVA, J.S. *Los delitos contra la seguridad vial en la práctica forense, a "Seguridad Vial. Especial referencia a la reforma operada en el Código Penal mediante la Ley Orgánica 15/2007, de 30 de noviembre"*, coordinada per Vidales Rodríguez i Mera Redondo, Tirant lo blanch, València, 2008

SÁNCHEZ MORENO, J. *Conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas*, Bosch, Barcelona, 2010

SÁNCHEZ TOMÁS, J.M. *Comisión por omisión y omisión de socorro agravada*, Bosch, Barcelona, 2005

SANZ-DÍEZ DE ULZURRUN LLUCH, M. *Conducción manifiestamente temeraria*, amb Gutiérrez Rodríguez, García del Blanco i Martín Lorenzo, coordinada per Gutiérrez Rodríguez, Tirant lo blanch, València, 2009

SENTÍS MELENDO, S. *Valoración de la prueba*, Revista de Derecho Procesal Iberoamericana, 1976 (2 i 3)

SERRA DOMÍNGUEZ, M. *Los plazos procesales tras las últimas reformas de la LEC y de la LOPJ*, Justicia, 1998 (II)

SERRA DOMÍNGUEZ, M. *Contribución al estudio de la prueba*, a "Estudios de Derecho Procesal", Ariel, Barcelona, 1969

SILGUERO ESTAGNAN, J. *La tutela jurisdiccional de los intereses colectivos a través de la legitimación de grupos*, Dykinson, Madrid, 1995

SILVA SÁNCHEZ, J.M. *Consideraciones sobre el delito del art. 340 bis a) 1ª del Código Penal (Conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas, drogas tóxicas, estupefacientes o sustancias psicotrópicas)*, a AA.VV, "Derecho de la Circulación (aspectos civiles y penales)", Madrid, 1993

SILVA SÁNCHEZ, J.M. *La expansión del Derecho penal: aspectos de la política criminal en las sociedades postindustriales*, Civitas, Madrid, 2001

SILVA SÁNCHEZ, J.M. *La reforma del Código Penal: una aproximación desde el contexto*, Diario La Ley, núm. 7464, de 9 de setembre de 2010

SOLA RECHE, E. *Los viejos problemas de los nuevos delitos contra la seguridad vial*, Revistas@iustel.com - Revista General de Derecho Penal, 10, 2008

SOLDADO GUTIÉRREZ, J. *El derecho del detenido a la asistencia letrada*, Justicia, 1989

SOTO NIETO, F. *Juicios rápidos. Salvaguardia de garantías*, Diario La Ley, núm. 5700, 2003 (1).

TAMARIT SUMALLA, J.M. *Comentarios a la parte especial del Derecho penal*, Quintero Olivares/Morales Prats (coord), 6ª ed, Aranzadi, Navarra, 2007

TOMÁS Y VALIENTE, F. *"In dubio pro reo", libre apreciación de la prueba y presunción de inocencia*, Revista Española de Derecho Constitucional, 1987

TOMÉ GARCÍA, J.A. *Derecho Procesal Penal*, amb De la Oliva Santos, Aragoneses Martínez, Hinojosa Segovia i Muerza Esparza, Centro de Estudios Ramón Areces, Madrid, 2003

TORRES ROSELL, N. *La pena de localización permanente y la pena de trabajos en beneficio de la comunidad, arts. 37, 49 y 88 CP*, a l'obra colèctiva "La reforma penal de 2010: Análisis y comentarios", dirigida per Quintero Olivares, Thomson-Aranzadi, Navarra, 2010

VALLESPÍN PÉREZ, D. *Las garantías constitucionales en el proceso penal español*, a "Actas del XV Congreso Mexicano de Derecho Procesal", Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones Jurídicas - Instituto Mexicano de Derecho Procesal, Mèxic, 1998

VALLESPÍN PÉREZ, D. *El modelo constitucional de juicio justo en el ámbito del proceso civil*, Atelier, Barcelona, 2002

VALLESPÍN PÉREZ, D. *La "tutela cautelar" de les víctimes de violència de gènere*, Cims, Barcelona, 2005

VALLESPÍN PÉREZ, D. *La conexión en el proceso penal*, Cims, Barcelona, 2007

VALLESPÍN PÉREZ, D. *Los nuevos retos del derecho a la tutela judicial efectiva en el proceso civil*, Cims, Barcelona, 2009

VARGAS CABRERA, B. *El delito de conducción bajo la influencia de bebidas alcohólicas y drogas tóxicas del art. 379 CP*, a "Derecho Penal y Seguridad Vial", dirigida per Rosario de Vicente Martínez, Consejo General del Poder Judicial, Centro de Documentación Judicial, Madrid, 2007

VASALLI, G. *Sul diritto di difesa nell'istruzione penale*, a "Scritti giuridichi in onore della Cedam", II, Padova, 1953

VASALLI, G. *Il diritto alla prova nel processo penale*, Rivista Italiana di Diritto e Procedura Penale, 1968-I

VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Presunción de inocencia e íntima convicción del Tribunal*, Bosch, Barcelona, 1984

VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *La reforma del proceso penal*, a "Comentarios sobre la Reforma Procesal (Ley 10/1992, de 30 de abril)", coordinada per F. Gómez de Liaño, Ed. Forum, Oviedo, 1992

VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *El ejercicio de la acción civil en el proceso penal*, a "La responsabilidad civil derivada del delito: daño, lucro, perjuicio y valoración del daño corporal", Cuadernos de Derecho Judicial, Consejo General del Poder Judicial, núm. 18, Madrid, 1994

VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *El proceso civil y su futuro*, Revista de la Facultad de la Universidad Católica del Perú, 2003

VEGAS TORRES, J. *Presunción de inocencia y prueba en el proceso penal*, Ed. La Ley, Madrid, 1993

VEGAS TORRES, J. *El procedimiento para el enjuiciamiento rápido*, Marcial Pons, Madrid-Barcelona, 2003

VELAYOS MARTÍNEZ, M.I. *El derecho del imputado al silencio*, Justicia, 1995

VERGER GRAU, J: *La defensa del imputado y el principio acusatorio*, Bosch, Barcelona, 1994

VIGORITI, V. *Interessi collettivi e Processo. La legittimazione ad agire*, Giuffrè, Milà, 1979

VILLALBA CARRASQUILLA, F.J. *El endurecimiento de las penas de los delitos de tráfico como medida de mejora de la siniestralidad*, a "Seguridad Vial y Derecho Penal. Análisis de la LO 15/2007, que modifica el Código Penal en materia de Seguridad vial", dirigida per Mir Puig i Corcoy Bidasolo i coordinada per Cardenal Montraveta, Tirant lo Blanch, València, 2008

VILLARINO GARCÍA, A. *Especial sobre la reforma de los delitos contra la seguridad del tráfico*, a SEPINET/Tráfico, gener-febren, 2008 (16)

YÁÑEZ VELASCO, R. *El juicio de faltas de "tráfico" (I): reflexiones sobre las corruptelas habituales y el deber ser*, Economist & Jurist, vol. 16, núm. 116, 2008

YÁÑEZ VELASCO, R. *El juicio de faltas de "tráfico" (II): reflexiones sobre las corruptelas habituales y el deber ser*, *Economist & Jurist*, vol. 16, núm. 117, 2008